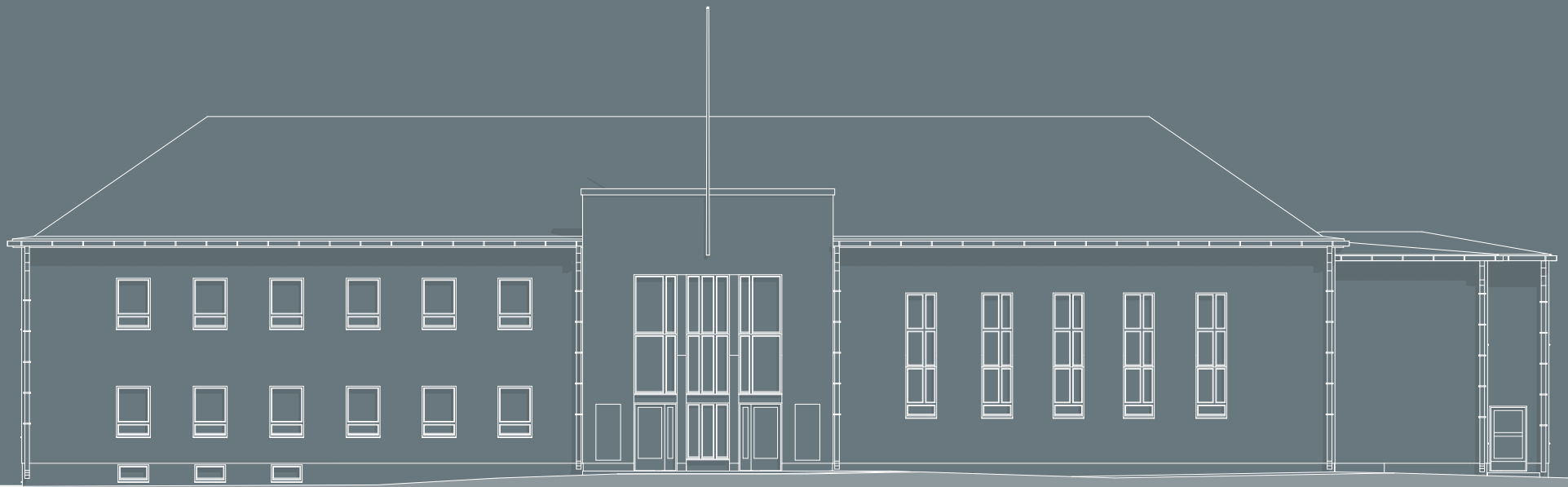


MARIA VÄÄTÄINEN

# VIIVYN VIELÄ VARTIN

HAAPAJÄRVEN KIRJASTO- JA KULTTUURITALON  
MENNYT JA TULEVA



Diplomityö  
Tampereen yliopisto  
2020





Maria Väätäinen

# VIIVYN VIELÄ VARTIN

HAAPAJÄRVEN KIRJASTO- JA KULTTUURITALON MENNYT JA TULEVA

Rakennetun ympäristön tiedekunta  
Arkkitehtuurin yksikkö  
Diplomityö  
Huhtikuu 2020

## TIIVISTELMÄ

### **Maria Väättäinen: Viivyn vielä vartin - Haapajärven kirjasto- ja kulttuuritalon mennyt ja tuleva**

Diplomityö, 157 sivua  
Tampereen yliopisto, Rakennetun ympäristön tiedekunta  
Arkkitehtuurin yksikkö  
Huhtikuu 2020  
Työn tarkastajat: Yliopistotutkija Satu Huuhka, Professori  
Ilmari Lahdelma

---

Haapajärven vanha kivinen suojeluskuntatalo on seissyt Kauppakadun varressa 1940-luvulta lähtien toimien kaupunginkirjastona ja kulttuuritalona viimeisimmät neljä vuosikymmentä. Museovirasto on luokitellut rakennuksen osaksi valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä, mutta tästä huolimatta talon historiasta on vain vähän kirjallista tietoa löydettävissä. Tämä diplomityö kokoaa yksiin kansiin rakennuksen historian moninaiset vaiheet sekä nykytilanteen, jotta jatkossa rakennuksesta on nykyistä enemmän tietoa saatavilla yhdessä paikassa.

Historia- ja nykytilannekatsauksen lisäksi työssä käydään läpi kirjastojen merkitystä pienille paikkakunnille sekä Haapajärven kirjaston nykytilannetta. Lopuksi työssä esitetään parannussuunnitelma kirjaston ja kulttuurisektorin tiloihin, sillä tilojen olemus sekä toiminnallisuus kaipaavat päivitystä nykytarpeisiin.

Rakennuksessa ei ole tehty yhtenäistä remonttia vuosien 1981 ja 1983 jälkeen, jolloin tilat saneerattiin kirjaston ja kulttuuri toiminnan käyttöön. Sen sijaan vuosien varrella tehdyt yksittäiset remontit ovat saaneet aikaan pirstaleisen ja materiaaleiltaan tunkkaisen kokonaisuuden. Tällä hetkellä rakennuksen suurimpia uhkia ovatkin talotekniikan tai tilojen vaatimat yksittäiset toimenpiteet, joiden näkyvät lopputulokset eivät sovellu vanhan rakennuksen luonteeseen.

Suunnitelmaosuus on vaiheistettu kolmeen osaan. Ensimmäisessä vaiheessa painopiste on kevyissä rakenteissa ja pintamateriaaleissa. Tiloja järkeistämällä parannetaan niiden käytettävyyttä. Uusilla pintamateriaaleilla sekä kalusteilla taas yhtenäistetään rakennuksen sisustus vastaamaan nykyistä paremmin käyttäjien tarpeita ja talon henkeä. Ensimmäinen vaihe ei vaadi rakenteellisia muutoksia. Se on näin ollen realistinen parannussuunnitelmaehdotus tilanteeseen, jossa tilojen käytettävyys vaatii selkeästi toimenpiteitä, mutta kaupungin kiristyvä budjetti ei salli mitään ylimääräistä.

Toisen vaiheen tarkoitus on jatkaa ensimmäistä vaihetta pidemmälle ja parantaa kirjaston ja teatterin vuoropuhelua. Tällä hetkellä ne ovat toisistaan erillään olevia kokonaisuuksia 80-luvun saneerauksien ja kerrostasovaihteluiden vuoksi. Toisessa vaiheessa esitetään ratkaisu talon osien esteettömään yhdistämiseen pienen laajennusosan avulla.

Kolmannessa vaiheessa täydennetään edellisiä vaiheita keskittymällä rakennuksen pihapiiriin ja ympäristöön. Rakennuksen parkkipaikkana toiminut takapiha on muutettu uudeksi kulttuuripihaksi, jonka reunalle on osoitettu paikka mahdolliselle näyttelyrakennukselle. Näyttelytiloille on ollut Haapajärvellä pitkään tarvetta ja niiden sijoittaminen nykyisen rakennuksen yhteyteen täydentäisi kaupungin kulttuuritarjontaa. Haapajärven keskustan päätteitä Puistokatua ja Kauppakatua yhdistävä Haapalankatu päättyy Kauppakadun päässä kirjasto- ja kulttuuritalon pääjulkisivuun. Katu on kuitenkin nykyisellään pelkästään betoniporsailta katkaistu kadunpätkä asfalttipinnalla. Kolmannessa vaiheessa esitetään kadun muuttaminen puistomaiseksi kävelykaduksi.

---

Asiasanat: Haapajärvi, suojeluskuntatalo, kirjasto, kulttuuritalo, korjausrakentaminen, muutostyöt

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkistettu käyttämällä Turnitin OriginalityCheck-ohjelmaa.

## ABSTRACT

**Maria Väättäinen : A Moment to Stay- The Past and future of the library and community centre in Haapajärvi**

Master's Thesis, 157 pages  
Tampere University, Faculty of Built Environment  
Department of Architecture  
April 2020  
Examiners: Senior Research Fellow Satu Huuhka, Professor Ilmari Lahdelma

---

Haapajärvi library and community center has stood in the centre of Haapajärvi since 1940s. The masonry building has multiple functions including theatre, office and a gathering space for the community. The Finnish Heritage Agency has classified the library as part of the national significant built cultural environment. Despite of the preservation desire there are only few written articles about its history and legacy. The Purpose of this Master's thesis is to assemble the building's historical features and to provide additional design plan for the spaces of the library and community center. These together hopefully helps to preserve the historical character of the building.

After a short introduction of the area there is a summary of the building's history and the current situation followed by the improvement plan for the building. The lack of space and old-fashioned interior design are few topics that are taken into account in the renovation plan. The repairs in the past decades have not put together a cohesive scheme for the building's interior nor architecture, which is the reason why the property is in a need of partial or complete renovation.

The improvement plan is divided into three parts. The first part focuses on interior surfaces and reorganization of the rooms. The goal is to achieve economically realistic plan, that could be done with small changes. The purpose of the

second phase is to go beyond the first phase and improve the connection between the library and a theatre which are currently separate entities due to the renovations of the 1980s and different levels of the intermediate floors. The additional building creates accessible passages between library and the theatre.

In the third part the focus is on the surroundings and urban plan. The parking area which is for the library's staff has been converted into a public cultural park that is connected to the exhibition building "The Art house". Together with the community centre the art house complements the need for additional cultural activities since there have been demand for a gallery space in the region for years. Hapalankatu (Haapalan street) is a short street that ends to the library façade. The street is wide and the main material used is asphalt, which makes the street unpleasant for pedestrians. In the last phase the street is transformed into a park-like walkway that continues from the street to the back of the library.

---

Keywords: Haapajärvi, Civil Guard Headquarters, city library, community center, renovation, adaptation

The originality of this publication has been verified using Turnit's OriginalityCheck service..

## ALKUSANAT

Tämän työn tarkoituksena on koota reilun 7000 asukkaan Haapajärven kirjasto- ja kulttuuritalon menneisyys, nykyhetki ja mahdollinen tuleva yksiin kansiin. Sen lisäksi, että talo on luokiteltu Museoviraston toimesta osaksi valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä ja sillä on monivaiheinen historia, on se myös kuntalaisille tärkeä rakennus ja osa arkea. Jotta rakennus jatkossakin toimisi haapajärvisille avoimena ja kutsuvana kohteena, halusin suunnitelmallani herättää ajatuksia kirjaston toiminnan kehittämisestä siihen suuntaan, mihin kirjastot valtakunnallisesti ovat tällä hetkellä kulkemassa.

Diplomityön ensimmäinen suunta antava idea piirtyi muistiinpanoihini puolihuomaamattomasti eräällä kurssilla, kun luento monimuotoisista kirjastoista herätti keskimääräistä suurempaa mielenkiintoa. Ajatuksissani seilasinkin kahteen ensimmäiseen vuosikymmeneeni, jotka vietin Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevassa pikkukaupungissa Haapajärvellä, ja pienenä lukutoukkana luonnollisesti vierailin kunnan kirjastossa vähintään viikottain. Aloin ideoida uutta kirjastoa suurehkolle parkkipaikalle kotikuntani keskustaan, sillä pidin nykyistä kirjastoa vanhanaikaisena ja ahtaana.

Luonnostelut jatkuivat läpi seuraavienkin luentojen ja lopulta vakuutuinkin aiheesta, sillä julkinen rakentaminen pienessä mittakaavassa itselleni erittäin tuttuun ympäristöön houkutteli. Lopulta kirjoitin aikeistani ilmoitusluotoisesti sekä kaupunginjohtajalle että kirjastotoimenjohtajalle. Positiivisen vastausviestissä ehdotettiin kuitenkin pohtimaan, jos tekisinkin suunnitelman nykyiseen remonttiaan odottelevaan kirjastotaloon. Kaupungilla ei nimittäin olisi resursseja edes harkita uuden kirjaston rakentamista, eikä liiemmin tahtoakaan, sillä kyseinen rakennus on arvokas 1940 rakennettu suojeluskuntatalo ja sijaitsee keskustan keskeisimmällä paikalla. Uuden rakennuksen suunnitteleminen olisi näin ollut pelkkää pilvikirjaston maalailua.

Ehdotus herätti mielenkiintoa ja perustelut vakuuttivat, mutta olin silti hyvin epävarma, sillä opintojen loppusuorasta huolimatta en

uskonut kykeneväni mihinkään korjausrakentamiseen liittyvään projektiin. Lupasin kuitenkin pitää ajatuksen mielessäni ja mahdollisesti palata asiaan korjausrakentamiseen keskittyvien kurssien jälkeen.

Täysin epäluottavainen asenne osaamiseeni sai päässäni positiivisemmän suunnan, kun opintoihin kuuluvan kurssin kilpailutyönä suoritettujen harjoitustyön voittajaksi paljastui oma työni. Kun vielä kilpailuvoitto päättyi tilaustyöksi ja pääsin työstimään sitä erittäin kokeneen esimieheni sekä kollegani opastuksella, uskoin pystyväni suunnittelemaan paremmat tilat Haapajärven kirjastollekin diplomityön muodossa. Halusin kuitenkin säilyttää oman vapauteni, joten päädyin tekemään työni ilman toimeksiantoa kaupungilta. Alusta asti olen kuitenkin pitänyt yhteyttä kirjaston henkilökuntaan, josta on ollut ensimmäisestä sähköpostista lähtien mieleton apu.

Koska kohteena on vanha arvokas rakennus myös valtakunnallisessa mielessä, oli olennaista selvittää myös sen historian vaiheita. Pienen paikkakunnan rakennuksen kuitenkin ollessa kyseessä, tietoa oli valitettavan vähän saatavilla ja sekin hyvin hajanaisesti suurimmaksi osaksi digitoimattomana. Tämä työ tuokoon siis vähintään kuntalaisille tärkeän rakennuksen historian samojen kansien sisään. Toivon siitä olevan myös hyötyä tulevaisuuden saneerauksia ajatellen, sillä uskoisin tiedon lisäävän myös arvostusta kyseistä rakennusta kohtaan, jotta välttyään epähuomiossa purkamasta arvokkaimpia kerrostumia menneiltä vuosikymmeniltä.

Lisäksi toivon pystyväni antamaan työlläni inspiraatiota Haapajärven kaupungin suuntaan siitä, miten kirjastoa voisi kehittää vastaamaan nykypäivän tarpeita. Haluan rikkoa suunnitelmallani kirjastolla totuttua muottia, mutta pysymään silti realistisena, sillä kyseistä rakennusta todella odottaa remontti ja olisi hienoa, mikäli suunnitelmani olisivat tarpeeksi uskottavat vaikuttaakseen edes jollain tasolla tuleviin ratkaisuihin.

---

Tämä työ ei ole tilaustyö, vaan entisen haapajärvisen lukutoukan halu antaa pala omasta osaamisestaan lapsuus- ja nuoruusvuosien yhdelle tärkeimmistä rakennuksista.

# KIITOS

Avuliaalle perheelleni, joka on etsinyt puolestani kuvia, tekstejä ja kirjoja sekä napsinut valokuvia kirjastosta ja ympäristöstä, kun en itse päässyt paikalle, sekä etenkin rakkaalle siskolleni Riinalle, joka lähti suostuttelematta jokaisella kerralla tuntikausiksi avukseni arkistoihin ja kirjaston pölyisimpiin tiloihin.

Kirjaston henkilökunnalle ja eritoten kirjastotoimenjohtajalle Kirsi Nahkaselle, joka on vastailut lukemattomiin kysymyksiini ja päästänyt seikkailemaan ympäri rakennusta.

Jouko Lassilalle ja muulle Maaselän toimitukselle, ketkä mitä sydämellisimmin ottivat meidät vastaan jokaisella tapaamiskerralla ja kuluttivat yhteensä sivun verran lehden palstatilaa työni esilletuomiseen haapajärvisille.

Haapajärvi-Seuralle, jonka kotiseutuarkisto oli oikea aarreaitta vanhojen kuvien löytymiselle.

Kotiseutuneuvos Juha Eroselle, jonka historiantuntemus on aivan omaa luokkaansa ja joka on tehnyt mielettömän arvokkaan työn Haapajärven vanhojen rakennusten suojelemiseksi.

Osmo Haloselle, joka on käyttänyt valtavasti työtunteja tutkiessaan ja kootessaan historian palasia yhteen, ja oli suostuvainen jakamaan päätelmänsä myös minulle.

Soili Pentikäiselle, joka auttoi ymmärtämään myös rakennuksen kulttuuripuolta.

Eila Telinkankaalle ja Birgit Hyvöselle tietämyksestään kirjaston entisenä henkilökuntana.

Veikko Tahkokorvelle talon piirustuksien kaivamisesta.

Tanjalle ja Lauralle, jotka ovat kuunnelleet, tsempanneet ja myös auttaneet omin muistikuvien ja tietämyksin.

Kaikille haapajärvisille, jotka ovat lähettäneet valokuvia ja vastanneet kyselyyni sekä suhtautuneet erittäin myönteisesti ja kannustavasti työhöni.

Vuosikurssin ystäville kaikesta vertaistuesta, neuvoista ja hetkistä. Merilälle erityiskiitos käytetyistä tunteista.

Tuomakselle, joka on joutunut koko yliopistoajan lohduttamaan ja rauhoittamaan deadline lähestyessä räjähtävää stressipalloa.

Ohjaajilleni Satulle ja Immulle, jotka luotsasivat minut läpi koko prosessin, vaikka välillä eksyinkin historian epäolennaisiin detaljeihin turhankin innokkaasti.

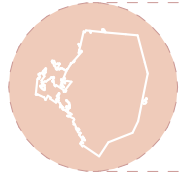
# SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ JA ABSTRACT _____	4
ALKUSANAT _____	6
SISÄLLYS _____	8
1 TYÖN RAKENNEKAAVIO _____	10
2 JOHDANTO _____	11
3 SIJAINTI _____	14
4 HISTORIA	
4.1 Suojeluskuntatalot ja muut seurantalot _____	18
4.2 Suojeluskuntatalot Haapajärvellä _____	24
5 NYKYTILA	
5.1 Rakennukseen kohdistuneet muutokset ja nykytilanne	
5.1.1 Piha ja ympäristö _____	36
5.1.2 Julkisivut	
- Yleisilme _____	40
- Ikkunat _____	42
- Sisäänkäynnit _____	46
- Julkisivuvarusteet ja -detaljit _____	48
5.1.3 Rakenteet _____	50
5.1.4 Nykytilanteen ja edeltävän tilanteen pohjapiirustukset	
- 1. krs nykytilanne pohjakuva _____	52
- 1. krs 1980-luvun pohjapiirustukset _____	53
- 2. krs nykytilanne pohjakuva _____	54
- 2. krs 1980-luvun pohjapiirustukset _____	55
- Kellarin nykytilanne ja 1980-pohjapiirustus _____	56
- Ullakon nykytilanne _____	57
5.1.5 Nykytilanteen perspektiivileikkaukset _____	58
5.1.6 Sisätilat _____	60
- Aula _____	62
- Kirjasto 1. krs _____	64
- Porrashuone _____	66
- Kirjasto 2. krs _____	68
- Kirjaston kellari _____	70
- Teatterisali _____	72



- Rakennuksen keskiosan 2. krs _____	74
- Vanha postisiipi 1. krs _____	76
- Vanha postisiipi 2. krs _____	78
- Vanhan postisiiven kellari ja keskikellari _____	80
5.1.7 Yläpohja ja kylmä ullakko _____	82
5.1.8 Talotekniikka _____	84
<b>6 KIRJASTOT</b>	
6.1 Kirjastot pienillä paikkakunnilla _____	88
6.2 Haapajärven kirjaston historia _____	92
6.3 Haapajärven kirjaston nykytilanne _____	94
<b>7 SUUNNITELMA</b>	
7.1 Nykytilanteen arvotus _____	100
7.2 Purkukaaviot _____	102
7.3 Suunnitelmaselostus	
7.3.1 Vaihe I _____	106
7.3.2 Vaihe II _____	118
7.3.3 Perspektiivileikkaukset _____	127
7.3.4 Ilmanvaihtokaavio _____	128
7.3.5 Vaihe III _____	130
<b>8 YHTEENVETO</b> _____	134
<b>LÄHTEET</b>	
Kirjalliset lähteet _____	138
Tarkennetut kuvalähteet _____	142
Näkymäkuvissa käytettyjen leikekuvien lähteet _____	143
<b>LIITTEET</b>	
Liite 1 Haapajärven aatteelliset yhdistykset _____	146
Liite 2 Haapajärven kirjaston aikajana _____	147
Liite 3 Haapajärven kirjaston muutossuunnitelman lupapiirustukset 1981 _____	148
Liite 4 Haapajärven kulttuuritalon muutossuunnitelman lupapiirustukset 1983 _____	151
Liite 5 Kyselylomake haapajärvisille kirjasto- ja kulttuuritalon käytöstä _____	153
Liite 6 Julkisivun muistolaatat _____	155
Liite 7 Ote Haapajärven ajantasaisesta asemakaavasta 2020 _____	156

# 1 TYÖN RAKENNEKAAVIO



Haapajarvi



Suojeluskuntatalot ja muut seurantalot

Suojeluskuntatalot Haapajarvellä



Rakennukseen kohdistuneet muutokset ja nykytilanne



Kirjastot pienillä paikkakunnilla

Haapajarven kirjaston historia

Haapajarven kirjaston nykytilanne



Nykytilanteen arvotus ja purkukaaviot

Vaihe I

Vaihe II

Vaihe III



yhteenveto



Painetut lähteet

Tarkennetut kuvalähteet

Muut lähteet



Liitteet

## 2 JOHDANTO

Diplomityöni käsittelee Haapajärven nykyistä kirjasto- ja kulttuuritaloa, joka rakennettiin 1939-1940 suojeluskuntataloksi. Työn taustalla on kolme ydinajatusta: koota rakennuksen historia helposti löydettäväksi yhteen teokseen, dokumentoida nykytilanne mahdollisimman tarkasti sekä antaa konkreettisten suunnitelmien avulla ideoita ja inspiraatiota, kuinka rakennuksen käytettävyyttä voisi parantaa tulevaisuudessa. Näiden kaikkien yhteinen päämäärä on kasvattaa tietämystä rakennuksesta, jotta sitä osataan jatkossakin arvostaa ja sen korjaamiseen suhtaudutaan vakavasti.

Työ koostuu karkeasti kolmesta pääosiosista: Rakennuksen historiasta, nykytilanteesta, kirjasto-osioista ja suunnitelmista. Ennen näihin neljään pääaiheeseen menemistä kerron lyhyesti kohteen sijainnista, pienestä kaupungista nimeltä Haapajärvi, jotta ne, joille kaupunki on tuntematon, saavat käsityksen rakennusta ympäröivästä elämästä.

**Historia-osiossa** käsitellään aluksi suomalaisia seurantaloja sekä niiden alle lukeutuvia suojeluskuntataloja, jota työn kohdekin edustaa. Samalla kerron lyhyesti, mitä olivat suojeluskuntataloja rakentaneet suojeluskunnat. Osion viimeisessä luvussa avaan Haapajärven suojeluskuntatalojen historiaa.

**Nykytilanne-osiossa** käyn läpi rakennuksen nykytilanteen valokuvien kera. Osiossa tuodaan esille myös rakennuksen osiin kohdistuneet muutokset niiltä osin kuin ne ovat tiedossa.

**Kirjastot-osiossa** pureudun hiukan siihen, mikä kirjastojen merkitys on pienellä paikkakunnalla ja mikä puoltaa niiden säilyttämistä. Sen jälkeen käyn läpi hyvin lyhyesti Haapajärven kirjaston historian, jonka jälkeen kerron kirjasto- ja kulttuuritalon nykytilanteesta käyttäjien näkökulmasta. Samalla pohdin, mitä kirjaston tiloille olisi syytä tehdä lähitulevaisuudessa, jotta ne jatkossakin vastaavat käyttäjien ja henkilökunnan tarpeisiin.

**Suunnitelma-osuudessa** esitän oman parannussuunnitelmaehdotukseni koko rakennuksen tiloihin, johon kirjaston tilojen lisäksi lukeutuvat vapaa-aikatoimisto ja kaupungin kulttuuritilat eli teatterisali aputiloinen. Suunnitelmien ensimmäiset vaiheet käsittävät pieniä muutoksia, joilla pystytään jo parantamaan huomattavasti rakennuksen käytettävyyttä. Seuraavat vaiheet käsittävät suurempia rakenteellisia muutoksia sekä lisärakentamista, jotka mielestäni sopivat rakennukseen parhaiten, mikäli tulevaisuudessa halutaan saada enemmän tilaa kaupungin kaikelle kulttuuritarjonnalle.





### 3.1 HAAPAJÄRVI

#### Kaupunki Pohjois-Pohjanmaan lakeuksilla

Haapajärvi on 1838 perustettu pieni 7037 asukkaan kaupunkinimitystä käyttävä kunta Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa 160 km Oulusta etelään. Sen pinta-ala on 814 km<sup>2</sup>, josta vettä 24 km<sup>2</sup> pienehköjen järvien ja Perämereen laskevan joen muodossa. Kunta sijaitsee valtatie 27 ja kantatie 58 risteyksessä, ja päivittäin kulkeva taajamajuna Iisalmen ja Ylivieskan välillä pitää kunnan osana valtakunnallista rataverkkoa.

Kuntana Haapajärvi antaa elinvoimaisen ja eteenpäin tähtäävän kuvan itsestään erilaisten tapahtumien ja tempauksien ansiosta, mutta taloudellinen tilanne on muiden pienten muuttotappiokaupunkien tavoin huono. Tämä näkyy konkreettisimmin maamme kolmanneksi suurimpana kunnallisveroprosenttina (Verohallinto 2020).

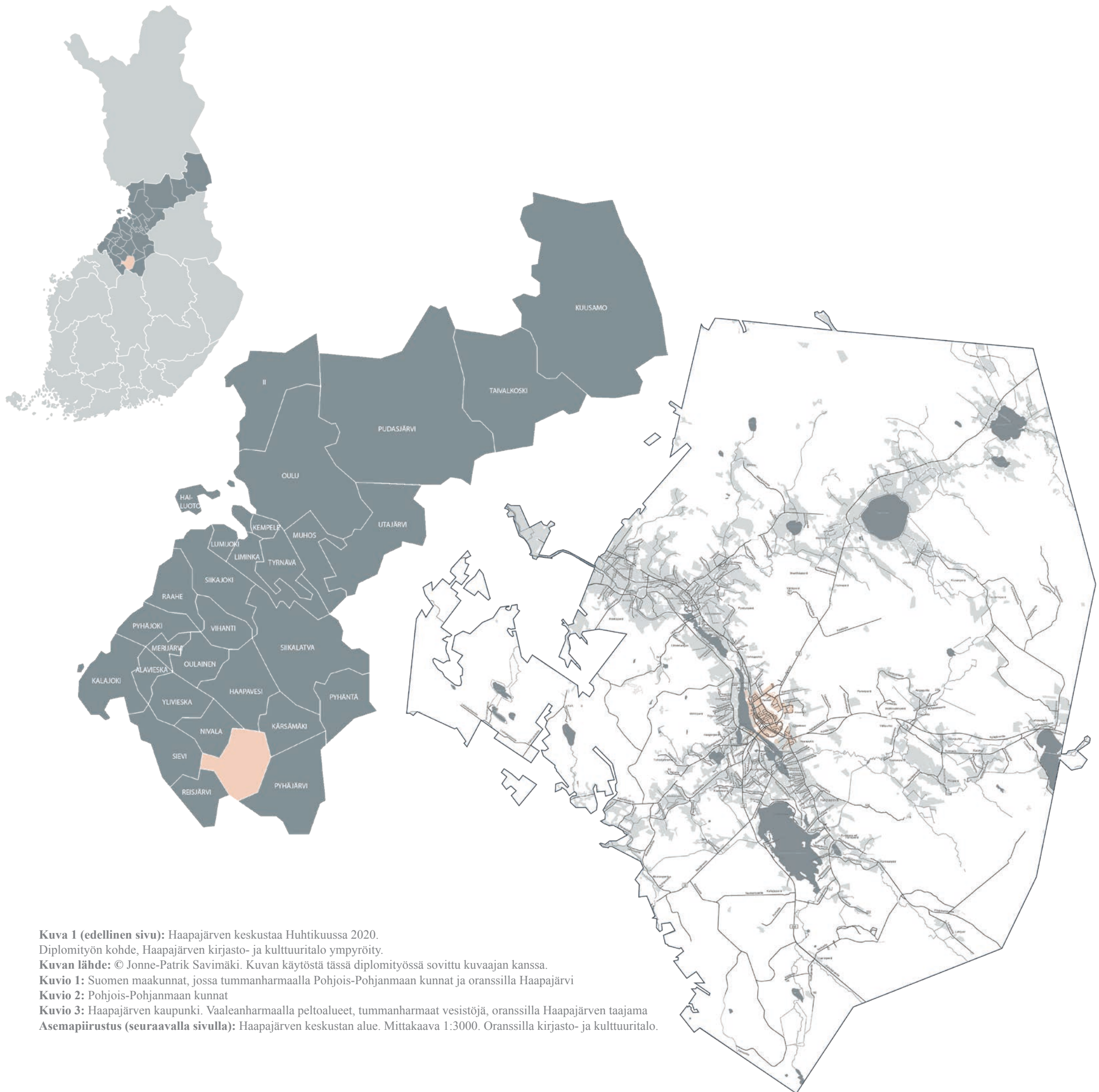
Haapajärvi haluaakin keskittyä pitämään taloutensa kunnossa, kehittää ja markkinoida kunnan vahvuuksia myös matkailun näkökulmasta ja panostaa koulutus- ja kulttuuripalveluihin, jotka omalta osaltaan lisäävät elinvoimaisuutta (Haapajärven kaupunki, 2018 s.3). Tätä päämäärää tukisi panostaminen

kirjasto- ja kulttuuritalon laadukkaisiin parannussuunnitelmiin ja remonttiin, jotta tiloiltaan pienen rakennuksen kaikki neliöt saataisiin hyödynnettyä talon tarjoamille arvokkailla kulttuuripalveluille.

Tulevaisuudessa Haapajärven haasteita ovat muuttotappio ja ikääntyvä väestö rakenne, jotka molemmat vaikuttavat negatiivisesti taloustilanteeseen. Toisaalta jatkuvasti kasvava kotimaanmatkailu- ja retkeilytrendi voivat tuoda paikkakunnalle lisää tuloja ulkopuolelta ja pitää paikallisten yrittäjien toiminnan kannattavana.

Tämän diplomityön kohde, Haapajärven entinen suojeluskuntatalo ja nykyinen kirjasto- ja kulttuuritalo sijaitsee pienen kaupungin keskustassa Kauppakadun varrella. Se on keskeisellä ja näkyvällä paikalla keskustassa asioiville. Paikallinen kahvila-konditoria sijaitsee tien toisella puolella ja lukiolta kirjastolle on parin minuutin kävelymatka. Kaupungin urheilukenttä jää- ja uimahalleineen sijaitsee rakennuksen takana aivan kaupungin nimikkojärven rannalla.





**Kuva 1 (edellinen sivu):** Haapajarven keskustaa Huhtikuussa 2020.  
Diplomityön kohde, Haapajarven kirjasto- ja kulttuuritalo ympyröity.

**Kuvan lähde:** © Jonne-Patrik Savimäki. Kuvan käytöstä tässä diplomityössä sovittu kuvaajan kanssa.

**Kuvio 1:** Suomen maakunnat, jossa tummanharmaalla Pohjois-Pohjanmaan kunnat ja oranssilla Haapajarvi

**Kuvio 2:** Pohjois-Pohjanmaan kunnat

**Kuvio 3:** Haapajarven kaupunki. Vaaleanharmaalla peltoalueet, tummanharmaat vesistöjä, oranssilla Haapajarven taajama  
**Asemapiirustus (seuraavalla sivulla):** Haapajarven keskustan alue. Mittakaava 1:3000. Oranssilla kirjasto- ja kulttuuritalo.







## 4.1 SUOJELUSKUNTATALOT JA MUUT SEURANTALOT

**Seurantaloiksi luetellaan eri yhdistyksien itselleen rakentamat tai ostamat talot, joita nämä käyttivät kokoontumiseen, juhlimiseen, valistukseen ja varainkeruuseen esimerkiksi järjestämällä tapahtumia, elokuvanäytöksiä tai vuokraamalla osaa tiloista ulkopuolisille. Myös Haapajärvelle perustettiin useampia yhdistyksiä, joista jokaisella oli jossain toimintansa vaiheessa oma rakennuksensa (Liite 1). Tämän diplomityön kohde on vanha suojeluskuntatalo, joka on yksi seurantalojen alalajeista.**

Maan ensimmäisen seurantalonsa "Raittiushuone Walon" rakensi laitilalainen raittiusseura 1886, ja seuraavana vuonna valmistuivat sekä Vaasan että Jyväskylän vapaapalokuntien talot sekä Porin raittiusseurantalonsa. Seurantalojen kultakausi ajoittuu kuitenkin 1900-luvun alkupuolelle, jolloin erilaisten aatteiden ympärille muodostuvien yhdistysten perustamisen tarve oli levinnyt maaseuduillekin. Yleisimpiä yhdistyksiä vapaapalokuntien ja raittiusseurojen lisäksi olivat mm. nuorisoseurat, työväenyhdistykset ja maatalousseurat sekä suojeluskunnat, joista varhaisimmat olivat saaneet alkunsa jo 1800-luvun puolella. Alkuun yhdistykset kokoontuivat jäseniensä kotitalojen tuvissa tai paikallisilla kansakouluilla, mutta toiminnan kasvaessa oman talon rakentaminen tai ostaminen alkoi tulla ajankohtaiseksi. Koska monet yhdistykset ajoivat keskenään jopa ristiriitaisia arvoja, yhdistystalon päällekkäinen käyttö toisen yhdistyksen kanssa ei useimmissa tapauksissa tullut kysymykseen, minkä vuoksi samaan pitäjään nousikin useampi aatteen talo. (Pakkala & Rahola 1985, I s.6)

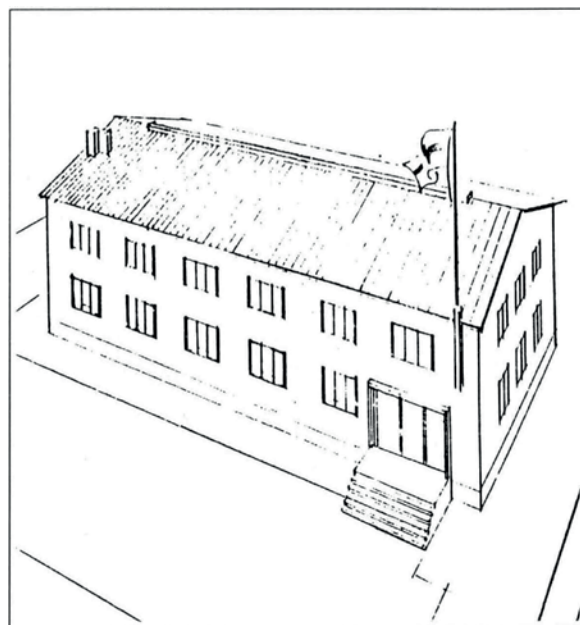
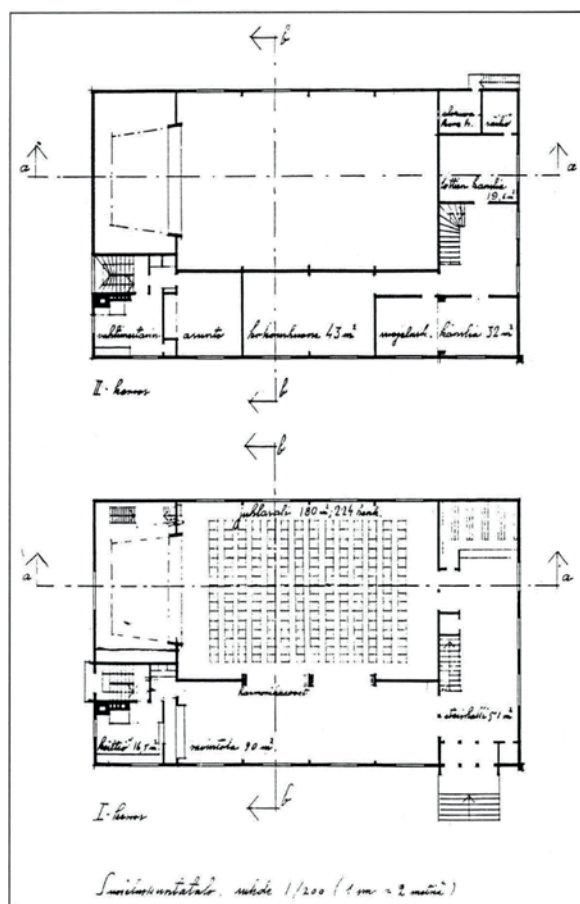
Seurantalojen suunnittelussa hyödynnettiin toisinaan niitä varten laadittuja tyyppiirustuksia tai otettiin viitteitä pitäjän aikaisemmista suurista rakennuksista kuten kansakouluista. Näiden suunnittelijat saattoivat toimia myös seurantalojen suunnittelijoina. Suurempien kuntien seurantalojen suunnittelijaksi saatettiin palkata arkkitehti, joista osa on tunnettuja nykypäivänäkin, kuten Alvar Aalto (Alajärven Nuorisoseuratalo 1920, Seinäjoen Suojeluskuntatalo 1924, Jyväskylän työväentalo 1925 sekä suojeluskuntatalo 1929 ja Helsingin kulttuuritalo 1958), Eliel Saarinen

(Kotkan Työväentalo 1907) ja Theodor Höijer (Helsingin vapaapalokunnan talo 1888). (Pakkala 2019)

Rakennusmateriaalit määräytyivät saatavuuden, osaamisen ja lahjoitusten mukaan, minkä vuoksi useimmat seurantaloista rakennettiin puusta. Etenkin ennen sotia rakennetut seurantalot tehtiin hirrestä, sillä rakennustapa oli aikalaisilla hallussa. Suuremmat talot olivat kuitenkin rakenteellisista syistä kivestä, jolloin yleisin rakennusmateriaali oli tiili tai sementtitiili rapatulla julkisivulla. Talon ympäristöön tehtiin usein juhla- tai urheilukenttä, jonka vuoksi tontin täytyi olla suhteellisen suuri sen lisäksi, että se mielellään haluttiin keskeiseltä tai näyttävältä paikalta. Toisinaan aatetta kannattanut maanomistaja tai yhtiö saattoi antaa tontin lahjoituksena tai myydä nimellisellä summalla, mutta vastavuoroisesti suuren tontin saantia hankaloittivat vahvat aatteelliset arvot, joille lähes poikkeuksetta löytyi pitäjistä vastustajia. (Halme & Pakkala 2008. s. 10-14)

Seurantalojen rakentaminen pienillä paikkakunnilla hoidettiin usein talkoovoimin, johon kelpasi jokaisen työpanos oman osaamisen mukaan. Suurempien hankkeiden kohdalla talkootyöllä hankittiin lähinnä varoja suunnittelu- ja rakentamiskustannuksiin, joita myöhemmin pyrittiin laskemaan talosta saatavilla tuotoilla, mutta pienempien rakennusten ollessa kyseessä itse talo rakennettiin paikallisten voimin. (Halme & Pakkala 2008. s. 12-13)

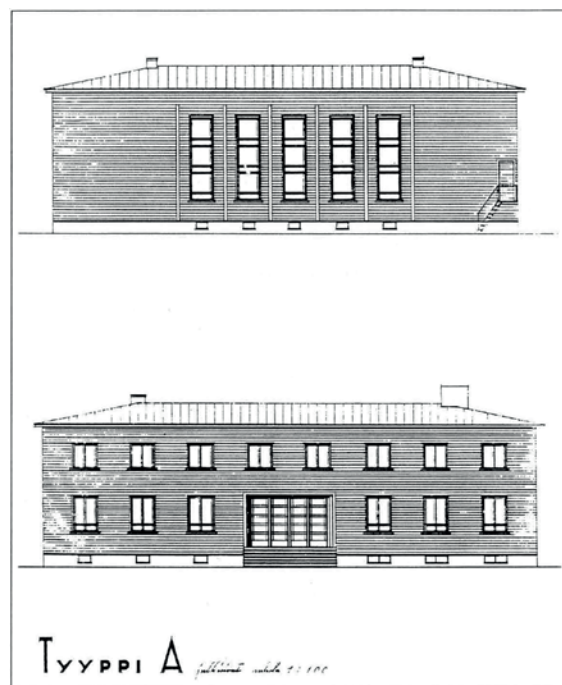
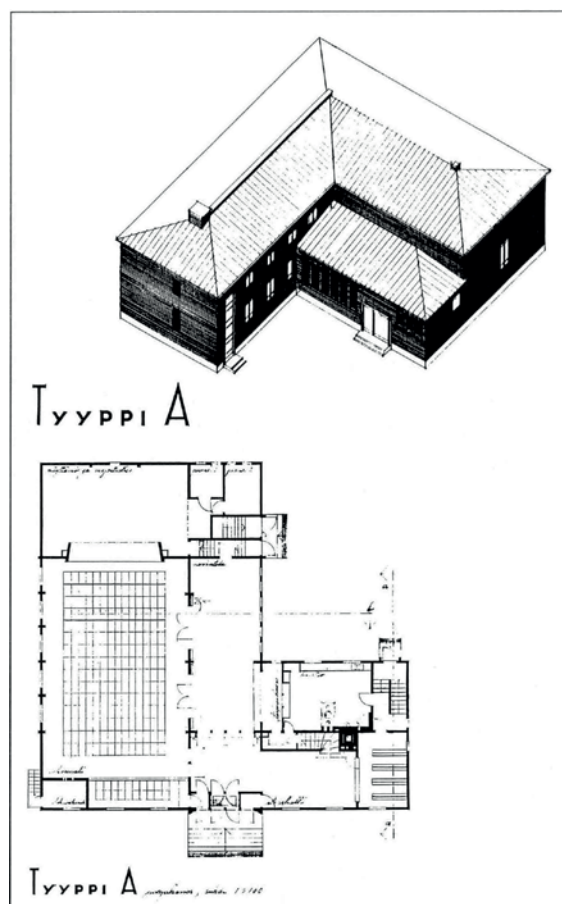
Seurantalojen rakentaminen lakkasi lähes kokonaan 1970-luvulle päästyä muutamia palaneen tilalle uudelleen rakennettuja seurantaloja lukuun ottamatta. Yhdistysten toiminnan hiipuessa tai loputtua kokonaan useat talot joko myytiin tai vuokrattiin ulkopuoliselle tai ne jäivät vuosiksi tyhjäksi, jonka vuoksi osa rapistui käyttökelvottomaksi, mikä johti useiden talojen purkamiseen. (Halme & Pakkala 2008, s.11). 1960-luvun kaupungistumisen seurauksena tonttimaiden arvo nousi, ja seurantaloja korvattiin tehokkaammilla ja uudemmilla teollisesti tuotetuilla rakennuksilla, minkä seurauksena menetettiin osa arvokasta suomalaista rakennusperintöä. Eniten seurantaloja



**Kuva 2:** Niilo Niemen luonnos suojeluskuntataloksi 1934, pohjat

**Kuva 3:** Perspektiivi

**Kuvien lähteet:** Taidehistoriallisia tutkimuksia 12



**Kuva 4:** Niilo Niemen suojeluskuntatalon tyypipohja A, 1936

**Kuva 5:** Julkisivut

**Kuvien lähteet:** Taidehistoriallisia tutkimuksia 12



**Kuva 6:** Alvar Aallon 1929 suunnittelema Jyväskylän suojeluskuntatalo "Suoja"

**Kuva 7:** Suojan teatterisali

**Kuvien lähteet:** Päijänne, Alvar Aalto -säätio. Kuvien tarkat osoitteet tarkennetuissa kuvälähteissä.

**Kuva 8:** Alvar Aallon 1924 suunnittelema Seinäjoen suojeluskuntatalo toimii nykyään museona

**Kuvan lähde:** Maija Holma, Alvar Aalto -säätio. Kuvan tarkka osoite tarkennetuissa kuvälähteissä.

purettiin 1965-1974 (Turun sanomat, 2008). Rakennetun kulttuurihistorian tuhoutumiseen johti käytännössä myös 1970-luvun seurantaloihin ylettänyt korjausaalto. Tällöin alkuperäisiä rakenteita ja materiaaleja muutettiin, peitettiin tai purettiin uusien teollisten materiaalien, tehokkaamman lämmöneristyksen tai tilamuutosten myötä. (Pakkala & Rahola 1985, I, s.2-3)

#### SUOJELUSKUNNAT AATTEELLISENA YHDISTYKSENÄ

**Suojeluskuntataloiksi, jollaista diplomityönikin kohde edustaa, kutsutaan yleisesti kaikkia niitä seurantaloja, jotka jokin suojeluskunta itselleen osti tai rakennutti. Suojeluskuntataloja ymmärtääkseen on ensin ymmärrettävä suojeluskuntalaitoksen historiaa.**

Suomalaisten aatteellinen kahtiajako alkoi jo 1900-luvun alussa Venäjän keisarikunnan alla, kun sen Suomen suurruhtinaskuntaan osoittamat venäläistämistoimet eli sortovuodet saivat aikaan vastustusta itsenäisyysmielissä kansalaisissa. Siitä seuranneen suurlakon aikana syntyi kansalliskaarteja, jotka lakon tapahtumien seurauksena jakautuivat valko- ja punakaarteiksi. 1906 verisen yhteenoton seurauksena kaartiin välille syntyi syvä epäluottamus, jonka jäljet piirtyivät vuosiksi mieliin, vaikka suojeluskaartit tämän jälkeen lakkauttivatkin toimintansa ja punakaarti lakkautettiin senaatin toimesta. (SLPL b, 2014-2019)

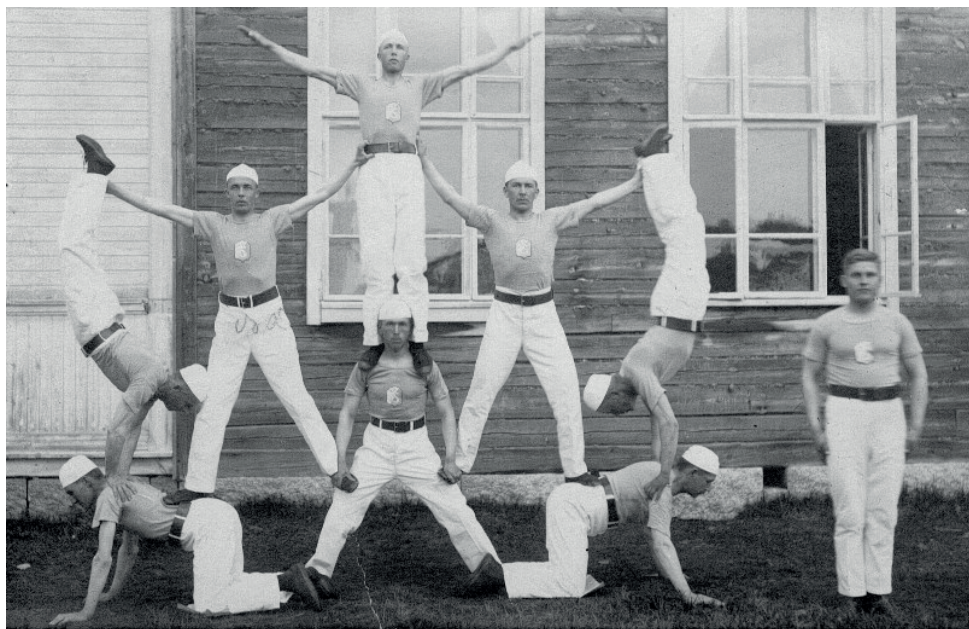
1917 maassa vallitsivat jälleen levottomuudet ja lakot, minkä seurauksena kansalaisten kahtiajako korostui entisestään. Ympäri Suomea ryhdyttiin aluksi toisen toiminnan varjolla perustamaan suojeluskuntia järjestyksen ylläpitämiseksi sekä mahdollisen kansannousun varalta. Alkuvaiheissa suojeluskuntiin liittyi myös työväenluokkaan kuuluvia, mutta itsenäistymisaatteiden rinnalla kytivät vielä vanhat luokkajaot, jonka seurauksena useat työläiset erosivat ja siirtyivät perustettujen punakaartiin riveihin. Suojeluskuntalaiset pitivät tätä ja luokkataistelua epäisänmaallisena toimena, mikä syvensi kaartiin välistä jakoa entisestään. Venäjän keisarikunta hajosi tappiollisen ensimmäisen maailmansodan jälkeen, ja Suomi

julistautui itsenäiseksi valtioksi. Kansana Suomi ei kuitenkaan ollut enää yhtenäinen. (Kylväjä & Sainio)

Tammikuussa 1918 erimielisyydet ajoivat maan sisällissotaan valkoisten ja punaisten välille. Saksalaisten tukemiin valkoisiin joukkoihin lukeutuivat senaatin asevoimat sekä suurin osa suojeluskuntalaisista. Venäjän tukemat punaiset koostuivat pääosin työväestöstä. Sodan voitto kääntyi lopulta valkoisille käytännössä toukokuussa 1918. Sotaa ei kuitenkaan virallisesti lopetettu ennen Suomen ja Neuvosto-Venäjän välille vuonna 1920 solmittua Tarton rauhaa. (SLPL c, 2014-2019)

Sodan jälkeen heräsi keskustelu, mitä suojeluskuntien suhteen olisi tehtävä. Osa halusi säilyttää ne alkuperäisen idean mukaisesti järjestystä ylläpitävinä joukkoina ja osa taas näki niiden täyttäneen tehtävänsä sodassa, eikä tarvetta jatkolle ollut. (Nummelin 1991, s. 145). Koska paikallisia suojeluskuntia perustettiin silti omatoimisesti ympäri maata, eduskunta päätti loppukesästä 1918 säätää virallisen asetuksen Suojeluskuntajärjestön perustamiseksi saadakseen ne hallintaansa. Asetuksen mukaan suojeluskuntajärjestön tuli kouluttaa jäseniään sotilaallisesti, ylläpitää ja edistää hyvää kuntoa sekä tukea tarpeen tullen armeijaa ja järjestysviranomaisia. Järjestön arvoja kannattavilla yli 17-vuotiailla miehillä oli mahdollisuus päästä suojeluskunnan jäseneksi. (SLPL a, 2014-2019)

Ensimmäisinä vuosinaan suojeluskunnat hakivat muotoaan ja toimenkuvaansa yhteiskunnassa. Vastakkainasettelulta punaista Suomea kohtaan voitu välttyä, mikä näkyi väkivaltaisinkin yhteenottoina ja poliittisena painostuksena puolin ja toisin. 1930-luvulla suojeluskunnat muutettiin osaksi Puolustusvoimia toimimaan niiden alaisuudessa ulkoisia uhkia vastaan. Järjestössä ylimpänä toimi Helsingistä käsin suojeluskunnan yliesikunta. Tämän alla toimi 22 suojeluskuntapiiriä, jotka oli jaettu suojeluskunta-alueisiin sekä niiden sisällä toimiviin kyläosastoihin. (Nummelin 1991, s. 136). Jokainen toimiva osasto tarvitsi itselleen tilat, joissa kokoontua, koulututtua ja järjestää tapahtumiaan, minkä seurauksena ympäri maata rakennettiin suojeluskuntataloja.



**Kuva 9:** Haapajärven suojeluskunnan voimistelijat 1926

**Kuva 10:** Haapajärven suojeluskunnan kurssilaiset vanhan suojeluskuntatalon portailla 1930

**Kuva 11:** Haapajärvisiä suojeluskuntalaisia vanhan suojeluskuntatalon edessä 1930

**Kuvien lähteet:** Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkisto

Suomen hävittyä sotansa toisen maailmansodan aikana, se joutui syyskuussa 1944 solmitun Välirohansopimuksen perusteella lakkauttamaan järjestönsä, joita voittajaosapuoli piti fasistisina ja neuvostovastaisina. Vaikkeivat suomalaiset äärivasemmistolaisia lukuun ottamatta nähneetkään suojeluskuntien tai sen rinnakkaisjärjestöjen lukeutuvan sopimuksessa mainittuihin järjestöihin, lakkauttamispäätökseen osattiin varautua. Suurin huolenaihe suojeluskunnille oli niiden mittava omaisuus, jonka pelättiin pahimmassa tapauksessa joutuvan Neuvostoliiton käsiin suojeluskuntataloja myöten.

Yliesikunnan esimerkkiä seuraten lähes kaikki suojeluskuntapiirit ja paikalliset suojeluskunnat allekirjoittivat sopimuksen omaisuuden siirtämisestä lakkauttamisen varalta. Virallisen Neuvostoliiton lakkauttamisvaatimuksen mukaan suojeluskunnat lakkautettiin marraskuussa 1944. (Sélen, 2014 s.6). Omaisuuden luovutuksen seurauksena myös suojeluskuntatalot siirtyivät kunnan tai toisen järjestön käsiin.

## SUOJELUSKUNTATALOT

Yhtenäisestä nimityksestä huolimatta Suomen yli 400 entistä suojeluskunnan taloa ovat arkkitehtuuriltaan varsin erilaisia, sillä ne on rakennettu ennemminkin vastaamaan oman järjestönsä tarpeita kuin edustamaan jotain tiettyä nationalistien ihailun tyyliä. Karkeasti voidaan todeta 1920-luvun suojeluskuntatalojen edustavan klassisempaa tyyliä ja 1930-luvun suojeluskuntaloista löytyvän piirteitä funkkiksesta. Puolustusministeriön arkkitehti Niilo Niemi luonnosteli funkkispiirteiset tyyppi- ja piirustukset suojeluskuntatalosta ja kyläosaston talosta ensimmäisen kerran 1934 (kuva 2 ja 3), ja kahden vuoden päästä hän julkaisi vielä kahdet edeltävää klassisemmat luonnokset (kuva 4 ja 5). Vaikka tyyppirakennukset sisälsivätkin hyväksi todettuja elementtejä jo rakennetuista suojeluskuntaloista, piirustukset eivät herättäneet huomiota edes järjestön omien julkaisujen sivuilla. Suoraan niiden pohjalta ei tiettävästi ole rakentanut kuin puolustusministeriö Viipurin suojeluskuntapiirin alueelle. (Nummelin 1991, s. 142-144)

Kuten muissakin seurantaloissa, myös suojeluskuntataloissa toistuivat tietyt tarpeelliseksi koetut tilat. Nummelin (1991, s. 138) luokittelee suojeluskuntatalot kolmeen ryhmään niiden sisältämien toimintojen perusteella: juhlataloihin, toimitaloihin ja pääsääntöisesti asumiseen tarkoitettuihin taloihin. Juhlatalojen ehdoton sydän oli suuri juhlasali näyttämöineen ja mahdollisine elokuvalaitteineen sekä talon ravintola ja keittiö, jota toisinaan alueen Lotat pyörittivät. Näiden kolmen ydintilan avulla voitiin järjestää tuottavia tapahtumia ja elokuvanäytöksiä kattamaan järjestön menoja, kuten edellä mainittuja rakennuskustannuksia. Toimitalot sisälsivät lähinnä toimisto- ja kokoustiloja ja asuintalot suurimmaksi osaksi suojeluskunnan johtohenkilöiden asuntoja.

Suojeluskuntatalojen käyttötarkoitukset ovat vuosien aikana voineet vaihdella useammankin kerran rakennusten päädyttyä eri toimijoiden käsiin suojeluskuntien pakkolakkauttamisen jälkeen 1944. Haapajärven entinen suojeluskuntatalo, nykyinen kirjasto- ja kulttuuritalo on tästä malliesimerkki. Mahdollisesti suurin osa taloista on sulautunut Haapajärven tavoin osaksi katukuvaa ollen tunnettuja ennemminkin nykykäyttönsä kuin historiansa perusteella. Tällöin rakennuksen alkuperäinen huonejako, pintamateriaalit ja mahdollisesti julkisivujen detaljeja ollaan saatettu menettää muutostöiden seurauksena.

Osa taas on väistämättä purettu tyhjilleen jäämisen ja ränsistymisen seurauksena tai tonttimaan tehokkaamman hyödyntämisen myötä. Oletettavasti vähemmistö taloista on kuitenkin päätyneet tavoiteltavaan lopputulokseen, jossa niiden käyttö on jatkuvaa ja aktiivista eri toimijoiden ylläpitämänä, minkä lisäksi niiden historia on yleisesti tunnettu tai jopa rakennuksen vierailijoita houkutteleva tekijä. Selkeästi tunnetuimmat tähän päätyneet rakennukset ovat myöhemmin kuuluisaksi tulleiden arkkitehtien käsialaa ja sijaitsevat kaupunkien taajamissa. Hyvinä esimerkkeinä tästä Alvar Aallon suunnittelema Seinäjoen suojeluskuntatalo (kuva 8), joka toimii nykyään suojeluskunta- ja Lotta Svärd-museona (Visit Seinäjoki, n.d.).



**Kuva 12:** Suojeluskuntataloa käyttivät usein myös suojeluskuntien rinnakkaisjärjestöt eli paikalliset Lotat, sotapojat ja pikku-Lotat. Haapajärven Lotta-kuoro nykyistä edeltäneessä puisessa suojeluskuntatalossa

**Kuva 13:** Haapajärvenkin suojeluskuntataloihin rakennettiin juhlasali tapahtumia, iltamia ja elokuvia varten. Tuotot käytettiin suojeluskunnan toimintaan. Haapajärvisiä lottia 1935 vanhan suojeluskuntatalon näyttämön edessä.

**Kuva 14:** Suojeluskuntataloja käytettiin usein myös jäsenistön kouluttamiseen. Kurssilaisia Haapajärven vanhassa sk-talossa.

**Kuvien lähteet:** Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkisto, Valokuva-albumi lottien toiminnasta 1930-1941



**Kuva 15:** Pienempien pitäjien seurantalot rakennettiin usein talkootyöllä yhteisvoimin, kuten myös Haapajärvellä. Kuvassa rakenteilla oleva uusi suojeluskuntatalo vanhan palaneen tilalle. Rakennusmateriaaliksi valikoitui yleisesti kivisissä seurantaloissa käytetty sementtiili. Kuva luultavasti vuodelta 1939. **Lähde:** Einari Karsikkaan albumi

**Kuva 16:** Haapajärven uuden suojeluskuntatalon kattorakenteiden tekoa 1940. **Lähde:** Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkisto

## 4.2 SUOJELUSKUNTATALOT HAAPAJÄRVELLÄ

### Nykyisen Haapajärven kirjasto- ja kulttuuritalon syntyhistoria

**Tämän diplomityön kohde, nykyinen Haapajärven kirjasto- ja kulttuuritalo, on rakennettu alkujaan Haapajärven suojeluskunnan toimesta sen toimitaloksi. Vuosikymmenien aikana useaa eri käyttäjää palvellutta rakennusta tuskin olisi kuitenkaan olemassa, mikäli kaksi edeltävää suojeluskuntataloa eivät olisi tuhoutuneet tulipalossa.**

Haapajärven suojeluskunta perustettiin pohjalaisen aktivisti maisteri Vilukselan johdolla 1917 palokunnan nimikkeen varjolla ja se sai järjestön valakirjan mukaan heti 50 miestä riveihinsä. Perustamista vastustivat haapajärvisen työväenliikkeen jäsenet, joiden mielestä palokunnan sotilaallinen tarkoitusperä kääntyisi vain omistavan luokan etujen ajamiseksi. Sisällissodan päätyttyä suojeluskuntien asema virallistettiin valtion toimesta, ja näin ollen helmikuussa 1918 myös Haapajärvellä suojeluskunnat hyväksyttiin kunnalliseksi laitokseksi, johon jokaisen terveen alle 50-vuotiaan terveen miehen oli liityttävä. (Sandkvist 1991, s.177-178)

Kunnallistamisen seurauksena suojeluskunta sai kunnalta määrärahojen lisäksi toimitilat kunnanhuoneelta, joka kuitenkin tuhoutui tulipalossa muutaman vuoden kuluttua. Tämän seurauksena syntyi pian tarve uudelle suojeluskuntatalolle. (Sandkvist 1991, s.178) Yhteisiä kokoontumistilojakin pohdittiin eri yhdistysten kesken, mutta ajatus kaatui yhteisymmärryksen puutteeseen, mikä oli tuon ajan aatteellisille yhdistyksille tavanomaista. Lopulta vuonna 1929 päätettiin rakentaa vanhan kruununmakasiinin hirsistä rakennusmestari Åkermanin piirustuksilla suojeluskunnalle oma hirsinen talo samalle paikalle, jossa nykyinenkin talo seisoo. Rakennukseen tuli kolmikerroksinen, joista alin kerros oli betonista ja kaksi ylempää puusta. Alimmassa kerroksessa sijaitsi ruokala ja keskikerroksessa sali, jota käytettiin ahkerasti elokuvien näyttämiseen, iltamiin, juhliin ja erilaisien kiertueiden toimesta. Salin päällä olivat suojeluskunnan toimistohuoneet, majoitushuoneita sekä elokuvakojeen käyttäjän asunto.



**Kuva 17:** Uudessa suojeluskuntatalossa eli nykyisessä kirjasto- ja kulttuuritalossa toimii Perinnehuone Suojalukko. Haapajärviset Sotilaspoikien perinnekiltalaiset ovat koonneet museuhuoneeseen Haapajärven suojeluskunnan historiaan liittyviä esineitä. Seinälle on kehystetty mm. piirustukset vanhasta puisesta suojeluskuntatalosta.





**Kuva 18:** Haapajärven hirsinen suojeluskuntatalo sijaitsi samalla paikalla kuin uusi kivinenkin, joka rakennettiin heti sen palon jälkeen. Kuva vuodelta 1937  
**Lähde:** Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkisto



**Kuva 19:** "Lentovalokuvia Haapajärven Taajaväkisestä yhdyskunnasta, kuvat on otettu vuonna 1935" kuvaajana toiminut Veljekset Karhumäki.  
**Lähde:** Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkisto

Yläkerrassa sijaitsi myös Haapajärven kaupungin kantakirjasto vuokraamassaan 20 m<sup>2</sup> huoneessa. (Raahen suojeluskuntapiiri, 1929 s. 114)

Tammikuussa 1939 Haapajärven palokunta sai haastavan hälytyksen, kun ohi ajanut silminnäkijä oli havainnut suojeluskuntatalon kolmannesta kerroksen savuavan (Kumpumäki 2001, s. 14). Rakennuksen pelastaminen osoittautui mahdottomaksi, mutta alueen palokunnat onnistuivat eristämään aggressiivisen palon leviämistä kadun muihin puurakennuksiin. Tulipalon seuraukset olivat tuhoisat: rakennus paloi perustuksiinsa myöten mukanaan suojeluskunnan irtaimistoa, lottien omaisuutta sekä sekä Haapajärven kunnan kantakirjasto. Haapajärvellä lainassa ollut kalustoa lukuun ottamatta koko kiinteistö oli järjestön onneksi vakuutettu. Omaisuudesta säilyi vain järjestöläisillä lainassa olleet tavarat sekä suojeluskunnan arkisto, joka toimi eri rakennuksessa. (Sanoma Oy, 1939)

Koska palon nähtiin alkaneen ”epäilyttävissä olosuhteissa”, kuten tapahtuman jälkeisissä sanomalehdissä todettiin, asiaa alettiin tutkia tarkemmin tuhopolttona. Kuulusteluita varten vangittiin suojeluskunnan entinen paikallispäällikkö. Hänen uskottiin syyttäneen palon peitelläkseen jälkiään tekemistään väärennöksistä ja kavalluksista suojeluskunnan varoista ja rintama-avustuksista. Käräjillä näistä nostettiin virallinen syyte, ja lehdet ympäri maata uutisoivat yksityiskohtaisesti usean kuukauden käsittelyä. Lopullinen tuomio langetettiin kavalluksista sekä väärennöksistä ja tuhopolttosyyte hylättiin riittämättömien näyttöjen perusteella. (Aamulehti Yhtymä, 1939 s.3)

Puheet uudesta suojeluskuntatalosta alkoivat heti edellisen vielä savutessa raunioina, sillä järjestön toimitiloille nähtiin olevan edelleen erityisen kova tarve. Uuden rakennuksen haluttiin vastaavan järjestön tarpeita edeltäjänsä paremmin, sillä vanhan rakennuksen tilat olivat käyneet vanhanaikaisiksi

N:o 9 KUORMARENKI 339



Kenttäpappi V. Näyhä pitämässä vihkimispuhetta.

### Haapajärven sk.-talon peruskivi laskettiin 14.8.39.

Haapajärven uuden suojeluskuntatalon peruskiven laskeminen toimitettiin 14. 8. 39. Maisteri Pekka Leinonen oli kirjoittanut peruskirjan kirjoituksen, jonka tilaisuudessa allekirjoittivat Haapajärven sk:n rakennustoimikunta ja Lotta-Svärd-yhdistyksen Haapajärven paikallisosaston johtokunta. Tämän jälkeen piti Haapajärven sk:n kenttäpappi Väinö Näyhä vihkimispuheen, jonka jälkeen Haapajärven sk:n esikunnan jäsen Pekka Leinonen luki yleisölle peruskirjan sisällön. Tämän jälkeen peruskirja voimassa olevien metallirahojen ja sk.-talon piirustusten kanssa suljettiin kupariseen laatikkoon, jonka Haapajärven sk:n jäsen Yrjö Haapanen juotti umpeen ja aluepäällikkö Eino Pyhällä muurasi kivijalkaan. Lopuksi veisattiin virsi Jumala ompe linnamme, jonka jälkeen sk.-talon rakennusväki siirtyi Lottakahvilaan, jossa nautittiin lottien tarjoamaa kahvia. Yleisöä oli tilaisuudessa arviolta 1.000 henkeä. Mainittakoon, että Haapajärven sk:n uusi talo rakennetaan sementtitiilistä ja tulee siitä eräs Pohjois-Suomen suurimpia maaseuturakennuksia. Taloon sijoitetaan m.m. valtion puhelinkeskus, lennätinlaitos ja postikonttori.



Peruskirja asetetaan sk.-talon piirustusten ja metallirahojen kanssa kupariliiteriöön.

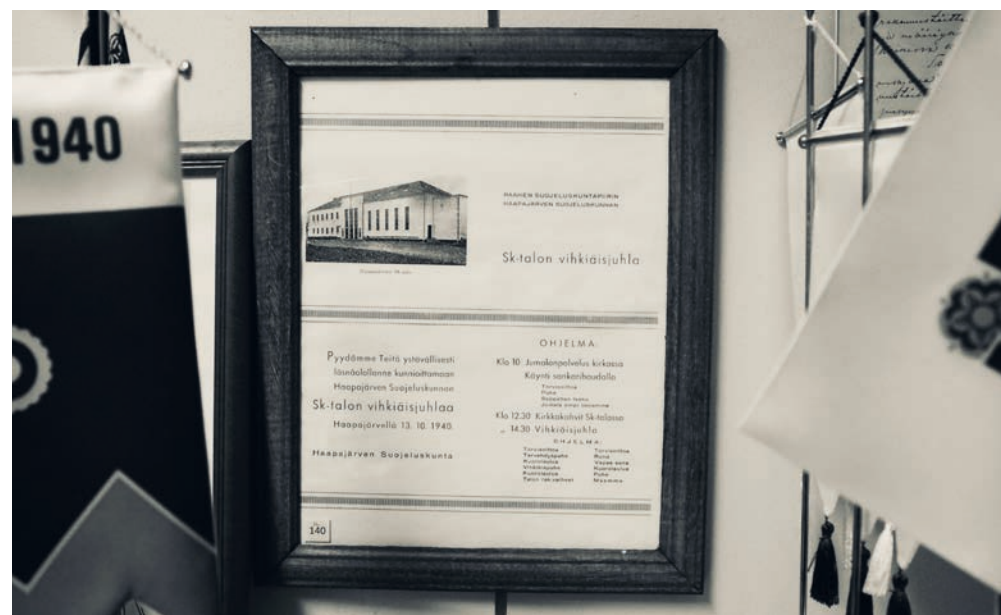
**Kuva 20:** Haapajärvi kuului rakentamisen aikaan Raahen suojeluskuntapiiriin, jonka lehti ”Kuormarenki” uutisoi myös Haapajärven suojeluskunnan tapahtumista ahkerasti. Etenkin uusi suojeluskuntatalo herätti mielenkiintoa, kuten sen peruskiven laskusta kertova artikkeli todistaa. Artikkelin kopio kehystetty Perinnehuone Suojalukon seinälle.



**Kuva 21:** Uusi kivinen suojeluskuntatalo vuonna 1940. **Kuvan lähde:** Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkisto



**Kuva 22:** Haapajärven suojeluskuntatalo sijaitsi muiden aikansa seurantalojen tavoin keskeisellä ja näyttävällä paikalla.  
**Kuvan lähde:** Martta Kiertokarin (os. Lassila) albumi. Kuva julkaistu Haapajärvi kuvina-ryhmässä Facebookissa.



**Kuva 23:** Uuden suojeluskuntatalon vihkiäisjuhlan kutsu on myöskin kehystetty muistoksi museuhuoneen seinälle

ja ahtaaksi toiminnan kasvettua. (Oy Liitto, 1939). Peruskiveen muuratun pergamentin tekstin mukaan jo tammikuun 22. päivä 1939 suojeluskunta päätti rakentaa uuden talon palaneen tilalle. Talossa tulisi olemaan elokuvasali, ravintolahuoneisto, paikallispäällikön ja vahtimestarin asunnot, suojeluskuntatoiminnalle tärkeät huoneet sekä kellariin 25 metrin pienoiskivääriampumarata sekä varastoja. Siipirakennukseen sijoitettaisiin valtion postitoimisto ja puhelinkeskus.

Rakennuksen suunnitteli helsinkiläinen diplomiarkkitehti Väinämö Killinen, ja se saatiin rahoitettua palovakuutusrahojen ja lainoitusten ansiosta. Suunnitelmien tilaaminen arkkitehdiltä ja sementtitiilirakenteen vuoksi talo sai paljon julkisuutta ympäri maata ja siitä uutisoitiin suojeluskunnan omissa lehdissä. Urakoitsijana toimi pihtiputaalainen kokenut ja kehuttu rakennusmestari Antti Paananen ja talo rakennettiin vaikeista ajoista huolimatta erittäin hyvin. Kun päätös uudesta rakennuksesta oli tehty, sementtitiiliä alettiin valmistaa vauhdilla ja rakentaminen lähti nopeasti liikkeelle. Rakentaminen itsessään sujui ilman suuria vastoinkäyksiä. Talon sisustamisesta vastasivat rakennusprojektiä muutenkin taloudellisesti tukeneet haapajarviset lotat, jotka saivat talosta myös itselleen toimitilat. 13.10.1940 vietettiin uuden suojeluskuntatalon näyttäviä ja lehtien palstoille päässeitä vihkiäisjuhlia. Lopullisesti talo kuitenkin valmistui vasta keväällä 1941, sillä talvisota hankaloitti rakennusprojektiä. (Haapajarvi-Seura, 1987)

Seurantaloihin rakennettiin usein vähintään talonmiehelle oma asunto, mutta etenkin suojeluskuntataloissa myös osaston korkeimmat johtohenkilöt saivat usein asunnon rakennuksesta. Myös Haapajarvellä talon ensimmäinen talonmies Väinö Siltaniemi muutti vaimonsa kanssa

uuteen rakennukseen, joka oli tuolloin kesäkuussa 1940 vielä joiltain osin keskeneräinen. Samana syksynä heidän jälkeensä taloksi asettuivat Paikallispäällikkö perheineen. Asunnot sijaitsivat talon eteläpäädyssä. (Haapajarvi-Seura, 1987)

Posti asettui talon teatterin päätyyn rakennettuun siipeen myöskin vuonna 1940 ja sai yläkertaansa asukkaiksi postinhoitajan sisarensa kanssa. Sen alkuperäisen toimintansa vuoksi kutsun rakennuksen siipiosaa jatkossa vanhaksi postisiiveksi. Lottien pitämä ravintola Kultalyhty vei keittiöineen talon ensimmäisestä kerroksesta sen puolen, jossa kirjasto nykyään sijaitsee, ja pääsi aloittamaan myöskin toimintansa 1940. Sen sijaan teatterisali valmistui vasta vapuksi 1941. Näiden välissä sijaitsivat sisäänkäyntiaula, narikka, lipunmyyntipiste ja yleisö-wc:t. Yläkerrassa asuntojen lisäksi toimi toimistotiloja, valtion vuokraama kärjäsalia ja aulan päällä kärjäyleisön odotustasanne. (Haapajarvi-Seura, 1987).

Uusi suojeluskuntatalo sekä palanut edeltäjänsä olivat rakennuksina tyypillisiä seurantaloja. Rakentamisessa käytettiin ajalle tyypillisiä rakennustapoja ja -materiaaleja, ja työmaalla talkoissa olivat kyläläiset itse, kuten hyvin tavallista oli. Myös tilaohjelmaltaan rakennus oli edeltäjänsä tavoin hyvin perinteinen suojeluskuntatalo teatterisaleineen, ravintoloinen, asuntoineen ja toimitiloineen. Edes kellarin ampumarata ei ollut mitenkään poikkeuksellinen, sillä ampumaharjoitukset kuuluivat järjestöläisten viikottaiseen elämään, ja sitä varten suojeluskunnat rakensivat itselleen joko talon sisään tai välittömään läheisyyteen harjoitteluratoja. Jatkosodan aikana rakennus toimi jalkaväen Koulutuskeskus 13:na, mutta muuten suojeluskunnan ainoita yleisölle avoimia toimintoja olivat vain Lottien ylläpitämä ravintola Kultalyhty ja toisinaan järjestetyt elokuvanäytökset (Haapajarvi-Seura, 1987).



**Kuva 24:** Suojeluskuntatalo siirtyi suojeluskuntien lakkauttamisen jälkeen 1944 kunnan omistukseen. Ravintolan ja matkahuollon lopettamisen jälkeen rakennus toimi kauppalantalona, kunnes 1979 uusi kaupungintalo valmistui ja kaupungin virastot pääsivät siirtymään uusiin tiloihin. **Kuvan lähde:** Haapajärvi-kirja (Luhtasela, 1966)



**Kuva 25:** Haapajärven keskustaa 1960-luvulla  
**Kuvan lähde:** Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkisto, kuvaajana T:mi Karhumäki



**Kuva 26:** Haapajärvisiä valtuutettuja. Kunnantaloaikoina rakennuksen teatterisali muutettiin valtuustosaliksi, jolloin sen akustiikkaa paranneltiin. **Kuvan lähde:** Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkisto

## SUOJELUSKUNNAN JÄLKEINEN AIKA

Kun Haapajärven suojeluskunta lakkautettiin maan muiden suojeluskuntien kanssa 1944, valtiolle takavarikoitu talo siirtyi käytännössä Elokuva Oy hallintaan. Yhtiö oli perustettu turvaamaan elokuvanäytökset myös lakkauttamisen jälkeen (Jaakonaho, 1995). Vuonna 1946 Haapajärven kunta päätti ostaa vanhan suojeluskuntatalon kunnantaloksi, sillä edeltävät tilat olivat olleet liian pienet henkilökunnan tarpeisiin. (Vihola, 1985 s.385)

Rakennuksessa toimi vuoteen 1962 asti ravintola Kultalyhty sekä matkahuolto, mutta näistä kummastakaan ei löytynyt kirjallista tietoa tai valokuvia. Ravintolassa aikoinaan käyneiden mukaan se oli tunnelmaltaan arvokas valkoisine pöytäliinoineen ja asiakkaat johdatettiin pöytiin, joissa heitä palvelivat tyylikkäästi pukeutuneet tarjoilijat. Kultalyhdyn tilat olivat mitä luultavimmin samat kuin Lottienkin pitämän samannimisen ravintolan aikaan. Kun ravintolatoiminta loppui, ravintolasali muutettiin ensin valtuustosaliksi, jonka jälkeen tilaan rakennettiin kevein väliseinin virastotiloja ja valtuustosali siirtyi vanhan elokuvasalin tiloihin. (Haapajärvi-Seura, 1982b s. 6)

Kaupungin virastotalo ja käräjäsalit toimivat talossa siihen asti, että pääsivät muuttamaan uuteen kaupungintaloon Kirkkokadulle joulukuussa 1980 (Haapajärvi-Seura, 1982b s. 6). Tämän jälkeen suojeluskuntatalo pysyi useamman vuoden tyhjillään. Kirjasto sijaitsi tällöin kansakoulun yhteydessä epäkäytännöllisissä ja ahtaissa 150 m<sup>2</sup> tiloissa syrjässä keskustassa asioivilta. Tämän vuoksi kaupunki lopulta päätti budjetoida muutostöihin vanhalla kaupungintalolla saadakseen kirjastolle ajanmukaiset ja suuremmat tilat aivan keskustasta. (Haapajärvi-Seura, 1981 s. 4)

Samana vuonna 1981 kun suunnitelmia vanhan kaupungintalon saneerauksesta kirjaston uusksi tiloiksi oltiin viemässä eteenpäin, kaupungin päättäjät kävivät keskustelua myös uudesta monitoimitalosta ja sen tilaohjelmasta. Suunnitellut tilat karsiutuivat kolmannekseen alkuperäisistä ja suurimman tappion kokivat kulttuuripuolen eli teattereille, näyttelyille ja kansalaisopistolle varatut tilat. Kerrosalan pienentämistä perusteltiin suurilla rakennus- ja ylläpitokustannuksilla, mutta myös sillä, ettei valtiolta saisi tukea kuin liikuntatilojen rakentamiseen. Kolmantena argumenttina kulttuuritilojen poisjättämiselle nähtiin mahdollisuus remontoida tilat vanhaan suojeluskuntatalon toiseen päähän kirjaston tilojen seuraksi. Tällöin kaupunki saisi oikean kulttuuritalon, jonka keskeinen sijainti nähtiin toiminnalle ehdottoman positiivisena asiana. (Haapajärvi-Seura, 1981 s. 4)

Kesällä 1981 kouluhallitus hyväksyi kirjastohankkeen muutostyön toteuttamisohjelman 1. vaiheen ja saneeraustyöt alkoivat 1982 alussa. Rakentamisen aikana ei välttytty yllättäviltä lisäkuluilta. Suurimman yksittäisen menon aiheuttivat keskuslämmityksen uusiminen ja välipohjan valaminen uudelleen betonista, sillä alkuperäinen oli rakennettu puusta sota-ajan sementin ja raudan hankalan saannin vuoksi. (Haapajärvi-Seura, 1982a). Rakennuksen lopulliset kustannukset kaksinkertaistuivat alkuperäisestä arviosta, mutta silloisen kaupunginsihteerin laskelmien mukaan kirjastorakennus tuli tästä huolimatta kaupungille moninkertaisesti edullisemmaksi kuin uuden kirjaston rakentaminen. (Haapajärvi-Seura, 1982b s. 1)

Kulttuuripuolen saneerauksen 1983 jälkeen rakennus ja sen käyttötarkoitukset ovat pysyneet lähes muuttumattomina jo vajaa neljä vuosikymmentä. Työn seuraava osa käsittelee kirjasto- ja kulttuuritalon nykytilannetta niin rakennuksena kuin toimijanaanakin. Tämän jälkeen esitän suunnitelmien muodossa, mikä voisi olla rakennuksen tulevaisuus. Tämän hetken



**Kuva 27:** Kirjasto- ja kulttuuritalo 1985. Ronkaalankuja kulkee vielä rakennuksen vierestä kohti pappilaa. Myöhemmin risteystä siirrettiin useita metrejä kauemmas kirjastosta, jolloin kirjastolle saatiin omat parkkipaikat. **Kuvan lähde:** Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkisto, kuvannut Jaakonaho Pasi



**Kuva 28:** Vasta valmistuneen kirjaston käsikirjasto, luultavasti vuonna 1982  
**Kuvan lähde:** Kirjaston oma valokuva-albumi



**Kuva 29:** Kirjaston 1. krs. Takana näkyy lainaustiski ja vasemmalla ovet porrashuoneeseen, kuva luultavasti vuodelta 1982  
**Kuvan lähde:** Kirjaston oma valokuva-albumi

tilanteen perusteella voi olettaa, että rakennus tulee jatkossakin palvelemaan haapajärvisiä kirjastona ja kulttuuritalona.

#### TIEDONKERUUMENETELMÄT RAKENNUKSEN HISTORIAN SELVITTÄMISEKSI

Työtä varten kävin internetistä vapaasti löytyvän tiedon lisäksi läpi paikallislehti Maaselän digitoimattomia vuosikertoja, kirjaston kokoamaa valokuva-albumia ja lehtileikekirjaa, sekä kansalliskirjaston digitaalisia aineistoja. Tämän lisäksi kuulin aiheeseen perehtyneitä haapajärvisiä sekä tutkin Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkiston. Lisää aineistoja rakennuksesta voi mitä luultavimmin löytää Haapajärven kaupunginarkistosta sekä Suomen Kansallisarkistosta, johon myös sota-arkiston aineistot siirrettiin 2008. Myös hyviksi tietolähteiksi osoittautuneiden Maaselän vuosikertojen digitoiminen mahdollistaisi sanojen etsimisen tietokoneella, mikä nopeuttaisi yhden vuosikerran läpikäymistä huomattavasti.

Huolimatta eri arkistoissa vietetyistä päivistä, osa talon historiasta jäi vielä hämärän peittoon ja mahdolliset valokuvat etenkin suojeluskunnan, ravintolan ja matkahuollon ajoilta löytämättä. Myöskään alkuperäisiä rakennuspiirustuksia ei vielä löytynyt, joten alkuperäisten tilojen, värimaailman, materiaalien ja yksityiskohtien suhteen on siis vain esitettävä arvauksia. 1993 julkaistu Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 3 -kirja (P-Pohjoismaan seutukaavaliitto, 1993 s. 116) todistaakin taloon liittyvän yleisen tietämättömyyden: kymmenen rivin esittelyssä kahdeksasta faktasta kolme keskeistä ovat virheellisiä. Tekstin mukaan esimerkiksi entisen postisiiven kerrotaan olevan myöhemmin rakennettu laajennus, vaikka juuri postin ja puhelinkeskuksen saaminen hankkeeseen jo ensimetreillä mukaan mahdollisti uuden suojeluskuntatalon rakentamisen.

**Kuva 30:** Kirjasto- ja kulttuuritalo 1980-luvulla.  
**Kuvan lähde:** Kirjaston valokuva-albumi







**Kuva 31:** Kauppakatu 1980-luvulla.  
**Kuvan lähde:** Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkisto



Kuva 32: 1960-luvun ilmakuva Haapajärven keskustasta. Kirjasto- ja kulttuuritalo, silloinen kauppalantalo, ympyröity.  
Kuvan lähde: Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkisto, kuvannut T:mi Karhumäki.

# 5 NYKYTILA

## 5.1 RAKENNUKSEEN KOHDISTUNEET MUUTOKSET JA NYKYTILANNE

- 5.1.1 Piha ja ympäristö
- 5.1.2 Julkisivut
- 5.1.3 Rakenteet
- 5.1.4 Nyky- ja edeltävän tilanteen pohjapiirustukset
- 5.1.5 Nykytilanteen perspektiivileikkaukset
- 5.1.6 Sisätilat
- 5.1.7 Yläpohja ja kylmä ullakko
- 5.1.8 Talotekniikka



## 5.1 RAKENNUKSEEN KOHDISTUNEET MUUTOKSET JA NYKYTILANNE

### 5.1.1 PIHA JA YMPÄRISTÖ

Jo edellinen puinen suojeluskuntatalo rakennettiin aikoinaan kyläkeskustan keskiöön vilkkaan Kauppakadun varteen. Nykyisen rakennuksen sijainti on edelleen erinomainen keskustan palveluita hyödyntäville, vaikka iso osa kadun entisistä puisista liikerannuksista on vuosien mittaan purettu ja keskustan palvelut levittäytyneet myös samansuuntaiselle Puistokadulle. Näitä kahta katua yhdistävä Haapalankatu (kuva 34) kaartuu Kauppakadun päässä suoraan juhlanan pääsisäänkäynnin kohdalle, mutta kulkureittinä se on katkaistu betoniportain puolesta välistä, eikä asfaltoituna katutilana toimi puistomaisena kävelytienäkään.

Rakennuksen etupiha (kuva 33) on autonlevyinen asfalttikaistale, jonka erottaa Kauppakadusta kapea nurmialue ja siihen istutettu pylväskaarivestistö. Istutuksia edustavat lisäksi komea villiviini talon kaakkoisjulkisivulla (kuva 43) , joka hehkuu lähes kirkkaanpunaisena ruska-aikaan, sekä talon takana kasvava koristeomenapuu, joka haapojen tavoin piristää talon julkisivua keltaisilla lehdillään talven lähestyessä. Perinteiset kasvit ja puut sopivat vanhan seurantaloon tyyliin, vaikka iältään ne ovatkin huomattavasti rakennusta nuorempia, sillä niistä ei ole

merkkiäkään vielä 1960-luvulla otetussa ilmakuvassa (kuva 32). Suojeluskunta-aikoina talon piha oli hyvin karu (kuva 21 ja 22), joka tosin selittyi sillä, ettei suojeluskunta ehtinyt käyttää taloa sen valmistuttua kuin muutaman vuoden.

Talon taakse rajautuu takapiha vanhan postisiiven ja piharakennusten ansiosta, joskin jälkimmäinen rajaa kirjaston näkymät paikoitusalueena toimivalle asfalttipihalle puisto- ja järvinäkymän sijaan (kuva 36). Hieman lähempänä järveä sijaitsee presidentti Ståhlbergin punainen hirrestä rakennettu lapsuudenkoti (kuva 38), joka toimii nykyään kesäisin museona. Näiden kahden rakennuksen välistä alkaa suosittu rantapolku, joka kauniin järvimaisemansa ansiosta on kaupunkilaisten vilkkaassa virkistyskäytössä.

Takapiha on käytössä lähinnä autoja varten, sillä henkilökunta parkkeeraa omansa sinne päivän ajaksi ja kirjastoauto lastaa uudet kirjat kyytiinsä takaoven kautta. Asiakkaille kaakkoispäädyn kahdeksan autopaiikkaa ovat riittävät, sillä elokuvien tai muun suuremman tapahtuman aikaan viereisen seurakuntatalon parkkipaikalle mahtuu autoja moninkertaisesti.



Kuva 33: Kirjaston etupiha

**Kuva 34:** Haapalankadun pääty kirjaston 2. kerroksesta kuvattuna.

**Kuva 35:** Ilmakuva Haapajärven kirjaston pihapiiristä. Valkoinen rakennus kirjaston takana seurakuntatalo. Puurivistön keskellä lähimpänä rantaa pappila ja sen lähellä punainen mansardikattoinen K.J.Ståhlbergin lapsuudenkoti, joka toimii nykyään museona. Museon ja kirjaston välistä lähtee rantapoluksi nimetty virkistysreitti. Sen oikealla puolella Ronkaalan urheilukenttä.

**Kuvan lähde:** © Jonne-Patrik Savimäki. Kuvan käytöstä tässä diplomityössä sovittu kuvaajan kanssa.





**Kuva 36:** Takapiha, joka toimii lähinnä henkilökunnan paikoitusalueena.

**Kuva 37:** Haapajärven 1960-luvulla valmistunut seurakuntakoti ja parkkialue, jota myös kirjasto- ja kulttuuritalossa vierailevat käyttävät kirjaston päädyn parkkipaikan ollessa täynnä.

**Kuva 38:** Vasemmalla oleva punainen hirsirakennus on K.J.Ståhlbergin lapsuudenkotimuseo, jonka oikealla puolella sijaitsee Ronkaalan urheilukenttä. Kuvan etualalta lähtevä Rantapolku johtaa Haapajärven rantaan ja on suosittu virkistysreitti.

**Kuva 39:** Näkymä takapihan reunalta kauppakadulle rakennuksen luoteispäädyssä.

**Kuva 40:** Luoteispäädyssä on keräyspiste.



**Kuva 41:** Näkymä Kauppakadulta luoteeseen.



**Kuva 42:** Näkymä Kauppakadulta kaakkoon. Tien vasemmalla puolella kahvila, jonka takana ruokakauppa.



**Kuva 43:** Näkymä rakennuksen kaakkoisjulkisivulle, jossa kasvaa villiviini. Päädyssä on parkkipaikka rakennuksen kävijöille.

## 5.1.2 JULKISIVUT

### Yleisilme

Talon julkisivujen yleisilme on säilynyt pääpiirteittäin samana koko historian ajan: sen yhteyteen ei ole useista tarveselvityksistä ja hankesuunnitelmista huolimatta rakennettu satojen neliöiden laajennuksia, eikä pintamateriaaleja ole muutettu radikaalisti. Näin ollen rakennuksen tunnistaa samaksi kuin sen alkuaikoina otetussa kuvassa. Vuosien myötä kuitenkin joitain muutoksia on tehty lähinnä käytännöllisyyden näkökulmasta, mikä on muokannut talon yksityiskohtia ja hienovaraista yleisilmettä selkeästi tukkoisempaan suuntaan. Esimerkiksi julkisivun pääsisäänkäynnin symmetria on rikkoutunut aulan muutostöiden seurauksena, kun keski-ikkunan ja oikeanpuoleisen ulko-oven paikkoja on vaihdettu keskenään.

Rakennuksen julkisivut ovat keltaiseksi rapatut, mikä oli muiden kivisten seurantaloiden tavoin hyvin tavallinen julkisivujen pintamateriaali, mutta alkuperäistä väriä on mustavalkoisten kuvien perusteella vaikea tulkita. Vuonna 1940 otetusta kuvasta (kuva 21, myös viereisellä sivulla) voi havaita, että julkisivuja on aluksi peittänyt nykyistä ohuempi rappauspinta. Kuvassa sementtitiilen tekstuuri erottuu vaalean rappauskerroksen läpi, mutta jo kauppalantalon aikoihin (kuva 24, myös viereisellä sivulla) rappaus vaikuttaa paksummalta. Ohuempi rappaus on saattanut olla myös alusrappaus, joka on saatettu viimeistellä paksulla rappauksella hyvin piankin valmistumisen ja kuvan oton jälkeen. Tällöin nykyinen paksu rappaus voi hyvinkin olla myös alkuperäinen. Rappauksen tämänhetkinen kunto vaikuttaa pintapuolisesti tarkasteltuna hyvältä muutamia pieniä lohjenneita ja joitain valumavesistä värjäytyneitä kohtia lukuun ottamatta. Näin ollen koko rappauksen korvaaminen uudella ei ole ainakaan lähivuosina perusteltua.

Alkuperäisen rappauksen ja värin selvittämiseksi julkisivuista olisi kuitenkin hyvä teettää ammattilaisen tekemä tutkimus tulevien vuosien korjaustoimenpiteitä varten. Tutkimuksessa on hyvä selvittää, mistä nykyinen rappaus koostuu ja mitä kerroksia sen alla mahdollisesti on. Tämän jälkeen pystytään valitsemaan rappauksen korjaamiseen oikeanlainen massa ja maalata rappaus alkuperäisellä värillä, mahdollisesti valkoisella tai keltaisella. Maalina on käytettävä oikeanlaista ja nykyiselle rappaukselle soveltuvaa hengittävää epäorgaanista maalia. Mikäli rappaus

pääsee vuosien aikana haurastumaan tai jopa irtoilemaan vähintään kolmanneksen, voidaan nähdä perusteltuna irroittaa rappaus ja korvata se uudella rappauksella, joka kuitenkin noudattaa alkuperäistä rappauspintaa ja -väriä.



**Kuva 44:** Lähikuva nykyisestä rappauspinnasta





Kuva 45: Rakennuksen pääjulkisivu kuvattuna Haapalankadulta.  
Kuvan 45 alla jo aiemmin nähdyt kuvat 21 ja 24

## 5.1.2 JULKISIVUT

### Ikkunat

Rakennuksen ikkunat on kuvien perusteella vaihdettu vähintään kahteen kertaan. Alkuperäiset ikkunat lienevät kuvien 21 ja 24 perusteella olleet paikoillaan ainakin 60-luvun kauppalantaloaikoihin asti. Suurimmat ikkunat, kuten pääsisäänkäynnin, porrashuoneen, konehuoneen portaikon ja teatterin yhteydessä, olivat pieniruutuisia. Talon yleisimmät perusikkunat taas olivat kaksiosaisia, joiden alaosa toimi keskeltä kipattavana tuuletusikkunana. Karmiväriä on vaikea tulkita näistä kahdesta mustavalkokuvasta. Vanhemman suojeluskuntataloaikaisen kuvan kontrasti on voimakas, jolloin sokkeli ja ikkunakarmit näyttävät lähes mustilta vaalean julkisivurappauksen rinnalla. Sen sijaan kauppalantaloaikaisessa kuvassa karmeja voisi tulkita

valkeiksi. Ei ole tietoa, onko ikkunat näiden kahden kuvan välisenä aikana vaihdettu kokonaan, vai onko pelkästään karmit maalattu.

Sen sijaan on varmaa, että ikkunat oli vaihdettu kirjaston muutettua rakennukseen 1982, sillä uudet ikkunat näkyvät muuton jälkeen otetuissa valokuvissa. Vaihto on siis luultavasti tehty remontin yhteydessä. Näiden ikkunoiden ruutujako yksinkertaistui alkuperäisestä: entiset pieniruutuiset ikkunat muuttivat kaksi- tai kolmiosaisiksi ja kaksiosaiset perusikkunat yksiruutuisiksi keskeltä kipattaviksi. Karmiväri oli tummanruskea ja sisäpuoliset pintahelat kromiset tai vastaava.



**Kuva 46:** Kirjaston 1. krs ja rusekakarmiset yksiruutuiset kippi-ikkunat lainaustiskiltä kuvattuna vuoden 1989 jälkeen, sillä pöydällä on tuolloin käyttöön otettu atk-lainausjärjestelmä.

**Kuvan lähde:** Kirjaston valokuva-albumi



**Ote kuvasta 24:** Vanhan suojeluskuntatalon ikkunoiden pieniruutuisuus säilyi ainakin kauppalantaloaikoihin asti vaikka väri vaihtuikin vaaleammaksi. Voidaan myös olettaa ovien pysyneen alkuperäisinä. Kuusiruutuisista pariovista luovuttiin seuraavan ikkunavaihdon yhteydessä, eikä alkuperäisistä löytynyt ylläolevan kuvan lisäksi muuta dokumentaatiota.



**Kuva 47:** Vanha suojeluskuntatalo taustalla. Huomaa ruutuikkunat porrashuoneen, konehuoneen portaiden ja teatteriin johtavien portaiden yhteydessä.  
**Kuvan lähde:** Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkisto



**Kuva 48:** Kirjaston ruskeakarmiset kippi-ikkunat kaksi vuotta ennen niiden vaihtoa 2003.  
**Kuvan lähde:** Kirjaston valokuva-albumi



**Kuva 49:** Kirjasto seurakuntatalon takaparkkipaikalta kuvattuna mahdollisesti 1980-luvun alussa.  
**Kuvan lähde:** Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkisto

## 5.1.2 JULKISIVUT

### Ikkunat

Seuraavan kerran ikkunat vaihdettiin 2005 edeltäneiden huonon eristävyysvuoksi, ja ne ovat paikoillaan edelleen. Ikkunat tilattiin mittatilaustyönä haapajärviseltä ikkunatoimittajalta, mikä kunnioittaa seurantalolle tyypillistä paikallista rakentamista nykyaikaan tuotuna. Perusikkunoiden (kuva 52) ruutujako muistuttaa alkuperäisiä, mutta suuremmat ikkunat 80-luvun edeltäjiään. Uusien ikkunoiden suurin epäkohta on niiden puualumiinirungon, sälekaihtimien ja muovisten sekä valkoiseksi pinnoitettujen pintahelojen luoma nykyaikaisuus. Tämän lisäksi kokonaisvaikutelma on kömpelö paksujen karmien vuoksi, jotka poikkeavat huomattavasti alkuperäisten sekä edeltävien ikkunoiden sirosta rakenteesta.

Koska ikkunat on vaihdettu vähintään kahdesti talon historian aikana, eikä ainakaan yleisesti ole tietoa alkuperäisten ikkunoiden sijainnista, on niiden takaisin asentaminen jo

siitä syystä epärealistista. On kuitenkin syytä olettaa, että alkuperäiset ikkunat ovat olleet kestäviä ja laadukkaita. Vielä 40-luvulla ikkunoiden valmistus oli nimittäin tarkkaa käsityötä ja materiaalit laadukkaita: puuosat valmistettiin tiheäsyisestä kestävästä sydänpuusta ja ne maalattiin öljypohjaisilla maaleilla (Mannvaara 2017).

Mikäli yksikin vanha ikkuna sattuisi löytymään, on syytä teettää siitäkin väritutkimus ja dokumentoida rakenne, mitat ja ikkunan osat huolellisesti. Näitä dokumentteja voidaan hyödyntää seuraavan ikkunanvaihdon tullessa ajankohtaiseksi. Tällöin suosittelen teettämään paikallisella ikkunavalmistajalla ikkunat, jotka vastaavat nykyisiä paremmin alkuperäisiä mittoja ja väritystä.



**Kuva 50:** Kirjaston nykyiset ikkunat takajulkisivulla. Konehuoneen portaikon yhteydessä oleva ikkuna-aukko on puolet alkuperäistä pienempi (vrt. kuva 47)

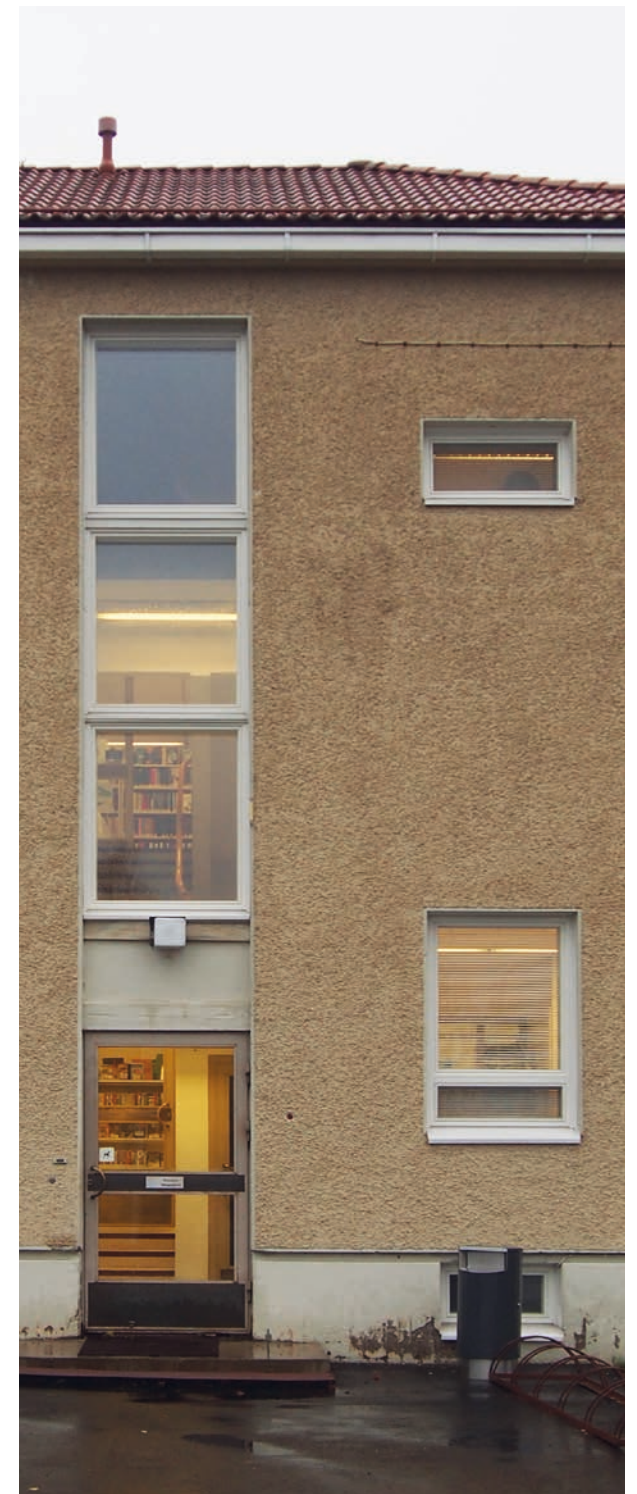


**Kuva 51:** Kirjaston päsisäänkäynti. Keskeisin muutos alkuperäiseen on ikkunoiden lisäksi aulassa tehty remontti, jonka seurauksena oikeanpuoleinen ulko-ovi ja keski-ikkuna vaihtoivat paikkaa. Ikkunan valkoinen luukku toimii kirjojen palautusluukkuna kirjaston ollessa suljettuna.

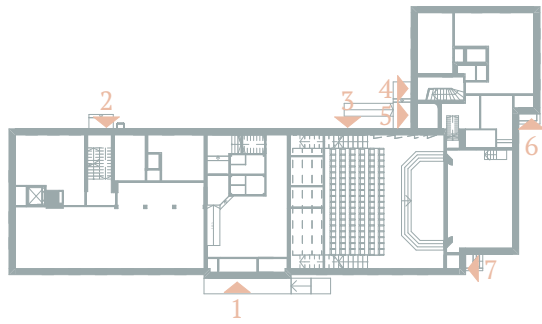
Ikkunoiden valoaukosta alle puolet on tällä hetkellä välipohjan ja matalan portaikon takana (musta alue keskellä), mikä vie luonnonvaloa sisätiloilta. Aulatilasta ikkunoita ei pääse näkemään, sillä sinne ainoana luonnonvalon lähteinä toimivat ulko-ovien valoaukot.



**Kuva 52:** Rakennuksen yleisin perusikkuna ja kellari-ikkuna. Perusikkunan kaksiosainen malli muistuttaa alkuperäistä, mutta paksummat karmit tekevät yleisilmeestä alkuperäistä tukkoisemman.



**Kuva 53:** Porrashuoneen ikkunat ja ovi. Kuvan 47 perusteella myös porrashuoneen ikkunat ovat olleet alkujaan pieniruutuisia. Kuvasta voi tulkita oven olleen umpipuinen kolmella vaakasuuntaisella ikkunalla, mutta tarkempien kuvien puuttuessa tätä on tietenkin mahdoton varmistaa,



## 5.1.2 JULKISIVUT Sisäänkäynnit

Rakennuksen sisäänkäyntejä on yhteensä seitsemän, joista vain kaksi täyttää edes jollain tasolla esteettömyyden määräykset. Näin ollen esimerkiksi vanhaan postisiipeen ei ole esteetöntä kulkua lainkaan, eikä sinne pääse liikkumaan esteettömästi edes sisäkautta eri koroissa olevien lattiapintojen vuoksi.

Pääsisäänkäynti (nuoli 1, kuva 54) on kaikista seitsemästä sisäänkäynnistä luonnollisesti näyttävintä ja sijaitsee rakennuksen pääjulkisivussa Kauppakadun puolella. Sisäänkäyntiaulan lähes maanpinnan kanssa samassa tasossa olevan lattian ansiosta etujulkisivusta on saatu esteetön pienellä vaivalla. Sen sijaan aulan ja kirjaston korkoero on lähes 300 mm, mikä vaatii suuremman luiskauksen aulan puolelle.

Kuljettaessa julkisivua myötäpäivään, seuraava sisäänkäynti on takapihan puoleisella julkisivulla, ja johtaa kirjaston porrashuoneeseen (nuoli 2, kuva 55). Ovea käyttää lähinnä henkilökunta, ja sitä kautta lastataan kirjastoauto. Takoven ja ensimmäisen kerroksen välillä on tasoeron vuoksi muutama porraskaskelma, joten reitti on hankala kirjoja kantaville työntekijöillekin.

Seuraavat sisäänkäynnit sijaitsevat päämassan ja siiven nurkkauksessa (kuva 56). Porrashuoneen kanssa samassa julkisivussa olevat matalat pariovet (nuoli 3) johtavat teatterin alle varastona toimivaan kellaritilaan, jota nimitetään jatkossa ”keskikellariksi”. Seuraava ikkunallinen pariovi (nuoli 4) on teatterin ainoa esteetön sisäänkäynti luiskansa ansiosta. Sen vieressä vasemmalla oleva ikkunallinen ovi (nuoli 5) johtaa vanhan postisiiven porrashuoneeseen.

Seuraava ulko-ovi sijaitsee siiven massassa samassa suunnassa pääsisäänkäynnin kanssa (nuoli 6, kuva 57). Muutaman porraskaskelman päässä oleva lasiaukollinen ovi johtaa aktiivisesti varauskäytössä olevaan kokoustilaan, mutta on aikoinaan ollut mahdollisesti postissa asioiden sisäänkäynti. Tätä on kuitenkin mahdoton todistaa ilman alkuperäisistä pohjista kertovaa materiaalia tai valokuvia tuolta ajalta. Kierroksen viimeinen sisäänkäynti sijaitsee yksin kapealla ulkoseinäpätkällä rakennuksen koilliskulmassa (nuoli 7, kuva 58). Massiivisen ruskeaksi maalatun ovilehden takana on teatterisali, mutta ulko-ovi on enemmänkin tarkoitettu poistumista kuin sisäänkäyntiä varten.



**Kuva 54:** Tasoero maanpinnan ja aulan välillä ei ole suuri, sillä lattiapinta on useita senttejä sokkelin yläpinnan alapuolella. Esteettömyyttä on edesautettu lyhyellä ja loivalla ritiläluiskalla. Sisäänkäyntilaatituksen kapeus voi kuitenkin tuottaa haasteita pyörätuolia käyttävälle henkilölle.



**Kuva 55:** Porrashuoneen ovi johtaa takapihan parkkipaikalle ja on vain kirjaston henkilökunnan käytössä. Oven kautta lastataan myös kirjastoauto, vaikka matkalla onkin tasoerojen vuoksi monta porrasaskelmaa.



**Kuva 56:** Kolmesta ovesta vasemmanpuoleisin johtaa vanhan postisiiven porrashuoneeseen. Porrasaskelman vuoksi sisäänkäynti ei ole esteetön.

Viereinen ovi johtaa teatterisaliin näyttämön vasemmalle puolelle ja on luiskan ansiosta teatterisalin ainoa esteetön sisäänkäynti. Näin ollen esimerkiksi pyörätuolia käyttävät henkilöt joutuvat kulkemaan teatterisaliin takakautta.

Harmaa umpiovi oikealla johtaa rakennuksen keskikellariin, mutta on aikoinaan toiminut vain erillisenä varastona keskikellarin ollessa osa kellarikerroksen ampumarataa (katso kuva 135)



**Kuva 57:** Vanhan postisiiven ovi johtaa nykyään kokoustiloihin, mutta on aikoinaan ollut mahdollisesti postin oma sisäänkäyntiovi. Kuvien ja muiden dokumenttien puuttumisen vuoksi oven alkuperäistä käyttötarkoitusta ei pystynyt varmistaa. Tuulikaapissa olevista tavaroista päätellen kokoustiloihin tulevat käyttävät useammin siiven porrashuoneeseen johtavaa ulko-ovea.



**Kuva 58:** Ruskea umpiovi päämassan luoteispäädyssä johtaa pienen tuulikaapin kautta teatterisalin näyttämön oikealle puolelle. Ovi toimii teatterin hätäpoistumisreitinä, mutta ei muuten ole aktiivisessa käytössä.

## 5.1.2 JULKISIVUT

### Julkisivuvarusteet ja -detaljit

Rakennuksen yleisilme on ollut alusta lähtien hyvinkin funktionaalinen ja pelkistetty, ja jokaisella julkisivun varusteella on ollut ainakin joskus jokin käyttötarkoitus. Tästä selkein esimerkki on toisen kerroksen projektorihuoneeseen vievä ulkoportaikko vinsseineen. Kotiseutuneuvos Juha Eronen (suullinen tiedoksianto, 13.12.2019) kertoi vanhojen 50-luvulle asti käytettyjen nitraattifilmien olleen hyvin paloherkkiä, jonka vuoksi ne oli turvallisinta nostaa ulkokautta suoraan projektorihuoneeseen. Nykyään tilaan kuljetaan sisäkautta uusia portaita pitkin ja ulkoportaikat ovat jääneet pois käytöstä kokonaan. Ne ovat kuitenkin tärkeä osa rakennuksen ilmettä ja julkisivun harvoja yksityiskohtia, joka olennaisesti paljastaa rakennuksen sisältäneen elokuvateatterin heti alusta alkaen, minkä vuoksi niiden purkaminen hävittäisi suuren palan talon historiaa.

Portaikon ohut teräsbetonirakenne kaipaa kuitenkin korjausta lähitulevaisuudessa. Sen paikoin lohjenneen betonirakenteen sisältä paljastuneet raudoitukset ovat alttiina kosteudelle ja sitä

myöten ruostuvat nopeasti heikentäen rakenteen kestävyuden. Korjauksesta huolimatta olennaista on säilyttää portaikon mittasuhteet sekä teräksisen putkikaiteen yksinkertaisuus. Teatterin alkuperäisyydestä kertoo vielä pääsisäänkäynnin ulko-ovien molemminpuoleiset elokuvajulisteille tarkoitetut näyteikkunat, jotka ovat vielä nykyäänkin käytössä.

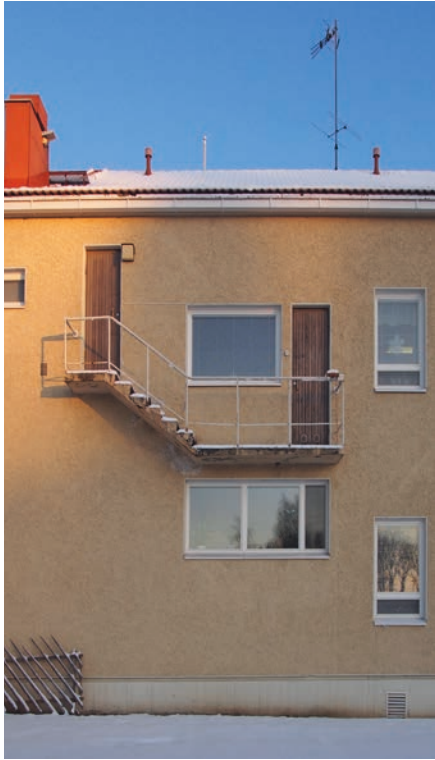
Talon julkisivujen harvoina ja rakennukseen ilmeeseen kuuluvina yksityiskohtina voidaan pitää myös valkeita siroja nousutikkaita sekä räystäskouruja ja syöksytorvia, joita ei ole onneksi nykyaikaistettu standardimalleihin. Niitä tai niiden osia on mahdollisesti kuitenkin saatettu uusia tai pinnoittaa vuosikymmenien aikana tehdyissä remonteissa. Pintapuolisen kuntoarvion perusteella vesikourut näyttävät olevan suhteellisen hyvässä kunnossa joidenkin putkien liitoksien sekä syöksytorvien lopun ruostealumia lukuun ottamatta. Rappauksesta päätellen mistään ei kuitenkaan ole valunut tai vuotanut vettä selkeästi yli tai läpi eikä silmin näy yhtäkään reikää tai hajonnutta osaa.



**Kuva 59:** Kirjaston valokyltti on samassa paikassa kuin kauppalantalo-kylttikin 1960-luvulla.

**Kuva 60:** Pääsisäänkäynnin vieressä olevia elokuvajulistevitriinejä käytetään edelleen. Sisäänkäynnin valolyhdyt eivät kuuluneet alkuperäiseen julkisivuun, mutta jo kauppalantaloon ne olivat kiinnitetty. Vitriinien yläpuolella molemmilla puolilla olevat lipputelineet ovat harvoin käytössä. Teräsroskis taas lienee tarpeellinen päivittäin, mutta sen sijainti ei ole paras mahdollinen.





**Kuva 61:** Projektorihuoneeseen vievät portaat ovat ehdottomasti tärkeä osa rakennuksen julkisivua ja historiaa, vaikeivat enää olekaan ainoa reitti tilaan.

**Kuva 62:** Portaiden siro teräsbetonirakenne on päässyt lohkeamaan ja paljastunut raudoitus voi ruostuessaan heikentää rakennetta. Myös kaidetta pitäisi huoltaa, jottei ruoste pääse irrottamaan sitä.

**Kuva 63:** Portaikon ruskeiden puuvien maalipinta on päässyt hilseilemään, mutta silmämääräisesti ovet vaikuttavat muuten ehjiltä. Kaiteeseen kiinnitetty vinssi on pala historiaa.

**Kuva 64:** Katolle vievät tikkaat ovat sirot ja ilmeisen hyvässä kunnossa ainakin pintapuolisesti tarkasteltuna. Kattoturvavaijeria varten jälkikäteen kiinnitetty lisävaruste rikkoo pelkistettyä kokonaisuutta, mutta voidaan tulkita olevan tarpeellinen, sillä ympäristöministeriön asetuksen rakennusten käyttöturvallisuudesta (1007/2017) mukaan ”Rakennuksessa, jonka korkeus ylittää 9 metriä, on oltava kiinnitysrakenteet turvaköysyä varten.”

**Kuva 65 ja 66:** Kantikkaat räystäskourut ja syöksytorvet ovat olleet osa rakennusta alusta alkaen, joskin ei ole tietoa, onko niitä uusittu vuosikymmenien myötä. Mallin säilyttäminen on kuitenkin tärkeä osa rakennuksen ilmeen säilymiseksi.

### 5.1.3 RAKENTEET

Kun edellinen hirsinen suojeluskuntatalo paloi 1939 ja uutta alettiin suunnitella, päätettiin heti alkumetreillä sen olevan kivinen. Rakennusmateriaaliksi valikoitui sementtitiili, jota käytettiin ympäri maata muissakin kivisissä seurantaloissa.

Perustukset ja kellarikerros tehtiin paikallavalaen betonista, mutta postisiiven osalta perustuksien alle juntattiin pitkät puupaalut yllättävän määrän ja liejuisen maaperän vuoksi (Haapajärvi-Seura, 1987). Välipohja jouduttiin tekemään sementin ja raudanpuutteen vuoksi puusta, minkä vuoksi kirjaston remontin yhteydessä se päädyttiin korvaamaan uudella, teräsbetonista valetulla välipohjalla. Tämä yhdessä keskuslämmityksen uudistamisen kanssa kaksinkertaisti remontin arvioidun budjetin. Kellarin kattorakenteita ja yläpohjaa tarkastellessa voidaan kuitenkin tulkita ensimmäisen kerroksen lattian sekä yläpohjan olleen alkujaankin betonisia. Teatterisalin penkkien alla on nimittäin massiiviset betonirakenteet, eikä niiden uusimisesta puhuttu yhdessäkään teatterin 1983 saneerauksesta kertovassa lehtiartikkelissa, vaikka aiheesta uutisoitiin tarkasti. Tämän lisäksi budjetti oli hyvin rajallinen, eikä se riittänyt esimerkiksi edes uusiin näyttelyvaloihin (Haapajärvi-Seura, 1983).

Tällä hetkellä perustuksien kunto vaikuttaa jämäkältä: tiiliseinä on pysynyt suorana ja ehjänä eikä rappaus näin ollen ole päässyt halkeilemaan ja irtoamaan. Betonisokkelin vaaleaksi maalattu ulkopinta on kuitenkin selkeästi vaurioitunut pintapuolisesti, kun kosteus on tehnyt siihen tummia läikkiä ja paikoin pintaamaalia on lohjennut irti. Syy lienee väärässä maalityypissä, joka ei ole päästänyt kosteutta toivotulla tavalla läpi. Vauriot eivät ole silmämääräisesti arvioituna syviä, mutta ovat toki kosmeettinen häiriö. Tulevaisuudessa pintamaali on syytä irroittaa ja sokkeli maalata hengittävällä ja kosteutta läpäisevällä maalilla. Julkisivurappaukselle suositeltu kunto- sekä väritutkimuksen on hyvä käsittää myös perustukset.



**Kuva 67:** Käynnissä rakennuksen muutostyöt. Artikkelin käsitteli saneerauksen kaksinkertaistunutta budjettia, mutta ei paljastanut tarkemmin kuvauspaikan sijaintia rakennuksessa.

**Kuvan lähde:** Maaselkä 2.6.1982



**Kuva 68:** Hirsisen suojeluskuntatalon palettua uusi päätettiin rakentaa kiviseksi sementtitiilistä. Rakennuksen ullakolta löytyi kasa tiiliä, jotka oletan rakennusaikaisiksi sementtitiiliksi.

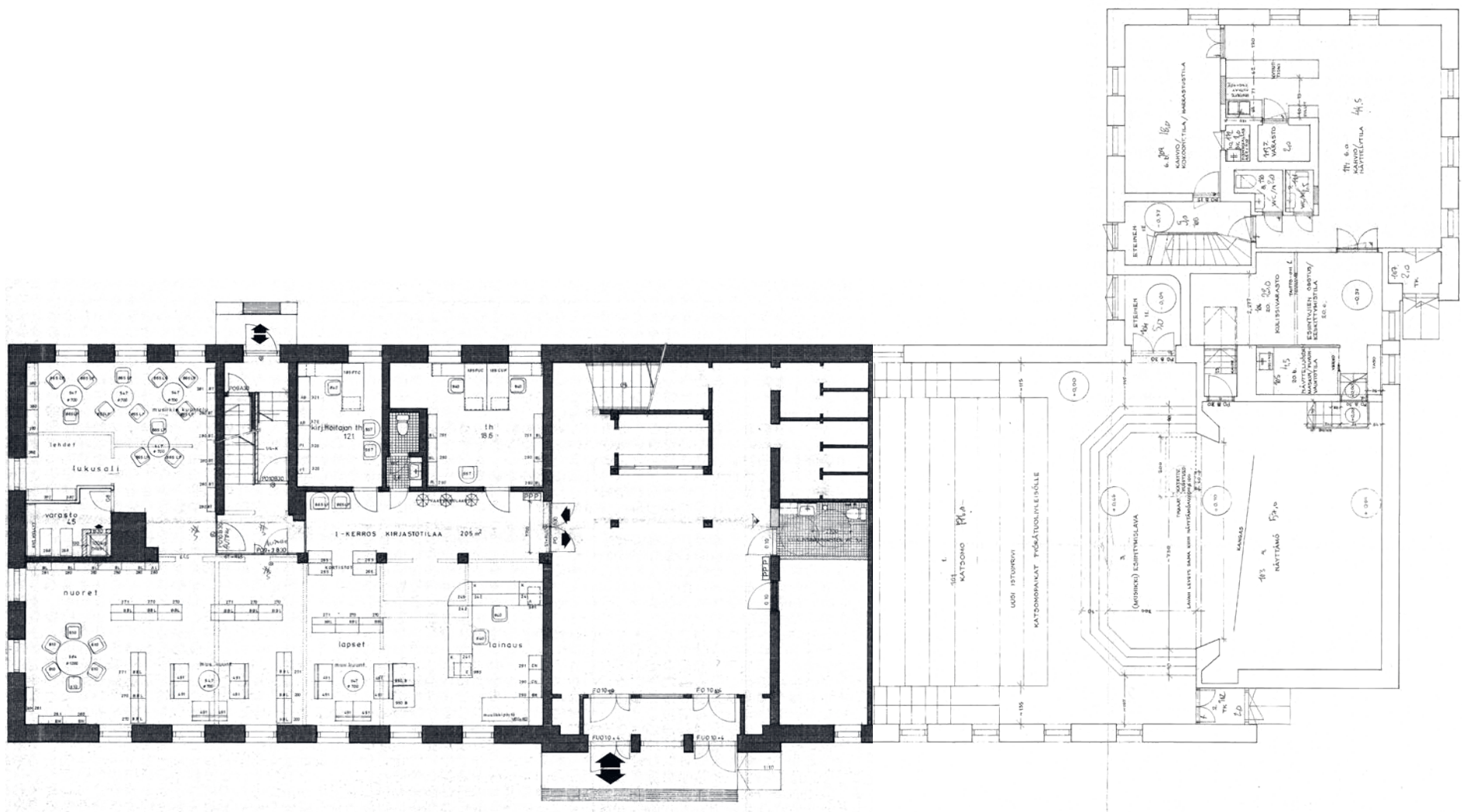
**Kuva 69 ja 70:** Sokkelin pintamaali on paikoin lohjennut tai värjäytynyt kosteudesta mahdollisesti väärän kosteutta läpäisemättömän maalityypin vuoksi.

**Kuva 71:** Sokkelin ja seinärakenteen liitoksessa on useamman sentin syvennys.



# 1. KRS 1980-LUVUN POHJAPIIRUSTUKSET

Yhdistelmä aulan ja kirjaston 1981 sekä teatterin 1983 saneeraussuunnitelman lupapiirustuksista  
(LIITE 3 ja 4)  
1:200

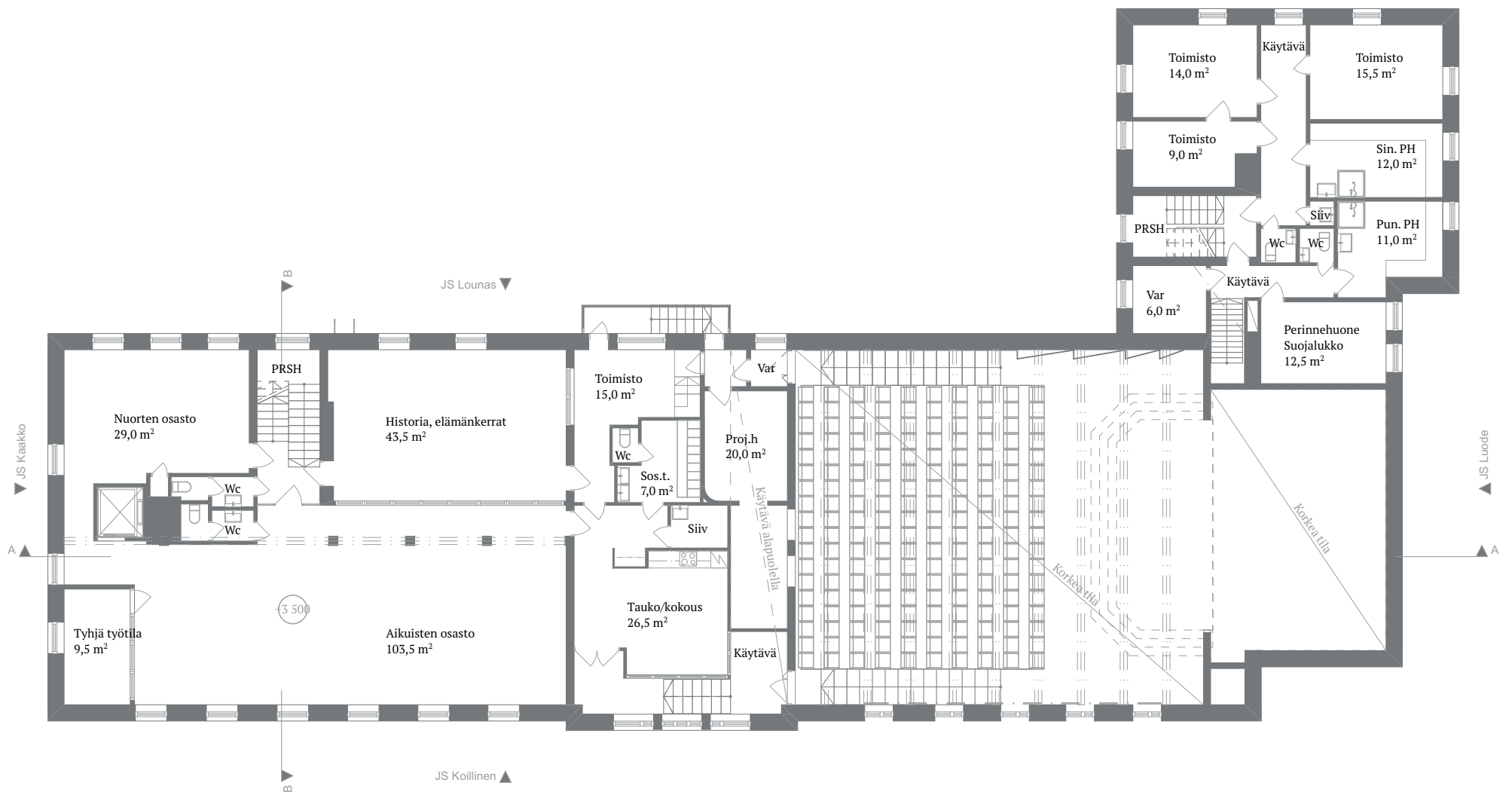


## 2. KRS NYKYTILANNE

1:200

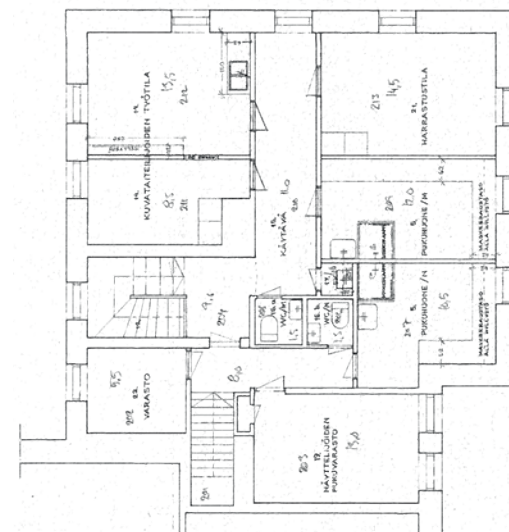
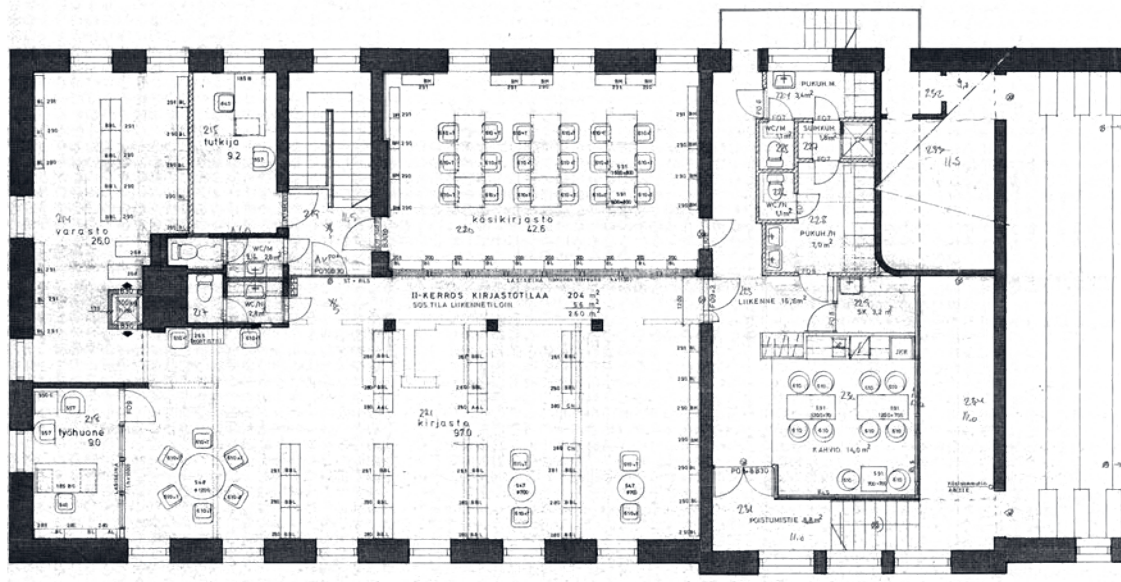
0 1 5 10 m

Huom: Rakenteiden mitat ja sijainnit suuntaa antavia



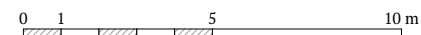
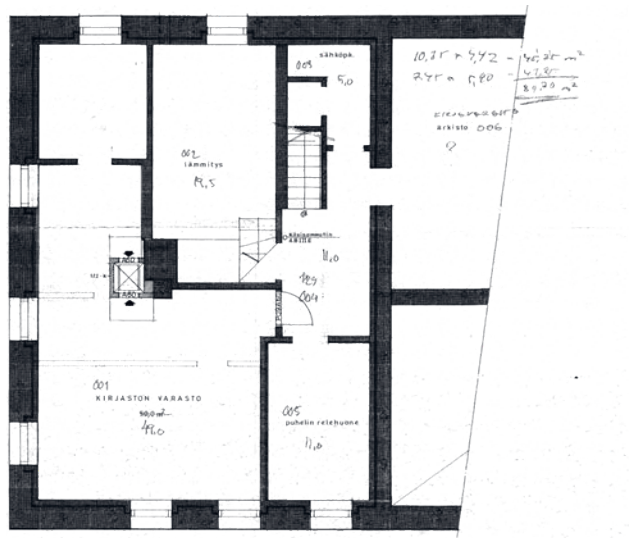
## 2. KRS 1980-LUVUN POHJAPIIRUSTUKSET

Yhdistelmä aulan ja kirjaston 1981 sekä teatterin 1983 saneeraussuunnitelman lupapiirustuksista  
(LIITE 3 ja 4)  
1:200

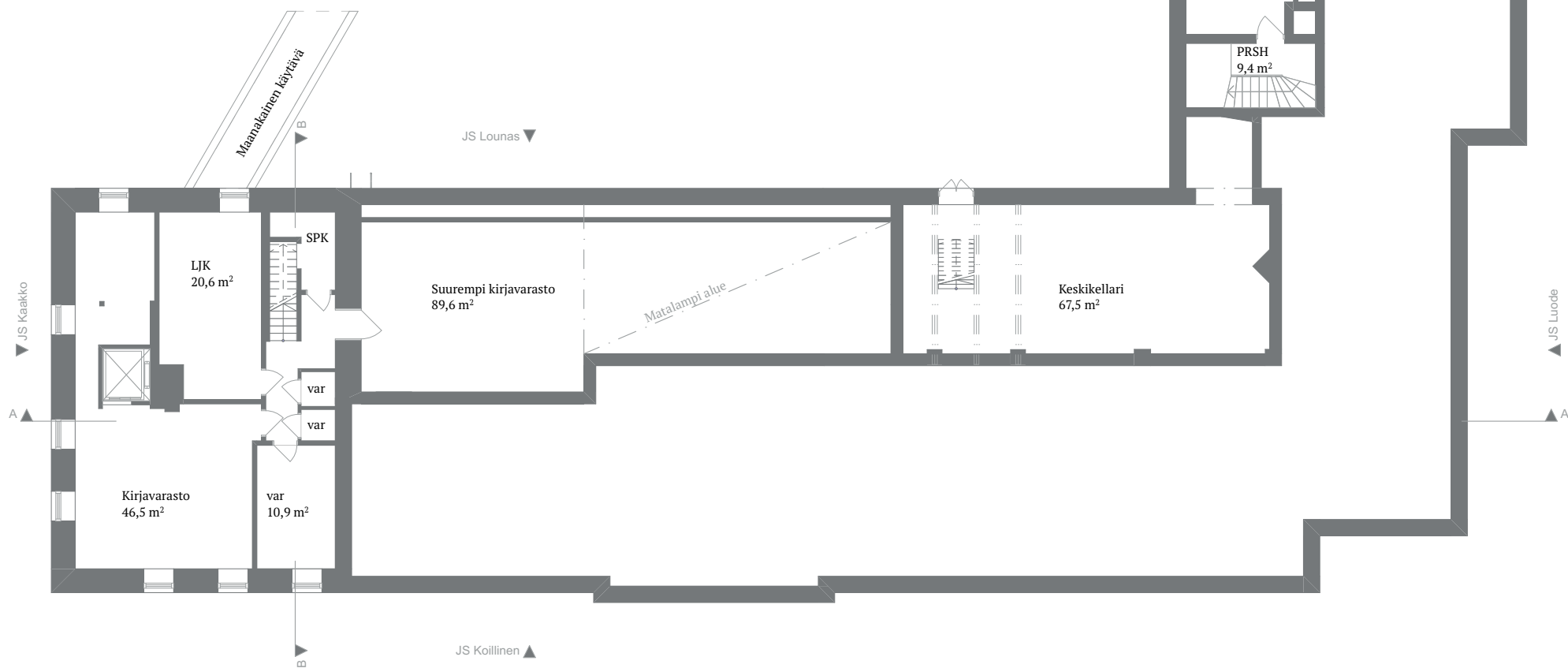


# KELLARIN NYKYTILANNE JA 1980-LUVUN POHJAPIIRUSTUS

1:200



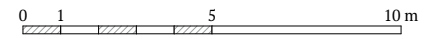
Huom: Rakenteiden mitat ja sijainnit suuntaa antavia



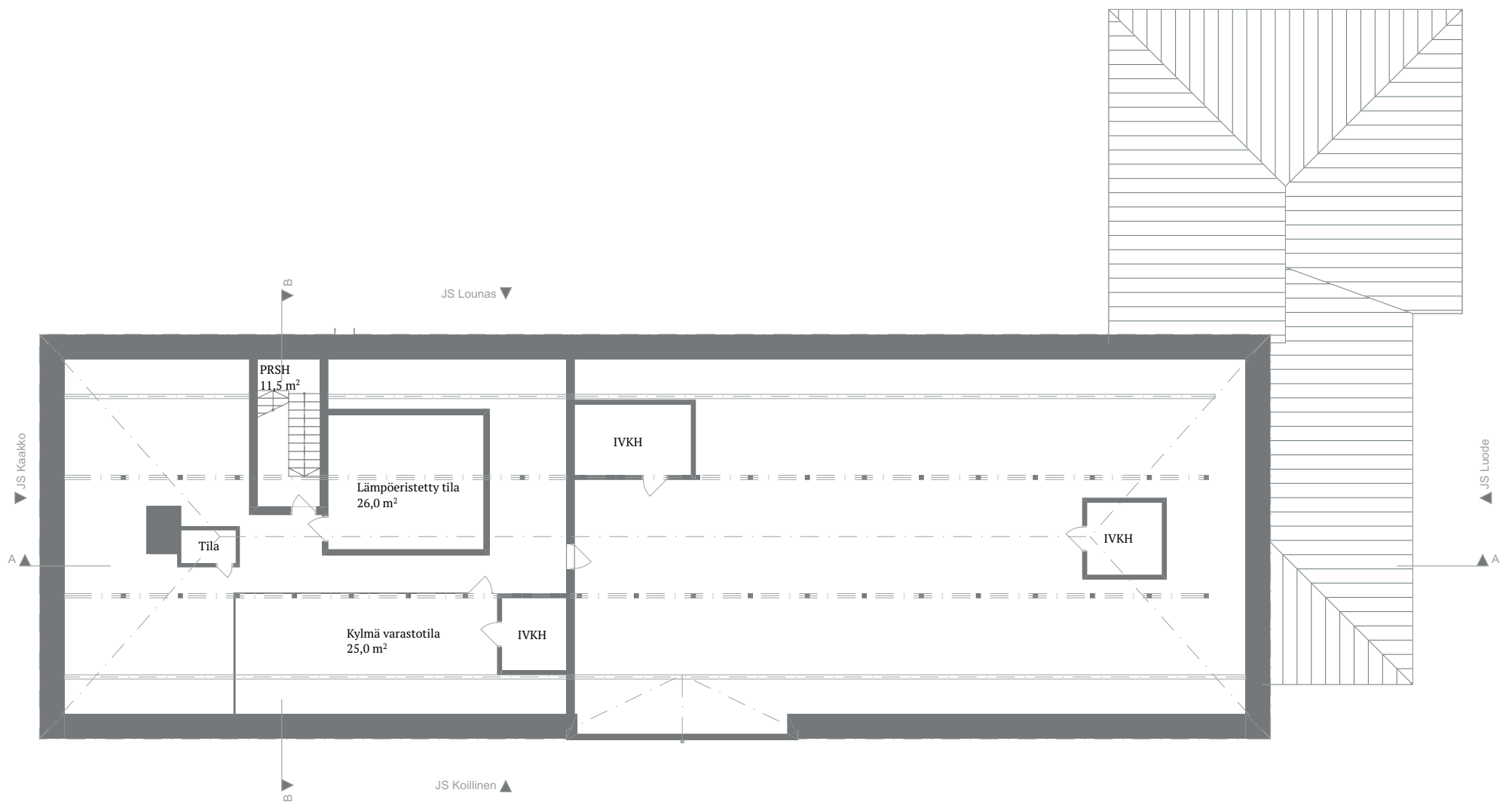


# ULLAKON NYKYTILANNE

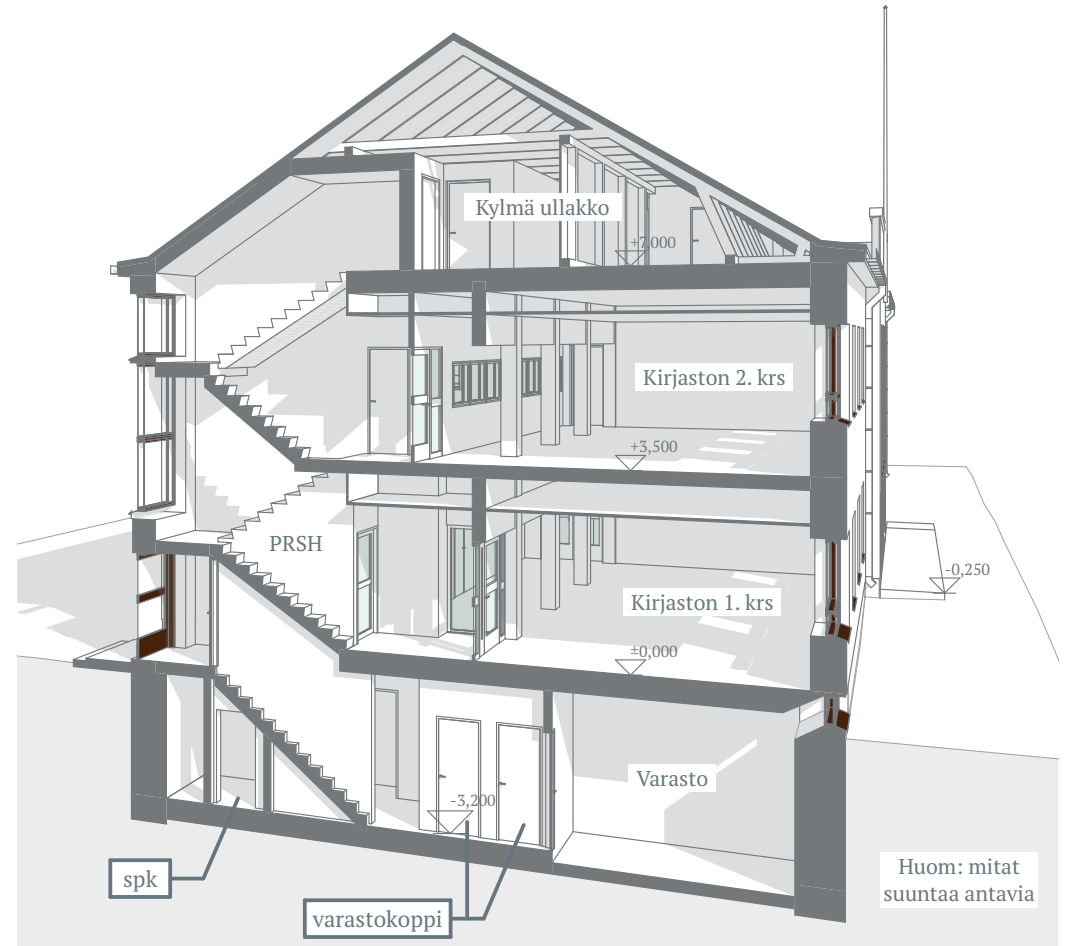
1:200



Huom: Rakenteiden mitat ja sijainnit suuntaa antavia



## 5.1.5 NYKYTILANTEEN PERSPEKTIIVILEIKKAUKSET

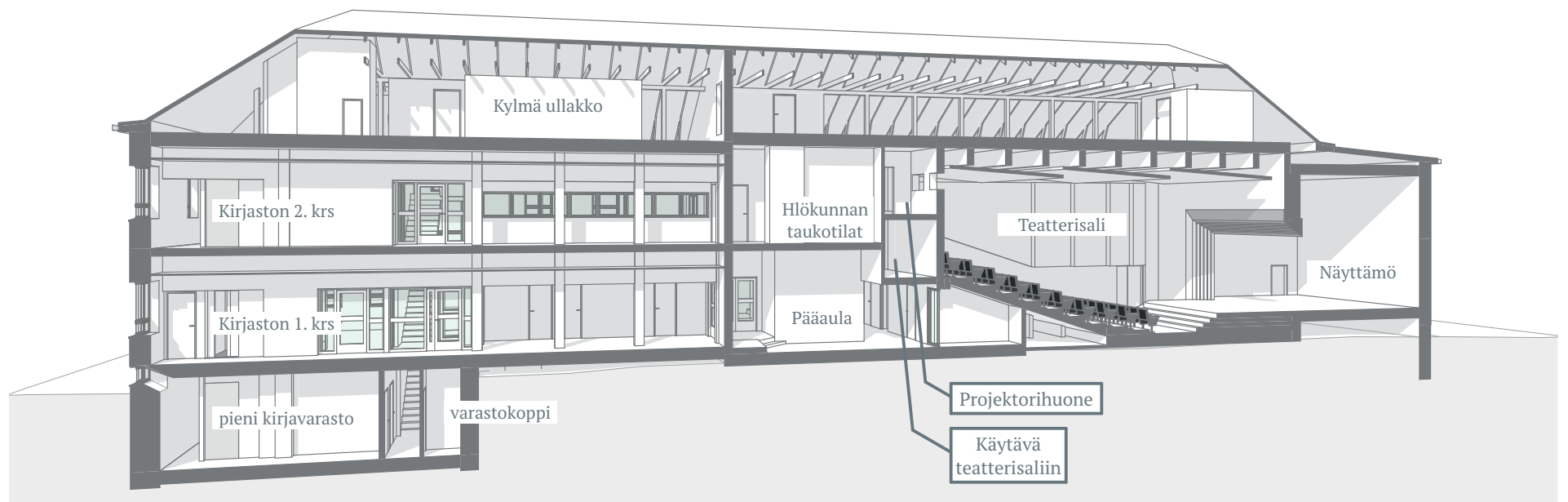


**Leikkaus BB:** Perspektiivileikkaus porrashuoneen kohdalta. Mittakaava 1:100

**Leikkaus AA:** Perspektiivileikkaus rakennuksesta pitkittäissuunnassa. Mittakaava 1:200

Mittakaava 1:200

Huom: Leikkauksien mitat suuntaa antavia





## 5.1.6 SISÄTILAT

Sisätilojen suhteen muutokset ovat olleet julkisivuja radikaalimpia useista eri toimijoista ja käyttötarkoituksista johtuneiden muutosten vuoksi. Kirjaston puolella alkuperäistä on tuskin mikään huonejaoista pintamateriaaleihin, kun taas teatteri tiloiltaan ja muodoltaan muistuttaakin alkuperäistä. Sen sijaan pintamateriaalit ovat sielläkin vaihtuneet useamman kerran. Alkuperäisistä ja ennen viimeisimpiä remonteja olleista materiaaleista, huonejaoista ja kalusteista on kuitenkin mahdollista tehdä muita kuin arvailuja, sillä yhtä 1941 Lotista otettua kuvaa (kuva 73) ja kahta 60-luvun kauppalantalokuvaa (kuvat 24 ja 114) lukuun ottamatta en löytänyt sisätiloista yhtäkään kuvaa.

Kuvien tavoin myöskään alkuperäisiä rakennuspiirustuksia ei löytynyt etsityistä arkistoista. Ainoiksi koko rakennusta käsitteleviksi piirustuksiksi jäivät 1981 ja 1983 leimatut lupakuvat kirjaston ja teatterin saneeraussuunnitelmista (Liitteet 3 ja 4). Piirustuksiin on merkattu puretut rakenteet ja säilytettävät ovet, joiden avulla voi hahmotella edeltänyttä huonejakoa. Alkuperäisestä suojeluskuntatalosta ja sen tiloista piirustusmerkinnät eivät kuitenkaan kerro tarpeeksi, sillä 1960-luvulta aina vuoteen 1979 asti talossa toimi kunnantalo virastoineen, joiden vaatimat työhuoneet oli rakennettu vanhaan ravintolasaliin. Tämän lisäksi löytyy vain vähän tietoa siitä, mitä muita muutoksia rakennukseen tehtiin heti suojeluskunnan jälkeisenä aikana, mitä kunnantaloaikoina ja mitä 80-luvulla. Kunnantaloa ennen rakennus toimi ravintolan lisäksi ainakin matkahuoltona, joka omalta osaltaan on saattanut vaatia lisää varasto- toimistotiloja.

Seuraavien kappaleiden aikana arvioin rakennuksen kaikkien sisätilojen nykytilannetta ja ratkaisuja. Kuvien ja piirustusten puutteen vuoksi en voi luonnollisesti verrata tiloja materiaaleineen alkuperäiseen tai edes edeltäviin vaiheisiin. Muutta kuten jo aikaisemmin todettu, rakennus edusti aikoinaan ajalleen tyypillistä suojeluskunta- ja seurantaloa. Näin ollen nykytilannetta voidaan arvioida peilaamalla sisätilojen ratkaisuja lotta-kuvan lisäksi muihin ajan seurantaloihin. Ompelevien lottien kuvassa (kuva 73) ei valitettavasti kerrota kuvauspaikkaa, vain vuosiluku 1941. Haapajärven lotat kuitenkin toimivat muiden pitäjien lottien tavoin tiiviissä yhteistyössä paikallisen suojeluskunnan kanssa. 1941 lopullisesti valmistunut uusi suojeluskuntatalo toimi siis myös lottien toiminnan keskuksena, kuten julkisivuun kiinnitetty muistolaattakin osoittaa (Liite 6). Näin ollen voidaan vahvasti olettaa kuvassa näkyvän huoneen kuuluvan rakennukseen, vaikkei siitä olekaan mainintaa.

Kuvan perusteella huoneiden seinä- ja lattiapinnat olivat ajalleen tyypillisesti hyvin pelkistetyt. Lattiaa peittää luonnollisesti

lankkulattia, joka on varmasti ollut vähintään toisen kerroksen lattiapintana puisen välipohjarakenteen vuoksi. Ensimmäisen kerroksen lattia oli mitä luultavimmin paikalla valettua betonia, joten esimerkiksi teatterin ja aulan lattioita on voinut peittää lankun sijaan laatta tai vielä todennäköisemmin betonilattian pinta on ollut vain maalattu.

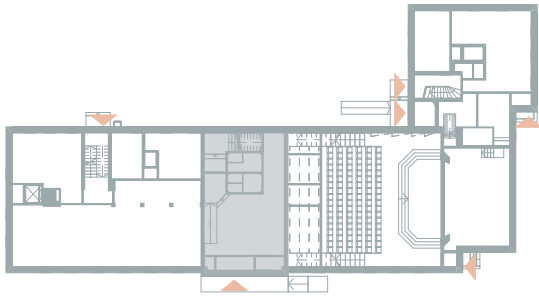
Seinät on luultavasti alkujaan maalattu jollain ajalle tyypillisellä murretulla ja hillityllä värisävyllä. Kirjaston ja teatterin tiloissa on vielä nähtävissä ruskeaan taittavaa vihreää seinissä sekä joissain ovissa, sekä luonnonvalkoista ja vaalean harmaata. Kuvassa näkyvä puinen puolipaneeli ja ovi on saattanut olla maalattu jollain näistä neutraaleista sävyistä. Muutoinkin seurantalojen sisustus ja valaistus olivat tavallisesti hillittyjä, maanläheisiä ja yksinkertaisia. Kuvan katkaisija ei paljasta huoneen valaistuksesta enempää, mutta voidaan olettaa lamppujen edustaneen aikansa pelkistettyjä malleja. Vaikka Pakkalan ja Raholan (1985, III:7) mukaan vanhan jo kertaalleen tuhotun rekonstruoiminen ei tule seurantaloja korjatessa kysymykseen, on mielestäni silti hyvä pyrkiä kunnioittamaan vanhan rakennuksen alkuperäistä henkeä pintamateriaalien ja väriervalintojen kautta.



**Kuva 72:** Koristemaalari Fitz Hilbertin 1940-luvulla tekemä väripaletti koostuu ajalle tyypillisistä murretuista sävyistä  
**Kuvan lähde:** Antiikki & Design - Käytännöllinen 1940-luku



**Kuva 73:** Ainoa 1940-luvulta löytynyt sisäkuva on lottien ja huoneen ulkonäön perusteella oletettavasti kivisen suojeluskuntatalon jostain huoneesta.  
**Kuvan lähde:** Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkisto, Valokuva-albumi lottien toiminnasta 1930-1941



## 5.1.6 SISÄTILAT

### Aula

Pääovista kuljettaessa ensimmäisenä astutaan tuulikaapin kautta rakennuksen pääaulaan, josta on käynti niin vasemmalle puolelle jäävään kirjastoon kuin oikealla sijaitsevaan teatterisaliinkin. Aulassa sijaitsevat wc-tilat naisille, miehille ja liikuntaesteisille, poistokirjatori, museovitriini, lippuluukku, koko rakennuksen kattava siivouskomero sekä varastotila.

Myöskään aula ei ole vuosikymmenien kuluessa säästynyt muutoksilta ja alkuperäistä lienee vain sen sijainti ja kantavat rakenteet. Muuten tila on kokenut useita pieniä muutoksia, jotka ovat muokanneet sen tukkoiseksi ja pimeäksi. Aulaan on rakennettu tarpeeseen useat wc-tilat, joiden sijainti on toki luonnollinen teatterin ja kirjaston käyttäjille, mutta jotka ovat tehneet pienestä aulatilasta vieläkin pienemmän. Tilanpuute konkretisoituu teatteri- ja elokuvaesitysten aikana, kun tilavampia lämpiötiloja kaipaava yleisö täyttää sisäänkäyntiaulan lisäksi myös kirjaston ensimmäisen kerroksen tiloja. Mikäli kirjasto on jo kiinni, aulatilat ovat

riittämättömä teatterisaliin mahtuvalle 180 ihmiselle.

Aulan avaruutta on myös vienyttä wc-remontin yhteydessä tehty katon alaslasku, jonka 600x600 mm sisäkattolevyit ja levyvalaisimet ovat edeltävää kattoa huomattavasti matalammalla eivätkä nykyaikaisena vakioratkaisuna istu talon luonteeseen. Tila vaatii luonnollisesti hyvää ilmanvaihtoa etenkin sen toimiessa edellä mainittuna lämpiötilana yleisölle. Ilmanvaihto ei kuitenkaan vaadi koko katon levyttämistä, kuten kuvat 75 ja 77 osoittavat.

Myös kirjaston korkeammasta lattiatasosta johtuen aulan käyttöpinta-alaa vievät kirjastoon johtava luiska ja porrastasanne. Esteettömyys on kirjastopalveluiden vuoksi ehdoton edellytys, mutta ratkaisu voisi olla vähemmän tilaa vievä. Aulan suurin epäkohta ahtauden lisäksi on luonnonvalon puute. Huolimatta suurista päätyikkunoista, aulatilalla ei yllä niihin asti, Ainoat valonlähteet kattolamppujen lisäksi ovat tuulikaapin takana olevien ulko-ovien valoaukot.



**Kuva 74:** Näkymä sisäänkäyntiaulasta vasemmasta ulko-ovesta saavuttaessa. Vasemmalla auki oleva ovi kirjaston sisäänkäynti. Edessä olevan parioven takana oikealle kääntyvät portaat teatterisaliin. Televisioseinä takana uudet wc-kopit.



**Kuva 75:** Aula ennen uusien wc-tilojen rakentamista. Katossa ei tuolloin ollut vielä alaslaskua.



**Kuva 76:** Aula wc-tilojen uusimisen jälkeen. Toisen ulko-oven ja keski-ikkunan paikka vaihtuivat. Vasemmalle rakennettiin vitriini museoesineitä varten.



**Kuva 77:** Aula ennen uusien wc-tilojen rakentamista. Lippuluukku siirtyi ulko-ovien viereen samaan tilaan palautuslaatikon kanssa (Pohjakuvissa PL)



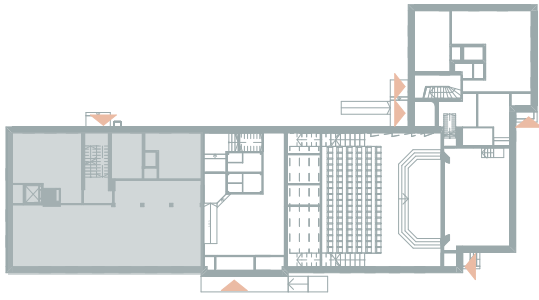
**Kuva 78:** Käytävän vasemmalla puolella uudet wc-tilat naisille ja miehille. Perällä varasto ja poistokirjamyynti. Oikealla siivouskomero, inva-wc ja museovitriini. Katto on alempana teatterisaliin johtavan käytävän vuoksi.



**Kuva 79:** Kirjaston sisäänkäynti uusien kirjastotilojen avautuessa 1982.  
**Kuvan lähde:** Kirjaston valokuva-albumi



**Kuva 80:** Kirjaston sisäänkäynti vitriinin edestä kuvattuna 165 cm mittakaavaihmissen kanssa. Vasemmalla oleva valkoinen ovi varastoon.



### 5.1.6 SISÄTILAT

#### Kirjasto 1. krs: sisäänkäynti, toimistohuoneet, lainaustiski, lasten puoli, lehtienlukusali, wc

Kirjaston tilatjärjestelyt ovat peräisin 1981 suunnitelmista, jolloin taloon ensimmäistä kertaa muutettiin. Tuolloin tilatarpeet olivat erilaisia, sillä kirjasto oli ensisijaisesti vain kirjallisuutta varten. Lainattavien aineistojen määrä oli nykyistä huomattavasti vähäisempi, jonka ansiosta kirjahyllyjen väliin mahtui pöytäryhmiä ja ikkunapenkeille runsaasti huonekasveja. Tällä hetkellä kirjoja on kuitenkin niin runsaasti, että useampien hyllyjen lisäksi myös niiden päälliset ja syvät ikkunalaudat on valjastettu kirjahyllyiksi. Lisääntyneet hyllymetrit ovat luonnollisesti vieneet tilaa työskentely- ja oleskelupisteiltä ja tehneet sisätiloista ahtaat ja sokkeloiset.

Kirjaston allergisoivat ja kuluneet 1981 muutossa asennetut kokolattiamatot vaihdettiin 1996 muovimatoiksi. Lisäksi kalusteita on vaihdettu vuosien aikana tarpeen mukaan uusiin, ja yläkertaan on remontoitu sosiaalityötiloista yksi toimistohuone lisää. Tasa-arvon kannalta henkilöihin saaminen 2012 kirjaston entisiin liikuntaesteellisiin tiloihin oli suurin edistysaskel aulaan rakennetun luiskan jälkeen.

Yleisesti kirjaston sisäisissä muutostöissä on pyritty pitämään kirjaston toiminta jatkuvana ja ajoittamaan remontit hiljaisimmille lainauskuukausille (Nissinen 1996). Tämän vuoksi tiloihin on tehty vain välttämättömiä yksittäisiä toimenpiteitä, joiden aikaansaama kokonaisuus tekee kirjaston tiloista pirstaleiden ja sotkuisen kokonaisuuden.

Tällä hetkellä kirjaston pintamateriaalit ovat valkoiseksi maalatut seinät sekä 90-luvun vaaleat muovimatot. Porrashuoneen palo-ovet nauhalaseineen ja vihertävän ruskeine karmeineen sekä portaikon oranssi kaide ja ruskeat liukuasteet ovat detaljeja, jotka muistuttavat vielä edeltäneistä vuosikymmenistä, vaikka tummanoranssit ja vihreänruskeat kokolattiamatot eivät enää pintoja peitäkään.

Kuten aulassakin, myös kirjaston puolella järjestelmälakatot madaltavat huonetilaa jopa puolella metrillä. Kuten kuvasta 93 on nähtävissä, tuloilmaputki ei vie koko kattopinta-alaa. Tämän vuoksi voisi olla järkevämpää jättää katosta suurin osa ilman alaslaskuja koteloimalla tekniikka esimerkiksi seinämille.



**Kuva 81:** Kirjaston 1. kerroksen lastenosasto lainaustiskiltä kuvattuna. Huonekorkeutta madaltaa järjestelmälakatto, jonka yläpuolelle jää tekniikalle noin puoli metriä tilaa.





**Kuva 82:** Kirjaston sisäänkäyntiovi kirjaston sisäpuolelta kuvattuna. Vasemmalla henkilökunnan kaksi työhuonetta.



**Kuva 83:** Paksua primääripalkkia kannatteleva pilaririvistö kulkee kirjaston tilojen läpi. Oikealla työhuoneet, vasemmalla lainaustiski. Edessä oikealla porrashuoneen ikkuna.



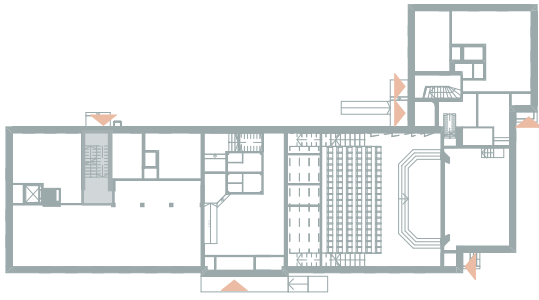
**Kuva 84:** Massiivinen lainaustiski vie kirjaston 1. kerroksesta työhuoneen verran pinta-alaa.



**Kuva 85:** Näkymä porrashuoneeseen ja toiseen työhuoneista.



**Kuva 86 (vasemmalla):** Kirjaston 1. krs heti muuton jälkeen 1982 **Lähde:** Kirjaston albumi  
**Kuva 87 (yllä):** Kirjaston lehtienlukusali sisältää myös usean hyllyn paikallisia julkaisuja



## 5.1.6 SISÄTILAT

### Porrashuone

Kirjaston porrashuone sijaitsee suoraan sisäänkäyntiä vastapäätä. Vaatimaton porrashuone piiloutuu pilaririvistön väliin eikä ole keskeinen elementti kirjaston tiloissa. Alkujaan suojeluskuntatalon toinen kerros oli tarkoitettu vain asunnoille, mikä selittää portaikon tyylin asuinkerrostalomaisena portaikkona julkisen rakennuksen pääportaikon sijaan. Porrashuone on rajattu lasipalo-ovin, mutta niiden asennusajankohdasta ei ole tarkempaa tietoa. Samantyylliset ovet johtavat myös teatterin portaikkoon. Alkuperäisinä niitä ei kuitenkaan tyyliinsä puolesta voi pitää.

Portaikko johtaa kellaritiloista aina ullakolle saakka, mutta vain ensimmäisen ja toisen kerroksen portaat on päällystetty muovimatoin ja -listoin. Ullakolle ja kellarin vievät portaat lienevät alkuperäisessä asussaan harmaaksi maalattuina ja betonipintaisina. Kuten ei muistakaan sisätiloista, ei porrashuoneestakaan löytynyt valokuvia ennen kirjaston aikaa, mutta on todennäköistä, että portaiden betonirakenne on alkuperäinen.

Portaikko saa kiitettävästi luonnonvaloa porrashuoneen korkeista ikkunoista, vaikka onkin muuten hyvin kapea ja suljettu kokonaisuus, jonka avaruutta madaltaa muun kirjaston tavoin katon alaslasku. Vaihtelevuutta porrashuoneen valkoisiin seiniin tuo vaihtuvat taide- ja valokuvanäyttelyt, joita kirjasto järjestää jatkuvasti. Ensimmäisen kerroksen porrashuone on kohtuullisen kokoinen pienehkön kirjaston mittakaavassa, mutta toisessa kerroksessa on ahtaampaa neljän eri tilan ovien vuoksi. Hämmentävin ratkaisu on kaksi hyvin kapeaa wc-tilaa, joista toinen avautuu porrashuoneeseen ja toinen kirjaston aikuisten osaston puolelle. Ullakolla porrashuoneen tasanteen leveys on vain noin metrin.

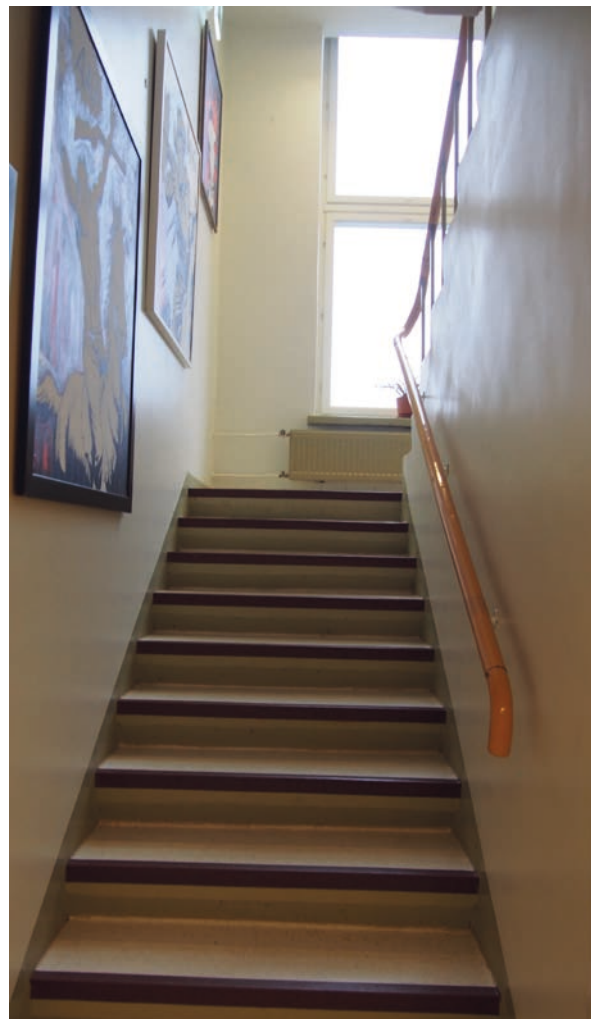
Portaikon kirkkaanoranssiksi maalattu puinen käsijohde on piristävä valokuuva muuten vaalean ja ruskean värimaailman keskellä. Siro ja harva metallikaide ei kuitenkaan täytä nykyisiä kaidemääräyksiä etenkin ullakon porrassuudelta.



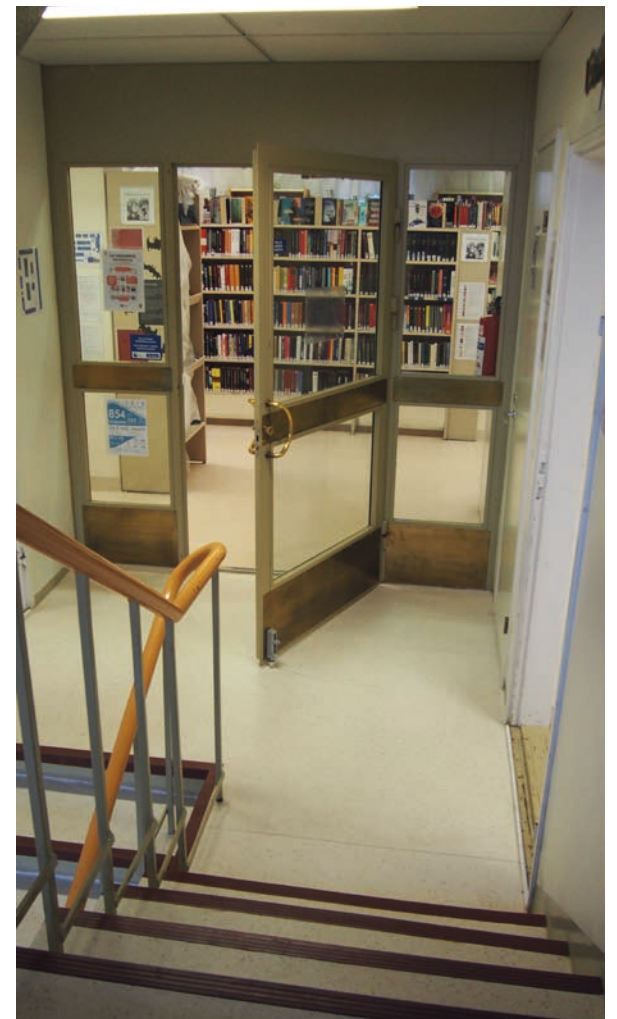
**Kuva 88:** Kirjaston porrashuoneen vieressä sijaitsee lehtielukusali. Vaatimaton ja piilossa oleva portaikko muisuttaa enemmän perinteistä kerrostalon kuin julkisen tilan porrashuonetta.



**Kuva 89:** Porrashuoneesta on kulku myös kellariin, jota ennen on ulko-ovi takapihalle. Tämä sijaitsee muutaman porraskelmann alempana kuin kirjaston 1. krs:n lattiataso.



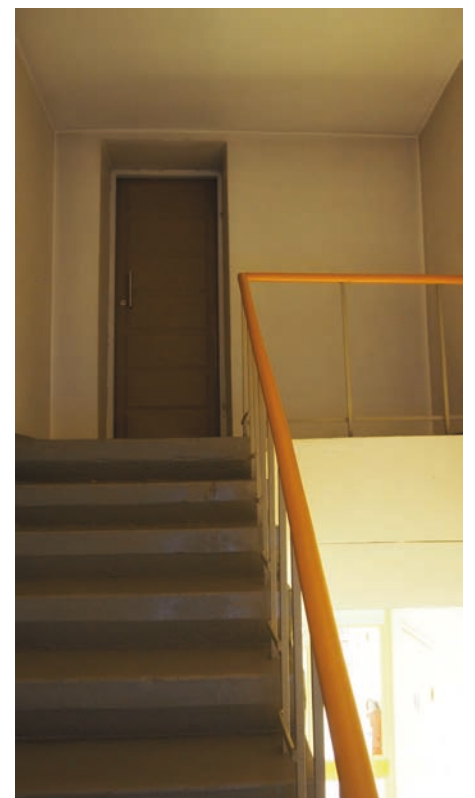
**Kuva 90:** Kirjaston näyttelyn teoksista osa pääsee porrashuoneen seinälle.



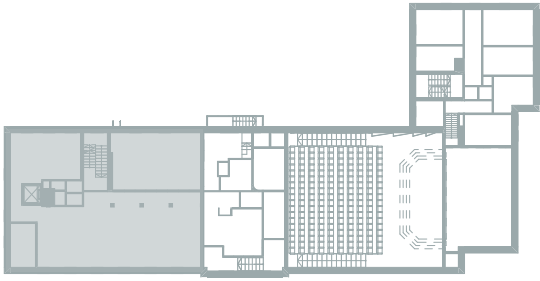
**Kuva 91:** 2. krs:n porrashuone on ahdas siihen avautuvan neljän oven vuoksi.



**Kuva 92:** Näkymä 2. krs:n historia- ja elämäkerta -osastosta nuortenosastolle. Vasemmalla aikuisten osasto. Edessä kapea wc-tila. Sen vieressä porrashuoneen ulkopuolella toinen wc-tila.



**Kuva 93:** Portaikko jatkuu ullakon ovelle saakka, joskin ilman muovimattoa.



## 5.1.6 SISÄTILAT

### Kirjasto 2. krs: nuoret, aikuiset, elämäkerrat, nuotit

Kirjaston toisessa kerroksessa sijaitsivat aikoinaan suojeluskunnan päällikön sekä talonmiehen asunnot. Nykyään se on pääosin kirjaston nuorten ja aikuisten osastojen käytössä. Kirjaston toiminnan aikana yläkerran järjestelyt ovat vaihtuneet useasti. Vanhoissa suunnitelmissa näkyvä tutkijanhuone on yhdistetty sen takana olleeseen varastoon ja nykyään tila toimii nuorten osastona (kuva 94). Käräjäsalin paikalle ovat siirtyneet historiateokset ja elämäkerrat, sillä käsikirjaston tarve opiskelijoiden keskuudessa on vähentynyt internetin ja teknologian kehittymisen myötä.

Vuosien aikana kasvaneet kirjamäärät haastavat myös yläkerran tilojen riittävyyttä. Etenkin luku- ja työskentelypaikoista on pulaa, vaikka niitä onkin pyritty järjestämään täysien hyllyjen väliin. Tällä

hetkellä rakennuksen nurkassa oleva ikkunallinen työhuone (kuva 98) on tyhjiillään ja odottaa seinien purkamista, jotta tila voidaan ottaa osaksi aikuisten osastoa. Samoin vanhan käräjäsalin (kuva 99) kevyen ikkunalasiseinän purkaminen avartaisi tilaa ja tekisi siitä monipuolisemmin kalustettavan nykytilanteeseen verrattuna.

Pintamateriaaleiltaan yläkerta ei eroa ensimmäisestä kerroksesta. Alaslaskettu moduulikatto kattaa koko yläkerran kattopinnot loisteputkivaloineen. Lattioissa ovat samat 1996 vaihdetut muovimatot. Kirjaston alkuperäisiä harmaita hyllyjä on yläkerrassa enemmän kuin alakerrassa, jossa hyllyt ovat enimmäkseen puuviilupintaisia. Muu kalustus on paria pöytäryhmää ja nuortenosaston mustaa sohvaa lukuun ottamatta harvassa.



**Kuva 94:** Nuorille on järjestetty oma kirjaosasto entisen tutkijanhuoneen ja varaston tilalle.



**Kuva 95:** Aikuisten osastoa muuton jälkeen. Lattioissa kokolattiamat, jotka vaihdettiin 1996 nykyisiin muovisiin. **Kuvan lähde:** Kirjaston valokuva-albumi



**Kuva 96:** Aikuisten osastoa nyt. Nurkan takana vasemmalla porrashuoneen ovi.



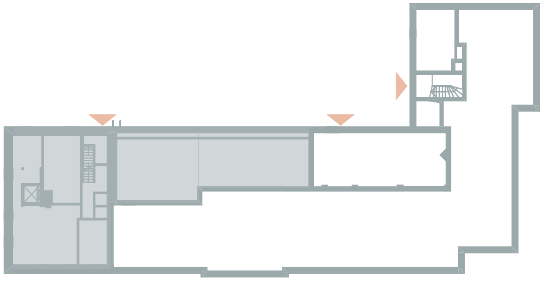
**Kuva 97:** Kirjaston muuttaessa uuteen rakennukseen, sen käytössä oleva pinta-ala kolminkertaistui edellisiin toimitiloihin nähden. Tämän vuoksi kirjoja oli huomattavasti nykyistä vähemmän, jolloin myös pöytäryhmille pystyttiin varaamaan runsaasti tilaa. **Kuvan lähde:** Kirjaston valokuva-albumi



**Kuva 98:** Kuvan perällä näkyvä työhuone, joka esiintyy myös kuvassa 97, on nyt tyhjiillään ja vie kierjaston nurkasta paljon käyttökelpoista tilaa.

**Kuva 99:** Elämäkerrat ja historiateokset sijaitsevat tällä hetkellä vanhassa kärjäsälissä. Perällä oleva ovi vie entisen toimistihuoneeseen, jonka perältä nousevat portaat teatterin projektorihuoneeseen.





## 5.1.6 SISÄTILAT

### Kirjaston kellari: kirjavarastot

Kirjaston kellari sijaitsee kirjaston ja aulan alapuolella, ja sen ansiosta kirjaston ensimmäisen ja toisen kerroksen tilapuute helpottuu hieman sen toimiessa suurimmaksi osaksi kirjavarastoina. Kulku kirjaston kellarin tapahtuu porrashuoneen kautta tai hissillä. Hissin rakentaminen helpotti kirjaston työntekijöiden urakkaa, sillä uuden hissien rakentamisen ja sitä edeltäneen pienen tavarahissin välissä oli useampi vuosi, jolloin kirjoja kannettiin pelkästään käsivoimin kellarin ja kirjaston välillä.

Kahdesta varastosta suurempi on osa entistä ampumarataa. Muiden huoneiden alkuperäinen käyttö on epäselvää, mutta oletettavasti kyseessä on ammus- ja muita varastoja. Ainoat huoneet, joihin en koko rakennuksessa päässyt ovat lämmönjakokeskukseksi ja sähköpääkeskukseksi merkityt tilat. Lämmönjakokeskuksesta lähtee maanalainen tunneli pihalla olevan rakennuksen kellarin. Tunnelin pohjalla on kiskot, mutta tunnelin alkuperäinen käyttötarkoitus jäi vielä epäselväksi.

Kellarin huonekorkeus on muita kerroksia matalampi, mutta tilat ovat säästyneet alaslasketulta katolta. Talotekniikka kulkeekin kirjavarastojen seiniä pitkin, ja suuremman varaston osalta se on peitetty kevyellä väliseinällä. Kellarin lattikorko vaihtelee tilakohtaisesti ja paikoin myös huoneiden sisällä. Tasovaihtelun todellista syytä en saanut selville, mutta kirjoja kantavan henkilökunnan työtä portaat ja korkeat kynnykset hankaloittavat.

Kellarin tarjoamissa huoneliöissä on haasteista huolimatta potentiaalia etenkin hissiyhteyden ansiosta. Suurempikin kirjavarasto on ääriään myöten täynnä, mutta tila on helposti jatkettavissa. Varasto nimittäin rajautuu tiilimuuriin, joka tietävästi rakennettiin 25 metrisen ampumaradan keskiosiin lopettamaan ampumaradan käyttö. Muurin takaa aukeaa uutta varastotilaa keskikellarin muodossa yli kymmenen metriä nykyistä varastoa pidemmälle.



**Kuva 100:** Kellarin laajat kirjavarastot helpottavat kirjaston hyllytilan puutetta, mutta työllistävät henkilökuntaa.



**Kuva 101:** Kellariin kuljetaan porrashuoneen kautta



**Kuva 102:** Portaikko on hieman kapeampi kuin ylempien kerrosten portaikot. Vasemmalla lämmönjakokeskus,



**Kuva 103:** Kellarin ”aula” on kapea. Vasemmalla kaksi pientä varastokoppia, edessä varastona toimiva vanha huone ja oikealla pienempi kirjavarasto.



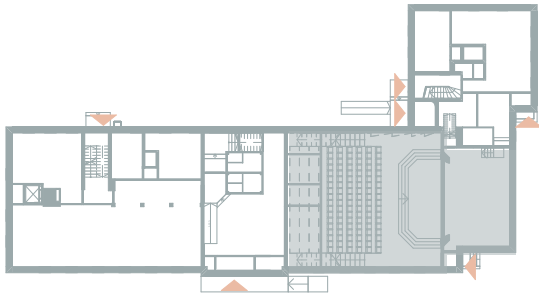
**Kuva 104:** Suurempi kirjavarasto on paksun seinän takana. Alkujaan tila oli osa ampumarataa.



**Kuva 105:** Perähuoneen lattia on kellarin ”aulaa” matalammalla.



**Kuva 106:** Kirjaston hissi johtaa pienempään kirjavarastoon (pilarin takana oikealla), joka on myös täynnä kirjahyllyjä.



## 5.1.6 SISÄTILAT

### Teatterisali

Teatteri ja vanha postisiipi lienevät huonejaoltaan ja perusidealtaan lähimpänä alkuperäistä. 1983 kulttuuritilojen remontin budjetti oli nimittäin pieni, eikä suuria muutoksia voitu tehdä. Tämän vuoksi keskityttiin lähinnä muuttamaan olemassa olevat huoneet kulttuuriväen tarpeita vastaaviksi ja parantamaan teatterin katsomoa, pintamateriaaleja ja suurentamaan lavaa. (Haapajarvi-Seura, 1983). Teatterin puiset penkit ovat mahdollisesti jopa alkuperäiset, jotka on vain maalattu mustaksi ja päällystetty uudelleen ja rikkoutuneiden penkkien tilalle teetetty uusia. Kirjaston ullakolla on useampi vihreäksi maalattu päällystämätön penkki muutaman penkin riveissä pinottuna päällekkäin, mutta ei ole tietoa, ovatko vain ne alkuperäisiä vai kenties varaksi teetettyjä lisäpenkkejä.

1983 remontissa teatterisalin lattiat päällystettiin punaisella kokolattiamatolla, mutta kuten kirjastonkin puolella, alkoi se likaannuttuaan ja kuluttuaan allergisoimaan, joten pintamateriaalit vaihdettiin muovipintaisiin. Tällä hetkellä teatterin lattioilla on

tumma vinyylilaatta ja lavaa päällystää puukuvioitu laminaatti. Seinät, joiden takaa loistaa sementtitiilirakenteen tekstuuri, on maalattu salin puolelta murretulla vihreällä ja näyttämön sisältä luonnonvalkoisella. Maalipinta saattaa värinsä puolesta olla alkuperäinen, sillä sama vihreä väri toistuu muuallakin talossa, mm. kellarin ovissa. Seiniä kiertävät vesipatterit, jotka on maalattu seinien sävyllä sekä vaaleat akustiikkapaneelit. Eri aikakausien materiaalit ja värien kirjo tekevät teatterin yleisilmeestä tunkkaisen ja sotkuisen. Tyylin yhtenäistäminen hillitymmäksi kokonaisuudeksi tekisi teatterisalista nykyistä juhlavamman.

Teatterin pääsisäänkäynti sijaitsee luonnollisesti aulatiloiissa, mutta kulku tapahtuu portaikon ja toisen kerroksen kautta. Tämän aiheuttama esteellisyys on ehdottomasti salin suurin toiminnallinen puute. Ainoa esteetön kulkureitti saliin sijaitsee talon takapihalta luiskaa pitkin näyttämön viereiselle ulko-ovella, mikä luo epätasa-arvoa käyttäjien välille.



**Kuva 107:** Teatterisali näyttämöltä katsottuna. Näyttämöä laajennettiin 1983 teatterin saneerausissa, jotta se toimisi paremmin teatteriesityksissä, konserteissa ja juhlatilaisuuksissa. Myös katsomoa laajennettiin tuolloin yhdellä rivillä. Yhteensä paikkoja on 180 katsojalle. Tilan pintamateriaaleja ja varustusta on muutettu tai lisätty vuosien mittaan tarpeen vaatiessa, joten lopputulos on hieman sekava ja pirstaleinen.





**Kuva 108:** Teatterin vasen portaikko. Teatterin ulkoseinät kannattelevat palkiston avulla yläpohjaa. Ilmanvaihtoputkille on puhkaistut reitit yläpohjan läpi.



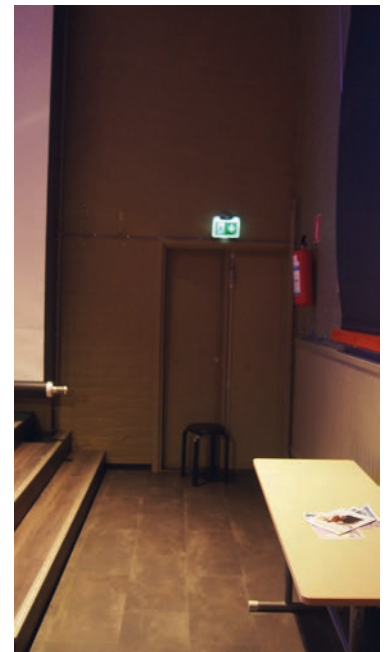
**Kuva 109:** Teatterin oikea portaikko pääjulkisivun puolella. Suoraan edessä hätäpoistumisreitti. Esteetön käynti teatterisaliin tapahtuu näyttämön vasemmalta puolelta tulevan ulko-oven kautta (kuva 48) Teatterin akustiikkaa paranneltiin jo kunnantaloaikoina, eikä siihen siksi koskettu enää teatterin 1983 saneerauksessa. Musiikkiharrastajien mielestä akustiikka salissa on loistava.



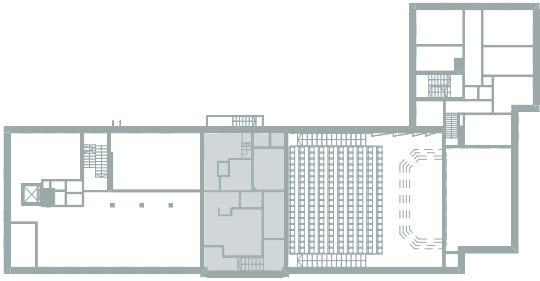
**Kuva 110:** Esteettömän sisäänkäynnin ovi takapihalta (kuva 48).



**Kuva 111:** Lavan takaa on kulku vanhan postisiiven yläkertaan sekä ensimmäiseen kerrokseen kulissivaraston kautta. Yläkerran pukuhuoneet ovat vajaakäytöllä, sillä portaikko sinne on hyvin jyrkkä. Myös 1. kerroksen tiloihin on useampi porrasaskelma yli metrin tasoeron vuoksi. Tämä lienee syy myös kulissivaraston vähäiseen käyttöön, jonka vuoksi näytelmien kulisseja säilytetään lavan takaosissa.



**Kuva 112:** Teatterin oikean nurkan ulko-ovea ei käytetä aktiivisesti vaan se toimii lähinnä hätäpoistumisreitinä. (vrt. kuva 58).



## 5.1.6 SISÄTILAT

### Rakennuksen keskiosan 2. krs: Henkilökunnan tilat

Aulan päällä sijaitsevat henkilökunnan tilat ovat luonnollisesti työntekijöiden mieleen, sillä ne ovat isojen ikknapintojen vuoksi talon valoisampia tiloja. Alkuperäisten piirustusten puuttuessa on vaikea sanoa varmaksi, onko aulan päälle alkujaankin rakennettu toinen kerros, vai onko aula ollut kaksi kerrosta korkea tila, jonne luonnonvalo on virrannut vapaasti isoista ikkunoista. Kuitenkin vuosien 1960-1964 kunnanvaltuustosta otetussa kuva voidaan ikkunaruuutujen perusteella sijoittaa aivan päätyikkunoiden taakse (kuva 114). Teatterin saneerauksesta kertovassa lehtiartikkelissa arkkitehtisuunnittelija myös tuskaili ”entisen keskuskahvion” muutosta kirjaston sosiaalitiloiksi, sillä nyt teatterisalivieraille oli suunniteltava uudet kahviotilat hankalan reitin taakse vanhaan postisiipeen (Haapajärvi-Seura, 1983).

Varmaa on siis ainakin se, että aulatilan päällä on ollut toinenkin kerros ainakin kunnantalon aikana ja nykyiseksi sosiaalitiloiksi se on muutettu kirjaston saneerauksessa. Komealle paikalle saatujen kahvilojen vuoksi ympärille on kuitenkin syntynyt runsaasti pimeitä käytävä- ja aputilaneliöitä, kuten pimeä käytävä teatteriin (kuva 116) ja kahvion takana olevat sosiaalitilat. Taukotilaan johtavien portaiden (kuva 117) vievä ikkunapinta-ala tuntuu myös kohtuuttomalta etenkin, kun pääaulalta puuttuu luonnonvalon lähde kokonaan. Pääjulkisivun ikkunoiden (Kuva 51) takaa erottaa mustan alueen, joka jää täysin pimentoon taukotilaan vievän portaan taakse.



**Kuva 113:** Työntekijöiden tauko- ja kokoustila sijaitsee rakennuksen valoisimmalla paikalla isojen keski-ikkunoiden takana.



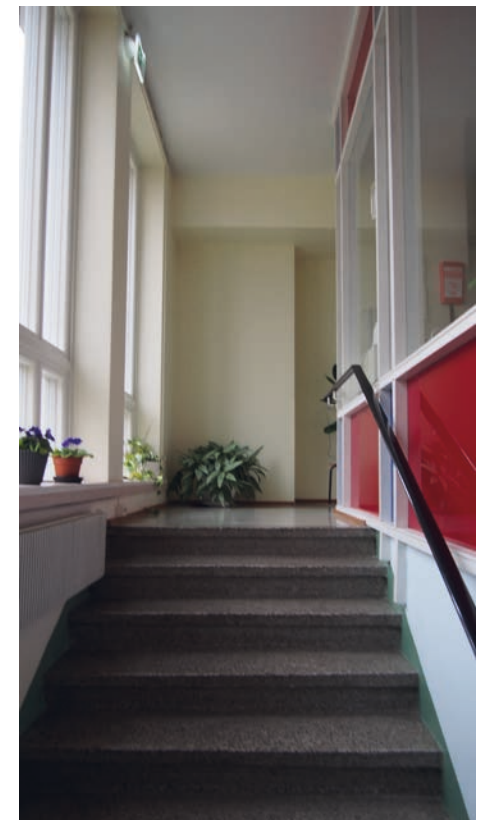
**Kuva 114:** Kunnanvaltuusto 1960-1964 **Kuvan lähde:** Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkisto



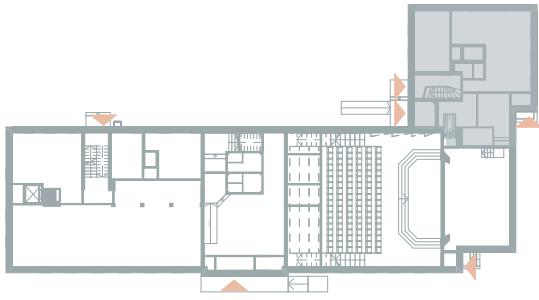
**Kuva 115:** Portaikko teatteriin vievälle käytävälle (kuva 116) sisäänkäyntialasta.



**Kuva 116:** Pimeä käytävä, jonka päissä ovet teatterisaliin (vasemmalla) ja päädyssä lyhyt portaikko taukotilaan (oikealla).



**Kuva 117:** Portaikko taukotilaan. Vasemmalla korkeat ikkunat pääjulkisivulle, oikealla taukotilan lasiseinä.



## 5.1.6 SISÄTILAT

### Vanha postisiipi 1. krs

Vanha postisiipi rakennettiin alkujaan valtion postikonttoria ja puhelinkeskusta varten, mikä varmisti koko rakennushankkeeseen lähtemisen. Toisin kuin rakennuksesta kirjoitetuissa kuvauksissa saattaa lukea, siipi on rakennettu yhtä aikaa päämassan kanssa. Siiven käyttötarkoituksista suojeluskunnan jälkeiseltä ajalta ei löytynyt tietoa. Voi olla mahdollista, että posti ja puhelinkeskus jatkoivat tiloissa toimintaansa vuosikymmeniä eteenpäin. Myös talossa toiminut matkahuolto saattoi toimia juuri siiven tiloissa. Tällä hetkellä tilat ovat kuitenkin toimisto-, kulttuuri- ja kokouskäytössä. Erosen (suullinen tiedoksianto, 13.12.2019) mukaan siiven tilajako muistuttaa alkuperäistä muutamia 1983 tehtyjä seinämuutoksia lukuun ottamatta. Sen sijaan pintamateriaalit ja kalustus ovat muun talon tavoin kokeneet vuosien aikana muutoksia.

Ensimmäisessä kerroksessa suurin käyttöaste on kokoustilalla, jolle löytyy sekä vakituisia käyttäjäryhmiä että yksittäisiä varaajia.

Kokoustilaan johtaa oma ulko-ovensa (kuva 57), mutta sen käyttö lienee vähäisempää kuin siiveen porrashuoneeseen johtavan ulko-oven. Kokoustilaan kuuluu keittiö, joka on tarpeellinen etenkin kokoustilaa säännöllisesti käyttäville ryhmille.

Lähimpänä teatterisalaa sijaitsee kulissivarasto, mutta tasoero siiven ja teatterin lavan välillä on yli metri ja varasto siksi hankalasti käytettävissä. Kulissien varastoimisen sijaan näyttelijät ovat alkaneet käyttää tilaa pukuhuoneenaan, sillä toisen kerroksen oikeisiin pukuhuoneisiin johtaa näyttämön reunalta vain jyrkät portaat, jotka etenkin vanhemmille näyttelijöille ovat erityisen hankalat kulkea. Lähimpänä siiven ulko-ovea ja porrashuonetta on tällä hetkellä puolitäytenä varastona toimiva työhuone. Tavaramäärän perusteella tila ei ole ainakaan aktiivisessa toimistokäytössä.



**Kuva 118:** Vanhan postisiiven kokoustila on ympärivuotuisessa käytössä ja varaustilanne yleensä täynnä. Vasemmalla ovi ulos (kuva 57). Pariovet johtavat kulissivarastoon ja sitä kautta reilun metrin korkeammalla sijaitsevalle näyttämölle. Oikealle vievän käytävän (kuva 121) varrella on kaksi kapeaa wc:tä ja perällä ovi siiven porrashuoneeseen. Oikealla näkyvä keittiö on kokoustajien ahkerassa käytössä.



**Kuva 119:** Siiven porrashuoneen ensimmäinen ovi vasemmalle johtaa toimistotilaan, joka toimii lähinnä varastona sen lisäksi, että siellä on kopiokone. Vasemmalla oleva valkoinen ovi on pienen siivousskomeron.



**Kuva 120:** Kokoustilan keittiöstä pääsee kulkemaan viereiseen toimistohuoneeseen (kuva 119). Keittiötason välissä on ovi varastokomeroon.



**Kuva 121:** Käytävä kokoushuoneesta porrashuoneeseen.



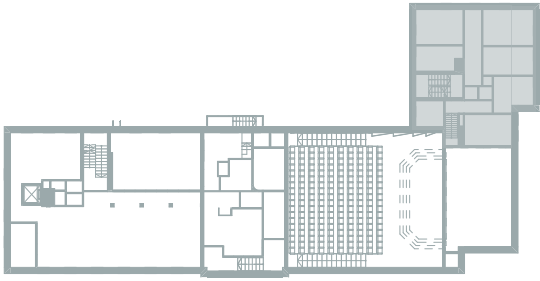
**Kuva 122:** Siiven portaikko välitasanteelta katsottuna. Sähkövedot kiinnittävät huomion, sillä koteloinnit on tehty myös yläkerrassa suoraan seinän pintaan.



**Kuva 123:** Kuvassa reitti kulissivarastosta näyttämölle. Oven jälkeen oikealla vielä muutama porraskelma, jonka vieressä kuvassakin näkyvä musta kaide. Tämän kapean reitin vuoksi kulissivaraston käyttö on hankalaa etenkin isojen rekvisiittojen kannalta.



**Kuva 124:** Tällä hetkellä kulissivarastoa täyttää sekalaiset tavarat, joiden seassa näyttelijät vaihtavat vaatteensa. Oikeisiin pukuhuoneisiin johtavat jyrkät portaat sijaitsevat kuvassa näkyvän kaltevan katon yläpuolella.



## 5.1.6 SISÄTILAT

### Vanha postisiipi 2. krs

Siiven yläkertaan pääsee kulkemaan sekä porrashuonetta että näyttämöltä lähteviä jyrkkiä portaita (kuva 125) pitkin. Porrashuone päättyy yläkerrassa tasanteelle, josta on ovi työhuoneisiin johtavalle käytävälle (kuva 130) sekä kapeammalle julistein koristellulle käytävälle (kuva 126). Jälkimmäisen käytävän varrella on varasto, wc, Perinnehuone Suojalukko sekä ns. punainen pukuhuone (kuva 132), eli toinen pukuhuoneista, jonka seinät on maalattu vaaleanpunaisella. Toinen pukuhuoneista sinisillä seinillä (kuva 128) sijaitsee toimistokäytävän varrella toisen wc:n ja pienen siivouskomeron lisäksi.

1983 kulttuuritilojen saneerauksen yhteydessä yläkerran työtilat remontoitiin kuvataiteilijoita varten, mutta nykyään ne toimivat toimistotiloina. Kaksi toimistohuoneista on päivittäisessä käytössä tietyillä henkilöillä, kun taas yksi toimii vaihtelevasti eri työntekijöiden työtilana (kuva 127). Siiven jokaisen huonetilan lattiaa peittävät tällä hetkellä keskenään eriväriset muovimatot ja seinät on maalattu huoneesta riippuen kirkkaan vaaleansinisestä tunkkaisen sinapinkeltaiseen. Huomio kiinnittyy myös vanhoihin loisteputkivalaisimiin sekä porrashuoneessa sähköjohtojen näkyviin koteloiteihin.



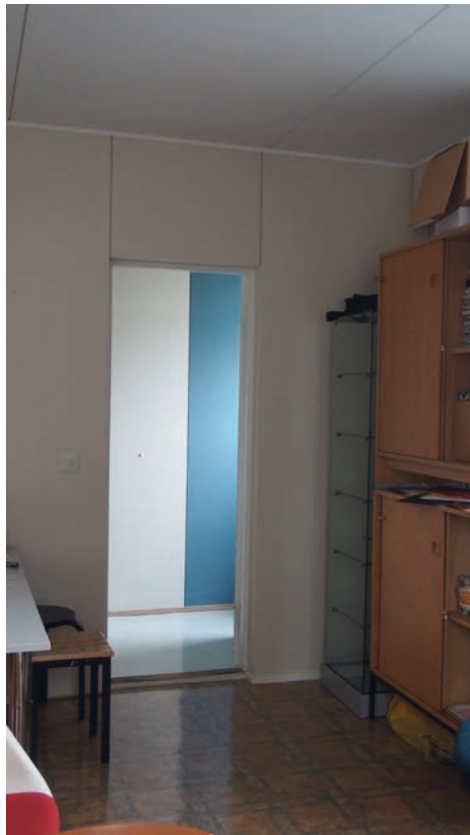
**Kuva 125 ja 126:** Näyttämöltä tulevat portaat ovat jyrkät ja johtavat kapeaan käytävään. Perällä sijaitsee ns. punainen pukuhuone, mutta sen käyttö on vähäistä portaiden vuoksi. Oikealla Perinnehuone Suojalukko ja vasemmalla kapea wc.



**Kuva 127:** Yläkerrassa on kolme toimistohuonetta, joista kaksi on aktiivisessa käytössä ja yhtä käyttää vaihtelevasti eri työntekijät.



**Kuva 128:** Sininen pukuhuone kärsii punaisen tavoin hankalasta sijainnista.



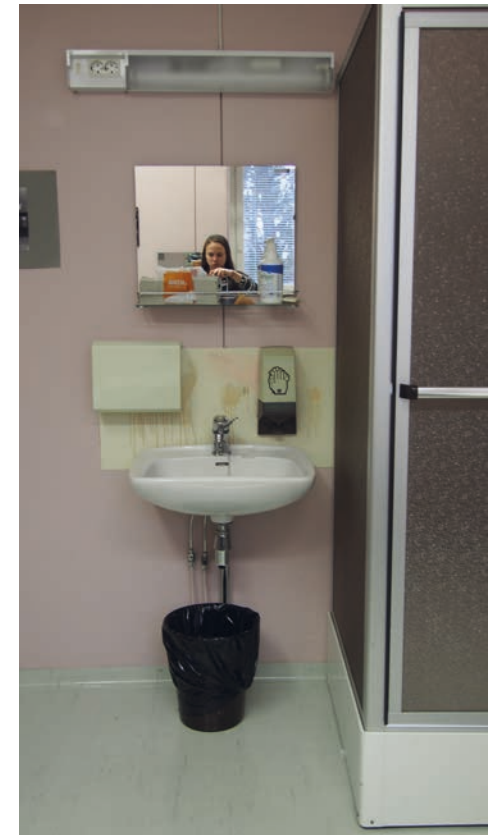
**Kuva 129:** Jokaisessa huoneessa on erilainen muovimatto lattiassa ja erivärinen maalipinta seinissä. Väri-ilottelu lienee 1983 teatteritilojen saneerauksesta peräisin.



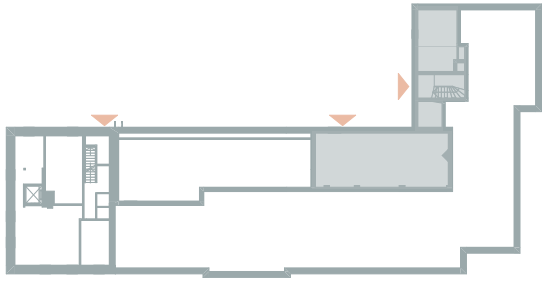
**Kuva 130:** Toisen kerroksen ”toimistokäytävän” varrella sijaitsevat kaikki kolme toimistoa sekä sininen pukuhuone.



**Kuva 131:** Sininen pukuhuone kalusteineen.



**Kuva 132:** Pukuhuoneet saivat käyttötarkoituksensa kulttuuritilojen saneerauksessa 1983. Tällöin tiloihin lisättiin suihkukopit, jotka ovat tietävästi pukuhuoneitakin harvemmalla käytöllä nykyään.



## 5.1.6 SISÄTILAT

### Vanhan postisiiven kellari ja keskikellari

Kirjaston kellarin lisäksi rakennuksessa on tällä hetkellä kaksi muutakin kellaritilaa, ns. keskikellari sekä siiven alla oleva kellaritila, joihin on oma kulkureittinsä. Molemmat tilat ovat selkeästi kirjaston kellarista vakaammalla käytöllä. Vanhan postisiiven alla olevaa kellaritilaa ei niinkään käytetä aktiivisesti edes varastona, vaikka sinne jokunen vanha lavaste ja tietokone onkin jäänyt. Kellariin kuljetaan postisiiven porrashuoneen kautta eikä sinne ole käyntiä muualta.

Käynti sekalaisena rekvisiittavarastona toimivaan epäkäytännölliseen keskikellariin tapahtuu maanrajassa olevan ulko-oven ja jälkikäteen rakennettujen jyrkkien puuportaiden kautta. Tämä ei ole alkuperäinen ratkaisu, sillä lattia-aukko, josta kellariin laskeudutaan, on puhkaistu betonivälipohjaan viimeistelemättä ja selkeästi jälkikäteen. Tämä johtuneen suojeluskuntaa varten rakennetusta kellarin 25 metrin ampumaradasta, joka valvontakomission käskystä jouduttiin muuraamaan umpeen. Tällöin teatterin alle jääneeseen osaan ei ollut enää kulkua sisäkautta. Myöhemmin selkeästi erottuvaa tiiliseinää pidettiin mahdollisesti kantavana alkuperäisenä rakenteena, eikä sitä kaadettu, vaan kulku kellariin ratkaistiin ulko-oven kautta puhkaisemalla välipohjaan reikä. Tämä on sattanut tapahtua

jo kunnantalo vuosina 1960-luvulla tai vasta kirjastoa ja teatteria 1980-luvulla saneeratta.

Keskikellariin johtavan ulko-oven takana oli alkujaan 1,5 metriä matalaa varastotilaa, joka ilmeisesti ulottuu nousevan teatterikatsomon alle. Varasto on L-kirjaimen muotoinen sekä useita metrejä syvä. Tällä hetkellä tila on täynnä pitkiä puurimoja ja lankkuja, ja sen muotoa ja kokoa voi vain arvella valon ja laserin avulla. Tilan voisi ottaa alkuperäiseen käyttöön, jos vain ampumaradan tukkeeksi rakennettuun tiilimuuriin puhkaistaisiin reikä. Näin kirjavarasto laajenisi keskikellariin ja portaita varten puhkaistu aukko voitaisiin valaa uudestaan lattiaksi.

Aistivaraisesti arvioiden sisäpuolen tiloista kosteutta on selkeästi eniten postisiiven kellarissa, mikä on luonnollista kosteamman maaperän vuoksi. Sen sijaan kirjaston kellaritilat ja näiden kahden väliin jäävä teatterin kellarivarasto vaikuttavat kuivilta ja sisäilmaltaan normaaleilta ilman huomattavaa kosteudentuntua. Tarkempien arvioiden ja mahdollisten remonttien varalta on syytä tehdä tarkka kuntotutkimus, jotta ylimääräiseltä työltä vältetään ja mahdolliset ongelmakohdat saadaan korjattua ajoissa.



**Kuva 133:** Vanhan postisiiven kellaritilaa ei käytetä aktiivisesti ja tilassa haisee kostealta, mikä johtuneen maaperästä: rakentaessa juurikin postisiipi täytyi ennen perustamista paaluttaa puupaaluin, sillä maaperä oli yllättävän liejuinen ja märkä.

**Kuva 134:** Kellariin pääsee vain siiven porrashuoneesta lähteviä portaita pitkin.



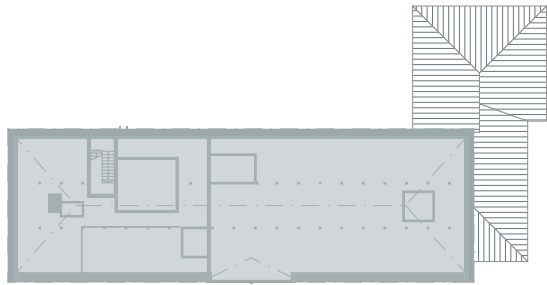


**Kuva 135:** Keskikellariin pääsee vain rakennuksen kyljessä olevasta matalasta ovesta (kuva 56). Kellariin laskeudutaan jyrkkiä puuportaita pitkin (kuvassa 136), jotka lähtevät betonilattiaan selkeästi jälkikäteen tehdyn aukon reunalta. Alkujaan keskikellari on ollut osa kellariin tehtyä 25 metristä ampumarataa, mutta valvontakomission käskystä rata täytyi katkaista. Radan keskivaiheille rakennettiin tiiliseinä (kuvassa 136), ja pääsy keskikellariin katkesi.

**Kuva 136:** Keskikellari toimii tällä hetkellä varastona, johon on jätetty vanhoja teatterirekvisiittoja ja käyttämättömiä huonekaluja. Kuvan perällä näkyy ampumaradan tukkeeksi muurattu tiiliseinä ja sen edessä oikeassa reunassa kellariin johtavat puuportaat.

**Kuva 137:** Keskikellari sijaitsee suoraan teatterin alapuolella. Betonipalkkeja ja pilareita ei ole koko matkalta, vaan vain katsomon alla.

**Kuva 138:** Keskikellarin toisen päädyn syvennys liittyy ampumarataan. Tällä hetkellä se on osa epämääräistä varastoa.



### 5.1.7 YLÄPOHJA JA KYLMÄ ULLAKKO

Yläpohja on betoninen ja sen päällä kylmä ullakkotila, johon pääsee kirjaston lämmintä porrashuonetta pitkin. Suhteellisen jyrkän aumakaton alle mahtuisi rakentamaan lämmintä ullakkotilaa kirjaston käyttöön. Ongelmaksi kuitenkin muodostuu toisen poistumistien puuttuminen sekä huonekorkeuden riittämättömyys nykyiselle hissille, joka on asennettu hyvin lähelle rakennuksen kirjaston puolen päätyä.

Tällä hetkellä ullakko siis toimii täysin puolikäyttöisenä varastona sekä teknisenä tilana eristettyjen ilmanvaihtoputkien kulkiessa vapaasti pitkin ullakkoa. Aivan porrashuoneeseen johtavan oven viereen on rakennettu yksi lämmin huone, jota on kaavailtu uuden iv-koneen sijoituspaikaksi. Kattotuolit on rakennettu hirrestä ja lankuista, ja ne vaikuttavat kuivilta, ehjiltä ja hyväkuntoisilta. Vesikate on kirjaston puolella

punaista savitiiltä ja vanhan postisiiven puolella samansävyinen konesaumattu peltikate. Vesikaton aluslaudoitus näyttää myös silmämääräisesti tarkasteltuna hyväkuntoiselta.

Vanhan postisiiven yläpohjan ja vesikaton välinen tila on ulkoa tarkasteltuna kirjastoa matalampi, sillä katon harja on kirjaston harjaa huomattavasti alempana, vaikka siipi kaksikerroksinen onkin. Siiven vesikaton alle ei ole tietävästi pääsyä sisäpuolelta eikä ainakaan päämassan ullakolta, joten sen rakentamisen kuntoon en tässä työssä voi ottaa kantaa. Rakennuksen vesikaton tiiliosa uusittiin kesällä 2004 siten, että kattotiilet uusittiin ja tiilien alle asennettiin aluskatteeksi vaneri ja huopaa. Ullakolta löytyi kasa punertavia sementtikattotiiliä, joiden profiili on nykyisiä tasaisempi, ja jotka oletettavasti ovat olleet katolla ennen uusimista.



**Kuva 139:** Rakennuksen ullakolta löytyi kasa kattotiiliä, jotka harmaan rakenteensa ja punaisen pintavärinsä perusteella ovat sementtitiiliä. Profiililtaan tiilet olivat tasaisempia kuin nykyiset.

**Kuva 140:** Vesikaton rakenne on hyvin näkyvissä katolle johtavissa aukoissa. Aukot on peitetty tiilien profiilia mukaileville plekseillä, jotka kuvan ottamisen aikaan olivat lumen peittämiä.



**Kuva 141:** Aumakaton rakenne talon nurkassa



**Kuva 142:** Katon harjan rakenne. Taustalla näkyy sementtitiiliseinä, joka jakaa kylmän ullakon kahteen osastoon. Toinen osasto on kirjaston ja toinen aulan ja teatterin päällä.



**Kuva 143:** Kattorakenteita



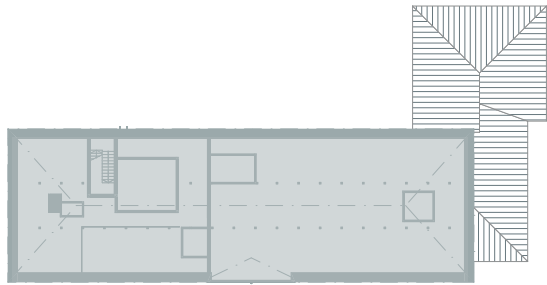
**Kuva 144:** Koska ullakolle ei ole suunniteltu mitään käyttötarkoitusta, on ilmanvaihtoputkien reiteille ollut runsaasti tilaa. Oikealla kuvassa on kasa teatterin penkkejä. Ei ole tietoa, ovatko penkit alkuperäisiä vai teatterin remontin yhteydessä varalle teetettyjä. Ullakolta on tosin löytynyt aikoinaan paljon suojeluskunnan omaisuutta, kuten Perinnehuone Suojalukossa näytillä olevat puhallinsoittimet.



**Kuva 145:** Kirjaston päällä olevassa ullakkotilassa on kylmien varastotilojen (oikeassa reunassa laudoilla rajattu alue) lisäksi yksi lämmin huone (kuvassa vasemmalla, sisätilat kuva 146) sekä yksi IV-konehuone (kuvassa oikealla ennen tiiliseinää).



**Kuva 146:** Lämpöeristetty huone, jonne on suunnitteilla tuoda rakennuksen uusi iv-kone ilmanvaihtoremontin yhteydessä.



## 5.1.8 TALOTEKNIikka

Yleisesti yhtään alan piirustusta saamatta voisi todeta, että LVI-putket on vedetty tilojen vaatimaan tarpeeseen, mutta muut ratkaisut on tehty täysin niiden ehdoilla: ullakkotilassa on ollut tilaa vetää putket sieltä mistä ne helpoiten menevät, ja kaikissa huonetiloissa vedot on verhottu huonekorkeutta huomattavasti madaltavalla alaslasketulla sisäkatolla. Kellareissa putket kulkevat seinien vierustoja ja paikoin jopa ikkunoiden edestä, mikä hankaloittaa kellaritilan käyttöön ottamista muiksi kuin varastotiloiksi. Ilman LVI-piirustuksia on mahdotonta tietää, löytyykö rakenteista paljon käytöstä poistettua talotekniikkaa, vai onko ne purettu aina uusien tieltä.

Rakennuksen iv-koneet sijaitsevat ullakolla lämpöeristetyissä kopeissa. Kylmän ullakkotilan vuoksi jokainen putki on jouduttu

eristämään erikseen. Koska postisiiven tuulettuva yläpohja ei sisällä korkeaa ullakkotilaa, eikä rakennuksen sisätiloissa ole talotekniikan vaatimaa tilaa, voidaan olettaa ilmanvaihdon tapahtuvan päämassan ullakon kautta tai sen olevan edelleen painovoimainen.

Talotekniikka vaatii pinta-alaa, mutta hyvin suunnittelemalla voidaan estää sen pilaamasta jokaisen tilan avaruutta. Etenkin nyt uusien ilmanvaihtokoneistojen ollessa suunnitteilla on mielestäni erittäin tärkeää, että ne mitoitetaan rakennukselle oikein, ja vedot suunnitellaan huolella ottaen huomioon jo olemassa oleva tekniikka. Pahin skenaario on, että uusi kone osittain korvaa vanhan reitit kuitenkin uusia putkivetoja, jotka asennetaan edellisiä purkamatta tai hyödyntämättä, ja talotekniikka vie jälleen lisää pinta-alaa muutenkin ahtaista tiloista ja huonekorkeudesta.



**Kuva 147:** Kirjaston ja teatterin ilmanvaihtokoneet sijaitsevat ullakolla. Tyhjässä ullakkotilassa on ollut tilaa vetää putket suoraan oikeaan kohtaan, mutta lämmöneristyksen puuttumisen vuoksi jokainen putki ja iv-konehuone on täytynyt eristää erikseen.



**Kuva 148:** Teatterin puolen iv-konehuone



**Kuva 149:** Vanhoja hormoneja on ainakin osittain käytetty nykyisen tekniikan läpivienteinä.



**Kuva 150:** Kellarissa (kuvassa pienemmän kirjavaraston takaosa) putket kulkevat paikoin näkyvälläkin paikalla.



**Kuva 151:** Keskikellarissa talotekniikka on hyvin näkyvissä, mutta kirjavaraston puolella (tiiliseinän toisella puolella) niiden eteen on rakennettu kevyt väliseinä.



# 6 KIRJASTOT

- 6.1 KIRJASTOT PIENILLÄ PAIKKAKUNNILLA
- 6.2 HAAPAJÄRVEN KIRJASTON HISTORIA LYHYESTI
- 6.3 HAAPAJÄRVEN KIRJASTON NYKYTILANNE



## 6.1 KIRJASTOT PIENILLÄ PAIKKAKUNNILLA

**Haapajärven kirjaston tilat ovat pysyneet lähes samanlaisina jo vuodesta 1982, vaikka yleinen käsitys kirjaston tarkoituksesta ja palveluista onkin merkittävästi muuttunut vuosikymmenien aikana. Tässä luvussa käsitellään kirjastojen muutosta ja kirjastojen merkitystä pienien paikkakuntien näkökulmasta.**

*Tämä kappale perustuu esseeseen ”Kirjastojen merkitys ja kehittäminen pienellä paikkakunnalla”, jonka olen kirjoittanut Rakennussuunnittelun jatkokurssi B:n (kurssitunnus ARK-53150) harjoitustyönä tammikuussa 2019. Harjoitustyön tavoitteena oli kirjoittaa aihe, joka käsittelee rakennussuunnittelua ja liittyy mahdollisesti tulevaan diplomityöhön.*

“Kirjasto voi julkisin varoin ylläpidettynä laitoksena tuoda kokoamansa ja järjestämänsä tiedon tasapuolisesti kaikkien kansalaisten käytettäväksi. Joukkotiedotusvälineet toki tarjoavat ihmisille valtavasti tietoa, mutta vain kirjasto voi vastata yksityisen ihmisen kysymyksiin ja tyydyttää hänen omaehtoista tiedon tarvettaan maksutta.” totesi maaherra Erkki Haukipuro kirjastojen roolia korostavassa puheessaan Haapajärven kirjaston käyttöönottojuhlassa helmikuussa 1983 (Haukipuro 1983). Melkein neljän vuosikymmenen jälkeen juhlava puhe kirjaston ainutlaatuisuudesta tiedon tarjoajana kuulostaa hieman liioitellulta, sillä internetin mahdollistamien lukemattomien tieto-, e-kirja- ja opetussisältöjen myötä kirjastojen merkitys kansan ainoana sivistäjänä on väistämättä pienentynyt.

Kirjastot ovat olleet jo hetken aikaa muovautumassa virastomaisista laitoksista yhteisöllisemmiksi keskuksiksi, joissa kävijät kuluttavat aikaa joko esimerkiksi lukien, työskennellen, harrastaen tai opiskellen. Kirjastojen muuttuva rooli on huomioitu myös kirjastolaissa, joka uudistui 2017. Sen mukaan kirjastojen on tarjottava ajan tasalla pysyvän kirjallisuuden lisäksi myös esimerkiksi tiloja harrastaa, opiskella, työskennellä ja kokoontua (Laki yleisistä kirjastoista 2016/1492 § 6). Uusi laki on otettu huomioon uusia kirjastotiloja suunniteltaessa, ja esimerkiksi 2018 valmistuneessa Helsingin keskustakirjastossa Oodissa vain yksi kerros muistuttaa perinteistä kirjastoa kirjahyllyineen. Muut kerrokset on otettu muuhun käyttöön kuten ravintolapalveluihin, monitoimi- ja kokoustiloihin sekä harrastustiloiksi.

Tällä vuosituohannella on rakennettu vain harvakseltaan uusia kirjastotiloja, kuten jo mainittu Helsingin keskustakirjasto Oodi, Seinäjoen pääkirjaston lisärakennus Apila sekä Turun kaupunginkirjaston laajennus. Pääpaino on kuitenkin ollut suuremmissa kaupungeissa, joissa käyttäjiä on luonnollisesti pieniä kuntia enemmän. Kuntaliitosten myötä entisiä kuntien pääkirjastoja on suljettu säästösyistä (Kokkonen 2017, s.6) ja jatkuvasti laskevat lainausmäärät ovat pienten kirjastojen huolenaiheena niiden viestittäessä kirjaston vähentyneestä käytöstä. On siis luonnollista, että kirjastot nostetaan aika ajoin säästökohteiksi etenkin velkaantuneissa muuttotappiokunnissa, sillä maksuttomina julkisina palveluina ne väistämättä ovat iso yksittäinen kuluerä kunnan budjetista. Tämän lisäksi kirjastojen välitöntä merkitystä on mahdoton tarkastella, sillä kirjaston tarjoamien palveluiden vaikutukset ulottuvat vuosien ja vuosikymmenien päähän. Näin ollen kirjastopalveluista leikkaamisen seuraukset voidaan mahdollisesti havaita ensimmäisen kerran vasta useita vuosia itse päätöksenteon jälkeen. Kirjastojen positiivisia vaikutuksia onkin pyritty tuomaan tutkimuksien kautta esille maailmanlaajuisesti, jotta niiden olemassa olo ja hyöty ollaan voitu perustella myös päättäjille (Idström, n.d.).

### KIRJASTON MERKITYS PIENELLÄ PAIKKAKUNNALLA

Lähtökohtaisesti voidaan todeta, että kirjasto tuottaa jatkuvasti kunnalle menoja. Palveluiden ylläpitämiseksi kirjasto tarvitsee toiminnalleen sopivat tilat sekä osaavan ja riittävän henkilökunnan huolehtimaan tiloista ja aineistoista, joista molemmista syntyy kuukausittain kuluja. Lainattavan aineiston on pysyttävä ajantasaisena sekä mielenkiintoisena, jotta se houkuttelee lainaajia, ja uudet teokset luonnollisesti maksavat. Tämän lisäksi uusien tieltä väistyviä kirjoja täytyy joko säilyttää varastotiloissa tai ne hävitetään, mikäli asiakkaat eivät osta niitä. Sekä varastointi että hävittäminen ovat omia kulueriään. Näihin menoihin kunnan on vuosittain budjetoitava, sillä laki määrää kirjastopalvelut osaksi kunnan tarjoamia palveluita (Laki yleisistä kirjastoista 2016/1492 § 5).

Pienten kuntien taloustilanne on ollut viime vuosien ajan väistämättä huono muuttoliikkeen suuntautuessa kaupunkeihin, ja säästökohteita pyritään löytämään jatkuvasti. Kirjaston on kuitenkin arvioitu vievän vain



hiukan reilun prosentin kunnan koko vuosibudjetista terveyspalveluiden osuuden ollessa siitä yli puolet (Kokkonen 2017, s.11-12). Lisäksi kirjastoihin investoitu euro nähdään tuottavan muiden maiden arvioihin perustuen noin nelinkertaisesti edistäessään lukutaitoa ja sivistystä sekä ehkäistessään syrjäytymisestä syntyviä kustannuksia (Kokkonen 2017, s.5). Kirjasto myö työllistää kunnasta riippuen useita henkilöitä ja tarjoaa yhdelle tai useammalle nuorelle mahdollisesti lyhytaikaisen harjoittelu- tai kesätyöpaikan, joita pienissä kunnissa on luonnollisesti kaupunkeja vähemmän.

Kuntalaisilleen kirjasto ei luonnollisesti maksa mitään, vaan tarjoaa maksuttoman ympäristön itsensä kehittämiseen ja muiden kohtaamiseen. Huolimatta kuitenkin kirjastojen muuttuneesta ja muuttuvasta roolista, perinteisten kirjojen lainaaminen on vielä pysynyt tärkeimpänä kirjastojen käyttäjille. Useat arvostavat vielä fyysisiä painoksia (Seppänen 2018, s.12), eikä monia teoksia ole vielä saatavilla e-aineistoina tai äänikirjoina. Kirjastot ovat kuitenkin viime vuosina investoineet myös entistä kattavampiin e-aineistoihin. Monipuolisuutta kokoelmissaan kirjastot vaalivat kirjastokimppojen eli lähiseutujen kirjastoyhteistyön avulla, jolloin kirjastokimppaan kuuluvien kirjastojen asiakkailla on usean eri kunnan kirjastopalvelut käytössään (kuntaliitto.fi 2018). Kirjastojen nettisivut auttavat käyttäjää löytämään halutun teoksen ja varaamaan sen kotikirjastonsa hyllystä haettavaksi.

Kauno- ja tietokirjallisuuden lisäksi kirjastojen laina-aineistot tukevat myös eri harrastuksia (Kirjastoletti 2017). Esimerkiksi musiikkiharrastajalle nuottien löytäminen netistä on vielä nykyäänkin hankalaa ja ilmaiseksi mahdotonta, ja painettu nuottikokoelma on usein liian hintava ostos. Myöskin eri aloihin painottuvia lehtiä on tarjolla useissa kirjastoissa, joista vanhempia numeroita saa vapaasti lainata kotiin asti. Lehtienlukusali lieneekin pienten kirjastojen ainoita yhteisöllisiä paikkoja, joissa kävijät saattavat vierailla nopeaa käyntiä pidempään lukeakseen uusimman numeron haluamastaan lehdestä. Tila on kuitenkin yleensä tarkoitettu vain hiljaiseen työskentelyyn, eikä niissä sallita seurustelua tai ryhmätyöskentelyä. Valtakunnallisessa kyselyssä hiljaisia tiloja toki kaivattiin ja ne koettiin tärkeiksi, mutta myös harrastamiselle ja tapahtumille tarkoitetuille tiloille nähtiin tarvetta (Seppänen 2018, s.14).

Käytännössä kaikki kirjaston tarjoamat palvelut olisi ostettavissa myös itsenäisesti eri palveluntarjoajilta, mutta laitoksen ainutlaatuisuus piileekin sen äärimmäisessä tasa-arvossa. Kirjastopalvelut eivät katso asiakkaan tulotasoa, kansalaisuutta tai koulutusta. Kirjastojen perusajatus eli lainattavat aineistot ovat jokaisen Suomessa asuvan saatavilla ilmaisen kirjastokortin hankkimisen jälkeen. Tämän lisäksi etenkin pienillä paikkakunnilla kirjastot ovat niitä harvoja, tai ehkä jopa ainoita julkisia paikkoja, jossa voit vapaasti viettää aikaa ilman ostovelvoitetta. Perinteinen kirjastonkäyttö ei nimittäin saa maksaa mitään myöhästymismaksuja lukuun ottamatta. Usein kirjastoissa järjestettävät tapahtumat ovat kaikille avoimia, ja monet kirjastot, Haapajärvi mukaan luettuna, ovat alkaneet pitää kasvavissa määrin tietyille ryhmille, esimerkiksi perheille tai vanhuksille, tarkoitettuja tapahtumia ja teemapäiviä. Lasten harrastukset eri opistoissa voivat olla köyhyysrajalla elävien perheiden tavoittamattomissa, joten kirjastojen tarjoamat tapahtumat ovat iso apu lisäämään yhteenkuuluvuuden tunnetta muiden paikkakuntalaisten kanssa. Kirjastoon tuleminen tapahtumien tai vain kirjojenkin takia lisää siis sosiaalisia kontakteja ja parhaassa tapauksessa ehkäisee syrjäytymiseltä (Idström, n.d.). Kirjastot myös edesauttavat maahanmuuttajien sopeutumista uuteen ympäristöönsä, sillä kirjastossa on lähes aina mahdollisuus käyttää ilmaiseksi nettiyhteyttä, sekä parantaa kielitaitoaan tavallisten kirjojen tai kielten opiskeluun suunnattujen teoksien avulla.

Kirjaston sijainti on myös oleellinen tekijä sen saavutettavuuden kannalta ja se koettiin valtakunnallisesti erittäin tärkeäksi kirjaston sujuvan käytön kannalta (Seppänen, 2018 s.13). Erityisesti kirjaston läheisyys helpottaa lapsia, jotka voivat koulupäivän jälkeen siirtyä turvalliseen kirjastoympäristöön tekemään läksyjään ja odottelemaan esimerkiksi vanhempien työpäivän loppumista tai yhteistä koulukuljetusta. Kirjaston tilat saattavat auttaa koululaista myös keskittymään läksyjen tekoon kotiloja paremmin, tai mahdollistaa pääsyn tietokoneelle helpommin.

Kirjasto pystyy tarjoamaan rauhan myös pääsykokeisiin lukevalle lukiolaiselle, jonka pääsemistä jatko-opintoihin Haapajärven kunnan taloussuunnitelmankin (2021-2023 s. 31) mukaan pyritään tukemaan ja edesauttamaan. Pääsykokeisiin valmistautuessa kirjastossa on saatavilla sähköisen aineiston lisäksi myös painetut teokset sekä

osaava henkilökunta, jota kyselytutkimuksessakin (Seppänen, 2018) paljolti pidettiin kirjastoille tärkeänä.

#### PIENTEN KIRJASTOJEN KEHITTÄMINEN

Voidaan olettaa kirjastojen olevan suomalaisille tärkeitä laitoksia, joiden merkitys korostuu pienissä kunnissa, joissa palveluiden ja harrastusmahdollisuuksien tarjonta on suuria kaupunkeja vähäisempää. Jatkuva muuttotappio, tiedon löytyminen omatoimisesti internetistä sekä suoratoistopalvelut e- ja äänikirjoille sekä elokuville ja sarjoille vähentävät lainauksien määriä, joiden perusteella kirjastojen tuloksellisuutta osaksi mitataan. Tämän vuoksi on tärkeää tuoda entistä paremmin esille kirjaston tuomat pitkäaikaiset hyödyt ja niiden avulla syntyneet säästöt esimerkiksi syrjäytymisestä johtuneiden kulujen vähenemisestä. Pitkäaikaisten vaikutusten tilastoiminen paikkakuntaakohtaisesti on toki haastavaa ja vaatisi pitkäjärjenteistä tutkimisista. Tämän vuoksi mahdollisimman monet kuntalaiset tavoittavien kyselytutkimusten tekeminen voi auttaa päättäjiä ymmärtämään, kuinka tärkeänä kirjastojen tarjoamat palvelut koetaan ja mitä hyötyjä kuntalaiset ovat niistä konkreettisesti kokeneet. Myös kehittämistoiveita kuuntelemalla voidaan mahdolliset investoinnit suunnata kirjaston niihin osa-alueisiin, joissa käyttäjien mielestä on eniten kehitettävää.

Kirjastojen käytön kannalta on hyvin tärkeää, että etenkin lapset ja nuoret oppivat käyttämään kirjastojen palveluita. Tällöin tapaa on luontevaa jatkaa myös aikuisiälle. Kirjastot tekevätkin jo usein yhteistyötä ala- ja yläkoulujen kanssa tarjoamalla kouluille erilaisia kirja- ja kirjailijatapahtumia, tiloja koulun omiin tapahtumiin sekä kirjastoautokäyntejä koulupäivien yhteyteen. Lasten vartuttua itsenäisemmiksi nuoriksi, he saattavat kuitenkin kadottaa yhteyden kirjastoihin nähden ne liian vanhanaikaisina laitoksina, jotka eivät houkuttele teini-ikäistä. Älypuhelimien myötä myös nuorten ruutuaika on kasvanut huomattavasti ja nuorien kiinnostus kirjojen lukemiseen on vähentynyt (Vilkman, 2016).

Nämä voidaan toki nähdä kirjastojen kannalta tappiollisina, ellei niitä aleta hyödyntää: nuorilla on tarve kokoontua ja nähdä toisiaan koulujen ulkopuolella, mutta kuten mainittu, usein pienissä kunnissa tällaiseen on rajalliset mahdollisuudet, sillä kauppakeskuksia ei ole

ja kahviloitakin harvemmin, joissa oleskelu vaatii myös rahaa. Muulloin kuin kohtuullisilla kesäkeleillä nuorien on siis hankalaa löytää yhteistä rauhallista tilaa viettää aikaa keskenään. Tekemällä siis muutoksia tilajärjestelyihin ja painottamalla nuorille suunnattuja tiloja puhelimien vlatauspisteineen ja wifi-yhteyksineen nuortenkirjojen keskellä, voidaan houkuttaa nuoria kirjastoihin koulujen jälkeen.

Koulut velvoittavat oppilaitaan myös vapaa-ajallaan, ja erinäiset ryhmätyöt ja sosiaalinen oppiminen voisi saada paikkansa kirjastoissa, mikäli kirjastolla olisi tarjota ryhmätyöskentelyyn sopivia tiloja. Näitä tiloja voisivat hyödyntää myös paikalliset urheiluseurat tai muut kokoustavat järjestöt, joilla toiminta usein perustuu vahvasti vapaaehtoisuuteen eikä omiin tiloihin ole varaa. Uusissa tai suuremmissa kirjastoissa suosiota ovat saaneet myös uudenlaiset harrastemahdollisuudet, kuten 3D-tulostus, laserleikkaus, koodaaminen tai tietokoneella tehtävät kuvankäsittelyt tai videoeditoinnit (Tamperelainen, 2018). Myös perinteisempiin harrastuksiin, kuten musiikkiin ja käsitöihin löytyy välineitä monista kirjastoista. Usea kuntalainen ei välttämättä omista omaa tulostinta saadakseen tulostettua muutaman sivun asiakirjoja kerran vuodessa, mihin kirjastot ovatkin vastanneet jo useamman vuosikymmenen tarjoamalla tulostimen ja kopiokoneen asiakkaiden käyttöön.

Laitteiden avulla on mahdollista aktivoida ja kouluttaa myös eri ikäryhmiä. Esimerkiksi Hämeenlinnan kaupunginkirjastossa vanhuksia opetettiin tallentamaan Häme-Wikiin muistojaan ja valokuviaan paikallisesta historiasta, mikä oli heille mielekäs tapa tutustua tietokoneisiin ja internetiin (Idström, n.d.). Tempauksen ansiosta arvokkaita palasia historiasta saatiin tallennetuksi kaikkien luettavaksi ja sivusto sai runsaasti uusia käyttäjiä. Vastavaanlaisesta koulutuksesta olisi myös pikkukuntien ikääntyvässä väestörakenteessa hyötyä, etenkin, kun uuden oppiminen ja aivojen aktiivinen käyttö ehkäisee esimerkiksi muistisairauksien syntyä ja harrastusyhteisö yksinäisyyttä.

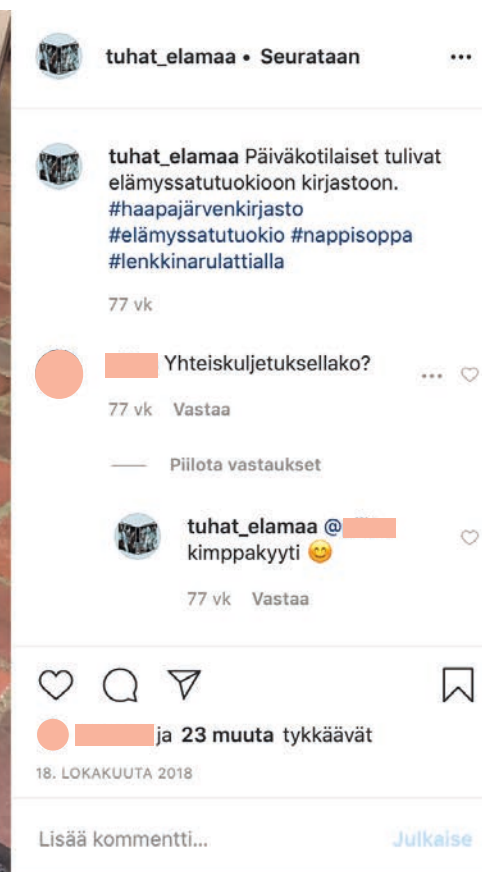
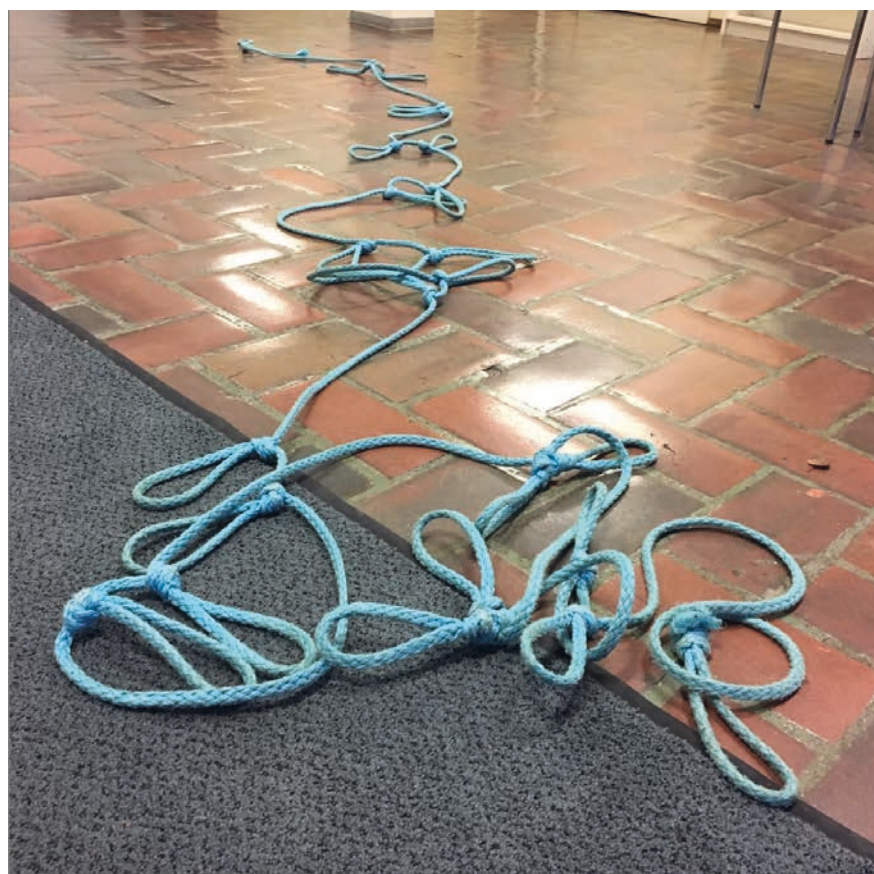
Pienillä kirjastoilla on kuitenkin suuria kirjastoja rajallisemmat resurssit investoida uusiin laitteisiin, joiden käyttöikä ei teknologian kehittyessä ole kovinkaan pitkä. Uuden teknologian käyttö myös vaatii henkilökunnalta osaamista opastaa ja valmiuksia auttaa ongelmien sattuessa.

Uuden kirjastolain (2016) myötä kirjastoilla on kuitenkin mahdollisuus palkata myös kirjastovirkailijan tutkinnon ulkopuolisia työntekijöitä, jolloin esimerkiksi tietoteknisiä ohjelmia osaavilla medianomeilla olisi huomattavasti suurempi mahdollisuus työllistyä pienemmissä kunnissa kuin aiemmin.

Kirjastojen tilojen hyötykäyttö myös muuhun toimintaan on järkevää, jos se tuo lisäarvoa kuntalaisille eikä häiritse kirjaston toimintaa. Haapajärvenkin kirjasto on ottanut paikallisten taiteilijoiden teoksia, valokuvia tai maalauksia kausittaisina näyttelyinä seinilleen, mikä antaa näkyvyyttä tekijälle, mutta tuo myös kävijöitä kirjastolle. Näyttelytoiminta ei rasita kirjaston kulkuväyliä ja luo kirjaston sisätiloihin vaihtuvasti uutta ilmettä piristämään kirjastovierailuja.

Vanhempia kuntakirjastoja Haapajärven kirjaston tavoin saattaa vaivata lievä laitospaisuus, mikä ilmenee pintamateriaalien, kalustuksen ja valaistuksen karuna

käytännöllisyytenä, eikä houkuttele kävijöitä viettämään aikaa lainaamista kauempaa. Kirjastojen ahtaus voi aiheuttaa tarvetta kalustaa huoneet täyteen kirjahyllyjä jättämättä tilaa jo aiemmin todetuille tärkeille luku- ja työskentelytiloille. Nykyisten hakukoneiden ja tietojärjestelmien vuoksi kirjastojen näkyvillä hyllypaikoilla ei ole kuitenkaan tarvetta säilyttää välttämättä kuin uusimpia kirjoja. Osa kirjoista voidaan säilöä varastoihin kirjastohenkilökunnan tai asiakkaan noudettavaksi, mikäli asiakas haluaa lainata niitä. Tällöin tilaa vapautuu myös muille kalusteille ja kirjahyllyjä voidaan käyttää tilanraajajina. Varastojenkaan tila ei ole kuitenkaan rajatonta, ja vanhempia teoksia on karsittava uutuuksien tieltä esimerkiksi myymällä niitä kirjastossa kävijöille. Resurssien salliessa sopivia aineistoja voi viedä lainattavaksi myös vanhainkotien yhteistiloihin ja oppilaitoksiin, jolloin ahdas kirjasto saa lisäneliöitä käyttöönsä. Näin on toimittu myös Haapajärvellä, jossa pääkirjaston lisäksi myös yläasteella toimii oma kirjastoluokka, jossa lainattavana on yläkouluikäisille sopivia teoksia.



**Kuva 152:** Haapajärven kirjasto käyttää aktiivisesti sosiaalista mediaa asiakkaiden tiedottamiseen ja viihdyttämiseen

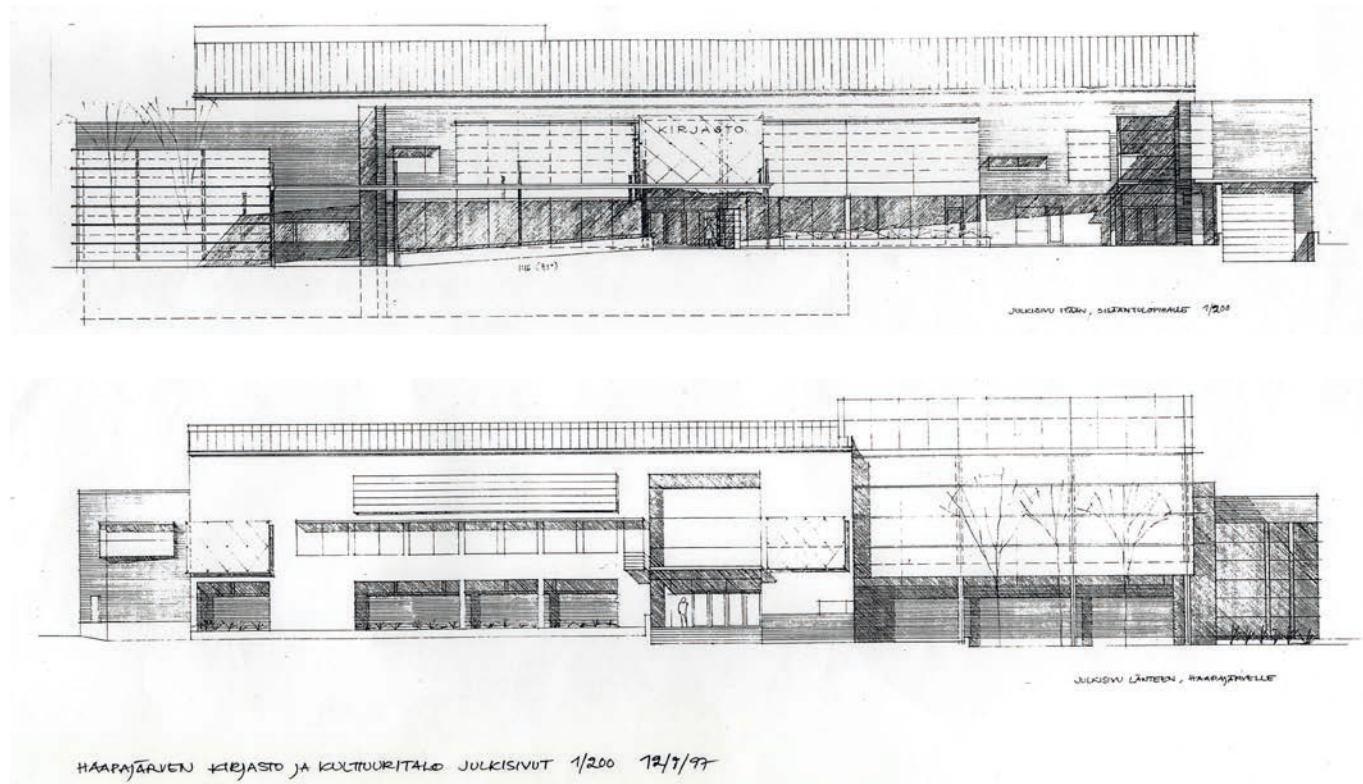
**Kuvan lähde:** Kirjaston instagram-tili @tuhatelamaa

## 6.2 HAAPAJÄRVEN KIRJASTON HISTORIA LYHYESTI

Haapajärven kirjaston perustamisen voidaan laskea tapahtuneen kolmesti: ensimmäisen kerran jo ennen koululaitoksen perustamista 1851, jolloin ylioppilaat lahjoittivat Haapajärvelle 29 teosta kansankirjastoa varten. Kirjaston toiminta jäi kuitenkin lyhytikäiseksi, mihin saattoi vaikuttaa lukutaidon puute ja lainojen maksullisuus. Vuonna 1861 kirjaston toiminta elvytettiin uudelleen aktiiviseksi ja aineistoa kartutettiin erityisesti lahjoituksilla. Toisen kirjaston sijainti vaihteli ympäri pitäjää, kunnes vuonna 1937 kantakirjasto vuokrasi itselleen 20 m<sup>2</sup> huoneen suojeluskuntatalon yläkerrasta, jossa sen omaisuus oli parhaimmillaan yli tuhat kirjaa. Talon tuhoutuessa 1939 tulipalossa perustuksiaan myöten myös kirjaston omaisuus paloi ja vain lainassa olleet noin 100 kirjaa säästyivät. Koska tulipalossa tuhoutuivat kirjojen lisäksi kaikki asiakirjat ja pöytäkirjat, ei sen ajan kirjastotoiminnasta ole jäljellä mitään virallista tietoa. Näin ollen kirjasto käytännössä perustettiin uudelleen palovakuutuksesta saatujen rahojen turvin muutama kuukausi palon jälkeen.

Kolmas kirjasto aloitti toimintansa maanviljelijän talossa, jonka jälkeen se vaihtoi paikkaa ympäri keskusta suurempien

tilojen perässä kuudesti, ennen kuin sille saneerattiin tilat nykyiselle paikalleen vanhaan suojeluskuntataloon 1982. Uudet remontoituidut kirjastotilat olivat edeltävään kansakoulun yhteydessä toimineeseen kirjastoon nähden kolminkertaiset ja muutto mahdollisti esimerkiksi täysin uuden musiikkiosaston, tutkijanhuoneen ja käsikirjaston avaamisen. Ensimmäisinä vuosina ei ollut pulaa tilasta, vaan enemmänkin kirjoista täyttämään hyllymetrejä ja henkilökunnasta valvomaan kahta kerrosta ja palvelemaan kasvanutta asiakaskuntaa (Kaleva, 1983). Uusi tilava ja monipuolinen kirjasto houkutteli sijainnillaan ja ajanmukaisuudellaan monia uusia kirjaston käyttäjiä. Kuitenkin jo 1991 kirjoitettiin lehdissä tilapulasta ja tuotiin esille ensimmäiset suunnitelmat kirjaston taakse tulevasta laajennuksesta, joka nelinkertaistaisi kirjaston tilat (Nissinen, 1991). Tämän jälkeen aihe on ollut jatkuvasti tapetilla, mutta laajennus- ja uudisrakennushankkeet ovat kerta toisensa jälkeen kaatuneet investointirahojen rajallisuuden vuoksi kiireellisemmäksi osoittautuneiden hankkeiden tieltä (Heikkilä, 2005).



Kuva 153: Kirjaston uudisrakennuksen julkisivuluonnokset 1997 Kuvan lähde: Kirjaston arkisto, suunnittelija ei tiedossa



## 6.3 HAAPAJÄRVEN KIRJASTON NYKYTILANNE

Haapajärviden kirjastokäyttäytymistä ja mielipiteitä kirjastosta kartoitettiin valtakunnallisessa yleisten kirjastojen asiakaskyselyssä (2018) ja siihen vastasi 53 haapajärvistä antaen kirjastolle arvosanan 8.72. Vastaajat olivat Haapajärven kirjastossa tyytyväisiä henkilökunnan ja palvelun ystävällisyyteen ja lapsien läsnäoloon, kun taas tyytymättömyyttä herättivät vanhanaikaiset ja ahtaat tilat sekä tilanpuute.

Valtakunnallisen kyselyn suppean avovastausosion vuoksi toteutin itse nykyisille haapajärvisille suunnatun nettikyselyn (Liite 5), jonka julkistin Haapajärvi-nimisessä epävirallisessa 5000 jäsenen yksityisessä Facebook-ryhmässä sekä lähetin Haapajärven yläkoulun, lukion ja ammattikoulun rehtoreille eteenpäin jaettavaksi. Oppilaitoksista ainakin lukiolaiset saivat viestin sähköisen tiedotuspalvelu Wilman kautta. Tämän lisäksi kirjasto julkaisi linkin omilla Facebook-sivuillaan. Kyselyn tarkoituksena oli saada ajankohtainen tieto haapajärviden kirjasto- ja kulttuuripalveluiden käyttäjistä ja heidän mielipiteitään rakennuksen toimivuudesta. Lopullinen vastaajamäärä oli 46. Kysely kulki otsikolla Haapajärven kirjasto- ja kulttuuritalo, ja kysymykset oli osoitettu koskemaan koko rakennuksen käyttöä.

Ensimmäiseksi kysyin vastaajan syytä käyttää rakennusta ja toisessa vierailutiheyttä (Kaaviot 1 ja 2). Rakennuksen yleisimmät käyttökohteet sekä kahdeksan yleisintä aikamäärettä olin kirjoittanut valmiiksi vastausvaihtoehdoiksi, mutta vastaaja sai halutessaan valita myös itse kirjoittamansa vaihtoehdon.

Tiivistetyksi ensimmäisessä avovastauksessa pyysin kehuaan kirjastoa kuvitteelliselle naapurikunnassa asuvalle tutulle, joka ei tunne rakennusta ennestään, seuraavassa listaamaan asioita, joita vastaaja kaipaa tiloihin, ja viimeisessä avoimesti kertomaan omasta suhteesta rakennukseen. Kyselyn lopussa vastaaja sai halutessaan ladata ottamansa kuvan kirjaston tai teatterin tiloista, osallistua paikallisen kahvilan lahjakortin arvontaan sekä antaa avointa palautetta. Lyhyen kyselyn vastauksista

jokainen oli työn kannalta hyödyllinen, sillä vastaukset olivat asiallisia sekä paikoin hyvin pitkiäkin. Viimeinen avoin kohta keräsi pelkästään positiivisia kannustuksia sekä palautteita mm. aiheen tärkeydestä.

Kyselytuloksista voi tulkita vastaajien arvostavan kirjasto- ja kulttuuripalveluiden luomaa kokonaisuutta, jonka sijainti on täydellinen vanhassa ja arvostetussa rakennuksessa keskustan ytimessä. Sen sijaan sisätilojen yleisilme ja tilajako kaipaisivat uudistusta, jotta ne tarjoisivat paremmat puitteet palveluiden nykykäyttäjille. Rakennuksen yksinkertainen ja jämäkkä arkkitehtuuri keräsi kehuja, ja rakennusta pidettiin jopa upeana ja kauniina. Osalle vastaajista talon historia ja kulttuurihistoriallinen arvo olivat ennestään tuttuja, ja siksi talon säilyttämistä pidettiin ehdottomana. Tätä useammin kuitenkin esille nousivat omat muistot lapsuus- ja nuoruusvuosista, minkä vuoksi rakennus koettiin erityisen tärkeäksi ja tunnelmalliseksi.

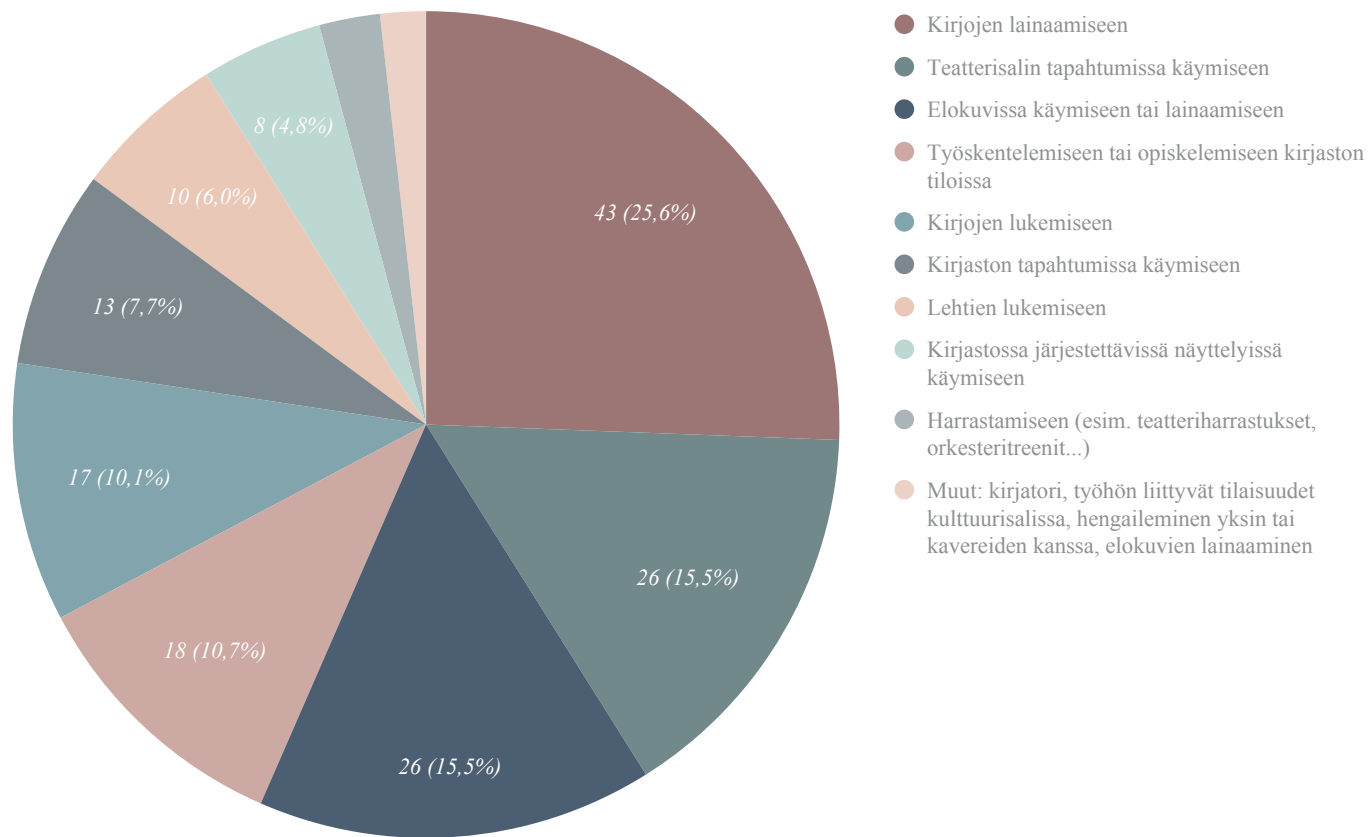
Hyvää tunnelmaa nostatti vastaajien mielestä myös kirjaston laadukas palvelu, sillä ystävällisellä henkilökunnalla on vastausten perusteella aina aikaa palveluasiakkaita kiireettä ja henkilökohtaisesti. Ajantasalla pysyvä ja hyvin monipuolinen kirjavalikoima, kotipalvelu liikuntarajotteisille sekä kaukolainojen nopea saatavuus nostivat vastaajien mielestä palvelun tasoa entisestään, joskin vieraskielisiä kirjojen ja nuottikokoelmien valikoiman toivottiin laajentuvan. Rakennuksen tapahtumat ja kirjaston oheistoiminnot, kuten paikallisten taiteilijoiden useasti vaihtuvat näyttelyt, lasten satutunnit, teemapäivät ja kirjailijavierailut monipuolistivat vastaajien mielestä kaupungin kulttuuritarjontaa huomattavasti. Nuoret kuitenkin kaipasivat itselleen enemmän tapahtumia nykyisten painoutuessa usein lapsille tai aikuisille.

Vaikka rakennus itsessään koettiin tyylikkäänä, sen sisätiloihin kaivattiin pikaista parannusta käytännöllisyyden ja viihtyvyyden kannalta. Kirjaston tilat nähtiin sokkeloisina ja ahtaina, joskin sokkeloisuutta pidettiin osassa vastauksista myös positiivisena asiana. Sisäänkäyntiaula koettiin kuitenkin

---

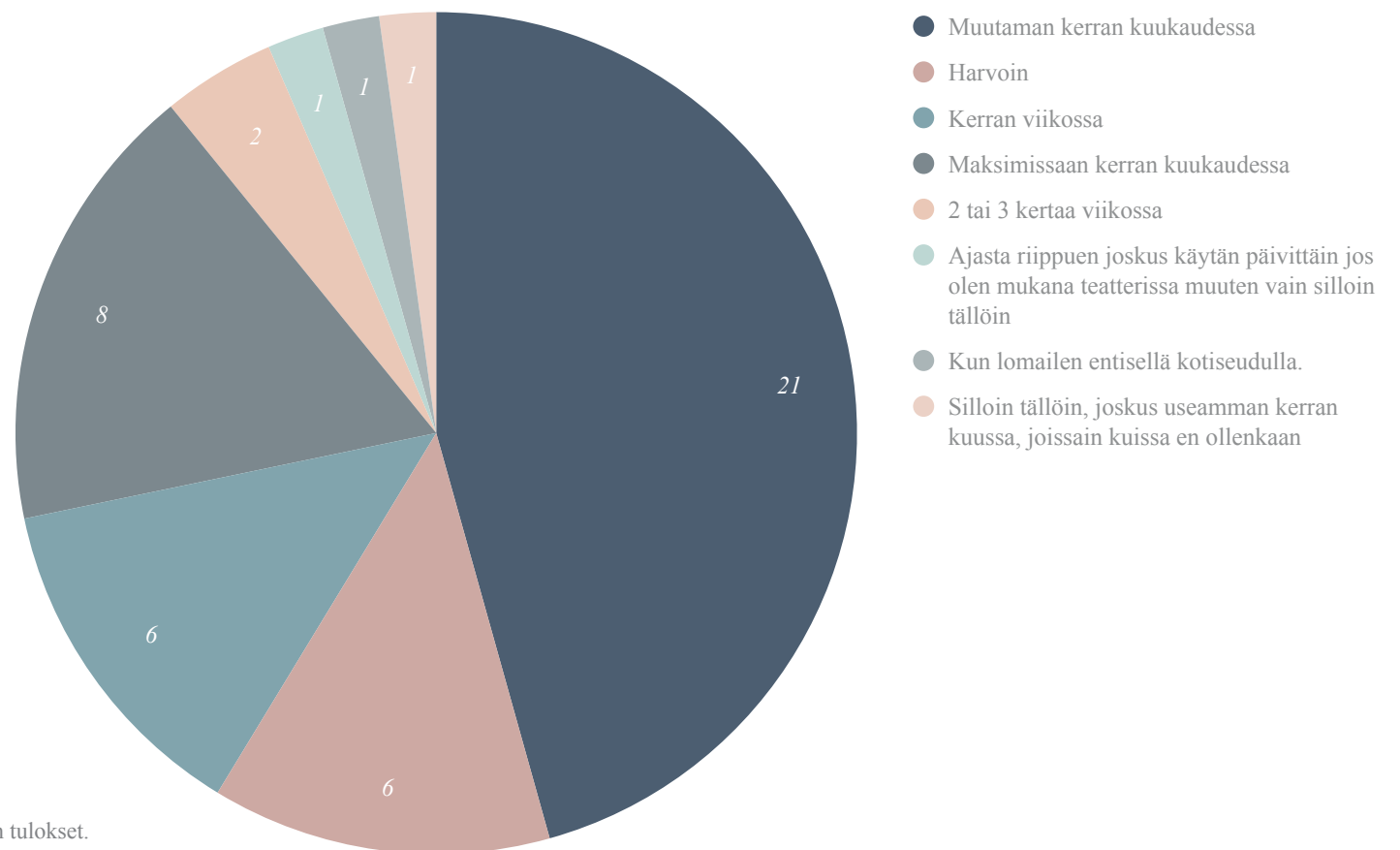
*“Kirjasto on minulle  
äärimmäisen tärkeä ja rakas  
rakennus”  
- kyselyn vastaaja*

Mihin tarkoitukseen käytät kirjasto- ja kulttuuritaloa (voit vastata useampia)



“Haapajärven ihanin paikka”  
- kyselyn vastaaja

Kuinka usein käyt rakennuksessa?



Kaaviot 1 ja 2 : Kyselytuloksen monivalintavastauksen tulokset.

sekavana, ja portaikkoista reittiä kirjaston ja teatterin tilojen välillä hankalana. Eniten kuitenkin esille nousivat tunkkaiset pintamateriaalit ja vanhanaikaiset kalusteet, joiden tilalle kaivattiin raikkaampia ja yhteneväisempiä kokonaisuuksia. Pari vastaajaa kaipasi tiloihin myös viherkasveja, joita kirjaston alkuvuosina oli rakennuksessa useita.

Myös nykyiset tilajärjestelyt koettiin hankaliksi ja puutteellisiksi. Erityisen kova tarve oli työskentely-, luku- ja oleskelupaikoille, sillä niiden puute nähtiin yksipuolistavan kirjaston käyttöä. Muutaman vastaajan mielestä kirjastolle tarvittaisiin myös ryhmätyöskentelyyn ja pieniin virallisiin tapaamisiin soveltuvia tiloja. Osa vastaajista kertoi jo käyttävänsä kirjastoa työskentelyyn, lukemiseen ja opiskeluun, mutta heistäkin suurin osa kaipasi sitä varten parempia tiloja. Työskentelyolosuhteita parantaisi myös panostaminen seisomatyöpisteisiin sekä uusiin tietokoneisiin nykyisten ollessa liian hitaita jopa koulutyöskentelyyn. Omien kannettavien tietokoneiden kannalta olennaista olisi myös saada pistokkeita työskentelypaikoille, joista on itse työskentelypisteiden lisäksi valtava puute tällä hetkellä. Oleskelutiloihin kaivattiin useissa vastauksissa sohvia ja säkkituoleja.

Teatterisalia vastaajat pitivät erityisen tärkeänä erityisesti siellä näytettävien elokuvien vuoksi. Toimiva elokuvateatteri ei ole itsestäänselvyys pienissä kunnissa, vaan pikemminkin poikkeus. Elokuvien tarjonnan toki toivottiin lisääntyvän tulevaisuudessa ja etenkin lastenelokuville nähtiin olevan kova tarve. Elokuvien lisäksi positiivisena pidettiin teatterisalin tarjoamia puitteita eri teatteri-, harraste- kuin kouluryhmillekin ja salin kokoa pidettiin näihin tilaisuuksiin sopivana. Monet kuitenkin kaipasivat teatterin tarjontaan lisää konsertteja ja vierailuvia teattereita. Teatterin suurimmat haasteet nähtiin sinne johtavissa portaissa, joita saliin päästäkseen joutuu kiipeämään ellei kulje takapihan ja -oven kautta. Kirjaston tavoin myös teatterin sisäpintoja pidettiin kulahtaneina, ja ne kaipaisivat yhtenäisempää ja hallittua uudistusta. Muutaman mielestä teatterin penkit pitäisi uudistaa, sillä niissä on epämukava istua pitkään.

Teatterin takana sijaitsevaan vanhaan postisiipeen ei kiinnitetty vastauksissa huomiota, sillä tiloja käyttävät lähinnä kaksi toimistotyöntekijää, teatteriharrastajat sekä kokoustiloja varanneet ryhmät. Siiven toisen kerroksen Perinnehuone Suojalukkoon pääsee vierailemaan vain oppaan johdolla, eikä se tämän vuoksi ole päivittäisessä käytössä. Vastaajat mainitsivat myös siivessä sijaitsevasta nuoristotilasta, johon päästäkseen täytyisi pyytää avain. Tätä työtä varten siiven tiloja tutkiessani en kuitenkaan itse nähnyt mitään viitteitä tilasta, joka soveltuisi nuoristotilaksi. Näiden perusteella siiven tilat eivät palvele kirjasto- ja kulttuuritalon käyttäjiä tällä hetkellä.

Haastattelin työn aikana useaan otteeseen myös nykyistä kirjastotoimenjohtajaa Kirsi Nahkasta, joka suhtautuu rakennuksessa työskentelyyn positiivisesti pitäen rakennuksen historiallisesta luonteesta ja osin sokkeloisuudestaan, mutta myöntää itsekin tilojen kaipaavan tietyiltä osin paranteluja ja järkeistämistä. Hän uskoo työkuultuurin olevan murroksessa, minkä ansiosta suurille henkilökohtaisille työhuoneille tai massiiviselle lainaustiskille on tulevaisuudessa vähemmän tarvetta, jolloin niistä vapautuvan tilan voi ottaa muuhun käyttöön. Nahkasenkin mielestä kirjasto kaipaisi satutunteihin ja muihin vastaaviin tapahtuviin soveltuvaa suljettavaa tilaa, enemmän niin oleskelunurkkauksia kuin hiljaisia luku- ja työskentelypisteitäkin sekä helpommin siirrettäviä hyllyjä.

Huolimatta kyselyssä esille nousseista parannusehdotuksista vastaukset voi kiteyttää positiiviseen lopputulokseen: kirjastorakennus on vastaajilleen tärkeä ja positiivisia tunteita herättävä rakennus, jota arvostetaan monipuolisena kulttuuripaketina, jonka sijainti on erinomainen ja joka on olennainen osa Haapajärven keskustakuvaa. Tämän perusteella voi siis olettaa, että mikäli seuraavan remontin yhteydessä tilajärjestelyihin ja materiaaleihin saadaan kaivattuja parannuksia, rakennuksen entiset käyttäjät tulevat viettämään rakennuksessa aikaansa nykyistä enemmän. Yhteisöllisyyden kasvaessa kirjastoa voisi alkaa pitää tämän vuosituhannen seurantalona sen kootessa kuntalaiset saman katon alle tiedon, kulttuuritapahtumien ja sosiaalisuuden perässä.

---

*“Lukutoukan  
lempipaikka on kirjasto”  
-kyselyn vastaaja*



Kyselyn vastauksien perusteella vastaajat kuitenkin olivat jo valmiiksi kirjaston käyttäjiä, vaikka jotkut vierailivatkin siellä vain harvoin. Tärkeää olisi tehdä kattava kysely myös heille, jotka eivät vieraile rakennuksessa koskaan. Tähän johtaneita syitä tarkastelemalla ja palveluita sekä tiloja oikeaan suuntaan kehittämällä kirjasto- ja kulttuuritalo pystyisi palvelemaan myös heitä uusina käyttäjinä.

*“Upea rakennus  
keskeisellä paikalla”  
-kyselyn vastaaja*

Kuva 157: Haapjärven kirjasto- ja kulttuuritalo talvella 2019





# 7 SUUNNITELMA

7.1 NYKYTILANTEEN ARVOTUS

7.2 PURKUKAAVIOT

7.3 SUUNNITELMASELOSTUS VAIHEET I-III



## 7.1 NYKYTILANTEEN ARVOTUS

### JULKISIVUT

Julkisivujen tärkeimpiä elementtejä ovat pääjulkisivun symmetrisyys elokuvajulistevitriineineen sekä julkisivujen yksityiskohdat, mitkä näen kaikki säilytettävänä elementteinä. Symmetrisyyttä rikkoo tällä hetkellä aulan remontista seurannut keski-ikkunan ja oikeanpuoleisen oven paikkojen vaihto. Työn lopussa esiteltävät parannussuunnitelmat on tehty sen mukaan, että niiden palauttaminen ennalleen onnistuu. Julkisivun säilytettäviin yksityiskohtiin lukeutuvat vanhan konehuoneen portaikko kokonaisuutena, porrashuoneen viereinen tikas sekä räystäskourut ja syöksytorvet. Myös julkisivuun kiinnitetyt laatat kertovat talon historiasta ja on syytä säilyttää. Muita julkisivun ominaisuuksia, jotka näen säilytettävänä, ovat julkisivukäsittely rappauspintana ja kattomateriaaleina tiilikate ja konesaumattu peltikate.

Julkisivun ja pihapiirin elementtejä, jotka eivät mielestäni kuulu rakennukseen, ovat teräksiset roska-astia ja lauta-aidat. Tämän lisäksi nykyisten ikkunoiden ilme on rakennukseen liian uudenaikainen. Ikkunoista löytyy enemmän tietoa rakennuksen nykytilanteesta kertovassa ikkunat-osiossa.

### SISÄTILAT

Sisätilojen suhteen on menetetty vuosien aikana paljon talon alkuperäisestä ulkonäöstä toimintojen vaihtuessa useampaan kertaan. Luultavimmin alkuperäistä muistuttavat sekä teatteri että vanhan postisiiven huonejako. Nämäkin ovat kuitenkin vuosien aikana kohdanneet useita pieniä muutoksia ja kuten todettu, lopputulos on sekalainen kokoelma toisiinsa sopimattomia yksityiskohtia ja pintamateriaalien kirjoa.






Suunnitelmissa ei yritetä palauttaa alkuperäistä suojeluskuntatalon ilmettä, sillä työn kuluessa siitä ei ole saatu hankittua riittävästi tietoa. Alkuperäisen

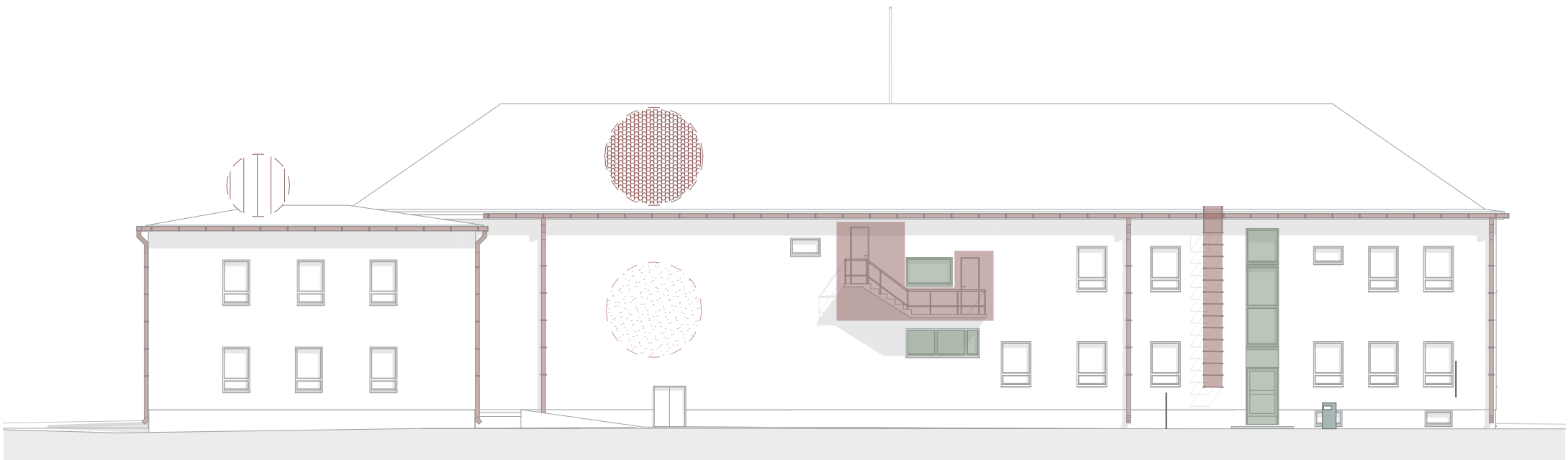
tilanteen palauttaminen ei ole myöskään perusteltua, sillä käyttötarkoitus on muuttunut merkittävästi. Sen sijaan talon alkuperäistä arvokkuutta ja henkeä yritetään tavoittaa purkamalla tilojen avaruutta vieviä ja taloon sopimattomia kerroksia, kuten koko kirjastoa peittävät alaslaskut sekä 90-luvulla asennetut muovimatot. Pintamateriaalien suhteen yritetään tavoittaa yksinkertaisuutta, jota 1940-luvulla betonitiilistä ja puusta rakennetussa rakennetussa väistämättä oli.

Tällä hetkellä näkyvin epäkohta sisätiloissa koskee pääaulaa, joka julkisivun korkeista ikkunoista huolimatta on matala, pimeä ja tukkoinen. Viimeisimmässä remontissa matalalle asennettu moduulisäkatto vie tilan avaruutta sekä sopii ulkonäöltään huonosti vanhaan rakennukseen. Uudet wc-kopit ovat myös vieneet pinta-alasta useita neliöitä ja ennestäänkin lämpiötilaksi riittämättömän aulan koosta.

Useissa tiloissa uusista pintamateriaaleista huolimatta voi vielä löytää maalattuja seinä-, lattia- ja kattopintoja, joiden takaa näkee rakenteen, betonitiilen tai paikallavaletun betonin, tekstuurin. Maalit ovat väriltään luonnonvalkoisia, murrettuja tummanvihreitä tai harmaan eri sävyjä. Samaa väripelttiä muutamalla lisävärillä suositaan myös suunnitelmissa, poikkeuksena teatterin kirkkaanpunaiset esirippu ja penkit mustalla puurungolla.

Erosen (suullinen tiedoksianto 13.12.2019) mukaan alkuperäistä huonejakoa on jäljellä vielä vanhassa postisiivessä, jossa myös kevyet väliseinät ovat alkuperäisellä paikallaan muutamaa purettua seinää lukuun ottamatta. 1980-luvun saneeraus on kuitenkin jättänyt jälkensä tilojen kaikkiin pintamateriaaleihin, minkä lisäksi käytävämäiset tilat pienillä huoneilla eivät edusta säilyttämisen kannalta arvokasta kokonaisuutta. Jotta puolikäytöllä olevat tilat saadaan hyödynnettyä paremmin, siiven huonejako on suunnitelmissa uusittu.

- |   |                               |   |                                       |
|---|-------------------------------|---|---------------------------------------|
|  | Säilytettävät elementit       |  | Säilytettävä kokonaisuus              |
|  | Elementtien alkuperäistäminen |  | Säilytettävä pintamateriaali / -tyyli |
|  | Poistettavat elementit        |   |                                       |

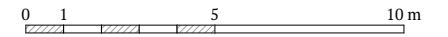





Julkisivut: JS1 ja JS3 arvotuskaaviot. Mittakaava 1:200

## 7.2 PURKUKAAVIOT

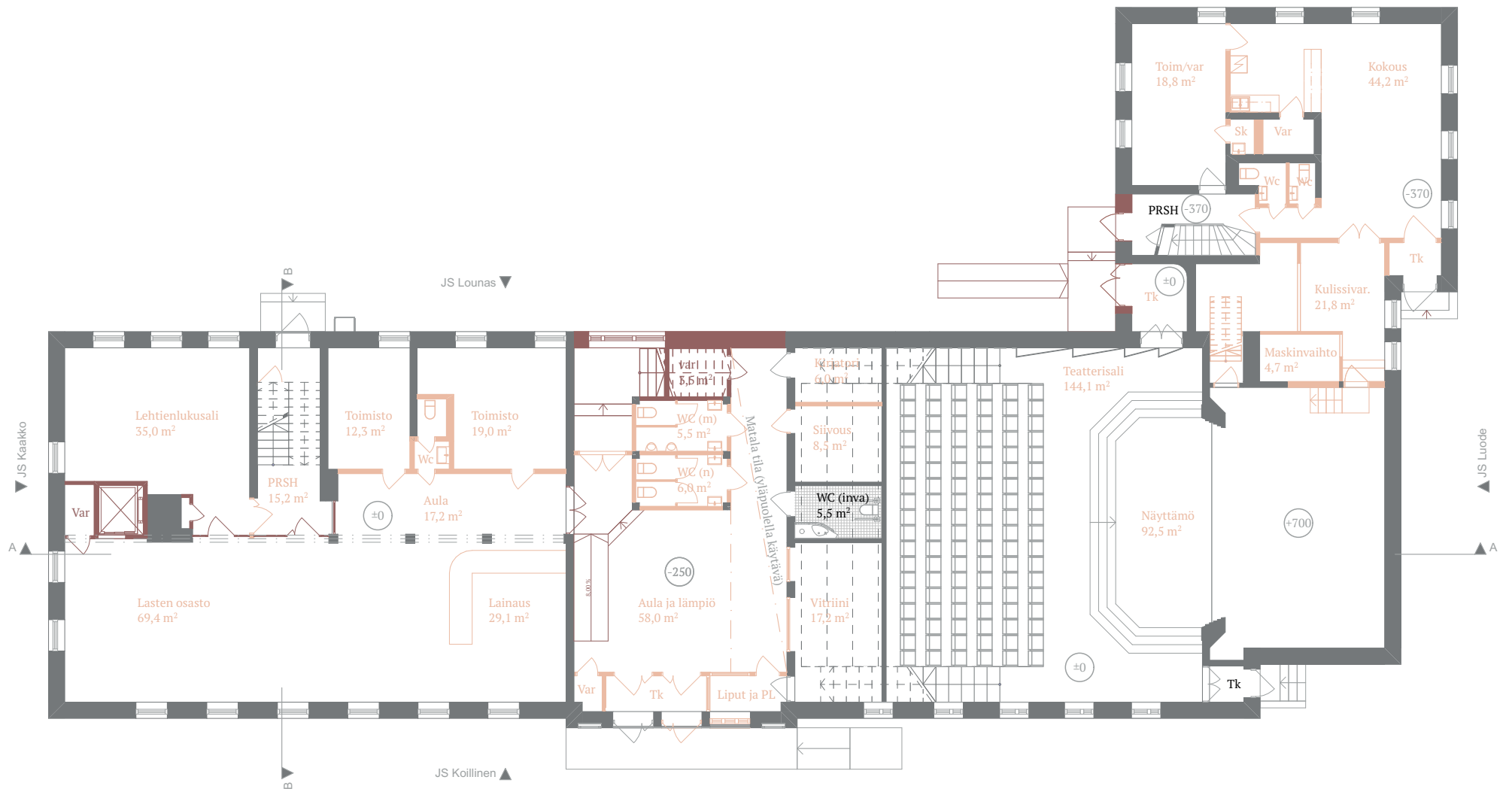
1. KRS

1.200



-  Vaihe I: Purettava seinärakenne ja olemassa oleva ovi
-  Vaihe II: Purettava seinärakenne
-  Pysyvä seinärakenne

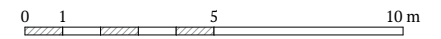
Huom: Rakenteiden mitat ja sijainnit suuntaa antavia






## 7.2 PURKUKAAVIOT

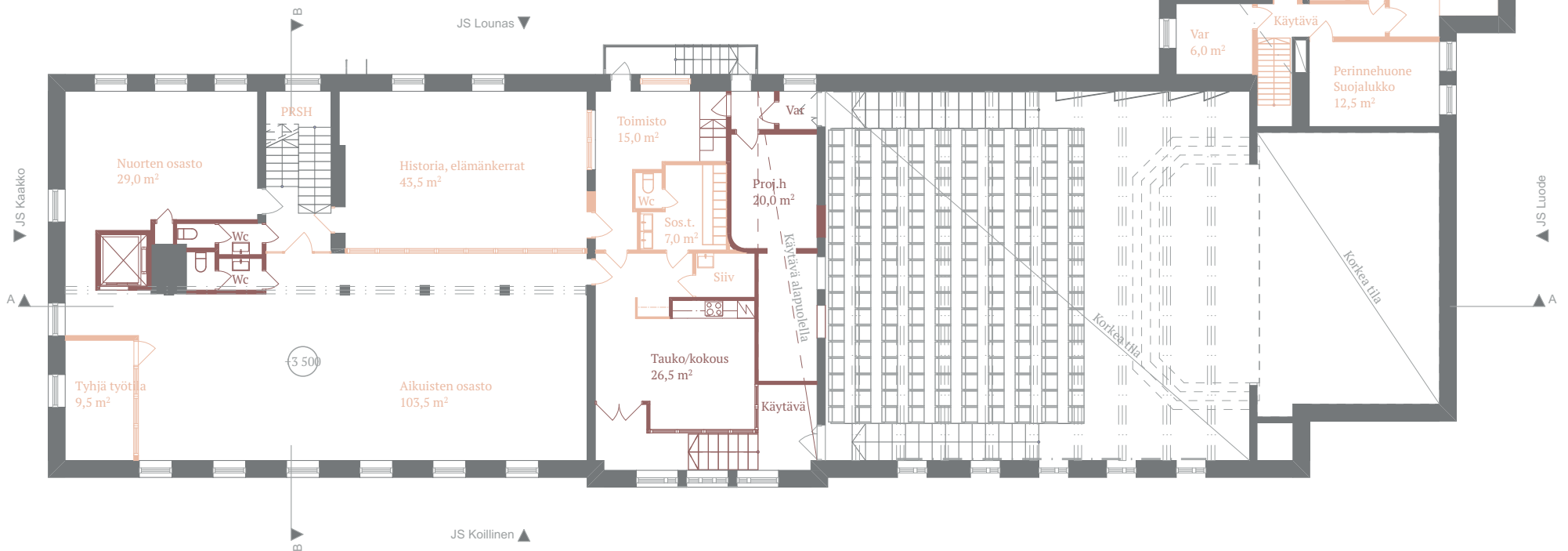
2. KRS

1.200

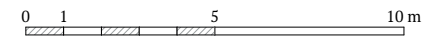





-  Vaihe I: Purettava seinärakenne ja olemassa oleva ovi
-  Vaihe II: Purettava seinärakenne
-  Pysyvä seinärakenne

Huom: Rakenteiden mitat ja sijainnit suuntaa antavia

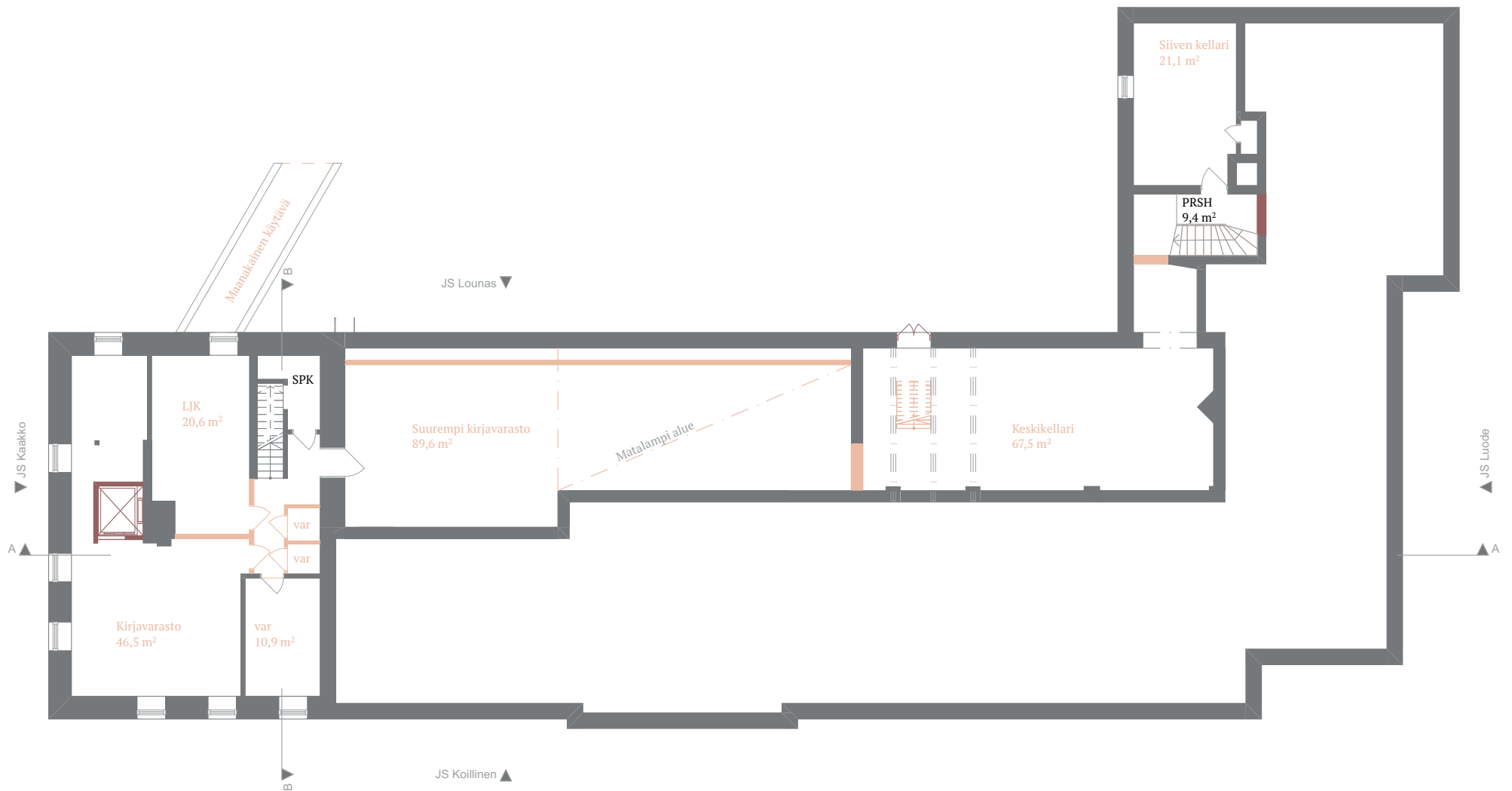


## 7.2 PURKUKAAVIOT KELLARI 1.200



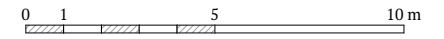
-  Vaihe I: Purettava seinärakenne ja olemassa oleva ovi
-  Vaihe II: Purettava seinärakenne
-  Pysyvä seinärakenne

Huom: Rakenteiden mitat ja sijainnit suuntaa antavia



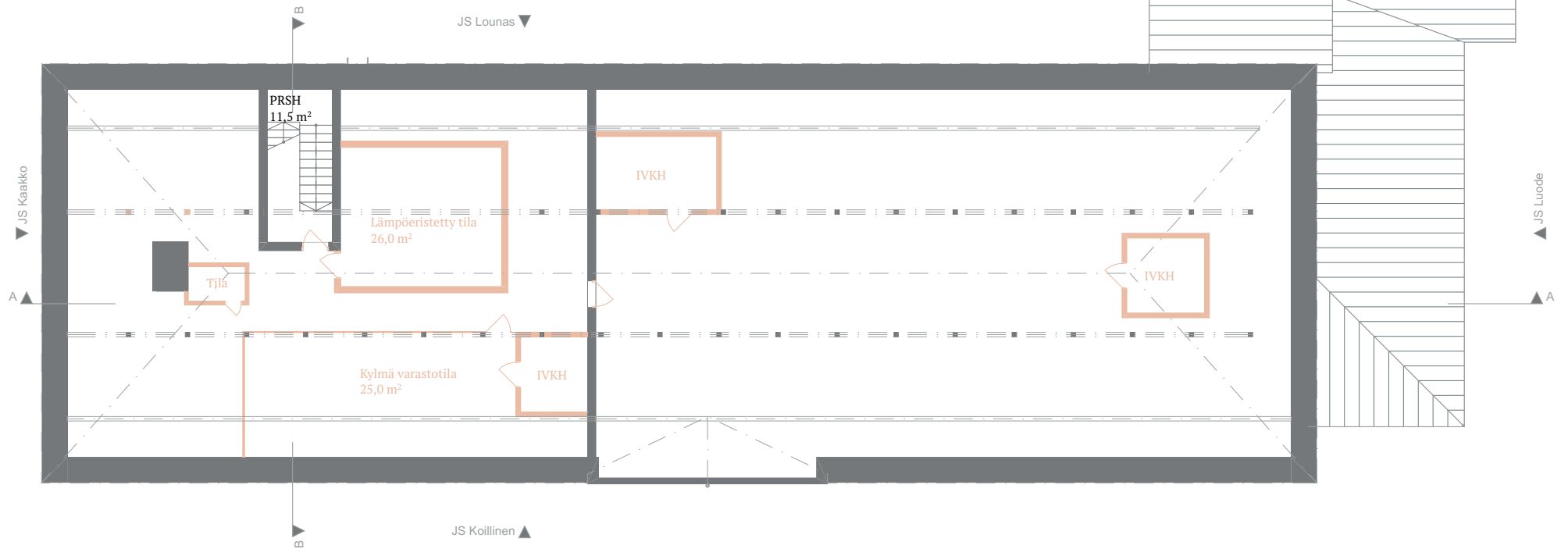


# 7.2 PURKUKAAVIOT ULLAKKO 1.200



- Vaihe I: Purettava seinärakenne ja olemassa oleva ovi
- Vaihe II: Purettava seinärakenne
- Pysyvä seinärakenne

Huom: Rakenteiden mitat ja sijainnit suuntaa antavia



## 7.3 SUUNNITELMASELOSTUS

### 7.3.1 VAIHE I

#### 1.krs

Suunnitelmat on vaiheistettu kolmeen eri osioon, joiden jokaisen tarkoitus on täydentää edeltävää vaihetta. Osa suunnitelmien yksittäisistä ratkaisuista toimii myös itsenäisenä parannuksena nykytilanteeseen. Parhaan ja toimivimman lopputuloksen suunnitelmat kuitenkin antavat kokonaisuutena. Ensimmäinen vaihe keskittyy muutoksiin, jotka eivät koske kantavia rakenteita. Ratkaisut parantavat tilojen käytettävyyttä ja käyttöastetta sekä yhtenäistävät niiden yleisilmettä uusien pintamateriaalien avulla.

#### AULA

Aulan suunnitelmien tarkoitus on palauttaa tilaan avaruutta, väljyyttä ja valoisuutta. Oikealla mitoittamisella katsomon alle jäävään tilaan aulan oikeassa reunassa saadaan sovitettua wc-kopit, inva-wc, siivouskomero sekä lippuluukku ja narikka. Jokainen näistä toiminnoista on alkujaankin sijainnut kyseisellä paikalla ennen uusimpia muutostöitä.

Suurempiin ja aulan keskelle rakennettuihin wc-tiloihin luultavasti päädyttiin käytännöllisyyden vuoksi: katsomon alla sijainneet edeltävät wc-tilat oli mitoitettu huomattavasti kapeammiksi ja wc-istuimet sijaitsivat liian lähellä takaseinää ja madaltuvaa kattoa, minkä vuoksi kopit olivat ahtaita ja hankalasti käytettäviä. Tämän lisäksi wc-tilojen lattia oli aulan lattiaa matalampana, ja kynnyksien vaikeutti kulkua entisestään. Nykyiset wc-tilat ovat toki helppokäyttöisiä ja tilavia, mutta huomattavan tilaputteen takia on aulassa syytä tehdä kompromisseja, jotta sen käytettävyys paranee. Koppivessojen lisäksi aulassa on kuitenkin inva-wc, joka soveltuu liikuntaesteisille. Tällä hetkellä aulan vaatesäilytys on irrallisten naulakoiden varassa. Lipunmyyntipiste taas on siirretty tuulikaappien viereen samaan tilaan kirjaston palautuslaatikon kanssa. Tila ajaa asiansa, mutta muutoksen myötä symmetrinen sisäänkäynti on kokenut epätoivottavan muutoksen, kun vasemmanpuoleinen ovi ja keski-ikkuna ovat vaihtaneet paikkaa keskenään.

Narikan ja lipunmyynnin siirtäminen takaisin katsomon alle nykyisen vitriinin tilalle mahdollistaa oven ja ikkunan siirtämisen takaisin oikeille paikoilleen. Sen sijaan edellisessä remontissa lisätty ovi tuulikaapista vitriiniin on toimiva ratkaisu: yleisötilaisuuksissa se toimii henkilökunnan reitillä lipunmyyntiin ja narikkaan.

Wc-koppien purkamisen lisäksi lisää avaruutta saadaan purkamalla alaslaskettu katto. Ilmanvaihdon putkia ei tarvitse peittää, varsinkaan aulan tilavuuden kustannuksella. .

Sisäänkäynnin suuria ikkunapintoja ei saada paljastettua aulan puolelle vielä ensimmäisessä vaiheessa, sillä muutos vaikuttaa toisen kerroksen rakenteisiin ja kuuluu tämän vuoksi vasta toiseen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa aulan luonnonvaloa lisätään purkamalla teatterin portaikkoon vievä ovi, sekä korvaamalla tuulikaapin ovet ja umpiseinä sivuikkunallisilla ovilla.

#### KIRJASTO

Kirjaston ensimmäinen kerros on tällä hetkellä toiminnallisesti kohtalainen muutamia puutteita ja vanhahtavaa yleisilmettä lukuun ottamatta. Suunnitelman uudistukset koskevat lähinnä tilojen keskinäisten suhteiden päivittämistä, jotta jokaisesta arvokkaasta neliömetristä saadaan mahdollisimman paljon hyötyä käytön kannalta. Toimistojen sijainti on nykytilanteessakin järkevä, mutta toimistohuoneiden ja välissä olevan wc:n yhteispinta-ala liian suuri kokonaisuutena nähden. Myös massiivinen tiski vie käytännössä suuren työhuoneen verran tilaa. Lasten osasto sekä lehtienlukusali toimivat hyvin ensimmäisessä kerroksessa, mutta esimerkiksi lapsille pidettäviä satutunteja varten kaivattaisiin omaa nurkkausta tai tilaa.

Näiden pohjalta ensimmäisen vaiheen suunnitelma ehdottaa wc:n poistamista, työhuoneiden pienentämistä sekä tiskin tuomista osaksi yhtä työhuonetta. Näin työhuoneissa on vielä tilaa työskennellä ja säilyttää tarvittavia aineistoja, mutta tärkeitä neliöitä saadaan vapautettua tilavampaa aulaa varten. Aulan perälle vapautuu useamman metrin tila myytävälle kirjoille, joiden erillinen huone menetettiin uusien wc-tilojen tieltä. Tiskin tuominen osaksi työhuonetta mahdollistaa tiskin lukitsemisen .

Lehtienlukusalin tuominen osaksi kirjaston aulaa luo kirjastoon rentoa tilaa oleskella, seurustella ja lueskella lehtiä. Sen puulankkulattia luo tilalle näkymättömät seinät ja rajaa sen erilleen lasten osastosta. Mikäli asiakas haluaa keskittyä lehteensä hiljaisuudessa, hän voi mennä lukemaan sitä yläkerroksen uuteen työskentelytilaan tai alakerran pieneen



Pienempi pohjapiirustus: 1. krs - Nykytilanteen purkukaavio ensimmäiseen vaiheeseen. Mittakaava 1:300  
 Pohjapiirustus: 1. krs - Vaihe I. Mittakaava 1:200

satuhuoneeseen, mikäli se on vapaa. Satuhuone sijaitsee vanhan lehtienlukusalin paikalla. Tila ei ensimmäisessä vaiheessa vaadi muutoksia kuin pintamateriaalien ja puurakenteisen portaittaisen katsomon osalta, sillä tila on jo tällä hetkellä ovin suljettavissa. Silloin kuin huoneessa ei ole järjestettyä satutuntia tai kirjailijavierasta, sitä voidaan käyttää esimerkiksi kokoontumiseen tai kirjaston asiakkaiden lukutilana.

Ensimmäisen vaiheen ja ensimmäisen kerroksen pienimmät muutokset koskevat lasten osastoa. Lukuhetkien puolesta tila kaipaisi enemmän istumatilaa sekä lapsille sopivan kokoisia pöytäryhmiä. Näiden sijoittelu toimii luonnonvalon ja rauhallisuuden kannalta parhaiten ulkoseinällä. Kirjahyllyt sijoittuvat keskiosaan, josta vapautuu tilaa siellä nykyään sijaitsevilta tietokoneilta ja työpisteiltä.

#### TEATTERI

Teatterin muutokset ensimmäisessä vaiheessa koskevat lähinnä sen pintamateriaaleja, sillä tila on pirstaleista ja sekavaa yleisilmettä lukuun ottamatta toimiva. Teatterin akustiikkaa on kehitetty, mutta seinien ja katon kermanvalkoiset akustiikkaseinäkkeet erottuvat liikaa tummanvihreistä seinistä. Akustiikkaa ei ole syytä huonontaa vähentämällä akustiikkalevyjä, mutta niiden maalaaminen seinien sävyyn sopivaksi parantaa teatterin kokonaisuutta.

Akustiikkarakenteiden rikkoutuneet ja huonokuntoiset levyt sekä listat korjataan. Vaikka vihreä saattaakin olla tilan alkuperäinen sävy, teatteriin sopii kokonaisuuden kannalta paremmin neutraalimpi tummanharmaa väri. Seinävärin muuttamisen myötä teatterin punaisella kankaalla päällystettyjä puupenkkejä ei tarvitse päällystää kokonaan uudestaan neutraalimmalla värillä, vaan riittää, kun korjaa rikkoutuneet. Seinien vanha väri on kuitenkin dokumentoitava ja jätettävä näkymättömään paikkaan, esimerkiksi akustiikkalevyjen taakse, ennalleen löydettäväksi, jotta seinät voidaan halutessa palauttaa mahdolliseen alkuperäiseen ilmeeseen.

Tällä hetkellä näyttämön lattiapinnassa on puukuviointu laminaattilevy. Valitettavasti materiaali on tarkoitettu pienemmille yksittäisille pinnoille, ja laaja näyttämö toistaa samaa puukuviota useita kertoja, jolloin lopputulos on aidon puupintavaikutelman sijaan epäluonnollinen. Teatterin muu lattiapinta on päällystetty harmailla vinyylilaatoilla, joiden kuvio ei neutraalin ja tumman värinsä ansiosta korostu liikaa. Muovinen materiaali ja vaaleanharmaat muovilistat askelmien reunoilla kuitenkin tekevät kokonaisuudesta sotkuisen ja epäaidon. Lattioiden pintamateriaalit on suunnitelmassa vaihdettu mustaksi pintakäsiteltyyn massiivilankkuun, jonka paksu rakenne kestää kulumista vuosikymmeniä. Tumma sävy toistuu myös listoituksessa, jossa ensisijaisesti suositaan puu- ja metallilistoja muovisten sijaan.



**Kuvakollaasi:** Uusien pintamateriaalien ideapaletti. **Kuvien lähteet:** Linkit kuvälähteissä

## POSTISIIPPI

Siiven ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevat toimistohuone, suosittu kokoustila keittiöllä ja vessoilla sekä kulissivarasto ja porrashuone. Näistä jokaiselle tilalle on rakennuksessa tarvetta, mutta nykyisellään niiden käyttö on kokoustilaa lukuun ottamatta vajaata. Postisiiven tilat eivät myöskään ole esteettömät, mutta tähän saadaan ratkaisu suunnitelmien toisessa vaiheessa, sillä toimenpide vaatii puuttumista rakenteisiin.

Kulissivarasto toimii tällä hetkellä pukuhuoneiden hätäratkaisuna, sillä oikeat pukuhuoneet sijaitsevat hankalasti jyrkkien portaiden päässä yläkerrassa. Tila myös soveltuu huonosti kulissien varastoimiseen, mikä johtuu kapeasta oviaukosta, useasta porraskelmasta ja niiden kaiteesta. Näytelmäharrastajat myös käyttävät kokoustilaa ja sen keittiötä harjoituksiensa aikana, jolloin tilaa ei voida varata muuhun käyttöön.

Kokoustilan tarpeellisuuden vuoksi myös suunnitelmissa siiven ensimmäisessä kerroksessa sijaitsee uusi kokoustila (näkökuva 1), jonne on käynti porrashuoneesta vanhan toimistotilan ovesta. Ensimmäisenä kokoustiloissa on laaja keittiö sekä ovi wc-tilaan. Kokoustila itse levittyy L-muotoisen tilan pitkälle sivulle ja mahdollistaa noin 25 henkilön kokoukset. Jotta tilaa pystytään vuokraamaan pelkästään kokouskäyttöön, ensimmäisessä kerroksessa sijaitsee myös näyttelijöille tarkoitettu backstage omalla sisäänkäynnillä, keittiöllä ja pukeutumistiloilla. Backstagelta on kulku lavalle, mutta reilun metrin tasoeron vuoksi näyttämölle on kuljettava muutaman porraskelman verran. Askelmat ovat kuitenkin ikääntyvillekin jaloille helpommat kulkea kuin aikaisemmat jyrkät portaat toisen kerroksen pukuhuoneista. Portaiden vieressä on kulku myös uuteen kulissivarastoon, joka on samassa tasossa näyttämön kanssa. Näin painavienkin lavasteiden siirtäminen lavalta varastoon on helppoa.



**Näkökuva 1:** Siiven uusi kokoustila keittiöineen. Kuvassa käytettyjen leikekuvien lähteet on listattu työn loppuun.

## 7.3.1 VAIHE I

### 2.krs

#### KIRJASTO

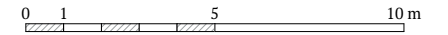
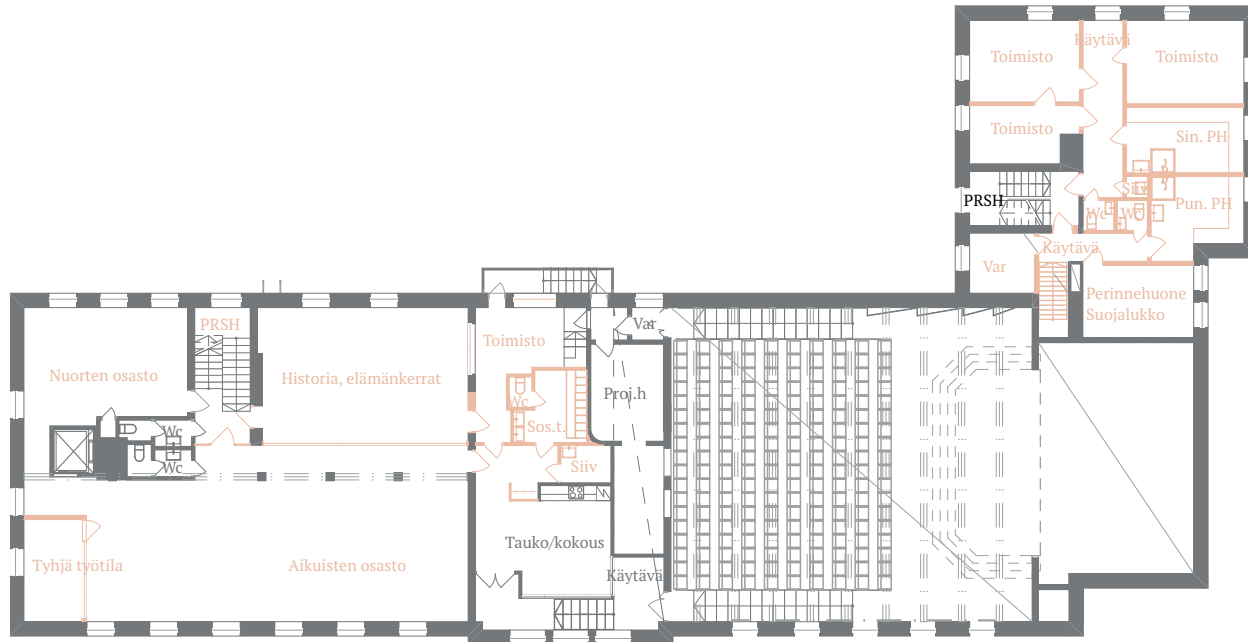
Kirjaston toisessa kerroksessa sijaitsevat tällä hetkellä omat osastot nuorille ja aikuisille sekä elämänerroille ja historiateoksille. Kevyet väliseinät aikuisten osaston sekä historia ja elämänerro-osaston välillä jakaa tilan kahteen pienempään huoneeseen, mikä on käytön kannalta haastavaa. Väliseinän molemmilla puolilla olevat ovet henkilökunnan tiloihin luovat seinän vierelle käytävämäistä tilaa, jota on hankala kalustaa. Sama ongelma on myös kerroksen toisessa päädyssä, jossa tyhjäksi jäänyt työtila muodostaa viereensä mutkikkaan käytävän nuorten osastolle. Väliseinien lisäksi toisen kerroksen ongelmana on ahtaus, joka

syntyy kirjahyllyjen määrästä. Täysien hyllyjen väliin jää vain vähän tilaa työskentely- ja lukupisteille.

Kolmen eri huoneen sekä yhden wc:n oven vuoksi porrashuone on ahdas ja sen seinä jakaa kaksi wc-tilaa keskenään eri tilojen puolelle. Ensimmäisessä vaiheessa toisen kerroksen kapeat wc-tilat vielä säilytetään, mutta porrashuoneen ovi siirtyy kuitenkin toisen wc:n sisäänkäynnin vasemmalle puolelle. Tällöin molempiin vessoihin on käynti porrashuoneesta, joka seinän myötä laajenee sopivasti. Porrashuoneesta on käynti hiljaiseen tilaan sekä päätilaan.

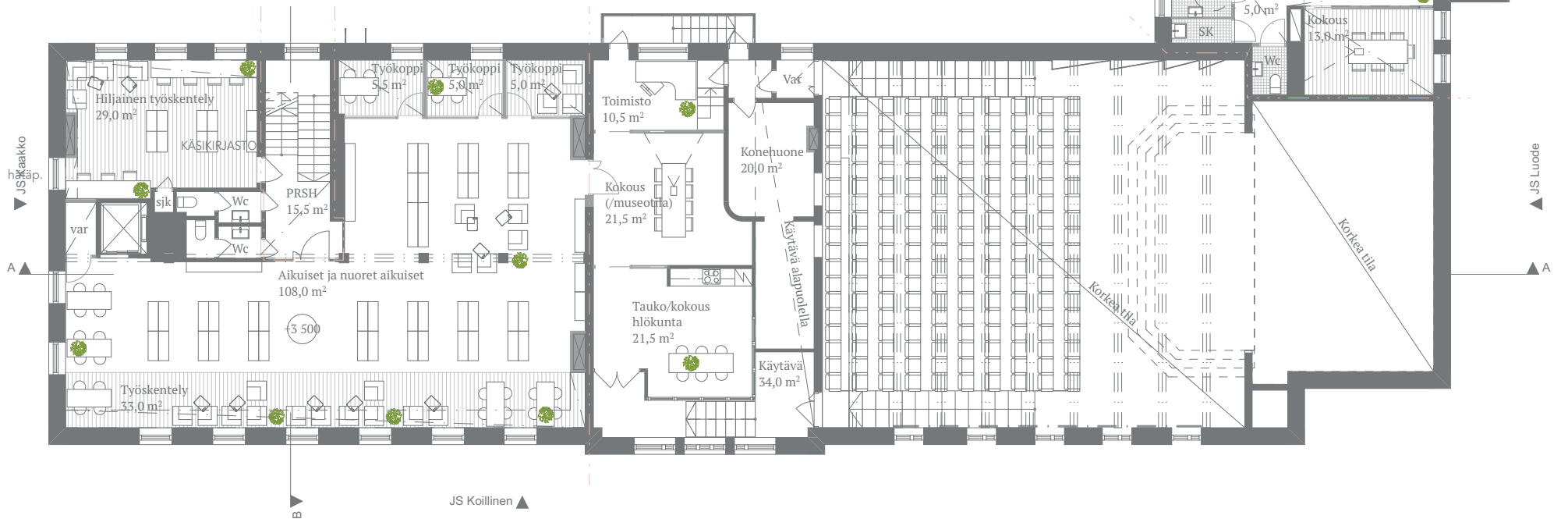
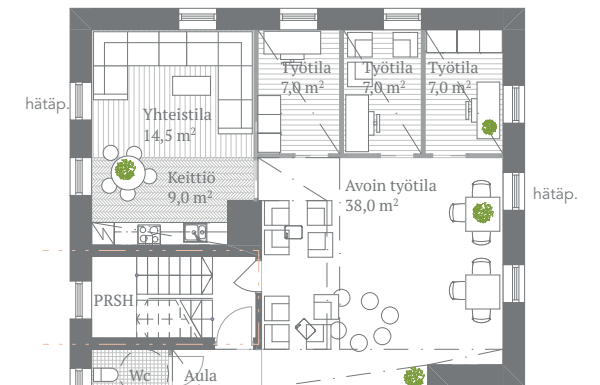


**Näkymäkuva 2:** Kirjaston toisen kerroksen hiljainen työskentelytila Kuvassa käytettyjen leikekuvien lähteet on listattu työn loppuun.



- 1. vaiheessa purettava seinä ja vanha ovi
- Uusi seinärakenne ja uusi ovi
- Pysyvä seinärakenne ja vanha ovi
- Palo-osaston raja

Huom: Rakenteiden mitat ja sijainnit suuntaa antavia



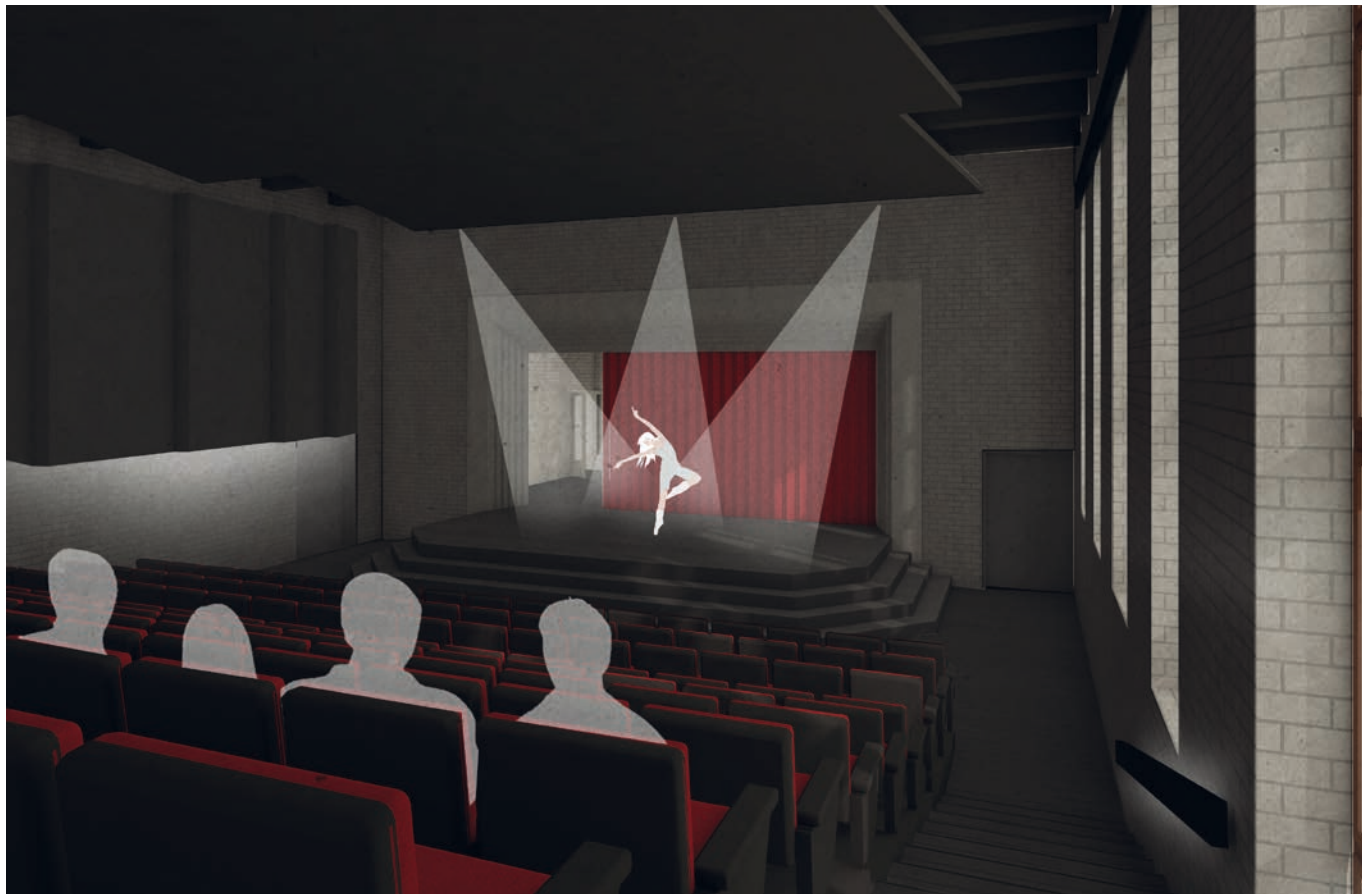
Pienempi pohjapiirustus: 2. krs -Nykytilanteen purkukaavio ensimmäiseen vaiheeseen. Mittakaava 1:300  
 Pohjapiirustus: 2. krs - Vaihe I. Mittakaava 1:200

Suunnitelmassa nuorten osasto on saatu siirrettyä omiin tiloihinsa kellariin, joten niiden tämänhetkinen tila vapautuu hiljaisen työskentelyn tilaksi. Hiljainen työtila mahdollistaa rennomman ilmapiirin ja äänimaailman muihin kirjaston tiloihin, sillä asiakas voi halutessaan mennä hälyä pakoon ovien taakse. Hiljaisen tilan kirjahyllyissä on oppimiseen tarkoitettut tieto- ja sanakirjat sekä muut tieteelliset julkaisut joko käsikirjastona tai lainattavassa muodossa.

Aikuistenosaston perälle rakennetaan kevyin seinärakentein muutaman ihmisen työkopit, joita useat henkilöt kaipasivat haapajärvisille teettämässäni kirjastokyselyssä. Ne voi varata kirjastokortilla itselleen muutamaksi tunniksi kerrallaan joko paikan päällä tai etänä. Näin nekin soveltuvat hiljaiseen

työskentelyyn tai esimerkiksi ryhmätyöskentelyyn. Lisää tilaa avoimille luku- ja työskentelypisteille saadaan, kun osa kirjoista viedään kellarin tiloihin. Kellaritilojen muutoksista kerrotaan tarkemmin seuraavassa luvussa. Kuten alakerrassakin, myös toisen kerroksen ulkoseinä varataan lukupisteille luonnonvalon vuoksi.

Ensimmäisessä vaiheessa aulan yläkertaan, eli nykyisiin henkilökunnan tiloihin sekä teatterisalin projektorihuoneeseen, ei tehdä suurempia muutoksia, sillä ne kuuluvat laajuutensa puolesta vasta toiseen vaiheeseen. Kuitenkin tilojen väliseiniä purkamalla saadaan neliöitä paremmin käyttöön ja yksi kokoustila lisää. Henkilökunnan keittiö- ja kokoustilat säilyvät vielä ensimmäisen vaiheen aikana toisessa kerroksessa.



**Näkymäkuva 3:** Teatterisalin muutostyöt koskevat vain tilan värimaailman yhtenäistämistä ja lattiapintamateriaalin vaihtoa, sillä teatterisalin tilat ovat toiminnallisesti mutuen erinomaiset. Yhtenäisellä harmaalla ja mustalla värimaailmalla luodaan rauhallinen kokonaisuus, jonka ansiosta katsojan huomio kiinnittyy lavan tai valkokankaan tapahtumiin. Kuvassa käytettyjen leikekuvien lähteet on listattu työn loppuun.



## POSTISIIPPI

Siiven toiseen kerrokseen kohdistuu ensimmäisen kerroksen tavoin huomattavia muutoksia, jotta sen käyttästä saadaan nostettua nykyisestä. Toisen kerroksen ideana on toimia työtiloina yksittäisille henkilöille, ryhmille ja esimerkiksi seuroille. Kolme suljettavaa ja lukittavaa työtilaa mahdollistaa nykyisten siivessä työskentelevien pitää toimistonsa entisessä paikassa. Työtilojen lisäksi siiven nurkkaan muodostuu suljettava

kokoontumistila keittiöllä (näkökuva 4), jota voidaan varata rennompia kokoontumisia varten. Toisen kerroksen keskellä on avointa työtilaa ja museuhuone on muutettu kokoustilaksi. Vanhan varaston ja jyrkän portaikon tilalle on muodostunut aulatila kahdella wc:llä ja pienellä siivouskomerolla. Siiven toista kerrosta voidaan vuokrata virka-ajan ulkopuolella ja viikonloppuisin eri järjestöille ja seuroille esimerkiksi koulutustilaisuuksiin ja workshoppeihin, joissa kokoustilan, wc:n ja keittiön läheisestä sijainnista on hyötyä.



**Näkökuva 4:** Siiven toisen kerroksen yhteistila ja keittiö. Vasemmalta kulku avoimeen työskentelytilaan. Kuvassa käytettyjen leikekuvien lähteet on listattu työn loppuun.

## 7.3.1 VAIHE I

### Kellari

Nykyisellään kellaritilat ovat lähinnä varastokäytössä. Kirjavarastoja käytetään aktiivisesti, mutta kolme muuta varastotilaa sisältävät lähinnä niihin säilöttyjä ylimääräisiä tavaroita, joita ei välttämättä enää käytetä. Kirjaston henkilöhissi sekä porrashuone johtavat kellariin asti, joten tiloja voi hyödyntää kirjaston käyttöön, vaikka luonnonvaloa sinne onkin saatavilla vain pienten ikkunoiden avulla. Suunnitelman ensimmäisessä vaiheessa on vastattu kyselyssä usein esiin nousseeseen toiveeseen saada nuorisolle paremmat tilat kirjastolta. Puhkaisemalla kulkuaukko suuremman kirjavaraston ja keskikellarin välissä olevaan tiiliseinään, saadaan kirjavarastosta nykyistä yli 10 metriä pidempi. Tällöin pieni kirjavarasto vapautuu asiakaskäyttöön.

Hissin taakse jäävä tila toimii varastona, sillä alle metrin levyinen kulkuaukko on liian pieni asiakastiloille, minkä lisäksi kirjasto

myös tarvitsee kausirekvisiitalleen varastotilaa. Aikaisempien pienten vajaakäyttöisten varastojen sijaan yksi suurempi varasto auttaa pitämään varastoitavat tavarat järjestyksessä. Varastotilan viereen jää nykyiselle paikalleen lämmönjakokeskus. Henkilökunnan sosiaalityilat sijoittuvat kellarikerrokseen entisen varaston paikalle, jotta niiden viemä tila rakennuksen keskiosassa voidaan ottaa aktiivisempaan käyttöön. Toisessa vaiheessa sosiaalityilat saavat vierelleen henkilökunnan taukotilat, kun nuortenosasto siirtyy ullakolle.

Kellarin hätäpoistumisreitit kulkevat porrashuoneen lisäksi omaksi palo-osastokseen rajatun kirjavaraston kautta siiven porrashuoneeseen sekä lämmönjakokeskuksen kautta vanhaa tunnelia pitkin kirjaston taakse.



Näkymäkuva 5: Kellarin nuorten osasto. Kuvassa käytettyjen leikekuvien lähteet on listattu työn loppuun.



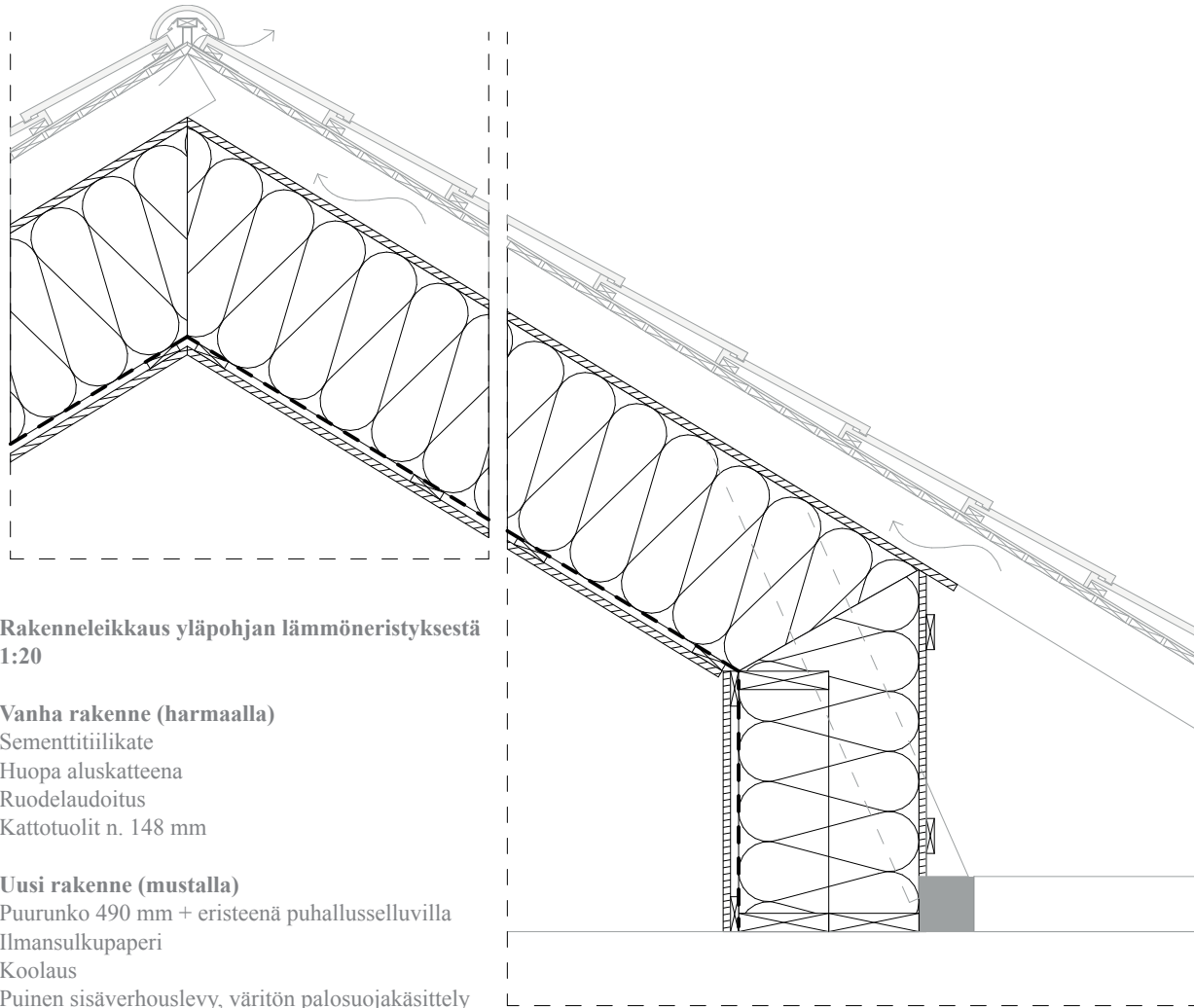
Pienempi pohjapiirustus: Kellari -Nykytilanteen purkukaavio ensimmäiseen vaiheeseen. Mittakaava 1:300  
 Pohjapiirustus: Kellari - Vaihe I. Mittakaava 1:200

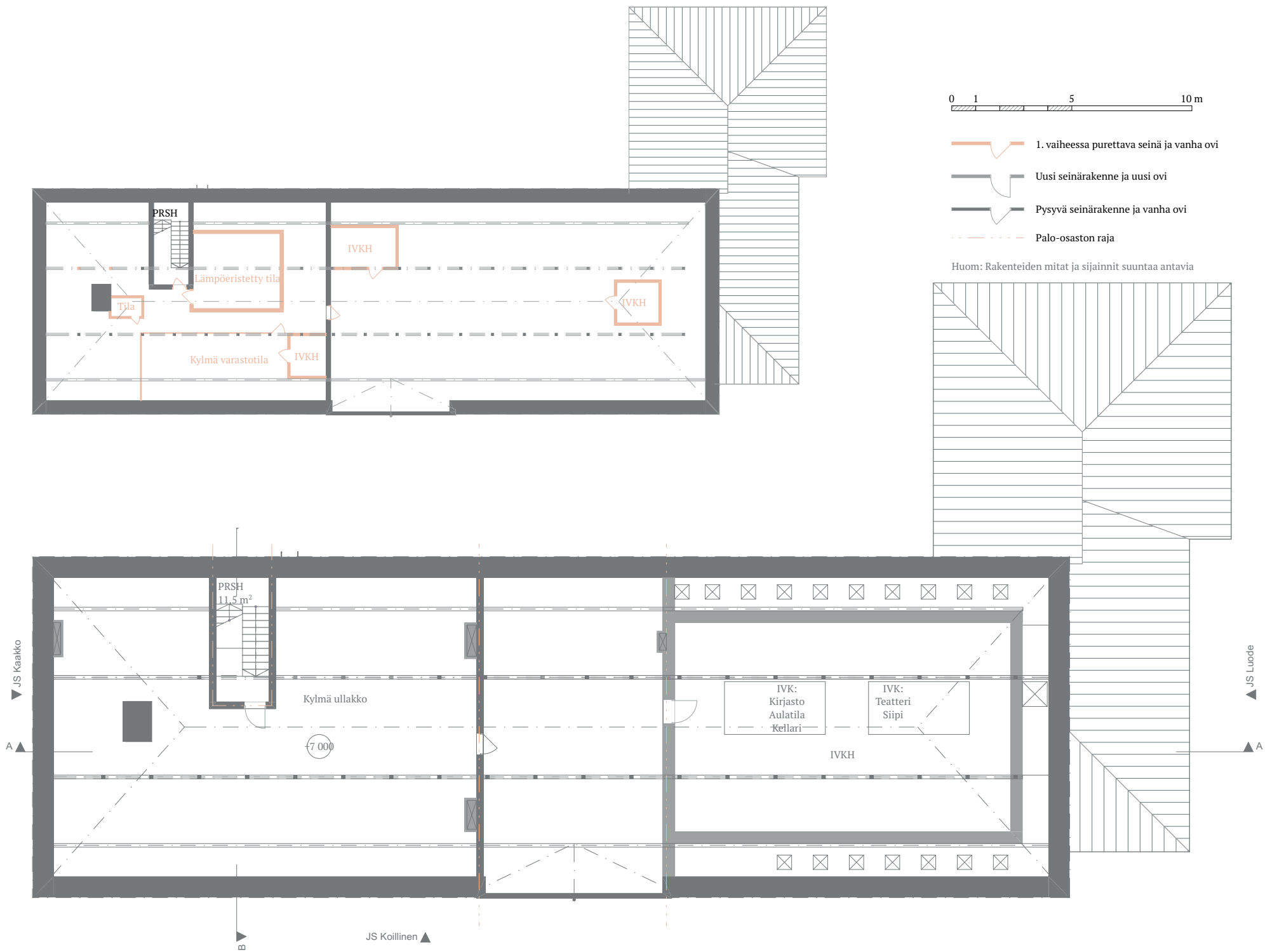
## 7.3.1 VAIHE I

### Ullakko

Kirjaston porrashuone johtaa rakennuksen kylmälle ullakolle, mutta hissin sijainti on liian reunassa mahtuakseen nousemaan aumakaton alle. Lisäksi ullakolta puuttuu toinen poistumistie, joka edellytetään, jotta tila voidaan ottaa käyttötilaksi. Ullakko toimiikin tällä hetkellä suurimmaksi osaksi kylmänä varastona, jonka lisäksi sinne on rakennettu neljä eristettyä tilaa, joista kolme toimii iv-konehuoneena ja yksi vajaakäyttöisenä varastotilana.

Ensimmäisen vaiheen suunnitelmissa ullakon teatterin pääty eristetään uudeksi keskitetyksi iv-konehuoneeksi, sillä rakennuksen ilmanvaihto aiotaan uusia lähitulevaisuudessa. Koska nykyiset laitteet ovat käyttäjien mukaan riittämättömät rakennuksen tiloille, on uudessa ivk:ssa otettu huomioon suurempi laitekoko.





**Pienempi pohjapiirustus:** Ullakko -Nykytilanteen purkukaavio ensimmäiseen vaiheeseen. Mittakaava 1:300  
**Pohjapiirustus:** Ullakko - Vaihe I. Mittakaava 1:200

## 7.3.2 VAIHE II

### Aula

Toisen suunnitteluvaiheen keskiössä on pääsisäänkäyntiaulan muuttaminen toimivammaksi ja valoisammaksi tilaksi, minkä vuoksi muutostöissä on puututtava myös rakenteisiin sekä aulan päällä olevaan kerrokseen. Jotta tilaan saadaan luonnonvaloa ja korkeutta, aulan toisen kerroksen välipohja puretaan niiltä osin, missä ei ole pilareita. Pilarien päälle toiseen kerrokseen jää aulatila, jonka kautta pääsee kulkemaan kirjastoon, ullakolle, projektorihuoneeseen ja toimistotilaan sekä käytävälle, joka johtaa teatterisaliin. Toisen kerroksen aulatila on erotettu ensimmäisen kerroksen aulatilasta silkkipainettujen lasilevyjen avulla (Näkymäkuva 7).

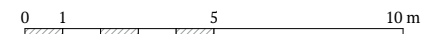
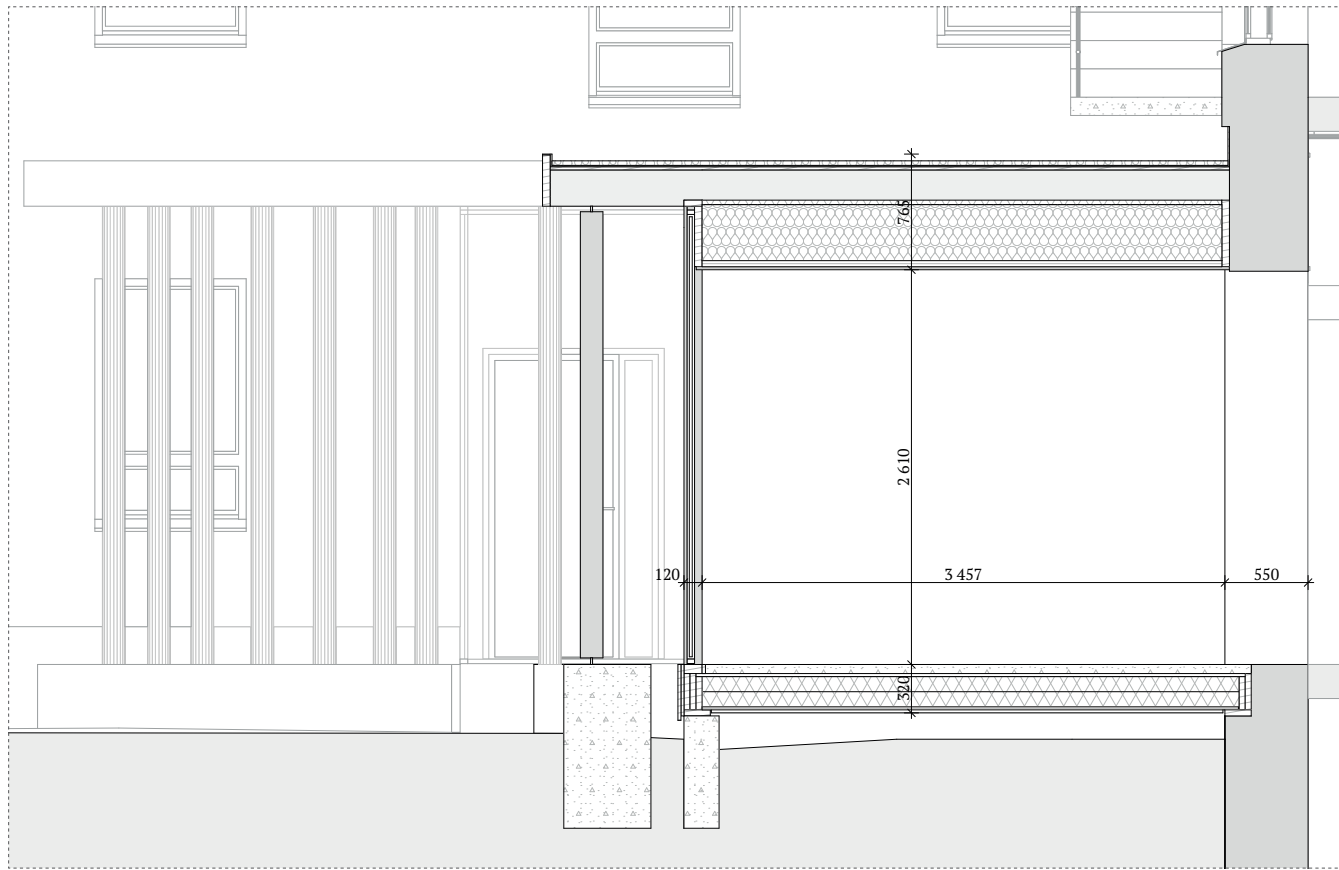
Teatterin projektorihuone on muutettu kaksiosaisesta tilasta yhdeksi massaksi, jonka yhteydessä on myös pieni toimistohuone. Projektorihuoneen alle jää käytävä

teatteritiloihin, joka jatkuu parveksi tuulikaapin päälle. Käytävältä pääsee laskeutumaan portaita pitkin maantasokerrokseen tai nousemaan lyhyitä portaita pitkin toisen kerroksen aulatilaan. Käytävä ei kuitenkaan enää toimi pääsisäänkäyntinä teatterin tiloihin, sillä ensimmäisen kerroksen pääaulan takaukoseinään on puhkaistu aukko uutta laajennusosaa varten. Laajennusosan tarkoitus on paitsi suurentaa aulan lämpiötilaa, myös tarjota esteetön ja tasa-arvoinen kulkureitti kaikille teatterisalin käyttäjille. Lisäksi se antaa aulaan lisää luonnonvaloa ja näkymiä pihalle. Laajennus johtaa teatterin taka-ovelle, joka tälläkin hetkellä toimii salin ainoana esteettömänä sisäänkäyntinä. Lisäosasta on myös kulku siipeen, jonka ansiosta myös siiven sisäänkäynnistä tulee esteetön. Lisäosan ulko-ovesta pääsee kulkemaan takapihalle, jolloin siiven työntekijöiden ei tarvitse kulkea pääovista päästäkseen työhuoneeseensa.



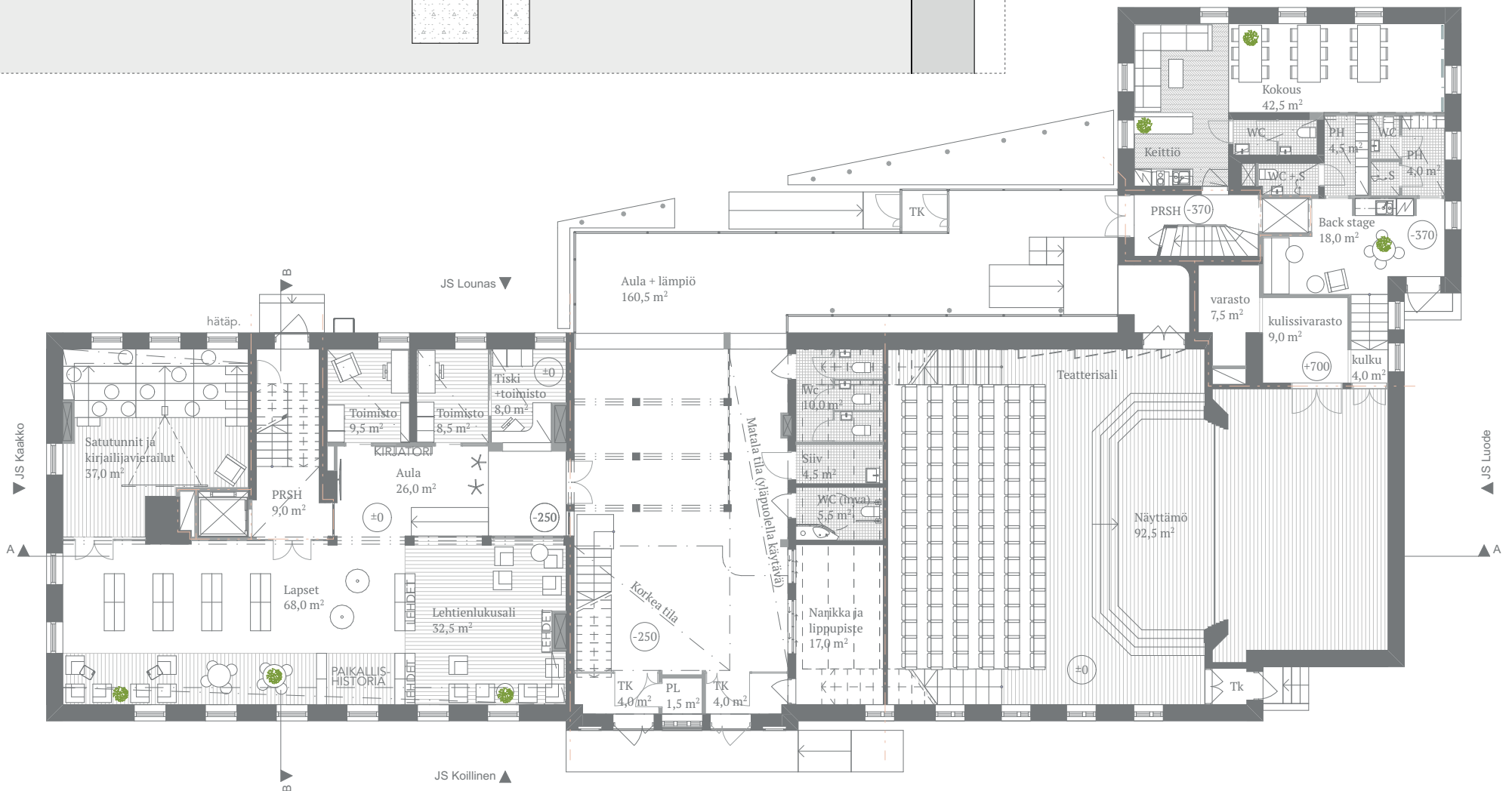
**Näkymäkuva 6:** Rakennuksen pääsisäänkäyntiaula. Kuvassa käytettyjen leikekuvien lähteet on listattu työn loppuun.

**Rakenneleikkaus:** Laajennusosan rakennekaavio 1:50  
**Pohjapiirustus:** 1. krs - Vaihe II. Mittakaava 1:200



- Uusi seinärakenne ja uusi ovi
- Pysyvä seinärakenne ja vanha ovi
- Palo-osaston raja

Huom: Rakenteiden mitat ja sijainnit suuntaa antavia



**Näkymäkuva 7:** Pääaula yläatasanteelta kuvattuna. Oikealla edessä ovi teatterisaliin. Laajoja seinäpintoja voi käyttää osana kirjaston taidenäyttelyitä. Kuvassa käytettyjen leikekuvien lähteet on listattu työn loppuun.





## 7.3.2 VAIHE II

### Kirjasto

Kirjaston ja aulan noin 250 mm tasoeron vuoksi kirjaston sisäänkäynti vie runsaasti tilaa aulan pinta-alasta. Toisessa vaiheessa aulaan sijoitettu porrashuone puretaan ja uusi luiska rakennetaan kirjaston puolelle. Sisäänkäynnin lattiaa lasketaan lainaustiskin leveydeltä alaspäin, mikä näkyy rakenteellisesti kirjavaraston katon korkean osan osittaisena madaltumisena. Muutoksen myötä aulatilaan saadaan lisää neliöitä käyttöön ja tasoero luiskineen muodostaa kirjaston sisäänkäyntiin selkeän eteistilan.

Toinen rakenteellinen muutos kirjaston tiloissa on nykyisen hissin siirtäminen osaksi porrashuonetta. Näin se saadaan osaksi kulkureittejä, jonka lisäksi siirto helpottaa huomattavasti kellarin tilojen järjestelyä sekä mahdollistaa hissin mahtumisen myös ullakolle. Ensimmäisessä kerroksessa hissin siirto ei aiheuta suuria muutoksia. Satuhuoneen oviaukko siirtyy entisen hissin ja pienen varastotilan paikalle luoden vanhan hormin kanssa sopivan eteissyvennyksen kengille. Hissin siirto vaikuttaa toiseen kerrokseen ensimmäistä kerrosta laajemmin, kun uuden kuilun tieltä puretaan vanhat wc-tilat ja uusi esteetön wc

rakennetaan vanhan hissikuilun kohdalle. Sähkökaappi siirretään wc:n viereen pieneen varastokomeroon.

Ullakolla hissi avautuu porrashuoneen sijaan ullakotilaan, sillä porrashuone itsessään on muita kerroksia pienempi. Toisessa vaiheessa loputkin ullakosta eristetään lämpimäksi tilaksi, sillä yhdessä hissiyhteyden sekä aulamuutoksen myötä syntyneen toisen poistumistien ansiosta sitä voidaan alkaa käyttää osana kirjaston asiakastiloja. Kellarin nuortenosasto siirtyy ullakolle kellaria laajempiin tiloihin. Madaltuva tila luo useita oleskelupaikkoja, joita kyselyssäkin etenkin nuorille kaivattiin. Edeltävää nuortenosastoa suurempi pinta-ala mahdollistaa nuortenkirjojen laajan esillepanon.

Aulamuutoksen myötä puretut henkilökunnan taukotilat siirtyvät kellariin nuorten osaston paikalle. Henkilökunta pystyy kuitenkin hyödyntämään talon monia kokous- ja ryhmätyöskentelytiloja kokouksiinsa ja suunnittelupäiviinsä kellarin tarjoamien tilojen lisäksi. Hissin siirron myötä kellarin varastotilan kulkuaukko suurenee, ja lämmönjakokeskuksen ovi siirtyy varaston puolelle.



Näkymäkuva 8: Kirjaston sisäänkäyntiaula. Kuvassa käytettyjen leikekuvien lähteet on listattu työn loppuun.




**Näkymäkuva 9:** Kirjaston ensimmäisen kerroksen satuhuone sijaitsee suoraan hiljaisen työskentelytilan alapuolella. Kuvassa käytettyjen leikekuvien lähteet on listattu työn loppuun.



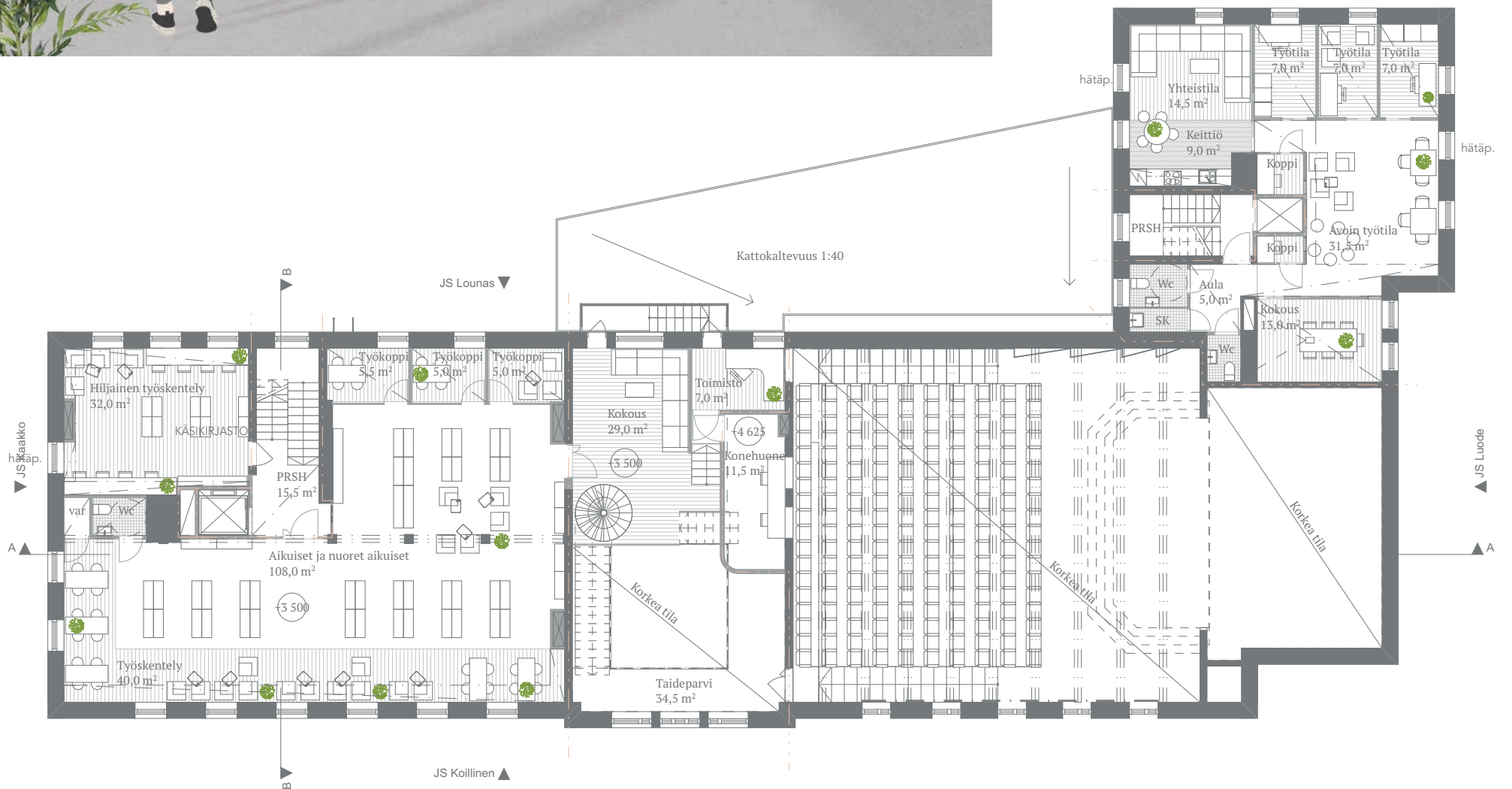


**Näkymäkuva 10:** Laajennusosa teatterin ja siiven sisäänkäynnille päin kuvattuna. Kuvassa käytettyjen leikekuvien lähteet on listattu työn loppuun.  
**Pohjapiirustus:** 2. krs - Vaihe II.  
 Mittakaava 1:200

0 1 5 10 m

-  Uusi seinärakenne ja uusi ovi
-  Pysyvä seinärakenne ja vanha ovi
-  Palo-osaston raja

Huom: Rakenteiden mitat ja sijainnit suuntaa antavia



## 7.3.2 VAIHE II

### Vanha Postisiipi

Siiven osalta toisen vaiheen muutokset sisältävät ainoastaan uuden hissin, joka tekee myös siiven toisesta kerroksesta esteettömän. Hissin jatkaminen maan alle helpottaa myös kellarin varaston hyödyntämistä.

Yläkerrassa hissin sivuille jäävään tilaan saa rakennettua kevyet työkopit. Avoimessa työtilassa työskentelevät voivat hyödyntää koppeja esimerkiksi videoneuvotteluiden ja puheluiden aikana.



**Näkymäkuva 11:** Postisiiven avoin työtila. Kuvassa käytettyjen leikekuvien lähteet on listattu työn loppuun.

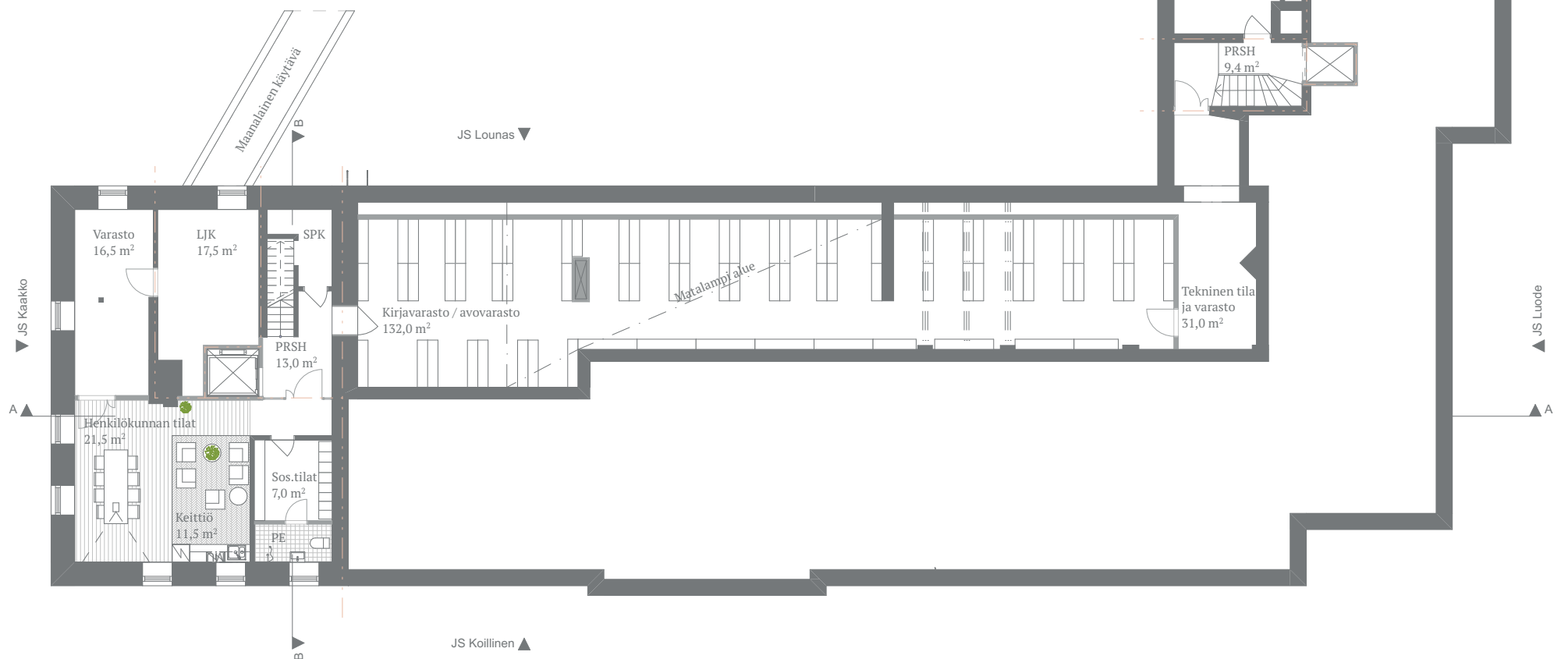


Näkymäkuva 12: Kellarikerroksen taukotila  
Pohjapiirros: Kellari - Vaihe II. Mittakaava 1:200

0 1 5 10 m

- Uusi seinärakenne ja uusi ovi
- Pysyvä seinärakenne ja vanha ovi
- Palo-osaston raja

Huom: Rakenteiden mitat ja sijainnit suuntaa antavia








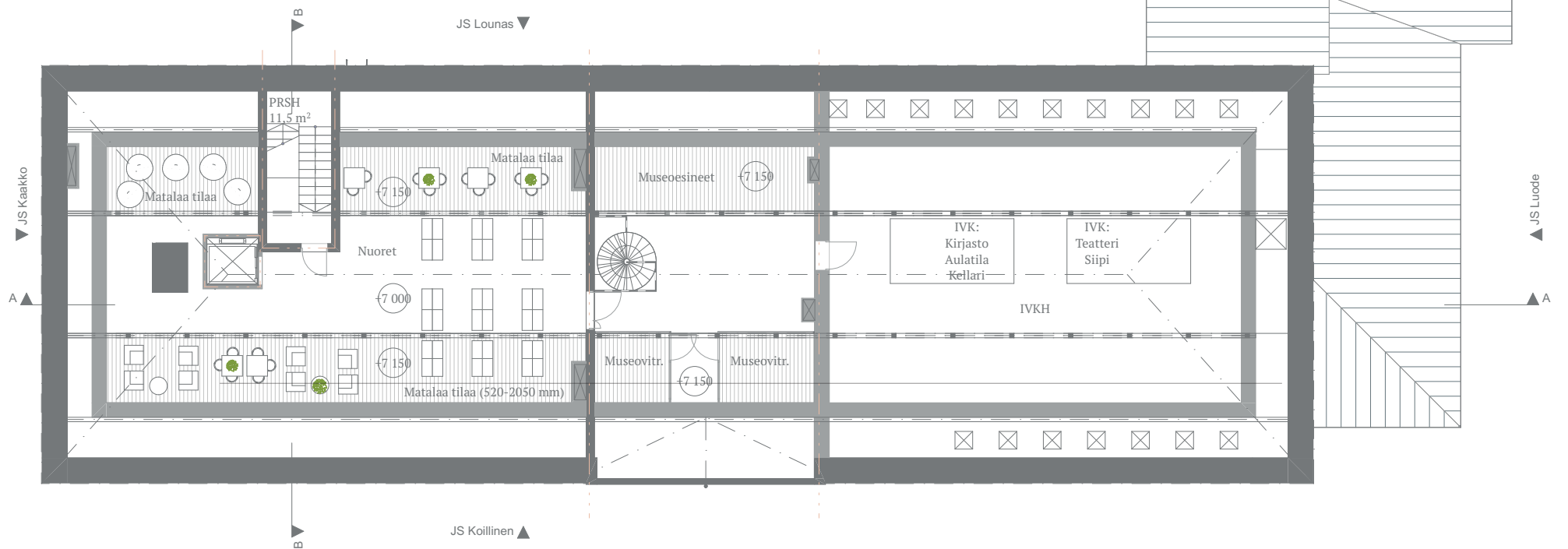
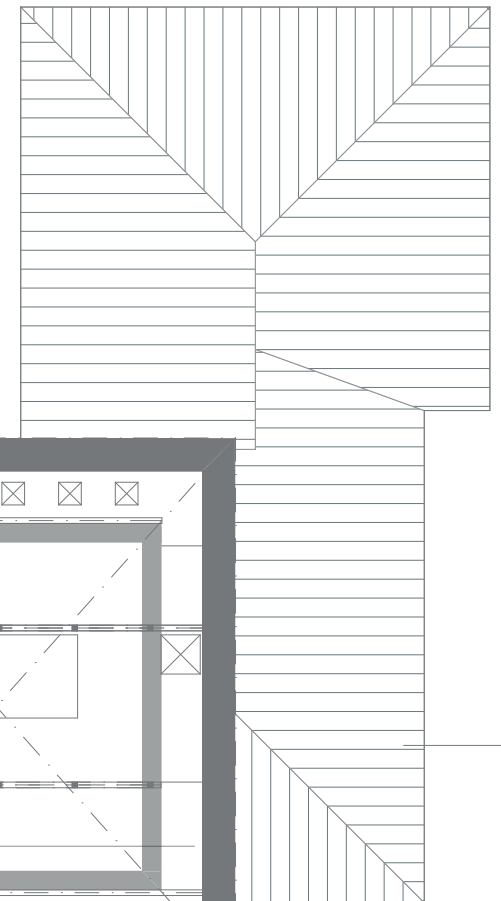
**Näkymäkuva 13:** Ullakon nuorten osasto. Kuvassa käytettyjen leikekuvien lähteet on listattu työn loppuun.

**Pohjapiirros:** Ullakko. Vaihe II - Mittakaava 1:200

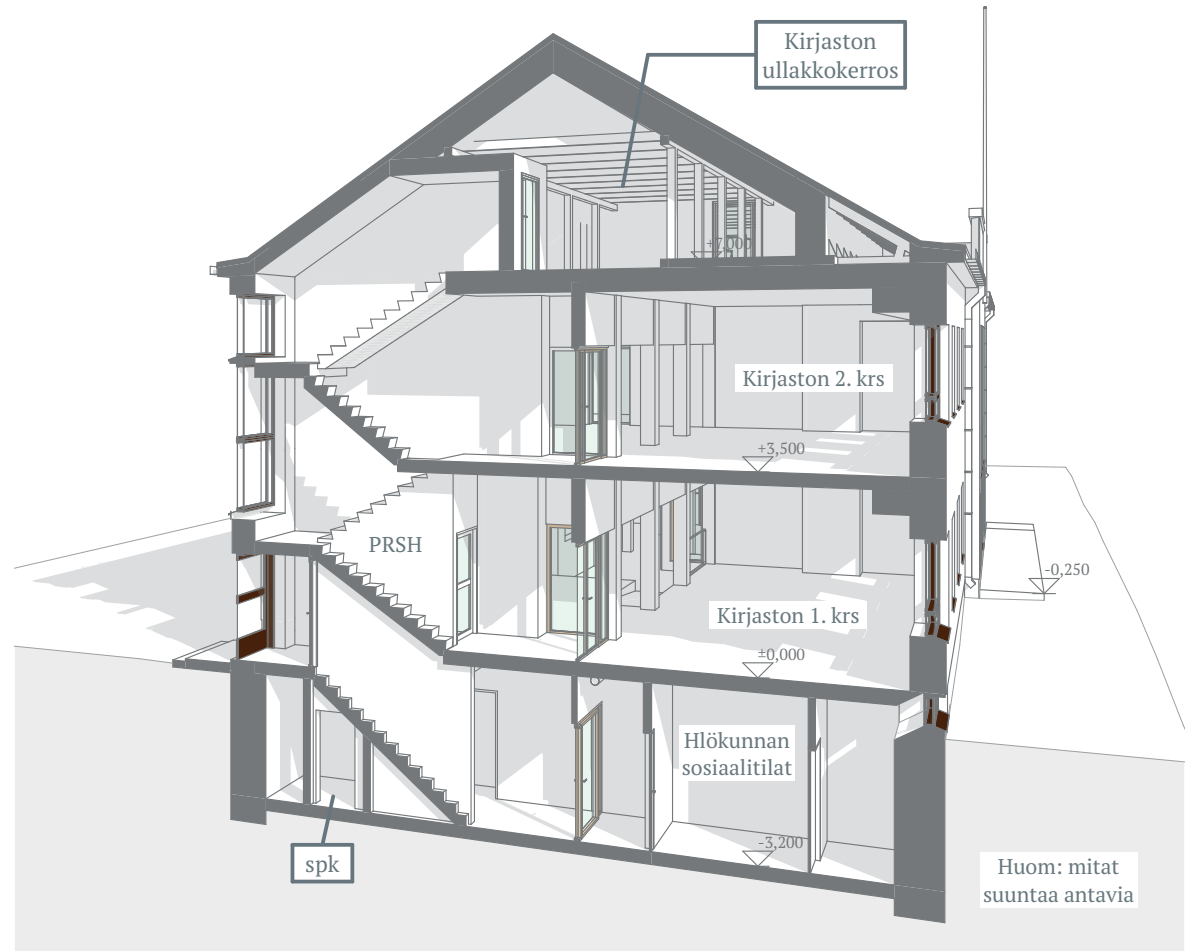
0 1 5 10 m

-  Uusi seinärakenne ja uusi ovi
-  Pysyvä seinärakenne ja vanha ovi
-  Palo-osaston raja

Huom: Rakenteiden mitat ja sijainnit suuntaa antavia



### 7.3.3 PERSPEKTIIVILEIKKAUKSET

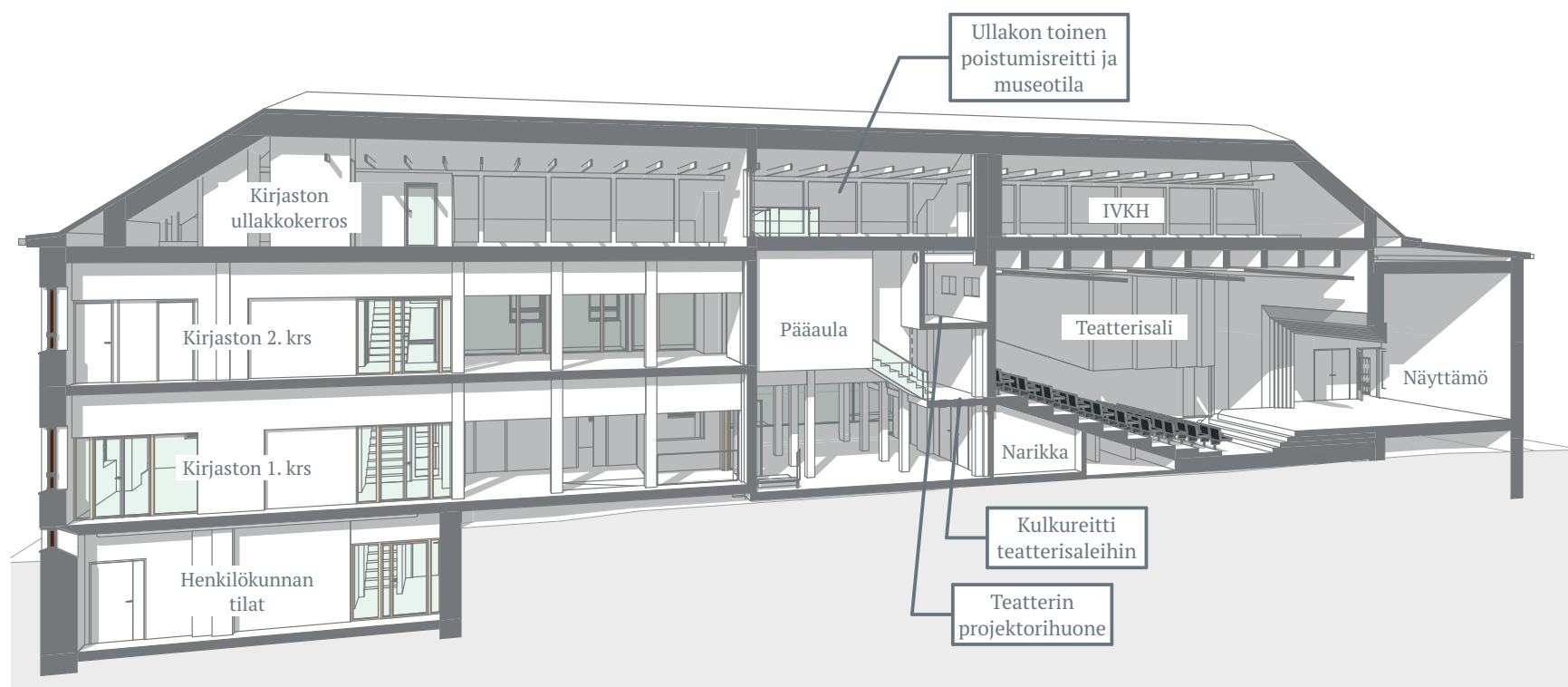


**Leikkaus BB:** Perspektiivileikkaus porrashuoneen kohdalta. Mittakaava 1:100

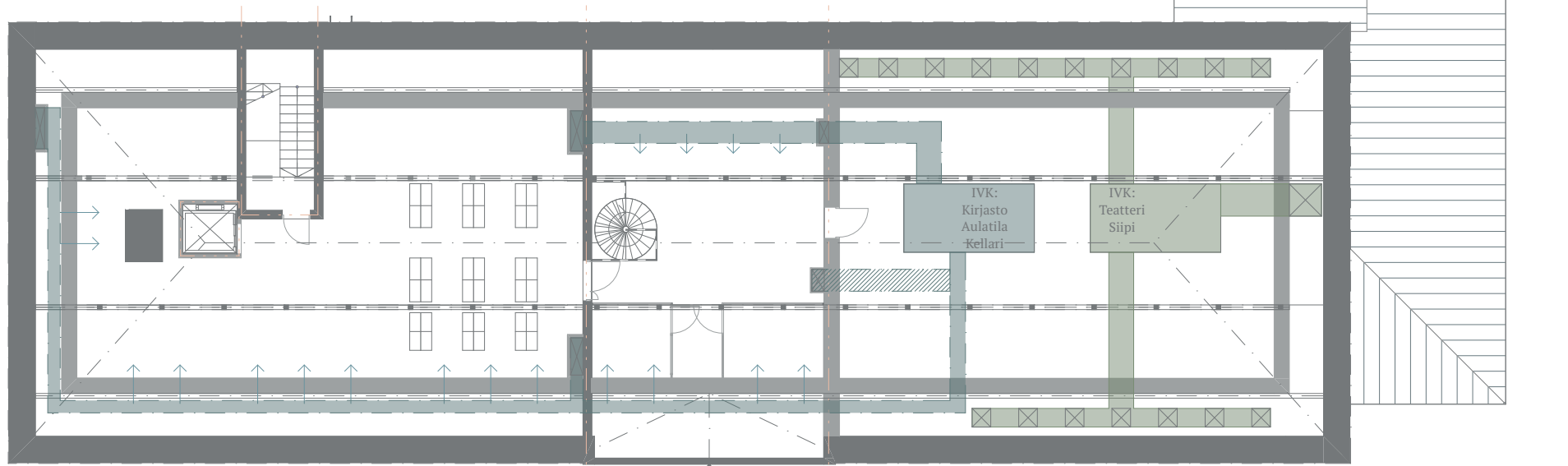
**Leikkaus AA:** Perspektiivileikkaus rakennuksesta pitkittäissuunnassa.

Mittakaava 1:200

Huom: Leikkauksien mitat suuntaa antavia



## 7.3.4 ILMANVAIHTOKAAVIO

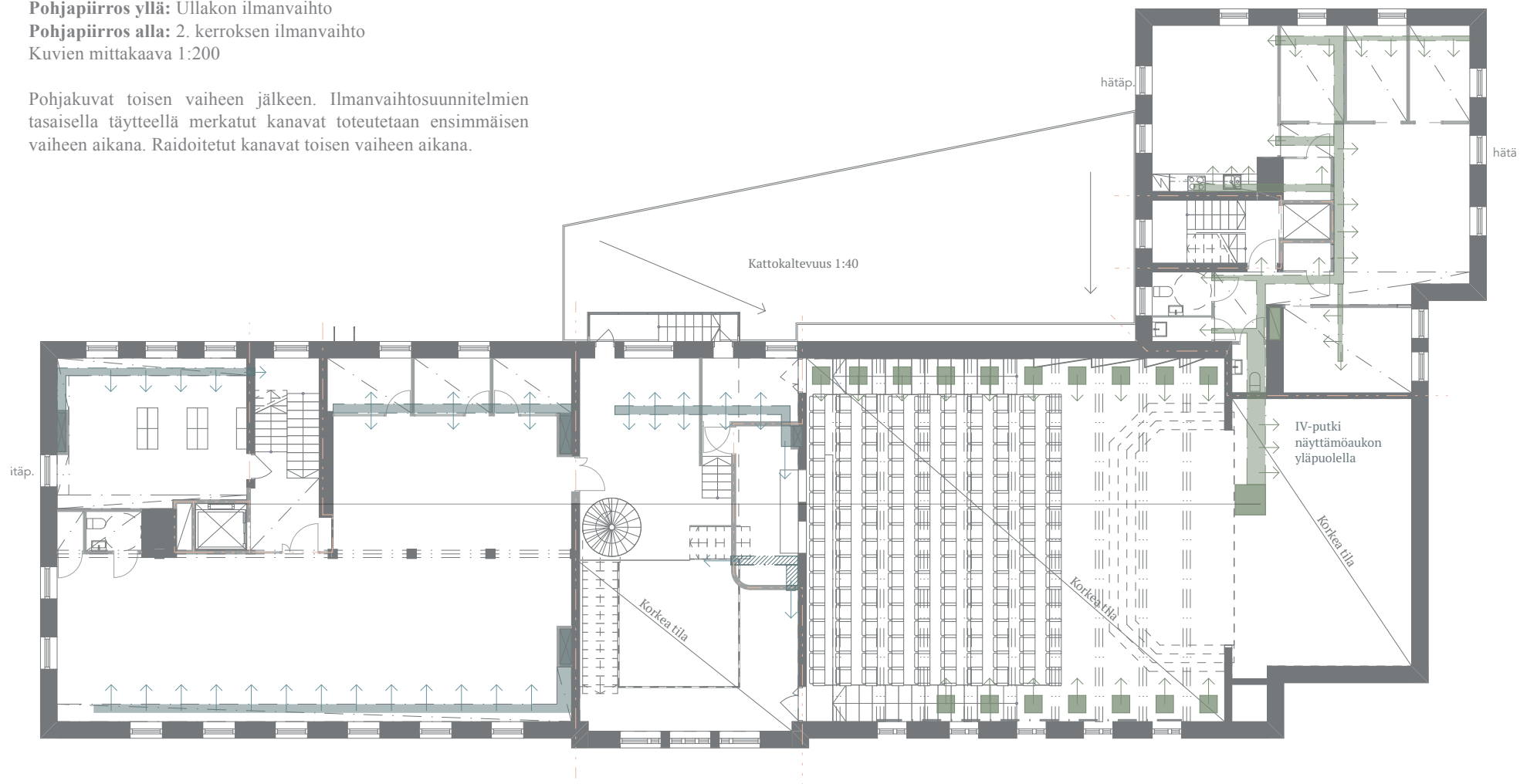


**Pohjapiirros yllä:** Ullakon ilmanvaihto

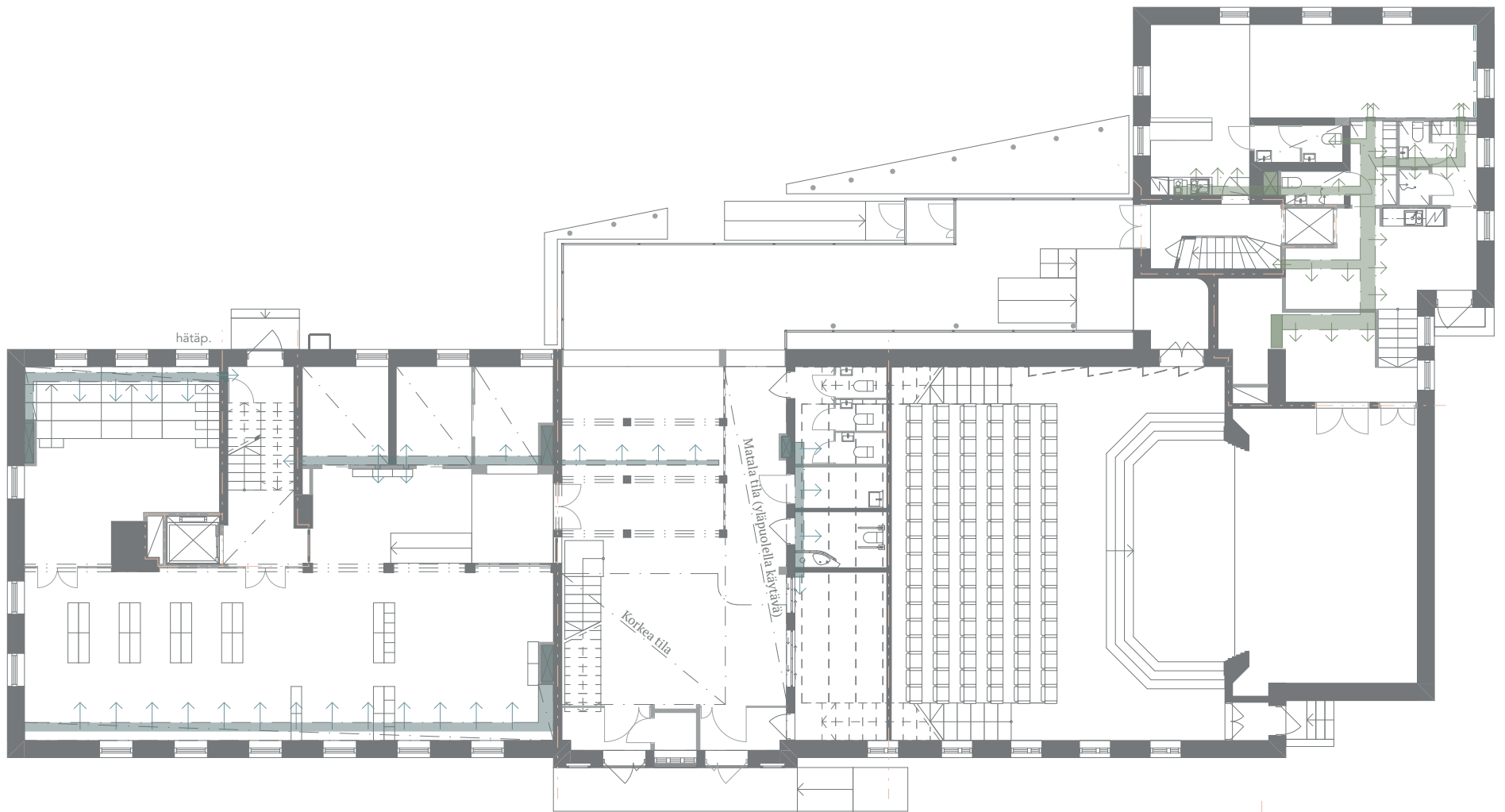
**Pohjapiirros alla:** 2. kerroksen ilmanvaihto

Kuvien mittakaava 1:200






Pohjakuvat toisen vaiheen jälkeen. Ilmanvaihtosuunnitelmien tasaisella täytteellä merkatus kanavat toteutetaan ensimmäisen vaiheen aikana. Raidoitettut kanavat toisen vaiheen aikana.

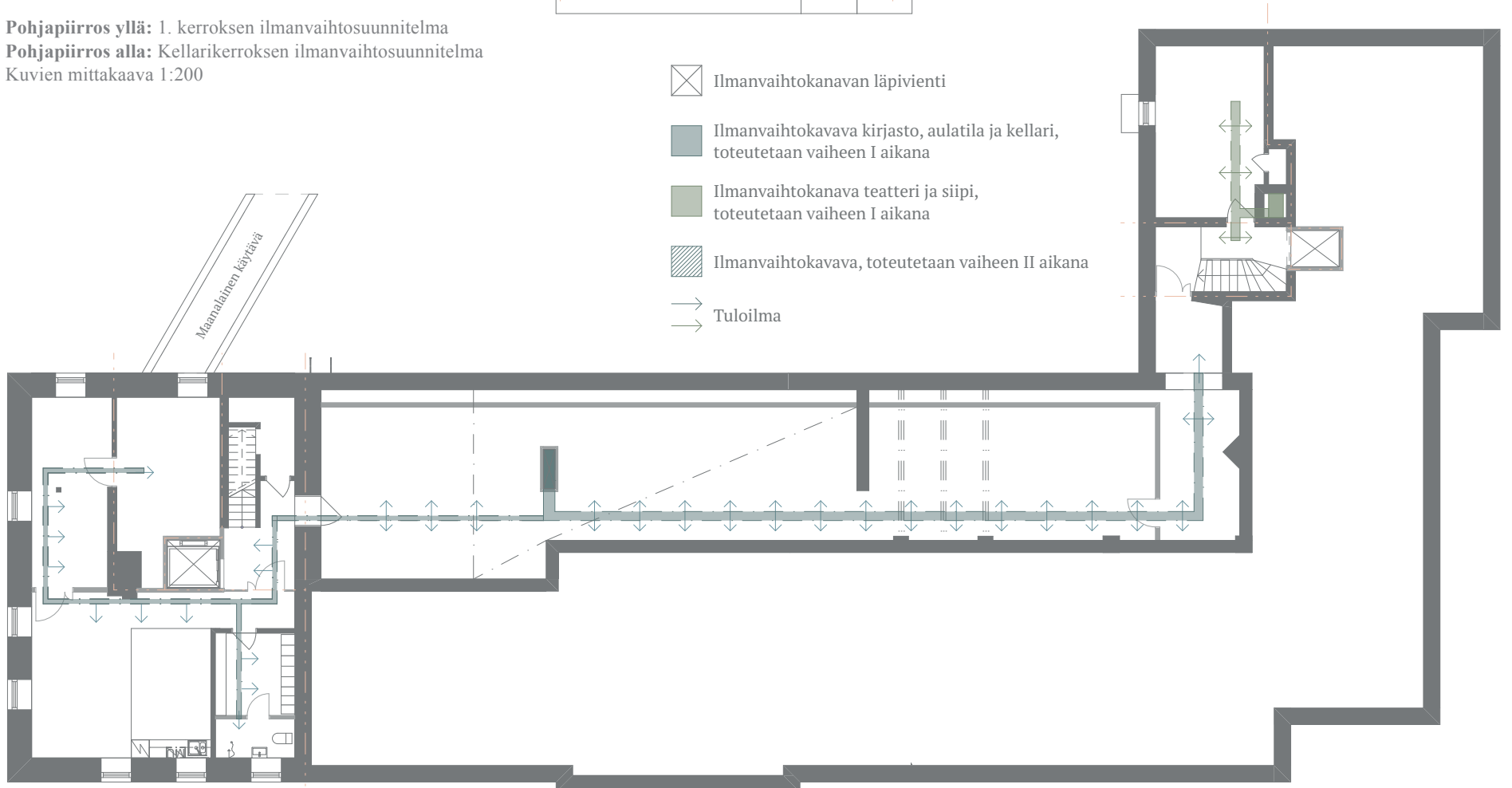






**Pohjapiirros yllä:** 1. kerroksen ilmanvaihtosuunnitelma  
**Pohjapiirros alla:** Kellarikerroksen ilmanvaihtosuunnitelma  
 Kuvien mittakaava 1:200

-  Ilmanvaihtokanavan läpivienti
-  Ilmanvaihtokavava kirjasto, aulatila ja kellari, toteutetaan vaiheen I aikana
-  Ilmanvaihtokanava teatteri ja siipi, toteutetaan vaiheen I aikana
-  Ilmanvaihtokavava, toteutetaan vaiheen II aikana
-  Tuloilma



### 7.3.5 VAIHE III

#### Ympäristö

Kolmannessa vaiheessa siirrytään rakennuksen ulkopuolelle. Kohteina on kirjasto- ja kulttuuritalon pihan lisäksi suoraan pääjulkisivun edestä lähtevä Haapalankatu.

Rakennuksen ympäristö on tällä hetkellä vehreämpi kuin talon alkuaikoina, mutta seurantalolen pihalle ei ollut tarkoitukseen rakentaa puutarhoja. Maisema sai usein jäädä sellaiseksi, kuin se ennen taloakin oli. Tämän vuoksi pihan suunnitelmassa ei ole tarkoitus luoda vihertaideteosta, vaan pihapiiri, jolla voi tarvittasessa ja hyvällä ilmalla järjestää kulttuuritapahtumia. Rakensivathan suojeluskunnatkin aikoinaan talojensa välittömään läheisyyteen urheilukenttiä harjoittelu- ja harrastustoimintaa varten. Siksi nyt on luonnollista luoda pihalle kulttuurikenttä kulttuuritalon tapahtumille.

Ajantasaisessa asemakaavassa (Liite 7) rakennuksen tontti on määritelty hallinto- ja viristorakennusten korttelialueeksi,

jonka ympäristö on säilytettävä. Pihasuunnitelmat itsessään rikkovat säilytettävyyttä, mutta suunnitelmana ne kunnioittavat rakennuksen alkuperää paremmin kuin nykyinen asfaltoitu takapihan parkkialue. Vaikka parkkialue ei ole itsekään kaavanmukainen, saattaa pihasuunnitelmien toteuttaminen vaatia silti poikkeuslupaa kaavamerkinnän vuoksi.

Kulttuuripiha toimii myös itsenäisesti toteutettuna ilman lisärakentamista. Perinteisen puuston, kuten omenapuiden, pihlajien, tammien ja vaahteroiden istuttaminen sekä kivimurskakenttä sopivat vanhan seurantalolen yhteyteen. Tällä hetkellä rakennuksen takapiha muistuttaa enemmän huoltoaluetta kuin arvokkaan rakennuksen ympäristöä. Takapihan muutokset tekevät koko rakennuksesta julkisen pelkän pääjulkisivun sijaan, vaikka kirjastoautolle onkin jätetty lastausalue takapihan välittömään läheisyyteen.



**Näkymäkuva 14:** Haapalankatu puistomaisena kävelykatuna verrattuna nykytilanteeseen (vasemmalla). Näkymäkuvasa käytettyjen leikekuvien lähteet on listattu työn loppuun.



Asemapiirros: Kolmannen vaiheen suunnitelmat kulttuuripihosta ja vihreäksi kävelykaduksi muutetusta Haapalankadusta. Mittakaava 1:2000

Kulttuuripihan tarkoituksena on myös jatkaa kaupunkilaisille mieleistä rantapolkua. Rantapolku on kirjaston takaa lähtevä virkistyspolku Haapajärven rantaan Ronkaalan urheilukentän taakse. Kirjaston pähän tultuaan se kuitenkin päättyy tällä hetkellä seurakuntatalon parkkipaikalle, minkä vuoksi näen toimivana ratkaisuna jatkaa reitin pää kulttuuripihaan ja jatkaa sen reittiä pihan kautta kohti keskustaa.

Koska rakennuksen kaakkoisjulkisivu on itsessään siisti ja toimiva, näin järkeväksi jättää parkkialueen nykyiselle paikalleen. Kaavoituksen paikoitusaluemerkinnän, kirjastoauton reitin, Ronkaalankujan sekä seurakuntatalon parkkialueen vuoksi pääty olisi ollut myös turhan levoton kävelyreitit jatkamiseksi. Sen sijaan talon luoteispääty on tällä hetkellä vain asfaltoitu kaistale kahden rakennuksen välissä, joka ei johda kuin takapihan parkkipaikalle ja kierrätysastioille. Rantapolun jatkaminen kohti keskustaa tätä kautta tekee kaistaleesta viihtyisämmän. Kierrätysastioiden ja kirjaston erillisen jätekatoksen logiikka on tällä hetkellä hämmentävä ja uudessa pihasuunnitelmassa nämä on yhdistetty tontin perälle yhdeksi laajaksi kierrätyspisteeksi.

#### HAAPALANKATU

Jotta kulttuuripolkuksi muuttunut reitti ohjaa kulkijan keskustan keskellä meneville jalankulkuväylille, on Haapalankatu muutettava kevyen liikenteen reitiksi. Yksinkertainen puistokatu miellyttää kävelijää ja lenkkeilijää leveää asfalttitieltä enemmän, mutta mahdollistaa kuitenkin ajamisen tonteille. Haapalankadun puurivistö koostuu luonnollisesti haavoista. Haapalankadun puisto-osuus päättyy T-risteykseen toisen puurivein reunustetun kevyenliikenteen väylän kanssa. Tästä kulkija voi jatkaa esimerkiksi kohti keskustan 2016 valmistunutta toria. Jos reittiä ajattelee kulkevan toiseen suuntaa, keskustasta tuleva saapuu ensin kohti kirjastotalon pääjulkisivua. Tämän jälkeen hän kiertää takapihan puolelle ja laskeutuu kulttuuripihan perältä rinteeseen rakennettuja portaita pitkin kohti järvimaisemaa ohittaen samalla Ståhlbergin lapsuudenkotimuseon.

#### TAIDETALO

Kulttuuripihan täydentämiseksi suunnitelmassa on esitetty uuden näyttelyrakennuksen ”Taidetalon” sijainti. Taidetalon ideana olisi toimia näyttelyrakennuksena niille taidenäyttelyille, jotka eivät kokonsa puolesta

mahdu kirjaston tiloihin. Erillisen näyttelytilan perään on kuulutettu Haapajärvellä vuosikymmeniä ja aihe on noussut esille yhdessä kirjaston laajennushankkeiden kanssa. Suunnitelmissa näyttelytilat ovat usein esitetty samaan rakennukseen kirjaston laajennuksen kanssa, sillä kirjasto- ja kulttuuripalveluiden on nähty täydentävän toisiaan. Kuten laajennushankkeista myös näyttelytiloista on kuitenkin luovuttu kerta toisensa jälkeen. Suunnitelmat ovatkin olleet hyvin massiivisia yli tuhannen kerrosneliön visioita, jotka eivät välttämättä olisi vähenevään väkilukuun suhteutettuna kovin realistisia. Epärealistisuuden lisäksi laajennukset ovat tehneet alkuperäisestä rakennuksesta pienempiosaisen lisäksi itse suunnitelmalle, mikä ei sovellu historiallisesti arvokkaalle kohteelle.

Laajojen suunnitelmien sijaan Pihan perälle esitetty Taidetalo täydentää kulttuuritarjontaa pelkistetyillä näyttelytiloilla olematta kuitenkaan kirjastoa alistava massa. Asemakaavan (Liite 7) mukaan tontille saa rakentaa 40%, mikä tarkoittaa yli 5410 m<sup>2</sup> tontilla reilua 2160 kem<sup>2</sup> rakennusoikeutta. Kirjasto vie siitä päälle 1500 kem<sup>2</sup>, eli jäljelle jää reilu 600 kem<sup>2</sup>. Pihalla sijaitseva rakennus on noin 160 kem<sup>2</sup>. Esittämäni Taidetalon alueen pinta-ala kahdessa kerroksessa on yhteensä vajaa 600 kem<sup>2</sup>, mutta se sijaitsee hieman rakennusalueen rajan ulkopuolella. Kaavasta poikkeaminen lienee kuitenkin mahdollista, mikäli lopputuloksella saavutetaan nykyistä parempi kokonaisuus, joka vastaa kaupungin tarpeisiin.

Taidetalon rakennusmassan voi porrastaa hyödyntäen tontin takana olevaa pientä rinnettä. Rakennus itsessään on jätettävä kirjastoa matalammaksi ja sijoitettava edellisen sivun asemapiirroshdotuksen mukaan siten, ettei se peitä kirjaston näkymiä järvelle. Taidetalo voi itsekin avautua suurin ikkunapinnoin järven puolelle, jotta vierailijat voivat taiteen lisäksi ihailla puistoaluetta. Taidetalon sisätilat on syytä pitää yksinkertaisina ja tilat korkeina. Rakennukseen voi sijoittaa myös pienen kahviotilan näyttelyiden avajaistarjoiluja varten. Taidetalon pääsisääkäynti olisi hyvä sijaita kulttuuripihalle päin näkyvänä osana pihapiiriä. Näyttelyn logistiikalle luontevin kulkureitti on tontin luoteisnurkassa, jolloin se ei häiritse pihan tai kirjaston liikennettä. Mikäli kaupungilla ei ole tarvetta järjestää näyttelytiloja ja purkaa takapihalla olevaa rakennusta, kulttuuripihan suunnitelmat toimivat myös rakennuksen kanssa. Tällöin Rantapolku nousee kulttuuripihalle olemassa olevan rakennuksen viereisiä portaita pitkin.

# 8 LOPUKSI

## 8.1 YHTEENVETO



## 8.1 YHTEENVETO

Haapajärven Kirjasto- ja kulttuuritalo on kuntalaisille tärkeä ja lämpimiä tunteita herättävä rakennus, sillä sen pitkän historian ansiosta vanhimmillakin asukkailla liittyy rakennukseen lapsuus- ja nuoruusmuistoja. Muut kauppakadun vanhat liikerakennukset purettiin 1990-luvulle mennessä uusien toimitilojen ja asuntojen tieltä, joten entisen suojeluskuntatalon historiallinen arvo korostuu. Tunnearvon lisäksi rakennuksen kulttuuritarjonnan tärkeys painottuu pienellä paikkakunnalla suurempien kaupunkien kirjasto- ja kulttuuripalveluita enemmän. Kunnassa, jossa tapahtumia on lähtökohtaisesti vähemmän, kirjasto- ja kulttuuritalon tarjoamat oheistapahtumat ja -palvelut laajentavat kunnan kulttuurikenttää huomattavasti. Pysyäkseen kuntalaisille monipuolisena ja virikkeellisenä asuinpaikkana, Haapajärven on mielestäni panostettava näiden jatkumoon. Pienenevästä väkiluvusta huolimatta myös Haapajärvelle mahtuu vähävaraisia perheitä, pariskuntia, yksineläjiä, opiskelijoita ja vanhuksia, joille kunnan tarjoamat tapahtumat kirjaston lainattavan aineiston lisäksi antavat mahdollisuuden tasa-arvoiseen ympäristöön.

Rakennus on myös virallisesti yksi Haapajärven kuudesta valtakunnallisesti arvokkaasta rakennuksesta (Pohjois-Pohjanmaan Liitto, 2015), mutta silti sen suurimpia uhkia ovat jatkuvat remontit, jotka tehdään liian pienellä suunnittelulla ja rakennuksen aikakautta liiemmin kunnioittamatta. Talon toiminnan kannalta on oleellista päivittää sen vaatima talotekniikka vastaamaan käyttäjien tarpeita sekä ylläpitää rakenteita, mutta remontit voitaisiin huolellisen suunnittelun ja osaamisen avulla tehdä tyylikkäästi tarvelemättä rakennuksen arvoa.

Vanhon lehtileikkeiden perusteella voidaan päätellä, ettei kirjaston remonteihin olla haluttu budjetoida riittävästi, sillä uuden kirjaston suunnitelmat ovat olleet jatkuvasti päättäjien pöydällä odottamassa hyväksyntää. Lopulta kuitenkin hankkeet ovat yksi toisensa jälkeen johtaneet vuosienkin lykkäykseen jonkin kiireisemmän remontin tieltä, jonka jälkeen ne on hyllytetty kokonaan liian suuren budjetin tai kutistuneen tilaohjelman vuoksi. (Heikkilä 2001). Rakennuksen pinta-ala kirjastoksi ja kulttuuritaloksi on kieltämättä minimaalinen, mutta remonttien huolellisten suunnitelmien lisäksi tilojen uudelleensuunnittelulla niiden käyttöä saataisiin järkevöitettyä huomattavasti pienemmillä kustannuksilla kuin massiiviset laajennukset tai täysin uusi rakennus maksaisivat.

Kolmivaiheinen suunnitelmani tuo esille rakennuksen mahdollisuudet vastata tämänhetkisiin tilaongelmiin hyödyntämällä etenkin vajaakäytössä olevia tiloja paremmin.

Suunnitelmat myös yhtenäistävät vuosikymmenien aikana tunkkaiseksi ja pirstaleiseksi muuttuneen yleisilmeen. Ympäristön pienet parannukset ja kulttuuripihan luominen tuovat lisäksi käyttäjille uusia vapaa-ajanviettoalueita rakennuksen ulkopuolelle.

Rakennus on pieni, mutta siksi juuri niin kotoisan lämmihenkinen ja kuntalaisilleen täydellinen. Mikäli siihen kohdistuviin suunnitelmiin laitetaan jatkossa enemmän ajatusta ja aikaa, sillä on valtava potentiaali toimia haapajärvisen olohuoneena ja kulttuurikeskittymänä vielä seuraavatkin neljä vuosikymmentä. Tämän diplomityön ajatuksena on herättää ajatuksia rakennuksen tarjoamista mahdollisuuksista, jotta nykyisiä toimintoja varten ei tarvitse rakentaa tuhansien neliöiden laajennuksia rakennuksen ulkopuolelle.

Tämä diplomityö toimikoon rohkaisuna myös muiden pienien paikkakuntien kirjastoille ja kulttuuritaloille. Huolellisella suunnittelulla jo suhteellisen pienillä muutoksilla voidaan saada parannettua tilojen toiminnallisuutta, vaikka pinta-alaa ei olisikaan paljoa. Muutos virastomaisesta kirjastosta kuntalaisten olohuoneeksi ei tarvittaessa vaadi suuria rakenteellisia muutoksia. Tärkeintä on punnita pinta-alojen suhdetta: pienempi toimistohuone toimii usein yhtä hyvin kuin muutaman neliön suurempikin, mutta usean toimistohuoneen pienennyksestä syntyneet neliöt voivat olla merkittävä lisä jollekin toiselle tilalle. Pintamateriaalien ja valaistuksen päivittämisellä voidaan myös saada valtavasti aikaa, mikäli tiloja vaivaa Haapajärven kirjaston tavoin vanhanaikaisuus.

Kirjasto- ja kulttuuritalojen lisäksi tämä diplomityö kannustakoon muita kuntia kiinnittämään huomiotaan myös paikkakunnan vanhoihin rakennuksiin. Paikallislehtien vuosikerroista, digitoiduista arkistoista ja kaupungin arkistoista etsimällä sekä kuntalaisilta kyselemällä vanhoista rakennuksista voi löytyä hyvinkin paljon unohdettua tietoa, joka on järkevää kerätä talteen. Menneisyys kiehtoo ihmisiä, ja oman paikkakunnan historia yhdistää kuntalaisia. Kerätystä rakennushistoriasta ja dokumentoidusta nykytilanteesta on myös hyötyä rakennuksen kannalta, jotta siitä osataan tulkita eri aikakausien kerroksia ja tehdä järkeviä ratkaisuja mahdollisten korjaustoimenpiteiden suhteen. Valitettavan paljon vanhoja rakennuksia on menneiden vuosikymmenien purkuvimmassa menetetty, mutta viimeistään nyt olisi syytä alkaa suojelemaan ja tarvittaessa korjaamaan esimerkiksi juurikin vielä pystyssä olevia seurantalaja, sillä ne edustavat arvokasta suomalaista rakennusperintöä ja historiaa.



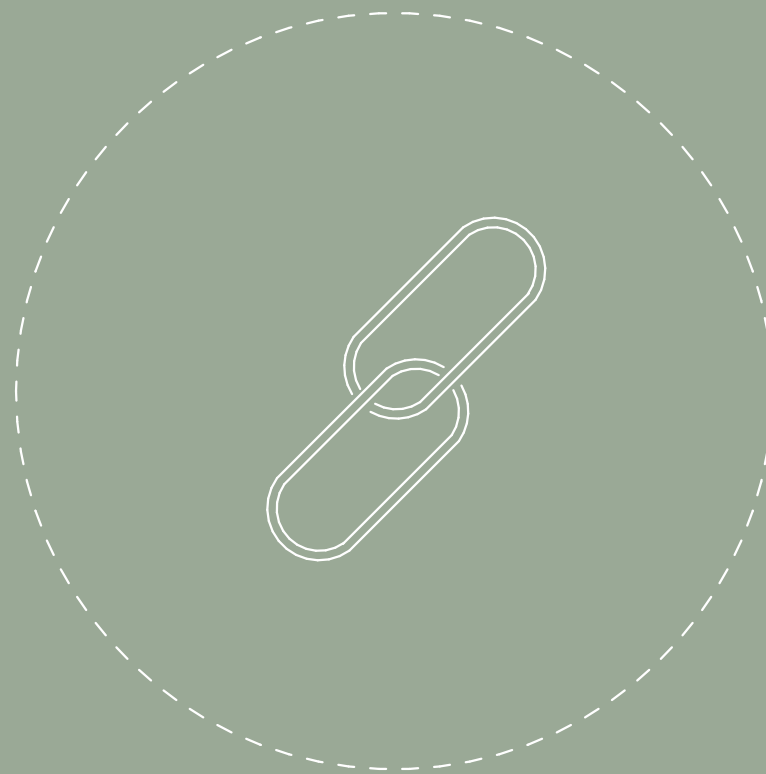
**Näkymäkuva 15:** Kirjasto- ja kulttuuritalon teatterisaliin esteettömästi johtava laajennusosa. Kuvassa käytettyjen leikekuvien lähteet on listattu työn loppuun.





# LÄHTEET

KIRJALLISET LÄHTEET  
TARKENNETUT KUVALÄHTEET  
NÄKYMÄKUVISSA KÄYTETTYJEN LEIKEKUVIEN KUVALÄHTEET



## KIRJALLISET LÄHTEET

**Aamulehti Yhtymä Oy. 1939.** Haapajärven suojeluskuntatalon tuhopolttojuttu ratkaistu. *Aamulehti*. 12.8.1939. No: 214. s. 3.  
Saatavissa: <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1953596?term=Haapajärven%20suojeluskuntatalon%20tuhopolttojuttu%20ratkaistu&page=3>

**Eronen, Juha.** Perinnehuone Suojalukko [verkkoaineisto]. [viitattu 21.1.2020].  
Saatavissa: <http://www.kirjastovirma.fi/museot/suojalukko>

**Haapajärven kaupungin talousarvio 2020 ja taloussuunnitelma 2021-2023** [verkkoaineisto]. [viitattu 27.1.2020].  
Saatavissa: <http://hpj.haapajarvi.fi/dynastia/kokous/20191780-12-1.PDF>

**Haapajärven kaupunki. 2018.** Tilinpäätös ja toimintakertomus 2018 [verkkoaineisto]. [viitattu 17.2.2020].  
Saatavissa: <https://www.haapajarvi.fi/sites/haapajarvi.fi/files/liitetiedostot/kaupungin%20tilin%202018.pdf>

**Haapajärvi-Seura. 1981.** Valtuusto lisäsi monitoimitaloon kansalaisopiston opetustiloja. *Maaselkä*. Vol 21:13. s.4

**Haapajärvi-Seura. 1982a.** Kaupunginkirjasto sai 500 000 mk lisämäärärahan. *Maaselkä*. Vol 22:22. s. 7

**Haapajärvi-Seura. 1982b.** Haapajärven kirjasto uusissa toimitiloissa. *Maaselkä*. Vol 22:40. s. 1, 6

**Haapajärvi-Seura. 1983.** Haapajärven kulttuuritalo valmistuu toukokuulla. *Maaselkä*. Vol 23:11. s. 4

**Haapajärvi-Seura. 1987.** Haapajärven kulttuuritalo rakennettu sodan varjossa. *Maaselkä*. 14.11.1987

**Hakanen, Johanna. 2018.** Suomalaisten vapaapalokuntien rakennushistoriaa - Aatteen taloja arkkitehtuurin rajoilla. Lisensiaatintyö. Aalto-Yliopisto, Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, Arkkitehtuurin laitos. Espoo. 178 s. ISBN 978-952-60-8298-1 (pdf)

**Halme, Anna-Maija & Pakkala, Leni (toim.). 2008.** Yhdessä rakennetut - Suomalaiset seurantalot. Vammalan Kirjapaino Oy: Suomen Kotiseutuliitto.  
95 s. ISBN 978-952-99818-4-7 (pdf)

**Haukipuro Erkki. 1983.** Kirjaston merkitys kiistaton. *Maaselkä*. Vol 23:14. s. 6

**Heikkilä Juha. 2001.** Yläaste vahvoilla läänin listalla. *Maaselkä*. 28.6.2001

**Heikkilä Juha. 2005.** Lääninhallitus asetti hankkeet järjestykseen. *Maaselkä*. 30.6.2005

**Idström, Anna.** Kirjastojen hyötyvaikutukset tutkimusten valossa. [verkkoaineisto]. [viitattu 28.3.2020].  
Saatavissa: <https://vaikuttavuus.kirjastot.fi/hyotyvaikutukset.html>

**Jaakonaho, Pasi. 1995.** Haapajärven suojeluskunta elokuvatoiminnan aloittajana [verkkoaineisto]. [viitattu 24.2.2020].  
Saatavissa: <http://www.kirjastovirma.fi/haapajarvi/elokuvatoiminta>

**Jaakonaho, Pasi a.** Haapajärven nuorisoseurat ja toimitalot [verkkoaineisto]. [viitattu 21.1.2020].  
Saatavissa: <http://www.kirjastovirma.fi/haapajarvi/historiaa/nuorisoseurat>

**Jaakonaho, Pasi b.** Haapajärven työväenyhdistykset ja toimitalot [verkkoaineisto]. [viitattu 21.1.2020].  
Saatavissa: <http://www.kirjastovirma.fi/haapajarvi/historiaa/tyovaenyhdistykset>

**Kaleva Oy. 1983.** Haapajärven kirjastoa kiitellään - Kaupungintalosta kulttuuritaloksi. *Kaleva*. 15.9.1983

**Kirjastolehti. 2017.** Kirjojen hankinnasta leikattiin ja työ muuttui osa-aikaiseksi - pienen kirjaston lainaus romahti [verkkoaineisto]. [viitattu 27.1.2020]. Saatavissa: <http://kirjastolehti.fi/artikkelit/kirjojen-hankinnasta-leikattiin-ja-tyo-muuttui-osa-aikaiseksi-pienen-kirjaston-lainaus-romahti/>

**Kokkonen, Vesa. 2017.** Kirjastojen taloudelliset vaikutukset, 32 s. [verkkoaineisto]. [viitattu 27.1.2020]. Saatavissa: <https://suomenkirjastoseura.fi/files/julkaisut/Kirjastojen%20taloudelliset%20vaikutukset.pdf>

**Kumpumäki, Teija. 2001.** Suomen yleisten kirjastojen alkuvaiheita 1900-luvulle asti sekä kuvaus Haapajärven kirjaston vaiheista vuosina 1851-1999. Lopputyö. Haapaveden Opisto, kirjastolinja. 26 s.

**Kuntaliitto.fi. 2018.** Kuntien ja kirjastojen yhteistyö [verkkoaineisto]. [viitattu 27.1.2020]. Saatavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/opetus-ja-kulttuuri/yleiset-kirjastot/kuntien-ja-kirjastojen-yhteistyo>

**Kuntaliitto.fi. 2019.** Kaupunkien ja kuntien lukumäärät ja väestötiedot [verkkoaineisto]. [viitattu 27.1.2020]. Saatavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/kaupunkien-ja-kuntien-lukumaarat>

**Kylväjä, Outi & Sainio, Teemu.** Suojeluskuntajärjestö. [verkkoaineisto]. [viitattu 16.3.2020]. Saatavissa: <https://www15.uta.fi/yky/arkisto/suomi80/teema14.htm>

**Laki yleisistä kirjastoista 2016/1492.** [verkkoaineisto]. [viitattu 27.1.2020]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161492>

**Mannevaara, Mari. 2017.** Vaihjetaanko vai korjataanko ikkunat [verkkoaineisto]. [viitattu 25.2.2020]. Saatavissa: [https://www.kulttuuriymparistomme.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Artikkelit/Rakennusperinnon\\_hoito/Viisaita\\_korjausperiaatteita/Vaihjetaanko\\_vai\\_korjataanko\\_ikkunat\(37807\)](https://www.kulttuuriymparistomme.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Artikkelit/Rakennusperinnon_hoito/Viisaita_korjausperiaatteita/Vaihjetaanko_vai_korjataanko_ikkunat(37807))

**Nissinen Marita. 1991.** Valtakunnan tilastoille huutia - Kirjastojen lainaus kasvaa. *Maaselkä*. 19.1.1991. s. 8.

**Nissinen Marita. 1996.** Kirjasto kiinni lattiaremontin ajaksi. *Maaselkä*. 2.6.1996

**Nummelin, Esko. 1991.** Itsenäisyys, nationalismi ja arkkitehtuuri Suomessa 1920- ja 1930-luvulla - Suojeluskuntajärjestö rakentajana. Teoksessa: Knapas, Marja Terttu & Simpanen Marjo-Riitta. Taidehistoriallisia tutkimuksia - Konsthistoriska studier 12. Helsinki: Taidehistorian seura - Föreningen för konsthistoria. s. 133-157. ISBN 951-95275-4-0

**Oy Liitto. 1939.** Haapajärven suojeluskunta tarvitsee mahdollisimman pian uuden suojeluskuntatalon. *Liitto*. Vol 33:15. s. 1. Saatavissa: <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2055210?page=1>

**Pakkala, Leni. 2019.** Seurantaloilla toimitaan [verkkoaineisto]. [viitattu 21.1.2020]. Saatavissa: [https://www.kulttuuriymparistomme.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Artikkelit/Maaseudun\\_maisemat/Seurantaloilla\\_toimitaan\(37642\)](https://www.kulttuuriymparistomme.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Artikkelit/Maaseudun_maisemat/Seurantaloilla_toimitaan(37642))

**P-Pohjanmaan seutukaavaliitto. 1993.** Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 3 - Oulaisten-Haapaveden seutukunta, Ylivieskan seutukunta, Haapajärven-Pyhäsalmen seutukunta. Oulu: Pohjois-Pohjanmaan Seutukaavaliitto

**Pohjois-Pohjanmaan Liitto. 2015.** Liite 6: Ote Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015 -selvityksestä - Kohde: Haapajärven kirkkoranta [verkkoaineisto]. [viitattu 22.4.2020].  
Saatavissa: [https://haapajarvi.fi/sites/haapajarvi.jict.fi/files/Tekniset%20palvelut/Laurikkala/20.11-21.12.2017/19954\\_7.\\_Ote\\_Pohjois-Pohjanmaan\\_rakennettu\\_kulttuuriymparisto\\_2015\\_-selvityksesta\\_Haapajarven\\_kirkkoranta\\_.pdf](https://haapajarvi.fi/sites/haapajarvi.jict.fi/files/Tekniset%20palvelut/Laurikkala/20.11-21.12.2017/19954_7._Ote_Pohjois-Pohjanmaan_rakennettu_kulttuuriymparisto_2015_-selvityksesta_Haapajarven_kirkkoranta_.pdf)

**Pakkala, Leni & Rahola, Ulla (toim.). 1985.** I Seurantatolte yhteiskunnassa. Teoksessa: Näin korjaamme seurantalón. Helsinki: Suomen Kotiseutuliitto. ISBN 951-99674-9-4

**Pakkala, Leni & Rahola, Ulla (toim.). 1985.** III Korjaustöiden rakennustapa ja tilankäyttö: 7 Sisustus. Teoksessa: Näin korjaamme seurantalón. Helsinki: Suomen Kotiseutuliitto. ISBN 951-99674-9-4

**Raahen suojeluskuntapiiri. 1929.** Haapajärven Suojeluskunnan talo. *Kuormarenki*. Vol 4:5. s. 114.  
Saatavissa: <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1017722?term=Haapajarven%20Suojeluskunnan&term=Haapajarven%20suojeluskuntakin&term=Haapajarven%20suojeluskunta&page=6>

**Rauhala, Tatu. 2012.** Kirjasto kohtaamispaikkana. Diplomityö. Tampereen teknillinen yliopisto, Arkkitehtuurin koulutusohjelma, 137 s.

**Räisänen, Jukka. 2019.** Alueen yhteisöllinen olohuoneen jatke - Sosiaalinen pääoma Kaakkois-Helsingin kirjastojen toiminnassa. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, informaatiotutkimus ja interaktiivinen media, 76 s.

**Sandkvist, Toivo (toim.). 1991.** Itsenäistymisen vuodet Keski-Pohjanmaalla. Kokkola: Vapaussoturien huoltosäätiön Keski-Pohjanmaan piiri. ISBN 952-90-2939 x

**Sanoma Oy. 1939.** Haapajärven suojeluskuntatalón tuhopoltto. *Helsingin Sanomat*. 21.7.1939. No: 192. s. 2 . Saatavissa: <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1986640?term=Haapajarven%20suojeluskunta&term=Haapajarven%20suojeluskunnalle&page=2>

**Selén Kari. 2014.** Suojeluskuntien lakkauttaminen 1944. *Helsingin Reservin Sanomat*. 7/2014. s. 6 [verkkójulkaisu]. [viitattu 22.4.2020].  
Saatavissa: [https://issuu.com/marskl/docs/reservinsanomat\\_2014\\_07\\_nettiin/6](https://issuu.com/marskl/docs/reservinsanomat_2014_07_nettiin/6)

**Seppänen, Antti. 2018.** “Sinne vaan on niin mukava mennä” - Yleisten kirjastojen asiakaskyselyn tulokset 2018. [verkkoaineisto]. [viitattu 27.1.2020].  
Saatavissa: <https://www.avi.fi/documents/10191/10616116/Julkaisu-47-ESAVI-yleiset-kirjastot-ak-2018.pdf/6bea2edc-ddba-4d69-ab57-f4a042bd06b6>

**SLPL a. 2014-2019.** Järjestön alkuajat 1918-1927. [verkkoaineisto]. [viitattu 16.3.2020].  
Saatavissa: <https://perinne.fi/suojeluskuntajaerjestoe/suojeluskuntajarjeston-perustaminen/>

**SLPL b. 2014-2019.** Suurlakko 1905 [verkkoaineisto]. [viitattu 16.3.2020].  
Saatavissa: <https://perinne.fi/suojeluskuntajaerjestoe/taustaa/suurlakko-1905/>

**SLPL c. 2014-2019.** Vapaussota 1918. [verkkoaineisto]. [viitattu 16.3.2020].  
Saatavissa: <https://perinne.fi/suojeluskuntajaerjestoe/taustaa/vapaussota-1918/>

**SLPL:** Suojeluskuntien ja Lotta Svärdin Perinteiden Liitto ry. Omistaa sivuston tekijänoikeudet.  
Sivuston tekijöistä ja kirjoittajista lista: <https://perinne.fi/tietoja-sivustosta/>

**Tamperelainen. 2018.** Tampereen kirjasto hankki ensimmäiset 3D-tulostimet – Laitteen voi varata maanantaista lähtien [verkkoaineisto]. [viitattu 27.1.2020].

Saatavissa: <https://www.tamperelainen.fi/artikkeli/599947-tampereen-kirjasto-hankki-ensimmaiset-3d-tulostimet-laitteen-voi-varata>

**Telinkangas, Eila. 1995.** Aarne Talasmo [verkkoaineisto]. [viitattu 17.2.2020].

Saatavissa: [http://www.kirjastovirma.fi/henkilogalleria/Talasco\\_Aarne](http://www.kirjastovirma.fi/henkilogalleria/Talasco_Aarne)

**Turun sanomat Oy. 2008.** Seurantalot nostetaan Euroopan rakennusperintöpäivien teemaksi. *Turun sanomat*. [verkkoaineisto]. [viitattu 21.1.2020].

Saatavissa: <https://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/1074273379/Seurantalot+nostetaan+Euroopan+rakennus+perintopaivien+teemaksi>

**Valtakunnallinen yleisten kirjastojen asiakaskysely. 2018.** [verkkoaineisto]. [viitattu 27.1.2020].

Saatavissa: [https://survey.taloustutkimus.fi/dashboard/kirjastot\\_avoin\\_suomi/](https://survey.taloustutkimus.fi/dashboard/kirjastot_avoin_suomi/)

**Verohallinto. 2020.** Luettelo kuntien ja seurakuntien tuloveroprosenteista vuonna 2020. [verkkoaineisto]. [viitattu 17.2.2020]. Saatavissa:

[https://www.vero.fi/contentassets/6598f374ce154cd6ae071f50aaff084f/verohallinto\\_kuntien-ja-seurakuntien-tuloveroprosentit-2020.pdf](https://www.vero.fi/contentassets/6598f374ce154cd6ae071f50aaff084f/verohallinto_kuntien-ja-seurakuntien-tuloveroprosentit-2020.pdf)

**Vihola, Teppo (toim.). 1985.** Haapajärven kirja. Jyväskylä: Gummerus Oy. 560 s. SBN 951-99679-9-0

**Vilkman, Sanna. 2016.** Kirjoja lukenut teini osaa jopa 70 000 sanaa – Nuori, joka ei lue, 15 000 sanaa [verkkoaineisto]. [viitattu 27.1.2020].

Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-8711651>

**Vilkuna, Anna-Maaria. 1985.** Urheiluseura Wesa [verkkoaineisto]. [viitattu 21.1.2020].

Saatavissa: <http://www.kirjastovirma.fi/haapajarvi/wesa>

**Visit Seinäjoki.** Suojeluskuntatalo [verkkoaineisto]. [viitattu 17.3.2020].

Saatavissa: <https://visitseinajoki.fi/aaltokohteet/suojeluskuntatalo/>

**Wallius, Anniina. 2018.** Suomalaiset rakastavat kirjastoja, ja niiden asema kunnissa näyttää nyt vakaalta. [verkkoaineisto]. [viitattu 28.3.2020].

Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10394486>

**Ympäristöministeriön asetus rakennuksen käyttöturvallisuudesta 1007/2017.** [verkkoaineisto]. [viitattu 18.4.2020].

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20171007>

## TARKENNETUT KUVALÄHTEET

**Kuvat 2-5:** Taidehistoriallisia tutkimuksia 12. ISBN 951-95275-4-0. s.141 ja 143.

**Kuvat 6 ja 7:** Päijänne. Alvar Aalto -säätio. Saatavissa: <https://www.alvaraalto.fi/arkkitehtuuri/jyvaskylan-suojeluskuntatalo/>

**Kuva 6:** Maija Holma. Alvar Aalto -säätio. Saatavissa: <https://www.alvaraalto.fi/arkkitehtuuri/seinajoen-suojeluskuntatalo/>

**Kuva 72:** Blåfield Heli. Saatavissa: <https://antiikkidesign.fi/uutiset/kaytannollinen-1940-luku>

### **Kuvakollaasi sivu 108:**

Vaalea laotalattia:

Floor & Decor. Saatavissa: <https://www.flooranddecor.com/rigid-core-luxury-vinyl-plank-and-tile/kernville-rigid-core-luxury-vinyl-plank---cork-back-100519040.html>

Vaalea betonilattia:

MuralsWallpapers. Saatavissa: [https://www.muralswallpaper.com/shop-murals/rustic-concrete-wall-mural/?utm\\_medium=social&utm\\_source=Pinterest&utm\\_campaign=us\\_plain\\_grey\\_cement\\_20\\_06\\_18&utm\\_content=concrete&utm\\_term=swatch](https://www.muralswallpaper.com/shop-murals/rustic-concrete-wall-mural/?utm_medium=social&utm_source=Pinterest&utm_campaign=us_plain_grey_cement_20_06_18&utm_content=concrete&utm_term=swatch)

Tiiliseinä. Alkuperäinen valkoinen. Vihreä, punainen ja musta sävy lisätty itse:

Macy's Front Row. Saatavissa: <https://fi.pinterest.com/pin/845832373755677467/>

Kalanruotolaatta. Alkuperäinen rusehtava. Vihreä ja punainen sävy lisätty itse:

Texturise. Saatavissa: <http://www.texturise.club/2013/09/seamless-concrete-tiles-maps.html>

Vihreä betoniseinä:

Kotitapetti.fi. Saatavissa: <https://fi.pinterest.com/pin/845832373755720331/>

V.punainen betoniseinä:

Wayfair. Saatavissa: <https://fi.pinterest.com/pin/845832373755720756/>

Musta laotalattia:

Taloon.com. Saatavissa: [https://www.taloon.com/laminaatti-tritty-100-gran-via-tammi-contura-musta-lankku-authentic-4v-2-68-m-pak?shopping=1&utm\\_source=google&utm\\_term=&utm\\_campaign=&utm\\_medium=cpc&utm\\_content=s%7Cperid%7C402498478067%7Cpkw%7C%7Cpmt%7C%7Cpdv%7C%7C&gclid=CjwKCAjwvtX0BRAFEiwAGWJyZDoxYCxkNA5O7IJqaSnQPzE0ZOs-wrtUIJbdf-0\\_LzcWv9xZP02RoCt6QQAvD\\_BwE](https://www.taloon.com/laminaatti-tritty-100-gran-via-tammi-contura-musta-lankku-authentic-4v-2-68-m-pak?shopping=1&utm_source=google&utm_term=&utm_campaign=&utm_medium=cpc&utm_content=s%7Cperid%7C402498478067%7Cpkw%7C%7Cpmt%7C%7Cpdv%7C%7C&gclid=CjwKCAjwvtX0BRAFEiwAGWJyZDoxYCxkNA5O7IJqaSnQPzE0ZOs-wrtUIJbdf-0_LzcWv9xZP02RoCt6QQAvD_BwE)

Punainen sametti:

Kravet. Saatavissa: <https://www.kravet.com/fabric/vintage-velvet-lacquer-red>

## NÄKYMÄKUVISSA KÄYTETTYJEN LEIKEKUVIEN KUVALÄHTEET

### Näkymäkuva 1 (siiven kokoustila):

Keltahousuinen nainen: Architecture Diy. Saatavissa: <https://pin.it/7jEfuFT>  
Nainen sohvalla: Saatavissa: <https://pin.it/6CXYql4>  
Sinipaitainen mies: Rawpixels. Saatavissa: <https://pin.it/2fbkzEt>

### Näkymäkuva 2 (kirjaston hiljainen työskentelytila):

Kahvia juova nainen: Fubiz. Saatavissa: <https://pin.it/48aDCEk>  
Kasvi seinällä: A Floral. Saatavissa: <https://pin.it/5MOsmXb>  
Valkopaitaiset naiset: Etsy. Saatavilla: <https://pin.it/286iXpj>

### Näkymäkuva 3 (teatterisali):

Harmaa yleisömassa: Clip Art Saatavissa: <https://pin.it/1dsZY3r>  
Tanssijat: Toffu. Saatavissa: <https://pin.it/6CVeJdf>

### Näkymäkuva 4 (siiven yhteistila ja keittiö):

Kasvi seinällä: A Floral. Saatavissa: <https://pin.it/5MOsmXb>  
Lukeva nainen: Celebrations Blog. Saatavissa: <https://pin.it/6pHnyto>  
Nainen läppärin kanssa: Saatavissa: <https://pin.it/3dYR4OV>  
Pöytäkasvi: Brit+co. Saatavilla: <https://pin.it/3ScRM2d>  
Silmäläsipäinen nainen: Toffu. Saatavissa: <https://pin.it/4Kr5oQC>

### Näkymäkuva 5 (kellarin nuorten osasto):

Kasvi seinällä: A Floral. Saatavissa: <https://pin.it/5MOsmXb>  
Mies tuolilla: Toffu. Saatavissa: <https://pin.it/5Z6Tbj0>  
Työtöt säkkituolilla: Etsy. Saatavissa: <https://pin.it/5LvWFqw>

### Näkymäkuva 6 (pääsisäänkäyntiaula):

Huivikaalainen nainen: Photo Flopson. Saatavissa: <https://pin.it/1BmHpSn>  
Kännykkää Käyttävä tyttö: Fomo-arq. Saatavissa: <https://pin.it/n3Xye0h>  
Mies lastenvaunujen kanssa: pele.diyardent.com. Saatavissa: <https://pin.it/4gizqEz>  
Nainen aurinkolaseissa: Etsy. Saatavissa: <https://pin.it/6LTVK0b>  
Perhe: Winburn. Saatavissa: <https://pin.it/Ou2aTAI>

### Näkymäkuva 7 (ylätasanne):

Kasvit: Hiclipart. Saatavissa: <https://pin.it/7a7hp6c>  
Ihmiset (naiset): Etsy. Saatavissa: <https://pin.it/QCjYW15>  
Ihmiset (reppuselkäinen): Winburn. Saatavissa: <https://pin.it/T6pULGA>

### Näkymäkuva 8 (kirjaston sisäänkäyntiaula):

Nainen porrashuoneessa: Laura Beulens. Saatavissa: <https://laurabeulens.be/Flat-people>  
Nainen pitkässä takissa: Laura Beulens. Saatavissa: <https://pin.it/2MoHITy>  
Pipopäinen mies tiskillä: Laura Beulens. Saatavissa: <https://laurabeulens.be/Flat-people>  
Punareppuinen tyttö: Toffu. Saatavissa: <https://pin.it/6JQ9CfF>  
Silmäläsipäinen mies: Etsy. Saatavissa: <https://pin.it/UqBB8m0>  
Vihreähomeinen nainen: Saatavissa: <https://pin.it/4am6znJ>

### Näkymäkuva 9 (satuhuone):

Kasvi 1: oriental trading. Saatavissa: <https://pin.it/42R3qoI>  
Kasvi 2: A Floral. Saatavissa: <https://pin.it/5MOsmXb>  
Kirjaa lukeva poika: Toffu. Saatavissa: <https://pin.it/4onItaF>  
Kitaraa soittava mies: Raw pixels. Saatavissa: <https://pin.it/1EUwE5u>  
Kuvat seinällä: Begin.bohion.com. Saatavissa: <https://pin.it/1GD7zkW>  
Lapset: Toffu. Saatavissa: <https://pin.it/6zro9uX>  
Perhe ovella: Winburn. Saatavissa: <https://pin.it/5VcUdO7>  
Tyttö etualalla: Etsy. Saatavissa: <https://pin.it/7IGSYOq>  
Valkokangas: Valmart. Saatavissa: <https://pin.it/6lwf8EW>

### Näkymäkuva 10 (laajennusosa):

Katsova nainen: Toffu. Saatavissa: <https://pin.it/huCc8ue>  
Kuvaaja: Saatavissa: <https://pin.it/3vwBQEQ>  
Perhe: Etsy. Saatavissa: <https://pin.it/24WkO2K>  
Puu: dreamstime.com. Saatavissa: <https://pin.it/5pSqMm2>  
Sormella osoittava nainen: Saatavissa: <https://pin.it/67J8KeX>

### Näkymäkuva 11 (siiven avoin työtila):

Penkillä istuva tyttö: Saatavissa: <https://pin.it/2X8BIEk>  
Seinään nojaava mies: Laura Beulens. Saatavissa: <https://laurabeulens.be/Flat-people>

### Näkymäkuva 12 (kellarin taukotila):

Kasvi oikeassa reunassa: Macy's. Saatavissa: <https://pin.it/2z3vTHN>  
Nainen sohvalla: Winburn. Saatavissa: <https://pin.it/6joYdhI>  
Pöytäkasvi: Brit+co. Saatavilla: <https://pin.it/3ScRM2d>  
Seisova nainen: Behance. Saatavissa: <https://pin.it/SGIsKOC>  
Valkokangas: Valmart. Saatavissa: <https://pin.it/6lwf8EW>

### Näkymäkuva 13 (ullakon nuorten osasto):

Valkopaitainen poika: Demand Drawings. Saatavissa: <https://pin.it/2CQACDj>  
Työtöt punaisissa vaatteissa: Laura Beulens. Saatavissa: <https://laurabeulens.be/Flat-people>  
Vihreäpaitainen poika: Joon Ki Seok. Saatavissa: <https://www.joonkiseok.com/week-1>

### Näkymäkuva 14 (Haapalankatu):

Kivetys: Anlamli Decor. Saatavissa: <https://pin.it/7M30Z8V>  
Nurmikko oikealla: Saatavissa: <https://pin.it/6U3fDKq>  
Nurmikko vasemmalla: Si Na I. Saatavissa: <https://pin.it/kD4o38f>  
Pariskunta: Saatavissa: <https://pin.it/oN92fs8>  
Puut: Cutout-trees. Saatavissa: <https://pin.it/kD4o38f>

### Näkymäkuva 15 (takapiha):

Valkoiset puut: Michael Kenna. Saatavissa: <https://pin.it/2YVhu6o>





# LIITTEET

Liite 1 Haapajärven aatteelliset yhdistykset

Liite 2 Haapajärven kirjaston aikajanav

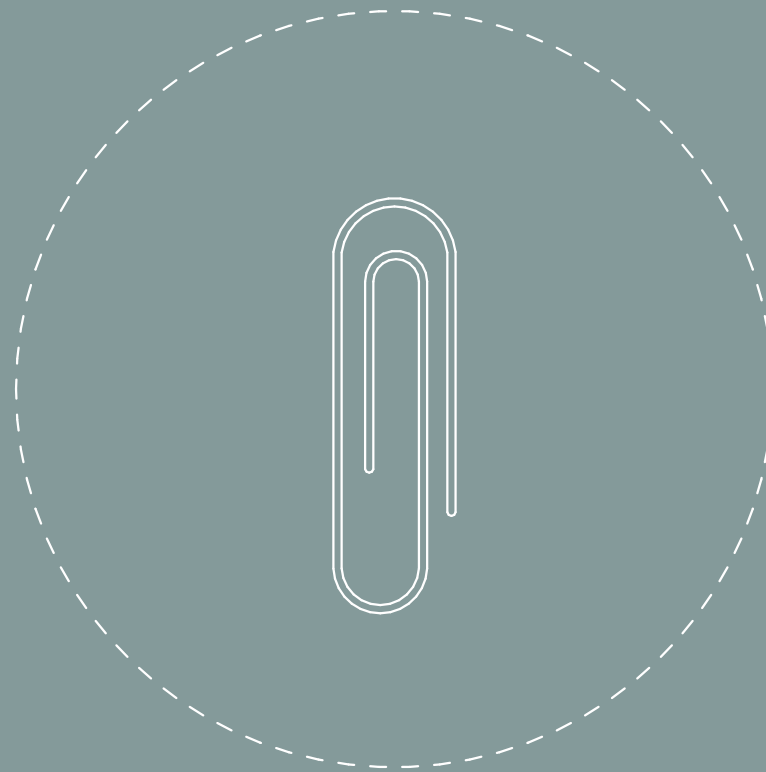
Liite 3 Haapajärven kirjaston muutossuunnitelman lupapiirustukset 1981

Liite 4 Haapajärven kulttuuritalon muutossuunnitelman lupapiirustukset 1983

Liite 5 Kyselylomake haapajärvisille kirjasto- ja kulttuuritalon käytöstä

Liite 6 Julkisivun muistolaatat

Liite 7 Ote Haapajärven ajantasaisesta asemakaavasta 2020



## LIITE 1

### Haapajärven aatteelliset yhdistykset

Haapajärvelle perustettiin useampia yhdistyksiä, joista jokaisella oli jossain toimintansa vaiheessa oma rakennuksensa:

<b>NUORISOSEURAT</b>	<b>Perustamisvuosi</b>
Haapajärven Nuorisoseura ry	1902
Jokelankylän Nuorisoseura ry	1914
Autiorannan Nuorisoseura ry	1915
Ylipään Nuorisoseura ry	1915
Kalakankaan Nuorisoseura ry (Jaakonaho a)	1945

<b>TYÖVÄENYHDISTYKSET</b>	
Haapajärven työväenyhdistys Sarastus ry	1905
Jokelan työväenyhdistys	1907
Oksavan työväenyhdistys	1907
SKDL:n Haapajärven osasto (Jaakonaho b)	1945

<b>URHEILUSEURA</b>	
Urheiluseura Wesa (Vilkuna, 1985)	1922

<b>SUOJELUSKUNTA</b>	
Haapajärven suojeluskunta (aluksi palokunta) (Telinkangas, 1995)	1917



**Liitekuva 1:** Jokelankylän nuorisoseuralaisia seurantalonsa rakennustalkoissa 1920-luvulla.  
**Kuvan lähde:** Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkisto

## LIITE 2

### Haapajärven kirjaston aikajana



**Liitekuva 2:** Haapajärven vanha suojeluskuntatalo oikealla. Kirjastolla vuokrasi rakennuksesta 20 m<sup>2</sup> huonetta toiminnalleen siihen asti, kunnes talo 1939 paloi kirjaston omaisuus ja aineistot mukanaan.

**Liitekuva 3:** Kauppias Rahkosen talo, jossa kirjasto sijaitsi kahteen eri kertaan.

**Kuvien lähde:** Haapajärvi-Seuran kotiseutuarkisto

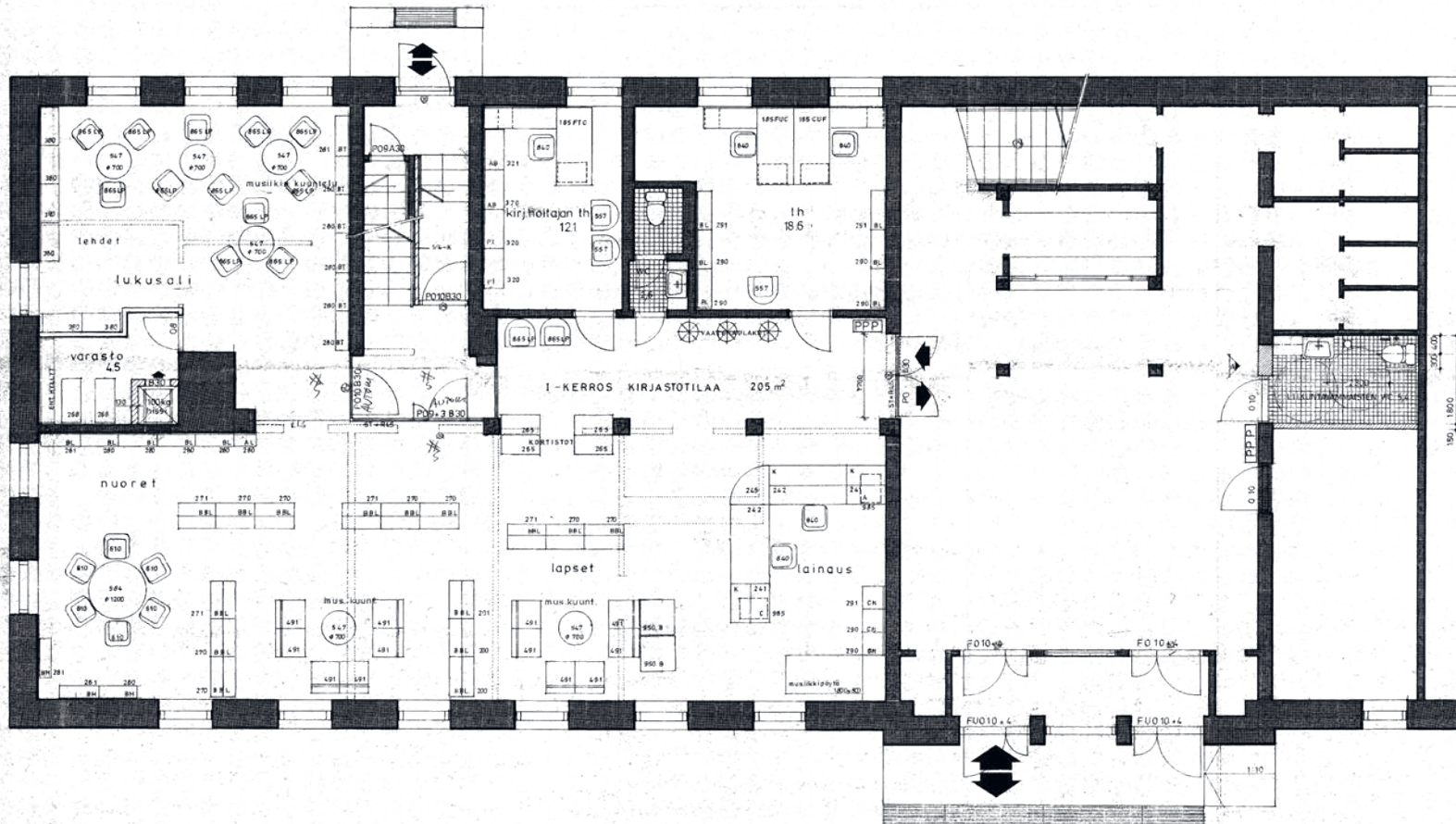
- 1851 Kirjaston perustaminen
- 1861 Kirjaston uudelleenperustaminen
- 1903 Ylipään sivukirjasto perustetaan
- 1910 Oksavan sivukirjasto perustetaan
- 1920 Jokelankylän sivukirjasto perustetaan
- 1928 Ensimmäinen kirjastolaki, kansankirjastolaki
- 1937 Kirjasto siirtyy suojeluskunnan tiloihin 20 m<sup>2</sup> huoneeseen
- 1939 Kirjasto palaa suojeluskuntatalon mukana
- 1939 Uudistettu kirjasto avataan maanviljelijä Haapasen taloon
- 1940 Kirjasto muuttaa kauppias Rahkosen taloon
- 1944 Kirjasto muuttaa nimeltämainitsemattoman hlö taloon
- 1945 Kuusaan sivukirjasto perustetaan
- 1945 Kirjasto palaa kauppias Rahkosen taloon
- 1948 Kirjasto palaa uuden suojeluskuntatalon 25 m<sup>2</sup> huoneeseen**
- 1952 Käyttäjä saa lainata kahden kirjan sijaan kolme
- 1953 Kalakankaan sivukirjasto perustetaan
- 1954 Parkkilan sivukirjasto perustetaan
- 1956 Autiorannan sivukirjasto perustetaan
- 1956 Kirjasto muuttaa paloasemalle 60 m<sup>2</sup> tiloihin
- 1961 Kotiseutulehti Maaselkä perustetaan
- 1962 Uudistunut kirjastolaki paransi kirjastojen valtionapua ja vähensi alueellisia eroja
- 1963 Aukioloja lisätään joka arkipäivälle
- 1963 1 kortti - kaikki kirjat -menetelmä otetaan käyttöön
- 1964 Kirjaston käyttö- ja opetustunnit koululaisille
- 1966 Kopolan sivukirjasto perustetaan
- 1966 Kuonan sivukirjasto perustetaan
- 1969 Kirjasto muuttaa kansakoulun yhteyteen 177 m<sup>2</sup> tiloihin
- 1969 Kalustus uusitaan, lainauksessa siirrytään Detroit-järjestelmään
- 1969 Kaikkien muiden kylien paitsi Ylipään sivukirjasto lopetetaan
- 1971 Linja-autolla aletaan kuljettaa sivukyliltä lainaajia ilmaiseksi kirjastoon
- 1971 Ylipään sivukirjasto lopetetaan
- 1976 Linja-autokyydytykset lopetetaan kannattamattomina
- 1977 Kirjastoauto aloittaa toimintansa 4 krt viikossa
- 1977 Lainamäärät ylittävät 100 000 kirjan rajan
- 1982 Kirjasto siirtyy takaisin suojeluskuntataloon eli vanhaan kaupungintaloon**
- 1985 Kirjastoauto uusitaan ja se nimetään Aapelukseksi
- 1986 Poistettuja kirjoja saa alkaa myydä hävittämisen sijaan
- 1986 Uusi kirjastolaki, jonka tavoitteena saada kuntia rakentamaan kirjastoja
- 1989 Kirjasto siirtyy sähköiseen lainauspalveluun
- 1991 Kirjaston ensimmäinen poistokirjojen kirjatori
- 1998 Uusi kirjastolaki
- 2003 Uusi kirjastoauto
- 2017 Uusi kirjastolaki

### LIITE 3

Haapajärven kirjaston muutossuunnitelman lupapiirustus vuodelta 1981, 1. krs

Lähde: Haapajärven kaupunki

Huom: mittakaavaa muutettu



*PERVAIKKOIS*

Piirustuksen tarkastus  
12.12.81 *Kuusisto*

Rakennuslupa No 5  
syyllänsy 15.12.19 Kl.

Rakennuksen tilaa on rakennustarkastaja  
15.12.81 tarkastanut ja todennut  
1. Rakennuksen  
2. Rakennuksen *Arvo Rönkä*  
3. Rakennuksen

Tämän piirustuksen laadinnassa on Haapajärven  
rakennustarkastaja pöytäkirja 246  
15.12.81 mukaisesti toimittanut  
15.12.81  
15.12.81

B	PORR.H.N OSASTOINTI, PPP.N LIS.OVIMUUT.	RA	07.12.1981
A	LIIKUN TAVARMAISTEN WC	EJ	15.4.1981
Proj./suor.	Rakennus/Ei	Arkk./Rak.	Arkkitehti/Arkkitehti
RONNAALA	37	2	
Rakennusohje			
M. O. U. O. S.			
HAAPAJÄRVEN KAUPUNGIN KIRJASTO			
HAAPAJÄRVI	KAUPPAKATU 39	1 KERROS	1/80
RAKENNUSSUUNNITTELUYHTIÖ		ARK	117, 2
ERKKI JOKINIEMI KY			
MÄNTYVAARAN KATU 20, 00100 HAAPAJÄRVI			
Puh. 0430 23222			



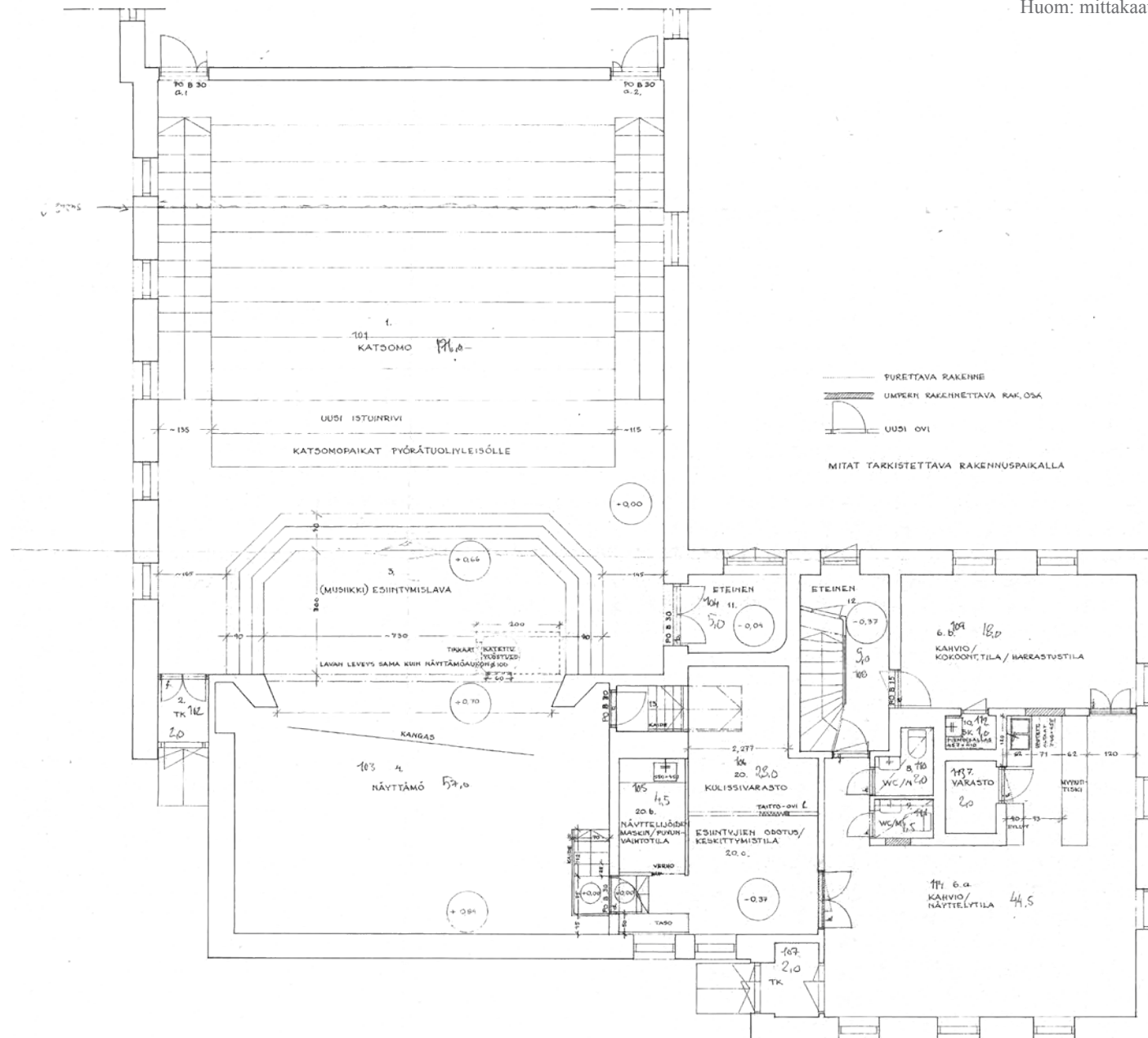


# LIITE 4

Haapajärven kulttuuritalon muutossuunnitelman lupapiirustus vuodelta 1983, 1. krs

Lähde: Haapajärven kaupunki

Huom: mittakaavaa muutettu



Piirustukset tarkasti:  
..8.1.7.. 19.83 *Heikki Saitava*

1/1  
Kehitussuunnitelma No. 2  
työnumero 15/2/1983

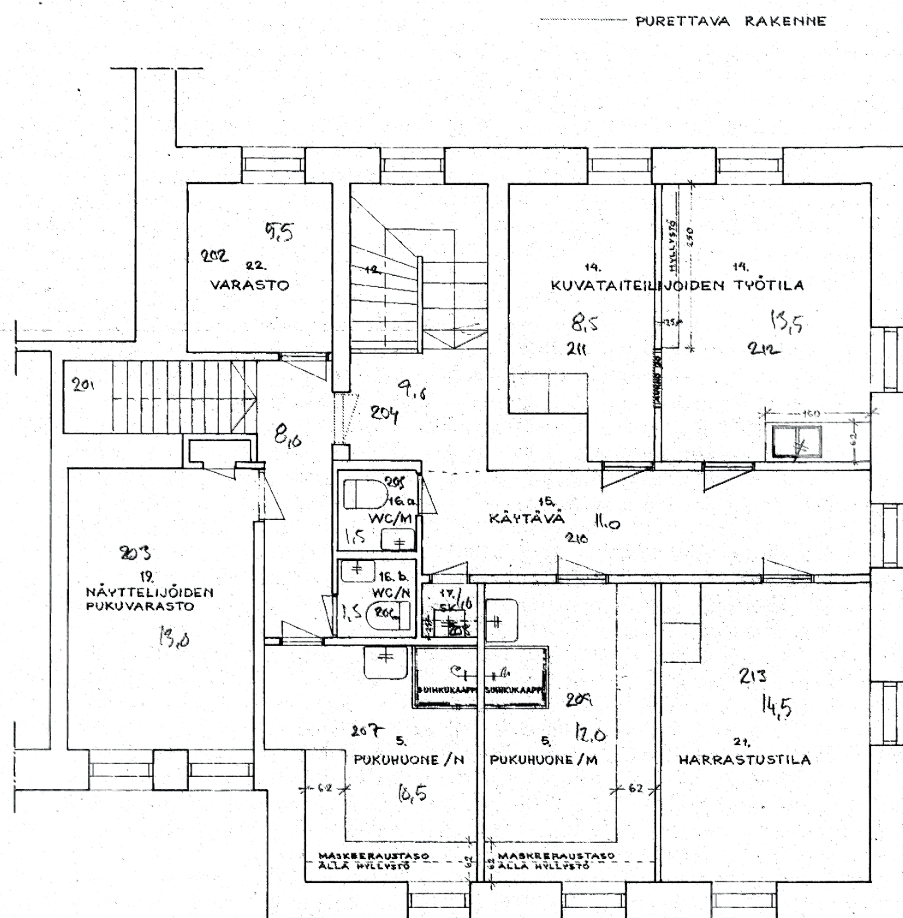
- Käytännöllinen ohje on rakennusta  
pyrittävä säilyttämään sellaisenaan  
dalla huolehtimalla tilan *hoidon*  
ja välttämällä sen osittamista.
1. Rakennus
  2. Sisustus
  3. Rakennusolosuhteet
  4. Loppuolosuhteet

Tämän päätöksen tekemiseen  
rakennusluvan myöntämiseen  
ja välttämällä sen osittamista.

HAAPAJÄRVI	HAAPAJÄRVI
SANEERAUS	TYÖPIIRUSTUS
HAAPAJÄRVEN KULTTUURITALO	5. KERROS
HAAPAJÄRVI	
MARIA-LEENA IIVESVUORI, ARKK. VO HAAPAJÄRVI 19.01.1983 PUR. 21841	ARKK. PIIR. NRO 1.

# Haapajärven kulttuuritalon muutossuunnitelman lupapiirustus vuodelta 1983, 2. krs

Lähde: Haapajärven kaupunki



Huom: mittakaavaa muutettu

Piirustukset tarkasti:

8.1.3. 19.83. *Kaarlo Hietanen*

1846  
Rakennuslupa No. 2  
myönnetty 15/3 19.83

Rakennuslupa on rakennustarkastajalla  
pöytäkirjassa esillä kahdeksan:

1. Pöytäkirja
2. Perustustekniikka
3. Rakennustekniikka
4. Loppukatsaus

Tämän päämäärän toteutuksessa on Haapajärven  
rakennustarkastaja pöytäkirjassa 9.8.83. ja koh-  
della hyväksynyt tämän *hakemuksen*  
ja vahvistanut sen noudatettavaksi.

Haapajärven *maala* kunn. 15. pöytäkirja 19.83.  
RAKENNUSLUPAKUNNAN PUOLESTA:  
*Toivo Riihelä*

Paikkakunta	Kunta	Tontin nro	Vaakojen arvioinnin nro
HAAPAJÄRVI	HAAPAJÄRVI		
Saneraus	TYÖPIIRUSTUS		
HAAPAJÄRVEN KULTTUURITALO HAAPAJÄRVI	2. KERROS		1180
Maailman, omat, pöytäkirja ja muutokset	Maailman, omat, pöytäkirja ja muutokset		
MARJA-LEENA ILVESVUORI, ARKK.VO HAAPAJÄRVI 10.01.1983 PUH. 21041	ARKK. PIIR. NRO 3		08.08.1983

*Arja-Maria Penttilä*



## LIITE 5

### Kyselylomake haapajärvisille kirjasto- ja kulttuuritalon käytöstä

#### Haapajärven kirjasto- ja kulttuuritalo

Olen arkkitehtiopiskelija Tampereen yliopistosta ja teen lopputyötäni eli diplomityötä Haapajärven kirjasto- ja kulttuuritalosta, joka on luokiteltu valtakunnallisestikin arvokkaaksi rakennukseksi. Tarkoitukseni on kerätä yksiin kansiin tietoa rakennuksen historiasta sekä tehdä parannussuunnitelma rakennuksen tiloista, jotta ne vastaisivat paremmin nykykäyttäjien tarpeita.

Työni ei ole tilaustyö kaupungilta, vaan teen sitä omasta mielenkiinnosta vanhaa arvokasta rakennusta kohtaan, johon itsellenikin entisenä haapajärvisenä lukutoukkana on läheinen suhde. Vaikka suunnitelmiani tuskin sellaisenaan tullaan koskaan toteuttamaan, toivon niiden silti herättävän ajatuksia ja inspiraatiota, mikäli rakennusta joskus tulevaisuudessa remontoidaan.

Tämän kyselyn tarkoituksena on kartoittaa, kuinka te nykyiset haapajärviset käytätte kirjasto- ja kulttuuritaloa, ja mitä toiveita teillä mahdollisesti olisi sen tilojen suhteen. Olen erittäin kiitollinen kaikista vastauksista ja ne tulevat varmasti vaikuttamaan suunnitelmien lopputulokseen.

Kaikkien halukkaiden vastaajien kesken arvotaan lahjakortti (20e) Haapajärven Häggmanille.

Huom. Vastaukset käsitellään täysin nimettöminä :)

Kiitos vaivannäöstä ja oikein ihanaa alkukevättä!

1. Mihin tarkoitukseen käytät kirjasto- ja kulttuuritaloa (voit vastata useampia)

*Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.*

- Kirjojen lainaamiseen
- Kirjojen lukemiseen
- Työskentelemiseen tai opiskelemiseen kirjaston tiloissa
- Lehtien lukemiseen
- Kirjaston tapahtumissa käymiseen
- Kirjastossa järjestettävissä näyttelyissä käymiseen
- Teatterisalin tapahtumissa käymiseen (teatteriesitykset, musiikkiesitykset)
- Asioimiseen vapaa-aikatoimistossa
- Harrastamiseen
- Elokuvissa käymiseen

Muu:  \_\_\_\_\_

2. Kuinka usein käyt rakennuksessa?

*Merkitse vain yksi soikio.*

- Melkein joka päivä
- 4-6 kertaa viikossa
- 2 tai 3 kertaa viikossa
- Kerran viikossa
- Muutaman kerran kuukaudessa
- Maksimissaan kerran kuukaudessa
- Harvoin
- En ikinä
- En ole koskaan käynyt rakennuksessa
- Muu: \_\_\_\_\_

3. Kerro omin sanoin, kuinka kehuisit kirjasto- ja kulttuuritaloa nivalalaiselle tutullesi, joka ei tiedä siitä mitään?

---

---

---

---

---

4. Mitä asioita kaipaisit kirjaston tai teatterin tiloihin tai palveluihin?

---

---

---

---

---

5. Kerro mitä vain liittyen omaan suhteeseesi rakennukseen: kehuja, toiveita, haukkuja...

---

---

---

---

---

6. Lataa tähän halutessasi ottamasi kuva tai kuvia kirjaston tai teatterin tiloista

Lähetetyt tiedostot:

7. Mikäli haluat osallistua Haapajärven Häggmannin lahjakorttiarvontaan (20e), kirjoita alle toimiva sähköpostiosoitteesi. Osoitetta ei yhdistetä vastauksiisi eikä sitä julkaista kenellekään.

---

8. Kiitos osallistumisesta! Jokainen vastaus on plussaa :)

---

LIITE 6  
Julkisivun muistolaatat



LIITE 7

Ote Haapajärven ajantasaisesta asemakaavasta (luettu 15.4.2020)

